NOBILIS, CLARISSIMI AC probatißimi Philosophi & Medici,

Dn. AVREOLI PHILIPPI

THEOPH. BOMBAST AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

BERTHEONEA SIVE CHIRVRGIA MINOR.

Cum tractatibus eiusdem
- De Apostematibus, Syronibus & Nodis.
- De Cutis apertionibus.
- De Vulnerum & Vlcerum curis.
- De Vermibus, Serpentibus, ac Maculis a natiuitate ortis.

Cum Indice rerum vbiuis memoratu dignarum.

PROSTAT

In Nobilis Francofurti Paltheniano.

1 6 0 3.

THEOPHRASTVS BOMBAST EX HOHENHEIM EREMITA, VTRIVSQVE Medicinæ Doctor, ac Professor Medicinæ Studiosis S. P.

QVum sola omnium disciplinarum Medicina, tanquã diuinum quoddam munus, tum sacrorum tum prophanorum scriptorũ suffragio necessitatis titulo laudetur, atq; paucissimi doctorum eã fœliciter hodie tractent, visum erat, illam ad pristinam suæ auctoritatis laudem reuocare, & quam quidam a fece barbarorum, nos ab erroribus grauissimis purgabimus. Non veterum addicti præceptis, sed iis duntaxat, quæ partim indicatione rei naturæ, partim nostro Marte inuenimus, & longo rerum vsu atq; experientia comprobauimus. Quis enim nescit plurimos doctorum hac tempestate vel summo ægrorum discrimine, fœdissime lapsos? quum nimis anxie Hippocratis, Galeni & Auicennæ, aliorumq; dictis adhæserint, perinde ac ex tripode Apollinis, hæc veluti oracula, manauerint, a quib. ne digitum latum discedere liceret. His n. auctorib. splendidissimi quidem doctores, si diis placet, non autem medici nascuntur. Non titulus, non eloquentia, non linguarũ peritia, nec multorum librorum lectio (& si hæc non parum exornent) in medico desideranda, sed summa rerum ac mysteriorum cognitio, quæ vna facile aliorum omnium vices agit. Rhetoris quidem est diserte posse loqui ac persuadere, atq; iudicem in suam sententiam trahere: Medici autem affectuum genera, caussas ac συμπτώματα nouisse, & iis insuper sagacitate & industria pharmaca applicare, atq; pro cuius-

libet ingenio ac ratione vel cunctis mederi. Ceterũ ut paucis modum docendi depingam. Imprimis igitur quod ad me attinet. Ego amplo dominorum Basiliensium stipendio invitatus, duab. quotidie horis tum actiuæ tũ inspectiuæ Medicinæ, & Physices & Chirurgiæ libros, quorũ & ipse auctor, summa diligentia, magnoq; auditorum fructu, publice interpretor: illos tamen non aliorum more, ex Hippocrate, aut Galeno, aut quibuslibet, emendicatus, sed quos summa rerum doctrinæ experiẽtia, atq; labore assequutus sum. Proinde si quid probaturus, experimenta ac ratio, auctorum loco mihi suffragantur.

Quare optimi lectores, si quem huius Apollineæ artis mysteria oblectant, amor desideriumq; tenent, cupitq; breui admodũ temporis spacio, quicquid huius disciplinæ est, perdiscere, ad nos e vestigio BASILEAM se conferat, & longe alia atque maiora, quam paucis describere possim comperiet. Sed ut nostrum institutum clarius studiosis innotescat, non piget exempli loco subiicere, nos in complexionum ac humorum ratione, veteres nequaquam imitari, qui sane omnes ægritudines illis falso acceptas ferunt. Unde nullis aut certe paucissimis doctorum, hodie morbos, caussas, ac decretorios dies exacte nouisse contingit. Postremo hæc veluti per transennam demonstrata sufficiant, Vobisq; tamen de his non, nisi audito prius THEOPHRASTO, temere iudicandum permitto. Valete, & hunc nostrum instaurandi medicinam conatum, boni consulite. Datæ Basileæ Nonis Junii, anno 1527.

THEOPHRASTI PARACELSI IN TRES LIBROS CHIRVRGIÆ SVÆ MINORIS, QVAM BERtheoneam alias intitulauit:

PRAEFATIO.

Principio necessarium est Medico, sui finem operis perpendere, qui duplex est: sanitas, & satisfactio videlicet. Hoc prologo de solutione tractaturus sum, aliis & suis libellis de sanitate. Postquã ab initio Chirurgia per auaritiam & commodum proprium vt aratrum facta contra naturæ lucem exstitit, ad hæc ipsa necessitas exigit, vt cum debitum finem sanitas attigerit, solutio suum pariter consequatur effectum, cuius messis pecuniæ summa cum gratiarũ actione fore deberet. Non n. vt in agro messis est, a quo rusticus frumentum domũ euehit, pastorque lanam: in medicina vero commodum reportat æger, frumentum & lanam sibi reseruans, paleas medico relinquit. Sanitas namque frumenti commodique loco sunt, & pecuniæ minus ad eam comparandæ, quam ad frumentum paleæ. Cum igitur incuria superiorum regiminum Chirurgia nostra (proh dolor) ad aratrum sit redacta, & in solutione minus quam aliud quoduis aratrum compensetur, minimumq; pro potiori cogitur accipere, quod nullo modo reciperet iterum in commutationem æger, nec satis compensare valeret: hoc argumento primum adferemus, cuinam irrequieta vita, sollicitudo cum grauissimis experimentis medici comparentur.

Medico dies & noctes æger in animo hærere debet, ac præ oculis imaginatione ferri, totamq; menten in istius defixam sanitate versari necessum est medico, præ meditatione iudicioq; non immaturis. Ad grauissimas istius curas, variis momento quolibet accidentibus & nouis comitatas, accedit & alia, mercedis vtpote suæ receptionis, tum quod pessimum est, fraudum atq; doli iam liberatorum, & morbi laqueos euadentium exspectationis, & quinam his præueniendum foret illi, totisq; prorogationibus, astutiis, omni cum ingratitudine aduersus illũ, qui tribuit eis dono Dei, quod mundus totus nequiuisset, sæpius replicatis, & non sine vilipendio. Est vtiq; medicus ad ægrum comparatus, vt a carceribus detentum creditor, a quo tantum exigi nequit, quod ille non polliceatur & vltra: liber iam factus nil seruat, alius prorsum existens. Æger etiã obediens est, & bonæ voluntatis in medicum, donec euaserit ligamina.

Non est quod præterea medicus despondeat animum: probus enim centum solutiones infert iterum, centumq; deceptorum ex aduerso compensat probitate nequitiam. Tam bonus & iustus est Deus, vt per huiusmodi pios, rationeq; præditos ægros medico satisfaciat, loco centum aliorum, a quibus deceptus fuerat. Quapropter eiusmodi contrarietates (etsi non bene tolerabiles) cordi sibi graues fore, vel animum superare suum nulla ratione prætermittere debet, at mitissime potius pati, solutionem exspectando vero tempore, quo damna cuncta resarcientur. Impostoribus Chirurgos inter, instructionẽ hoc loco dare nullam cupio, cum isti pecunias tantum quærant, & impostores cum fraudulentis optime conueniant. Probum vero medicum ista curare, vel ob ea commoueri minime decet, nec propter pecunias, vti mercedis est conditio, fore solicitum (quod nebulones inter Chirurgos nostros faciunt, ac turpius antequam lucrati sint, accipiunt) imo potius decem impiis ter subuenire propter probum vnicum non grauari: licet etiam non sibi semper luxerit Sol, non contristari, nec audire iudices in subsidium aduocando: nam quanto maior meliusq; promerita detentaq; merces fuerit, periculosius iudicium exspectant, qui iustos labores detinent iniuste. Si reliqua iudicia nostris æqualia fore deberent, plurimi restituere cogerentur, qui iam recipere prætendunt. Hac igitur præfatione probos medicos admonitos velim, ne mentem ita prorsum in pecunias defixam teneant, at in ægri sanitatem potius, & quod reliquum fuerit, Deo committant.

Ne tamen impostoribus fauere velle videar, addam: vbi iam ægrotus coram aliquo medico, suam enarrans miseriam, dolum & imposturas medicorum insereret, conquerens, quæ sibi primum occurrissent, vt qui deprauassent aggrauassentque morbum, quem suscepissent curandum, & non intellexerant: pecunias multipliciter prius accepissent, multa fuissent polliciti, præstitissentq; nihil, forentque posteriora peiora prioribus, & imminuta cum sanitate vita: non aliunde quam ex medicorum incuria, tum ignorantia mera. Defectus vtrinque videtur. Medicus primum omnium loculos implet, vt si forte fortuna res non bene succederet, hoc nihilominus inde reportaret: ex altera parte voluit æger istius farinæ medicum habere, medicinæque fontem fugere. Quo factum, vt ab vtroq; latere miseria premat. Quare consilium ægris hoc fore cupio, medicos vt probent, priusquam admittant eos.

Periculum fieri potest (excepto nihilominus, quod nonnunquam accidere solet, vt impostor vna cum nequitia bonum aliquod experimẽtum habere potest, & penes hoc imposturis facere satis) primũ considerentur, qui mederi volunt, & non sunt arte medici, verum sub vmbra medicinæ

dicinæ vulgaribus consilium exponunt, & nonnulli fauore solo, pleriq; ob honoris ambitionem, alii quod eis hoc vitii genus innatum. Ceteri quidem vt sapientes existimentur, & reperti plurimum, & hoc ipso veniant in admirationem hominum, vnde sibi tantam artem compararint. Eiusmodi Medici potissimum diuites, existunt in monasteriis, & otiosos inter illos, qui iactare sese vanigloriose fuerunt assueti, gratis omnia præstant in Medicina.

Reperiuntur alii, qui medicam artem vt artarum exercent, vel ob munera, quod statum imminuere viderentur, si pecunias acciperent, quibus Iudæi baptizati sunt adnumerandi. Similes etiam quandoque sunt apostatæ monachi, tum illi, qui carnificinam artem alias exercuerunt: non vti Medici volunt mercedem accipere: dicunt enim, se non fore medicos, librosque legisse paucos, at hoc scire, tum ab Imperatoribus & regibus habuisse. Apta iactaq; te corrigialis calcee tu. Non parua quidē horum astutia est. Si moritur æger, mirum est: ars enim ab Imperatore processit, non ita contigisse debuit: si vero sanabitur, clamores audiuntur in exsultationem elati, vera & experta est, inquiūt, ars nostra, nihil de manu Serenissimi procedere mali potest: iam in sede positi sunt isti Medici, non alias imo fixius vt putant, Francone quouis equite. Talis est eorum conditio, qui mederi, nec esse volunt Medici, prout is, qui monach᷒ fore vult, & in pellicea veste diphera medicus. Isti medias interponere solent personas, qui dicant: Medicamentum hoc domino meo plurimo quidem ære constat, quapropter domino tuo dicas, domino meo compensæ loco donet equum: vel monasterium, aut alias Dei domus est egena, fratribus eme carpiones duos, quos die Veneris inter collationandū edant, priusquam eant cubitum, & a ieiunio iam aliqua refectione solentur, sic reddetur dominus Doctor pedendo creatus ad omnia promtior ac paratior.

Non quod bonas artes impedire cupiam eius, qui alto loco rasus, vel demisso promotus vt fuerit: abusus tantum carpere volo, quo me nedū errores, verum etiam deprauationes morborum, quas video longe plures quam subleuationes ægrorum, impellunt. Post hos omnes illi sequūtur medici, qui vestes & crumenam vt cribrum foraminatas gerunt, nec vt furem exercere suum tardi sunt: ante sexaginta plus minus annos se ditissimos fuisse prædicant, nunc vero depauperatos, in dolio vini putato. Sunt alii, qui magna comitante caterua militum aut equitum viguerunt equites, at in bello pro defensione Principum, & in penuriarum conflictu cunctas amiserunt opes. Alios ex Walachia Transsyluaniaq; Turca propulit. Nonnulli reliquerunt vxorem & liberos, vt liberius Euan-

gelium imitari possent. Multi libenter vltroque pauperes exsistunt, quod nemo quidpiam eis dare velit. Nec desunt qui vestes multifariam immutent: nudus hic incedit, alius semiuestitus & cilicio: tertii quidem ordinis ille, soccis ligneis ambulat iste, non edit alius ossa carnium, piscium spinas item alius non: super scamnum decubare debet iste, nouumq; singulis habere noctibus hospitium, &c. Qui cum de Medicina loquuntur, Spiritus sanctus (vt aiunt) inspirauit eis, plures in herbis quam in cœlo virtutes exsistere. Sunt ne tales egregii medici?

Apparentia latius honesti, bene quidem induti, sed eorum vestes pessime subductæ. Nonnulli suis immiscent Astronomiam, alii Geomātiam, alii Pyromantiam, Chiromantiam alii, Hydromantiam alii, plerique speculantes altius Narromantiam, id est, Nicromantiam, vel stultomantiam, vt Campiuagi de monte Veneris, vbi suam didicerunt artē, venientes, eam vino Rhetico baptizarunt. Item vna cum fratre Eckardo cantarunt matutinas, & cum Danhusianis farcimen aut botulum ederunt sanguineum: quo fit vt bestias & homines ab omnibus morbis, febribus, & caducis curare norint, item artem nobilissimam effodiēdi thesauros, quæ tales non parum ornat medicos. Multi non indigent aromatibus, herbario nullo, nec Valesco, sed papyro sola, Ixis pro fixis inscribūt ei, Tetragrammaton, Ioannes in dolio, Iod, Vau, ante postque, supra tum infra crux, ne diabolus scribentem auferat. Apud rusticos Latini sunt, penes Germanos Itali, quorum nonnulli cæsi virgis vltra Alpes ex Germania pulsi fuerunt in Italiam, ex ista in Germaniam alii contra: nonnulli trans Rhenum propulsi, rursum citra virgis acti, similiter vltra citraque Danubium & Albim. Istorum peregrinatio nebulonum est mirabilis in arte Hippocratica. Apud Hebræos Græci, penes quos Hebræi sunt: apud rurales presbyteros, Theologi? penes balnearios medicinæ Doctores: apud Prætores Iuristæ: penes Histriones Poetæ: penes mechanicos Historiographi. Item in Germania sunt ex Italia, tum in ista ex illa se dicunt oriundos: in Portugalia vel alias Lusitania ex Hungaria, demum in hac ex illa natos, amplo genere semper, at parum locupletes: ex maxima familia, quæ meretrices, mœchos, fornicatores ac nebulones omnes peperit: multis artibus onustos, a quibus lucrum faciunt exiguum.

Præter eas, quas iam narrauimus, alia secta reperitur, quæ baptizatorum Iudæorum est, aliisq; longe callidiores, & nequiores exsistunt. Non baptizatos etiam puto cum eis, qui Mercuriū in vrsina pinguedine mortificare norunt. Ab istis idipsum didicerunt medici morbillorum, pustularum, qui Iudæis aptiores & meliores fore cupiunt, cum eodem cotio sint obducti (licet vnus alium ex vtraque parte rideat) sandalo rubefaciunt

[illegible] [illegible] medicamentis, quo fit, vt ad [illegible] Cæterum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nebulones, qui a- [illegible] e pratis [illegible] [illegible] [illegible] progenie [illegible] [illegible] A[illegible] tandem effi [illegible], Adam [illegible] patrem [illegible] reliquisse. Noe [illegible] in arca [illegible] [illegible]. O mere [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible] prodit, modo [illegible] [illegible] mater [illegible] [illegible]. Aisti vagabun- [illegible] Ægyptiacos [illegible] [illegible] [illegible] Ægyptio [illegible] dicunt [illegible] [illegible] vel [illegible] nebulonum patria, [illegible] [illegible] cor[illegible] q. [illegible] carn[illegible] [illegible] exilium. O [illegible] cog[illegible] , ne [illegible] [illegible] vestram [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible], vix pul[illegible] [illegible] [illegible] corum plumis. [illegible] vos Hæbreorum arcana maxima pro- [illegible] ducere ne [illegible] in [illegible] contrahendam, [illegible] incedere v[illegible]s, e- [illegible] aquas & in [illegible] certissimos fore [illegible] Atannul Dia- [illegible] quæ munera [illegible] quos [illegible] ma h[illegible]c [illegible]. Præter ho[illegible] [illegible]ntur, [illegible] [illegible] [illegible] Lagi[illegible] [illegible] habent. R[illegible] [illegible] tales [illegible] [illegible] Th[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] crescunt [illegible] [illegible] ad febres venalem habent. Repo[illegible] ad pulmonem & [illegible] Quercinum [illegible] mulierum in[illegible] [illegible] arcana contra periculosissimos quosq; morbos [illegible] D[illegible] mundus ignorant, inter [illegible], & sub silentio ma[illegible] & A[illegible]ens hæc admiranda cura. Non nulli vermes norunt ex[illegible] [illegible] in Schlesia Vratislauiæ ne[illegible]pe vermem expu[illegible] [illegible] [illegible]modum in Nond[illegible], & inde capsula [illegible] [illegible] [illegible] mili[illegible] expulerat [illegible] [illegible] [illegible] longiores ex[illegible], & foramine [illegible] per [illegible] expellunt, quos post sepes

atque dumeta reperiunt. Adhoc accedunt alii, qui [illegible] norunt, & sal ad hanc artem componere magistralem, & [illegible] vermem e digitis expellere possunt, vbi tamen [illegible] nunquam exstiterit, nec Solis splendor [illegible]us. Item [illegible] fractores, & iure se dicunt: nadentem vi [illegible] in [illegible] eius radice relicta. Similes omnes medici [illegible] hominibus [illegible], ad quos muscarum decima pertinet. Nonnulli creuerunt [illegible] in Histrionũ ac morionum scholis, qui mentiendi potestatem [illegible] vsurparunt, accedente per assiduum istius operis vsum habitu. Sunt & alii, qui mentiri per se nondum norunt: quapropter Monspessulum se conferentes, ex Auicenna discunt: alii Parisios ex Galeno: ceteri tam premti natura sunt, vt ex seipsis addiscant. Non parum ad hoc premit [illegible] hunc, magister artium, quod factus antea fuerit: illum vero, quod Apothecarius exstiterit olim: alium quod pro parte Mathematicus existat: alium quod Physicus, vel Theoricus.

Huic Montagnana placet, illi viaticus, & præ ceteris omnibus Ioannes de Garlandia. In ore terribiles: in Pharmacopolio requiem habent: sepulcris egregiis extrinsecus haud absimiles existunt. Plerique natura conditione que iactabundi sunt: in Hollandia suui Comitem inquiunt, alias a supremis scalæ magnæ gradibus in terram præcipitem dedisset. Alii sic aiunt: Ego Principis huius [illegible] viginti plus minus annis fui Medicus, præter me quidem & Conradum a Rosis Principi [illegible] sime tristi mœstoque fuisset animo. Sunt qui viginti se dicunt annis in Vniuersitatibus legisse: quod vero si liber ipse per se præstare potuisset, illis non erat opus. Iam Græcos agunt: Epilepsia est caducus: nunc Atabicos, Alandahal, id est, Coloquintida: tredecim linguas callent, præter eas quas Pandectæ ponunt, & Germanicam omnium pessime. Iam in [illegible] natur[illegible]is occupati, post in regimento coquini sunt. Alias generosis virginibus oculos glaucos transmutant in atros potius, quam nigros: iam ex deformibus venustas faciunt, ex obscuris splendidas: gibbolas in rectam proportionem extendunt: e naribus tandem expellunt [illegible] cos, iā odorifera poma componunt ex ambra, nec non alia delicata maxuxiij; munuscula, quibus optime delectantur fatui, seque Principum [illegible] miscent. In Academiis autem audi [illegible] unt in calendis [illegible] Domini [illegible] quarta Fen [illegible] de porcis scripsit noster Auicenna [illegible] Theriacæ tum long[illegible]c, scilicet Galeni [illegible] si forte bo[illegible] ea repetiis ex [illegible] um longarum [illegible] etiam bona simplicia multa, [illegible] postmodum [illegible] quo [illegible] de gem-

[illegible] gemmis, [illegible], [illegible] don abbatis, [illegible] & omne quod in Pharmacopolio [illegible], bitra [illegible], b[illegible], anthos, [illegible] ad pondus o[illegible] est [illegible] refert [illegible] nonnihil [illegible] Recog[illegible] [illegible] & quorum [illegible] perpe[illegible] dit.

[illegible] plurimæ [illegible], hos inter Med[illegible] ruinatorũ vel [illegible] corum Pharmacopolarum, artistarum [illegible] mechanicorum, & rusticorum [illegible] torum, qui nunc vrinas inspiciunt [illegible] leam laneam, alias penes fenestrarum asseres. Hic suam artem Pharmacopoliæ probat auctoritati[illegible], & violenter: alius per Esulam lacte decoctam: tertius per Ellebor[illegible]: nonnulli per fas & nefas: alii per lectionũ assiduitatem, quod ludi literarii magistri fuerint, qui volare mox [illegible] tur, priusquam alas posuerint: alii per a[illegible] tionem in [illegible] torus, in quibus [illegible] Ascaulæ veniunt in vsum, id est, [illegible] tractantur clysteria, sua probare volunt. A[illegible] medicorum istorum, quæ iam posu[illegible], [illegible] ge[illegible] discat, eorum euadere man[illegible], & [illegible] pericula [illegible] quando [illegible] se permittant ab vnico fortassis [illegible] in vno successit, & in ducentis postmodum eos & ægros [illegible] duci, quia vel in vno quid possint, in omnibus valere putent, [illegible] sua fore omnia.

Ab istis quos iam enarrauimus medicis, abusus omnes in medicina successerunt, vt in eorum fundamentis nulla sit ars penitus inuenienda. Diligenter igitur animaduerte lector: in ista namque præfatione de[illegible] abo [illegible] res, & enormes abusus, quo melius intelligas occasionẽ [illegible] vero po[illegible] ab aliquibus iræ vel præcipitationis [illegible] repe[illegible] Prologo [illegible] in eos. Principi[illegible] re te [illegible], me[illegible] di[illegible] & exordium sum[illegible] ars huius [illegible] fuit in vsu, [illegible] quæ fuit, ignota hominibus: & [illegible] Ondam inuenta iuxta suas experientias. Nam quod Cent[illegible] purget [illegible] & [illegible] mel, ante sua quidem experimenta notum non, at [illegible] est. Similiter vulnera curat consolida, quod ab Onda [illegible] medicamentum conscriptum. Hipericonis ẽt vires inuentæ sunt, [illegible] descriptæ: pariter & Sophiæ: sic deinceps ab vnius in alterius [illegible] p[illegible] runt. Quæuis itidem simplicia, terræq; producta per Ond[illegible] n[illegible], vt melius non potuissent, neque perfectius aut nobili[illegible] [illegible] quam ab experientia data sunt. Pari [illegible] [illegible] des, [illegible] a, citratiua, mitigatiua, incarnatiua, &c. fuit [illegible] ne med[illegible] hoc [illegible] In ordine vero, quẽ a natura [illegible] [illegible], quodq; [illegible] debuit, operatum [illegible] locorum vbiuis est cu ho-

[illegible] Subsequutus est inde post a [illegible] receptorum Scriptore [illegible], de quo reliqui sumserunt originem. Ille [illegible] quod vulnera curare posset [illegible] collegit, quæ ibidem [illegible], & ex eis [illegible] composuit, [illegible] boni quid inter cetera foret, [illegible]. Ex his igitur a [illegible] occasio [illegible] quædam a conditionibus [illegible] veram & nobilem arte a natura demonstratam, emendare conati sunt, & ea quæ ab ipsis non processerant, nec vires suas receperant [illegible], meliora reddere corrigereque voluerunt. Eoque momento compositionum plantarum & artem, verum naturam in seipsa corruperunt, & illud quod a natura datum est, in propria cuiuslibet natura destruxerunt, ac propter ista composita dictæ virtutes naturales & vires contemtæ sunt. Vt cum scripserunt isti. Recipe Centaureæ manipulum vnum, vini, mellis, zacchari, &c. fiat syrupus. Quid cooperantur ad Centaureæ virtutes vinum, mel, aut zuccharum, cum illius experientia, sine tribus his reperta sit? In [illegible] natiuis simile quid accidit: experientia compertum est, Consolidã ossium fracturas curare per se, nihilominus receptum hoc perperam excogitarunt. Recipe consolidæ, Aristolochiæ, Fœnugræci, ana lib. [illegible] Boli armeni, hæmatitis, Terræ sigillatæ ana ℥ ij. Camphoræ [illegible] quantum sufficit hyeme vero Piperis longi. Considerate quæso, quam rude sit compositum [illegible] cum experientia solum in Consolida sita sit, & non in Bolo armeno, [illegible] terra sigillata, nec in ceteris quicquam virtutis existat, quod ossis nimirũ fragmentum consolidare valeat. An friuola hęc [illegible] potius non corrumpat, irritet, vt inualida prorsum reddatur a crassissimis fatuis, qui frustra conantur eam onerare? Latius est quo[illegible] an [illegible] receptorum istos compositores nullum vnq̃ ex ingenio suo [illegible] amentum ab exordio per suam experientiam. nec Hippocratem, neque Galenum, nec Auicennam, Rasin [illegible] iure [illegible] posse. Verum istorum omnium, & ceterorũ [illegible] hominũ, omne fundamentum, & lapidẽ eorum artis [illegible] super experientiam rusticorum positum, & ab istorum experientia collectum in paginis scriptum, & in facultatem suam, alijorum est [illegible] redactum. [illegible] probari minime poterit a quoq̃ istorum, Græcum aliquẽ vnq̃ quorum cœtus mendax ꝑpetuo fuit, Medicinæ lapidem angulare posuisse. [illegible] ipsis hunc [illegible] vt peregrinos accepisse, iuxta [illegible] [illegible] in Rhetoricam ægrorum experimenta non [illegible] ac Li[illegible] ac Salustius acta Romanorum scripserunt, in [illegible] contraxisse. Hoccine merito Medicinæ fundamentum esse, [illegible]

aut

[illegible] debet [illegible] quorum [illegible] per se [illegible] experimentis [illegible] quod per ex [illegible] Arabes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Medicina, [illegible] vt Italia, Hispania, Gallia, & postmodum Germania, [illegible] commentis addiderunt. & hac via [illegible] medicinam adduxerunt, vt non alias quam [illegible] hactenus. Et [illegible] magistros super naturam [illegible] [illegible] a natura datum & [illegible] experientia natum [illegible], [illegible] & vt [illegible] fierit, [illegible] Suam igitur [illegible] [illegible] M[illegible] Hippocratem, Galenum, & ceteros [illegible] experientiæ. Tum vt non iuxta cursum naturæ [illegible] Medicina coram vulgo, sed mirum quid in ea fore videretur, & ab [illegible] intelligeretur: istorum propria ratio (quæ proh dolor non [illegible] compositionum excogitauit artem. Postquam [illegible] extitissent, experimentaque rusticorum & vulgarium [illegible] vsurpassent, vn[illegible] Terebinthinam Dr[illegible] [illegible] tertius vero [illegible] [illegible] [illegible] compositionem vel mixturam potius [illegible]. Non alias [illegible] Rubemaram, [illegible] emendatam [illegible] conficere alius excogitauit [illegible] [illegible] quas [illegible]. Tandem [illegible] compserunt, ex vna parte [illegible] [illegible], vt per speculum [illegible] videre, nec non [illegible] apostemata, n[illegible] [illegible]. O vos [illegible], [illegible], &c. Postmodum [illegible] conferre capiti [illegible] quod metuerent [illegible] M[illegible] adiecerunt, vt descenderet [illegible] uni. [illegible] quid a[illegible] forent, [illegible] [illegible] posset. Hoc fuit [illegible]

[illegible] respondere videtur, [illegible] qui a [illegible]

[illegible] omnes [illegible] veriori Medici [illegible] Græ[illegible] ate quidem opus habe[illegible] Animaduertite quæso, quod fundamentu habeat [illegible] veneni non in[illegible] Bruno, Bertapalia, &c. fecerunt. [illegible] pollicendum [illegible] possent, [illegible] recepta [illegible] per suas [illegible]. Hæc [illegible] [illegible] ab eis ad Germanos [illegible] [illegible] inmotum: Germanorum [illegible] nationis proprii repe[illegible]untur medici, boni vel ma[illegible], cum in [illegible] naturæ manent, & mali, qui naturam [illegible] [illegible] medicinam patet ostium, per quod intrare Græcis licet, [illegible] Barbaris, Germanis, Italis, &c. bonis atque perver[illegible] [illegible] & alii, qui [illegible] pigritia [illegible] diutius [illegible] [illegible] ac industriis patens aditus. Hactenus exi[illegible] [illegible] [illegible] ipsi vero [illegible] [illegible] ea [illegible] quisque [illegible] p[illegible] ex[illegible] afferunt, alii vero [illegible] crediderunt [illegible] Monospelium & Salernum [illegible] [illegible] eis nihil [illegible] nisi [illegible] rubeum [illegible] [illegible] Auicenna, tanquam introitus ad medicinam artem [illegible] [illegible] & humorum numeros exterit qualis [illegible] [illegible] vtrunque genus bonum atque malum [illegible] [illegible] licere, si quis inscius homo [illegible] [illegible] cum [illegible] non alia [illegible] ratione rel[illegible] Mu[illegible] [illegible] experientias facere,

[illegible], qui sunt ex [illegible] nati: non enim vnusquisque [illegible] meliorem fundamentum potest, quod ad hoc [illegible] natus non extiterit: [illegible] quæ superbiam valeat relinquere, naturæq; [illegible] nati sunt ex vero medico vel fundamento, qui [illegible] præceptoresq; suos non imitati sunt. Quapropter [illegible] discipulus bene comparari [illegible] bonam natura, & in ipsa perseuerauerint. [illegible] laboribus: e centum discipulis, quos ex Pannonia [illegible] ex confinijs Polonia tres [illegible] ex Sclauonia tantum vnum: ex Bohemia pariter vnum: ex [illegible] regionibus vnum: ex [illegible] vero nullum. Quamuis ex omni genere [illegible] plurimi fuerint: vnusquisque meam doctrinam [illegible] voluit [illegible]: [illegible] locos vnus, alius in ambitionem [illegible] honoris [illegible] perbiæ, [illegible] interpretatur glossis & commentarijs, quæ [illegible] me curassent, emendata prorsum erant omnia. Nonnulli plura [illegible] sibi persuadebant, quam ferret ingenium suum, [illegible] dicebant, quod non intellexerunt. Multi quidem intellexerunt, sed quod maxime necessarium erat, [illegible] defecit: qui didicerint [illegible], non bene iudicari potest, at quinam vtatur, vnusquisque videat. Quandoquidem in meam artem & medicinam plurimi [illegible] trant, qui [illegible] met ex ea perperam aliquod fundamentum faciunt, quo postmodum in Archiuagabundos circulatores euadunt. [illegible] patientiam ægrotantis. Ex mea patria [illegible] nondum nati sunt: qui tamen sese pro natis [illegible] [illegible], eos ego iuxta Sueuos pono, & in sectam perditorum medicorum.

Nec me sane parum angit, quod vt Bertheonicus id etiam pati debeam, sub forma cui nunquam faui: tum Bertheonea mea, iuxta morem [illegible] Vniuersitatum iudicari, tanquam fideli doctrina fundamento [illegible] populus meus seduceretur.

Eo me cogunt illi, qui recedentes a me [illegible] Academiarum, & conditionis adhærentium sibi plus satis [illegible], quam ægrorum sanitati magis intenti sunt. [illegible] me miseret [illegible], quod iuxta scholarum vsum experientias [illegible] diantur, [illegible] ac contra prorsum & [illegible] adhuc per [illegible] ores Bertheonea mea [illegible]

[illegible]

[illegible] c[illegible]struxerunt, & [illegible] collige-
[illegible] in [illegible] ordine [illegible] que [illegible]
[illegible] at [illegible]
[illegible] Doctores [illegible].

Sunt [illegible] & [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
discipulorum [illegible]. Non [illegible] medicant, [illegible]
[illegible] vnum [illegible] Doctores [illegible], ita [illegible]
[illegible] a, [illegible] Vos tamen [illegible]
[illegible] fore doctores [illegible] omnibus, qui [illegible] vestram callent, aut [illegible]
[illegible] curare [illegible], [illegible] exhibet [illegible] faciens. Amen [illegible]
[illegible], qui de singulis morbis [illegible] de curan-
d[illegible] [illegible], interim curare [illegible]
[illegible] pilisse [illegible] qui, [illegible] non
[illegible] ambo[illegible] Doctores fore volunt ho-
[illegible] Doctor, altera vero discipulus exhibet, at[illegible] sub vno
[illegible] Q[illegible]
[illegible] ponere me, sub vno morbo Doctorem [illegible]
[illegible] morbo discipulum, quales [illegible] vos estis.

ARGVMENTVM IN TOTVM HVIVS CHIRVRGIÆ LIBRVM D. DOCTORIS THEOphrasti Paracelsi.

FOns & origo scriptorum meæ Chirurgiæ processit [illegible], videlicet ex [illegible] medicorum [illegible], qui pluris multo se faciunt [illegible], & apparatum artis [illegible] pro [illegible] ant. Secundo, [illegible] propter, uno propter [illegible] mutuo [illegible] bene succederet curand[illegible] inter[illegible] quæ fore Medicus. Tertio [illegible] perfecti [illegible] dici reperiuntur [illegible] artes vera [illegible] propter [illegible] sabulis contemnuntur, [illegible] bonas fore [illegible] et ea, [illegible] habent.

Hac [illegible] Chirurgia partim ex Physica (sic dicta hactenus) meis demonstrationibus [illegible], hoc est, morborum origines, ad chirurgiam pertinentium [illegible], ex quo fundamento profluant: & hoc vt [illegible] intelligere melius, binam chirurgiæ facere [illegible] ab externis procedentem in vnam, & ab intern[illegible] alteram, [illegible] vno sub volumine concludere: maxi[illegible] quod [illegible] Theorica vero mea [illegible], vt corpus minerale [illegible], vt est, & ex [illegible]bus [illegible]os Chirurgiæ morb[illegible] illa [illegible] possent, de quibus [illegible] Chirurgia [illegible] superflui. Sic ne quis [illegible] Physica, Theorica, & Chirurgia [illegible] fundatam, ex qua [illegible] debere. Meam igitur Chirurgiam [illegible], vt quod [illegible] Balsam[illegible] quod sub Mumia [illegible] quod [illegible] quod e [illegible] Chirurgiam [illegible]

[illegible],

[illegible] Apollen [illegible] nec [illegible] Capitulum de [illegible] rurgia de pulli [illegible] sequentem.

Principio quidem [illegible] de Vlceribus [illegible], [illegible] & Ap[illegible]. An in [illegible] [illegible] adhere [illegible] re [illegible] qualiber [illegible] ex propria [illegible] declaratur [illegible] [illegible] chirurgiæ in eæ [illegible] puncta sunt prima [illegible] iuxta naturam & conditionem Iliad [illegible] prout ex vno libro [illegible]

[illegible]ENTVM IN PRIMVM LIBRVM,
qui vulnerum est.

I[illegible] primum librum [illegible] quarratione [illegible] vel auctoritate [illegible] vulnerum [illegible] quibus [illegible] [illegible] natura [illegible] [illegible] tum [illegible] & recentiorum scriptorum [illegible] ineptiæ & errorum [illegible] quibus [illegible] contra [illegible] fundamentum [illegible] [illegible] [illegible]

CAPVT I.

Quid Mumia, hoc est, Medicina.

I.

Mumia quid.

PRiusquam attentes mederi, aut medicum [illegible] necesse omnino est, vt [illegible] as, quid [illegible], quod [illegible] [illegible]rat. Quo cogn[illegible] [illegible] on[illegible] i. P[illegible] [illegible] est id, [illegible] a v[illegible] [illegible] rat, hoc est, dulcis Mercurii. [illegible] & [illegible] cem separantur. D[illegible]cis cognitio a vulneribus [illegible] ab vlceribus dependet. Hic [illegible] duo [illegible] corpore [illegible] Dulce [illegible] quē est, a quo [illegible]

II. Ex eo, quod modo dictum est, enucleatius a [illegible] to cor[illegible] per [illegible] membra ea vi & [illegible] tamen [illegible] carn[illegible] cu[illegible] in a[illegible] & [illegible] pr[illegible] rum [illegible] pellat. Ex quo sequitur, Mumiam carni[illegible] [illegible] carnis, M[illegible] ae l[illegible] vulnera corundem sanare. Adeo vt quodlibet [illegible] sua propria [illegible] indi[illegible] at [illegible] promanat, o[illegible] tractura ligamentorum & arte[illegible] [illegible] aliena [illegible] curare debeat. Quin & inde caussa [illegible] esse [illegible] entia & p[illegible] [illegible] alia Mumia in carnem, quam carni [illegible] M[illegible] quod[illegible] propria mumia conseruatur & curatur.

III. Hoc dico naturam corporis, quæ damnum perpessa est, suam ip[illegible] [illegible] non aliter ac arbor [illegible] nis vulnerata læsa e, quæ sua [illegible] us [illegible] a [illegible], vel [illegible] us & populus. Idem quoque [illegible] Quemadmodum [illegible] arbor senex [illegible] aut vulneratur non [illegible] oq [illegible] a [illegible] & v[illegible] a [illegible] Ex[illegible] p[illegible] a[illegible] e[illegible] tatur [illegible] tatam [illegible] at [illegible] p[illegible] [illegible] glutin[illegible] & quodammodo, vt frons & arbor [illegible] extus [illegible] scant. N[illegible] a [illegible] x [illegible] c[illegible] secu[illegible] ad [illegible] & [illegible] construct, ex qua [illegible]

IV. [illegible] ere m[illegible] [illegible] do [illegible] es mumia [illegible] b. [illegible] cent-

onſeruationem rore factam, ad herbas vulnera ſua confricantes, illa curant, aut masticatis ore nec non attritis earum ſuccis mumiam ſuam ſuſtētant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamētum recipiunt, & curam. Non alias chirurgus vulnera cognoſcere debet, quam, vt ea conſeruet in temperata humiditate, iuxta prædictorum exemplorum demonſtrationem atque tenorem, quodque ſuæ mumiæ competentia.

V. Summe vobis cauendum, ne per aliam viam vulnerum curam aggrediamini, sicut hactenus contra naturæ conditiones, artem & rationem, vos attrahere ſaniem videtis, quæ prorſus mumiæ corruptio, tum vulnerum ſanationis impedimentum exiſtit. Non eſt igitur, quod aliam vobis proponatis imaginationem, quam ab exemplo iam audiſtis, & cane, quem propria natura decet inimicum eſſe vulnerum ſuorum amici puriſque, tum vice verſa hæc ſibi prorſus inimica: hinc fit, vt abſtergat ea lambendo. Similem rationem habere chirurgiam decet, ne corpus humanum eiuſmodi naturæ contrarietatibus perdat, a quibus accidentia quæuis originem ducunt, vt clamores, vel incendia, frigora, tumores, & ſimilia. Quæ ſtatim atque perceptum fuerit initio vulneribus adeſſe, concurrereq́; puri cauſſa penitus eſt attribuenda: quapropter vna cum ſuis radicibus euellendū & auferēdum erit. Ab eo potiſſimum annotato magiſterium, quo natura conſeruari poteſt in ſua temperatura melius, vt ipſamet pellat a ſe malum, quod ei nocet. Item conſiderato bouem, cui coſta frangitur, propria natura curari ſolum. Sic etiam aliud nihil chirurgus, quam, vt arceat accidentia, procurare debet, quæ tantum in temperaturæ defectu ſita ſunt. Nam inter hominem & brutum hoc loco notanda eſt hæc differentia, quod ille ſit accidentibus obnoxius: illud vero non, ob Anatomiam. Quod reliquum eſt, natura perficit.

Saniei attractio, mumiæ corruptio.

Corpus humanū naturæ contrarietatib. non perdendū.

Hominis & bruti differētia.

VI. Vbi tamen chirurgus ordinem peruertere naturæ conatus fuerit, ſeipſum ſapientiorem exiſtimans, indigereque naturam ſua ſpeculatione, ſtatim in errorem incidit, corrumpit. nat urā, & eius con tus impedit, ac opus aggreditur, quod in morbum vſque n turæ contrarium eſt. Iam incuruationes membrorum, contracturæ, vel dormitiones, aridura, nec non grauiora quædam, & futuri caduci, poſt apoſtemata ut exſpectandi, non aliunde quam ab incuria chirurgi, vel ignorantia. Verum ſi cauſſis ad inſ itiæ tuæ defenſionem adferas, hominem & canem ſimul non conuenire, vt vnū in alterius exemplum adduci debeat, cum homo nobilius animal exſiſtat. Tibi reſpondero, quod nobilius ſit, Cæſari tribuendum eſt, ſubtiliores in ſe continet humores, ac venas plurimas, quæ carni deficiunt: inde notabis eum tanto meliorem habere Mumiam. Calor ſuæ linguæ, vulnera linguæ ſanat, & aurium excremētalis pinguedo, vulnera ſuarum curat aurium, ſic de reliquis. In his omnibus crede ſolum, modis a natura productum, in ſe, quo damna ſua propellere valeat, cōtinere. Sed accidentia quæ præter medicamentorum vires arceri pelliue minime nequeunt, ſub an... uis Mumiis comprehenduntur, euitanda vel expellenda, vulnerum ad refocillationem. Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per ſeipſam efficit.

Chirurgus ordinē naturæ peruertēs, eam corrumpit.

Obiectio.

Reſp.

VII. Quicquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturæ Mumiam fieri, tum quod ſuperponetur medicamentum, incarnatiuum nullo modo vocari, ſed bene conſeruatiuum. Quod autem ab externis eſſentiis ...idit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementalium potentiſ... re pellendum erit. Animaduertendum igitur antiquorum chirurgorum errorem ...eo fuiſſe, quod putarint Ariſtolochiam rotundam, conſolidam maiorem, ſerpentinam, &c. procreare carnes, aut, vt creſcerent efficere, cum nullum horum iſtius con-

Vulnerū cura per naturæ mumiam fiat.

Chirurgorū antiquorum error.

ditionis existat, nec essentiæ. Idipsum de mastice, thure, &c. falso crediderunt. Intellectus eorum hic fuit, vt vulnera stomachis ventriculisve comparanda forent, tecinoribus, & integris Archei viribus, ac si quum herbas, radices, semina, panem, caules, &c. quis edit, inde nascuntur, aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt stomachum esse, qui virtutem haberet medicamenta superposita secundum Archei conditiones, in carnes conuertendi, &c.

Incarnatiuum & conseruatiuum.

VIII. Igitur ea, quæ Vulneribus conducunt, incarnatiua minime, tanquam illa, quæ carnes crescere faciunt, appellari, sed conseruatiua nominari debent, quod mumiam conseruent, & attractatiua sunt, quod eandem ad vulnerum locum attrahant, quam extrinseca retrorsum egerant elementa, rursum ad se reuocant & ad vulnus: cuius exemplum hoc esto. Quod frigore cõgelatum est, lignum ardere soluit: non quod calor ille materiã exhibeat aut sit, quæ temperat, sed quod frigus extrahat, & in suum temperamentum corpus gelatum rursum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, sua Mumia priuatum est. Vt igitur calor Mumiam iterum infert in membrum hoc attractu suo, quo quidem cedere gelu cogitur ac solui: non secus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedenti per elementum. Pariformiter & in hunc modum se disponere chirurgum decet, in sui medicamẽti virium cognitionem & coniunctionem, quæ ad Mumiam requiruntur.

DE VVLNERIBVS, ET QVID SIT VVLNVS.

CAPVT II.

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium existat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probe vobis cognitum sit oportet. Quum in corpus infertur, aut incutitur vulnus, duæ statim occasiones infirmitatis adsunt. Nam per se vulnus non

Vulneri cuilibet duæ contrarietates adnatæ.

at accidens ipsum est morbus. Sciendum itaque duas vnicuiq; vulneri contrarietates agnatas esse. Corporis videlicet in sua substantia separatio, propter quam naturæ cursus impeditur, ideo, quod interna anatomia separata est, & corrupta. Altera contrarietas est, quæ cum ictu simul incidit, vt externorum elementorum, tam repente quidem, vt ab ea cauere possibile non sit. Quapropter accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos est attribuendum.

Morbus qui fiat ex vulnere.

II. Animaduertere iam, qua via prior contrarietas naturæ sit inimica, & quonam pacto fieri possit infirmitas aut morbus. Quod vulnus in morbum transeat, ex repressione substantiæ, naturæ cursusque sui contingit, prout in externis elementis, vbi tale quid eis accidit. Vt in ignis firmamento, si fissura lata vulneris instar in cœlo per transuersum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, qui possent astra cœli sui circuli cursum perficere? Ab vno labio vulneris ad aliud saltatio non admittitur. Non alias gradum cursumque suum sistere Sol & Luna cogerentur, si circulus eorum sectus foret. Natura siquidem integro plurimum gaudet, ruptaque prorsus abhorret. Comparatione prout astra cœli stare cogerentur, interna pariter astra corporis humani sisti propter vulnus est necessum, vt integer naturæ cursus perfici nequeat. Et prout per stationem astrorum in cœlo, sphæræ corruptio finisque fieret, itidem & cordis naturæ casus foret, extinctioque.

Natura læsa morbum infert.

III. Cum igitur naturam integrã esse necessario, non dissectam, non aliqua parte læsam, nec impeditam in suo cursu modo quouis oporteat: inde sequitur, quoties id non fit, cursus naturalis in corpore statio vel repressio, quæ morbum infert, vulneri non attribuendum, sed cursui iam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per

trans-

transuersum aut alias illatum est: meatus vnius partis & venæ cursum ad alteram non habent, neque transitum, quo fit, vt illi membro fiat iniuria. Et nisi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venæ, pori, &c. simul, vt ante fuerunt, & ex natura coire debent, coniungantur, damnum subsequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud est, quam transpositio membrorum & curæ successus prauus) nascitur, ortumque sumit. Quodlibet membrum siquidem cum alio conuenire debet, idque solum industria naturæ, non sapientia Chirurgi: quapropter ego non immerito naturam voco medicam: non Chirurgum ipsum dico medicum fore vulnerum. Impossibile namque Chirurgo foret eiusmodi coniunctionem per se facere posse, cum a natura fieri tantum debeat. Propterea possum optimo iure Galenum Præfectum, Auicennam, & alios Principes medicorum inutiles existimare, vocareque medicos, qui nec sibi, nec aliis talem doctrinam dederint, aut proposuerint, qua naturam carnis in sese curandi se potestatem vllam aut industriam habere, detegere, vel intelligere potuissent vnquam. *Aridura quid.* *Natura vulnerũ medica.* *Galenus præfectus.*

IIII. De contrarietatibus animaduerte latius: mox atque datus est ictus in vulnus transiens, adest momēto simul accidens, vt ouo contingit, cuius cortex aperitur, hoc ab externo statim aere talem infectionem recipit, vt in priorem statum redire nunquam valeat, etsi testa subtilissimam fissuram accepisset, quæ quocunque modo posset accidere, momentaneque possibile foret eam consolidare, nihilominus in perfectam suam essentiam illud nunquam redit. Latius quicquid ouo huic accidit, vt putrefactio, exsiccatio, vel arefactio, clari vel albuminis, vitelliique resolutio, corticis vastatio, &c. hoc omne contingit humano corpori per apertionem vulneris factam. Ita contrarius est externus circulus interno, prout essentiæ quintæ, quæ quantumuis bona sit, aut nobilis, vbi minimam fissuram Firmamentum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinsecus, id est, cœlo suam essentiam nunquam retineret. Pariformiter omne, quod inuolutum testa reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimũ patuerit includens, ab externo sic inficitur inclusum aere, vt ibidem integra nunquam essentia reperiri valeat amplius. *Accidens vulneris vestigio adest.*

V. Considerate pomum, cui facta sit incisio, putrefit hoc non alio, quam aere solo, qui circulum eius intrauit. Et si talis incisio non accidisset, cortex nihilominus porosa foret ac humida contra pellis naturam: diu conseruari nequit pomum istud, quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurimæ corruptiones hominibus accidunt eorum sanitatis, vbi contrarius circulus humanum, id est, pellem penetrauit. Est igitur Chirurgo maxime necessarium, considératuque dignum, ab illis exemplis, accidentia quæuis agnata fore vulneribus, & propterea efficacibus eorum esse præueniendum, ne postmodum erumpant, caussæque simul vna cum suis accidentibus in locum vnum concurrant, optimeque præcauendum. Vt in arbore læsa, Mumia eiusdem arboris fissuram huiusmodi replet, ac in eam se confert, alioqui putrescit arbor, & arescit eo loco. Verum si per se repleatur, vulnus hoc suum præmunit atque defendit ab externo quouis aere, ne subintret, eoque sese curare potest. Simile quidē exemplũ habeto: cum arbor suo priuatur cortice, non defendit eā hic amplius, nisi donec Mumia humectet tutetūrque eā, vt non externo consumetur & exsiccetur aere, nisi quid sub cortice resistat, arboris totius mox adest corruptio. Non secus igitur ac insensibilia pducta naturaliter homini pręoculis existũt: sensibilia pari modo sibi proponenda putet, ac iudicanda, acc non ab insensibilium exemplis a natura sibi prolatis ac præfiguratis, cũ sensibilibus agendũ oportet corporibus. Nec est, quod curet aut imi- *Corruptiones quæ homini-bus accedant.* *Acc denibus præueniendũ.*

Receptorũ mendacia. tetur ineptias, ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentibus traditorum Chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis glossis atque commentis inexperti cuiusvis & inertis auctorum & adductorum, quæ suæ potius inscitiæ testimonia sunt, ac ignorantiæ, quam sapientiæ.

Vulnus cur medicamentis externis indigeat. VI. Quum ergo duo contrarii circuli simul concurrunt, externus & internus, inde sequitur, vulnus fore morbum, & indigere medicamentis etiam externis, quæ ab elementis producuntur: idque propter momentaneum illud accidens & agnatum: quod nisi foret, vnumquodque vulnus per curaretur absque hominis adminiculo. Cum tamen infectio talis ab vno in alium circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamentum externum in istis accidentibus, internæ subuenire naturæ debere, quod hæc per se potens non sit, infectionem externi circuli propellere: sed natura, quam exteriora producunt elementa, bene potest. Ex his facile colligere potestis, *Medicamenta vulneribus cur adhibeantur.* intentionem fore meam atque fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum propono solum, esse, quod ratione tantum accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxilium naturæ corporis, at in expulsionem eorum, quæ ab externis elementis infecta fuere, siue per metallum, aut alia mineralia, per aerem, vel hæc omnia simul. Quamobrem ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum huius operis in tota chirurgia, non in procreandis arte carnibus: in istis Anatomia non alias *Scopus auctoris.* consideranda, quam in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at solum de caussalibus, quæ morbi sunt ipsamet vulnerum, vt exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio, vel cuiquã inferatur, hoc ipsum inhabitur, ac tum efficitur Balsamus & natura Mumia mox inficitur, impuraque redditur. In eo solo consistit ars, vt idem venenum a vulnere tollatur, vulnusque muniatur interna mumia, prout supra de arbore dictum est. Et non alias, quam vulnus a veneno concipit accidens, ab aeris contrarietate similiter potest infici: quapropter vacuum aut apertum siue detectum relinqui minime debet, at Mumia semper obduci munirique, tum iuxta conditionem externarum infectionum, accidens tumoris, caloris, aut alterius contrarietatis arceri semper, vel etiam auferri.

DE CVRIS VVLNERVM.

CAPVT III.

Priusquam aggrediatur curas, probe Chirurgus notum habeat, quoduis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulne- *Vulnerũ genera quadrupla.* rũ inde genera nascuntur, vt quædã subiiciantur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla, cetera subsint aeri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, vt quæ terræ fuerint attributa, per ea, quæ terra produxit, & sic de reliquis. Nam vt quadru- *Mumia quatuor.* plicia vulnera: totidem ex aduerso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Quæcunq; in aquam transeunt, ex aqua sumserunt originem: item, quod ex terra fuerit, huius in se Mumiam continet: quod vero Thereniabin exhibet, ad aerem aeri: pariter quæ sunt impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligendæ nolo vos Melancholiam, Cholera, Phlegma, neque Sanguinem, quod fundamentum hoc iter sit mendosorum chirurgorum, & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minime volo, in quo elementum ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis, cui terram inesse diciti (aut videtis:) nam quoduis elementum est a semetipso tantum, & non quatuor.

…or simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, vt Aereos iudicetis, a multiloquio, Terreos a multo risu, Igneos a Veneris voluptatibus, Aqueos a delicta omnibus ex aqua sumtis. At quæ qualisq; horum cognitio necessaria sit, a vulneribus, non a corpore, vel conditionibus vulnerati sumenda esse dico. *Aereus, &c. vnde quis esse dignoscatur.*

Vtut hæc se habeant, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, vt receptum vnicum in eiusmodi quadruplicia vulnera potestatem habeat. Nam fieri minime potest, vt aliquid absque simili temperamento curari sanarique queat. Hoc est verum temperamentum, quum virtutes quatuor elementorum simul in corpus vnum rediguntur, vt ex eis vnica mixtura, & vnica tantum operatio, carens omni contrarietate, sic, vt ibidem vnius Mumiæ solum natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinum & aquam simul confundit, eoque putat, quod in corpore mixta sunt, eorum virtutes etiam vniantur: hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopendriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cu… rem corporum atque virtutum eorum simul commixtionem, vel potius vnionem dicere: falsum etiam foret intentum, quod permixtio quæuis absque substantia corporũ suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterum assumenda, primo, quod ad manum & chirurgiam attinet. Principio medicamentorum præparationes, deinceps vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & postremo vulnerum curæ, post vnum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex sequentibus accipite. *Recepta vnde sumenda.* *Tẽperamentum verum.*

Animaduertite vos medici quotquot estis in genere, Doctores, aut quiuis alii qualescunque fueritis, qui vulnerum artem & curas habere iactabunde passimque pergitis. Penes vos, eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant, atque virtutibus …s, imo perditus eneruant, siue textu, vel commentis Academiarum, aut aliis nugis …fiat: præcedentis meæ demonstrationis finem attigi. Verum latius est, quod vnus al… …i dipteram iam concutiat melius, absque pileoli rubei, vel magni cuiusuis nominis …alive respectu quopiam. Quam Theophrasto mensuram fecistis antea, nunc est, …od eam iam recipiatis. Pugna seria centuplicata, non iocosa dimicatione vobiscum …re cupio. Si quid honesti vestra contineant recepta, vel tota vestra medicina veri …tillum habeat, prodite contra me nunc in lucem. Serio iam agitur magis, nempe …eptis meis, quibus vulnera superantur, & curantur, & vestris, quibus econtra per…ntur, vulnerati funditus. *Medicorum reprehensio.*

Sumite primum, & resarcite simul, glauca Galeni consilia caluaque, nec non alio…m omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falsa recepta vestra patro…ati sunt hactenus, occasionemque dederunt vobis iuxta suæ doctrinæ tenorem, …usmodi vos impostoris alendi. Si quid in Græcorum, Auicennæ, vel aliorum eius …inæ scriptis hominum est fundamenti, defendite iam, & ad lucem producite. Si …id etiam vtile scriptum sit vnquam ex traditionibus vestris, & industria, proferte, …leteque vos, qui Schwollis & Monspessulum ex opposito constent.

Receptum fide dignum, & consolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis, & membrorum omnium, ac similium, exceptis …tis … vulneribus.

℞. *Axungia, Butyri ana lib. 1. Liquoris Pariel… … Confi… auree C… … ma… … a vertone m … Serpentariæ, Plantaginis ana … vertro … m ß.* Omnia commixta simul …eri suo o … ad vnguenti vel butyri formam. Huic adde, *Ad omnia cap… v… vulnera.*

… Lumbrico… ℥ ß. … bona ℥ ß. Mumiæ … ℥ … ad vn…

tum. In vnguenti formam reduc. Vestra voluite reuoluiteque recepta, videteque num illa simul omnia, hoc vnicū virtutib. æquare valeant. En pro vobis flocci vix facio vos.

Aliud.

℞. *Butyri crudi, Mumiæ Medullæ ana lib.* v. *Aristolochiæ rotundæ, Consolidæ aureæ ana* ℥ v. Simul permisce, donec liquores & butyrum vnum fiant. En iterum, si quid valetis, huic audacter vnico, vestris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos Helueticis tantum vnguentis expeditos velle, quæ tamen in conflictibus exercituum, cuncta vestra pudefecerunt vnguenta, cū chirurgis vestris: hoc etiā perlegite.

Aliud.

℞. *mellis crudi lib.j.ß. Succi Parthenionis, Peruincæ, Pirolæ, singulorum vertonem j.* ß inde mixturam facito.

Aliud.

℞. *mellis crudi lib.vj. Visci, Consolidæ maioris lib. ij. Croci Martis lib.* ß. & permisce. Si præscripta recepta præ manibus acciperetis, quod facile non fecerit scio, tum primum intelligeretis ab experientia, quam enormes errores in vestris receptis hactenus cōmissi ac admissi fuerunt. Et si fortassis illa minus digna vobis videregtur, quam, vt recipere velletis (quæ communis est vestræ farinæ hominum conditio, quo meliora quæque fuerint, vt eo minoris illa faciant) iam altiora vobis proponam, quo sat sit, quod contemnatis.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ, Olei lini ana lib. iij. Florum æris, Croci Martis, Salis fusi ana* ℥ *j. Liquoris Parthenionis* ℥ *iiij.* Coquātur in spissitudinē satis corpoream. Et quamuis ego receptum hoc non vocem balsamum, vt vestra conditio est, vestra quotquot habetis balsama colligite, quibus huic vni rursus oculum eruite, si quid potestis.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ, Mellis cocti, Succi Parthenionis, Serpentariæ ana lib j.* Coquantur simul in suam spissitudinem.

In his meis receptis quærite, si corpus vnicum vltramarinum inueniatis. Dico plus imposuisse vos hominibus, vestris illis Vltramarinis, quam probe cum eis egisse. Ceterum credite mihi fideliter asserenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perdite seducere.

Mumia dominū ad curam vulnerū.

Aliud receptum, in quo Mumia potentissime dominatur, ad omnium vulnerum curam.

℞. *olei anetini, Lini, ana lib j. Terebinthinæ lotæ, vertonem j. Carabis triti* ℥.j. *Colcotharis, Croci Martis, Florum æris ana* ℥.ij. fiat viscus.

Aliud simile.

℞. *olei ouorum* ℥ *x. Olei nucum lib j. Olei lini* ℥ ß *Carabis contusi* ℥ *ij.* Coquantur in viscum, & huic adde *visci Consolidæ maioris, Lumbricorum ana* ℥ ß.

Quid opus est, vt multa variaque recepta ponam, cum duo vel tria tantum ad omnia vulnerum genera sufficiant, ac mihi magis inscitiæ verti posset: nisi factum ea de caussa, vt constaret hominibus, quam vilia recepta vestra, contemptuque digna sint, & quod minimum inter illa quæ posui, certo certius omnia, quæ scripsistis vnquam, excellat. Verum chirurgos inter varia capita, sensusque diuersi reperiuntur. vni illitus, huic vnguēta, potiones vulnerariæ tertio, quarto fixum, & quinto lixum arridet. Quapropter, vt omnium appetitui per me satis fiat, in similibus plura hæc notate recepta, quæ sequuntur in hunc modum.

Chirurgorū diffus. sensus.

Potio

Potio quædam vulneraria, quæ sumentis mane vesperiq, haustum eius vnicum, vulnera quæq, persanat intus & extra.

℞. *de cornibus cerui manipulos sex, Pirolæ, Consolidæ aureæ, Aristolochiæ, Parthenionis ana M. j. Agrimoniæ, manipulos duos*: pone simul omnia in vinum recens & permitte sic in fimo equinto digeri, & renouato, rursusque digeri sic tertio finito per mediam hyemem: ex vna sex mensuras hac ratione conficies. Potio vulneraria.

Alia potio vulneraria priori similis.

℞. *ceruisiæ recens coctæ mensuras xx. Succi de cornibus cerui mensuram j.* & simul digerantur.

Alia.

℞. *siceræ mellis recens coctæ, mensuras xxx. Serpentinæ, Agrimoniæ ana manipulos iiij. Parthenionis manipulos vj*, &, vt supra digerantur.

Alia.

Suprema potio vulneraria est, vt succum de cornibus cerui destilles, eiusq, liquoris cochlear semis in potum administres, postea nihil amplius. Eo potu sanatur vulnus feliciter. Iam vide tu, quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplastrum.

℞. *ceræ mellitæ lib. j. Visci prædicti vertonem j. Mumiæ ex cruribus ℥ iij. Pulueris Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ j. ß.* inde fiat emplastrum.

Alia.

℞. *ceræ mellitæ, Terebinthinæ, Visci præparati ana lib. j. Olei lini, lib. iij. Lithargyrii præparati, Calaminaris præparati ana lib. j.* Coquantur in emplastrum.

Pulueris ad vulnera compositio.

Vt his etiam pulueres addam, ob quos nonnulli sese iactabunde plurimum extollunt. ℞. *Croci Martis, Veneris atque Saturni ana ℥ ß. Mercurii dulcis drachmam semis*, inde fiat pulvis.

Etsi minime necessarium, in vestræ tamen pompæ repressionem, operæpretium est varia recepta ponere: cœruleum aut glaucum vnum, aliud viride, vnum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis, tertium ex mastice, &c. Nec ea prætermittere volo, sed ex transmarinis etiam recepta ponere, quanquam ista centuplicato superentur ab aliis, quæ superius posui: nihilominus addita non alia de caussa, quam, vt antiquorum error suis in receptis palam fit, vt infra. Recepta varia cur ponat.

Emplastrum cum vltromarinis ad omnia vulnera, nullo prorsus membro corporis excepto.

℞. *Olei oliuarum lib. j. Ceræ lib. j. ß. Lithargyrii lib. ij.* coquātur in cerotum, cui adde *Thuris, Masticis, Myrrhæ ana ℥ ij ß.* Commisceantur, & adiice *minii ℥ iij.* pinse manib. extrahendo cum *℥. ß. Camphoræ in oleo anetino, vel ex Verbasco.*

Aliud.

℞. *Oliuarum olei lib. j. Masticis, Thuris, Myrrhæ, Oppopanaci, Serapini, Storacis, Bdelii ana ℥ j.* Coquantur in formam: postmodum accipe *ceræ lib. j Calaminæ præparatæ lib. ß.* coquantur in cerotum, & pinse cum camphora, prout supra.

Aliud.

℞. *ceræ nouæ lib. j. salis parthenionis, Mumiæ medullæ, ana ℥ iij.* liquesacigne. Iam aspice recepta scribentium veterum, & meæ conditionem scriptionis ex opposito, ambobus vtere modis, & antiquorum scribentium simplicitatem experieris.

Balsamum.

℞. *Oliuarum olei lib.ß. Olei de nucibus nostratibus lib.j. ß. Mumiæ de medullis ℥ 9. Mumiæ pinguedinis ℥.9. Consolidæ aureæ, Florum centaureæ ana ℥ 15.* digerantur ad solem. Balsamum hoc altius & excellentius reperies, quam recepta quæuis hactenus scripta: reliquum hoc scite, si recepta componere vellem ex transmarinis e diuersis regionibus collectis, omnes sectas vestras confunderem; libros, pharmacopolas, atque thesauros vestros, quos ab Adami temporibus hactenus collegistis: eo vos redigerem, vt & canes vestri misereri cogerentur, quod hactenus tam egregia simplicia perperam in recepta compilastis: imo, vt muscæ vobis supersedere dedignarentur, nisi suum oletum emittendi caussa. Verum nisi tanta necessitas vrgeret, meque tam ardue solliciteque ad hoc mouissetis: aliquoties velo paruulo dedecus hoc vestrum tegere voluissem, ne tantam in miseriam prorsum incidissetis, vt vestri tantum miserandum foret. Vt ad nos redeamus. Dico latius, supremum, in quo Mumiam pono maximam & potissimam, consistit in salibus, vt istis acredinem & asperitatem auferatis, & statim atque dulcedinem receperunt, maxima supremaque Mumia facta sunt. Metalla similiter & Antimonium sine corrosiuis in liquorem adducta, mumias omnes excellunt. Item, vbi Tereniabin a spumis atque fecibus separantur, maiorem producere mumiam chaos minime potest istis, quæ dicta sunt. Et quicquid ex terra in purum viscum transit, hoc ipsum est mumia terræ. Item quum Nostoch in spiritum extra suum corpus educitur, ignis est mumia. Quapropter ad ista mumiæ quadruplicia genera, stolida capita primum acuite vestra: Beanicas illas veteres conditiones relinquite. Tum demum in Scholam vos conferte, quid transmutationes & præparationes exsistãt, addiscite. Nam in istis omnis chirurgiæ supremi latet arcani fundamentum.

Balsami præstãtia. *Medicorũ reprehensio acris.* *Mumia suprema præparatio.* *Antimonium.* *Tereniabin.* *Mumia terræ.*

Declaratio vulnerum solum consistit in coniunctione suarum partium ad hunc modum, videlicet, vt membra simul coniungantur in pristinum statum, & per huiusmodi naturæ coniunctionis aptitudinem, venæ simul iterum e directo conueniant, nerui, ligamenta, ossa, carnes ac similia quæque: id ipsum per concauos asseres, quod quidem instrumentum coniuncta membra semel, suo dimoueri loco non sinit. Hoc te docet vsus cum industria cognoscere. Quapropter dicere quidem audeo, rusticos & quosuis plebeios negotium istud minime decere. Non est etiam, quod hoc loco, nomini, vel arti suæ quisquam fidat, vt barbitonsores & balneatores solent, quorum pars maior huiusmodi caret industria, sed ineptitudine vulnera dislocant. Nequaquam etiam farciẽda sunt, quod vulnerum perditionis initium vnum exsistat futura. Quamobrem aptitudo summopere tibi quærenda est, ac appetenda vulnerum in cõiunctione, vt ignorantia tua vulneratos non perdas.

Vulnerũ cõiunctio qui fiat. *Barbitonsorum inscitia.* *Vulnera non farcienda.*

Præparatio vero vulnerum est, dum sanguis adhuc ab eis profluit, vt sistatur: postMumia superponatur. Nec est, quod cures verum ossium fragmenta, vel similia manserint in illis, quæ ferramentis extrahere nullo modo tentes, quod ista pellẽdi purgandique munus Mumiæ relinquendum sit: hæc enim aptius, quam ferra, vel instrumenta quæuis euellere possi it, expellit. Verum flauæ tuæ capsulæ hoc ipsum efficiunt, vt ferramentis fodere coactus sis, & instrumentis vulnera deprausre: superius tantummodo curare, fundo putrido per te relicto. Quamobrem ego, te merito per aliam viam ducere debeo, quam ea sit, qua graderis in dies: ad hoc mouet me tui ruditas ingenii, quæ balneatoribus ac tonsorib. adhæret. Isti sese tueri non alias norunt, quam eo solo, videlicet: *Magister ego Ioannes* (inquit hi) *vocor barbitonsor: ille magister Vlricus balneator.* Cura postmodum sequitur in hanc sententiam, vt medicamentum, quod

Vulnerũ præparatio. *Ossiũ fragmenta nõ extrahenda.*

quod vulneri superimponis, applicare probe notum habeas. Quod quidem experientia mumiæ conditionum acquiritur, vt in emplastris. Nonnulla manent ab exordio primæ ligationis ad finem vsque sanationis, vt vnico sub emplastro curetur vulnus. Talia sunt ex mumiis fixis emplastra, quæ tamen reuerberatæ mumiæ sunt, viginti-quatuor horis duntaxat relinquuntur: & quæ sunt attractiuis commixtæ, duodecim, & hoc omne cum permutatione. Sunt & aliæ Mumiæ quædam ex balsamali Mumia, quæ semel adligatæ vulneribus, per tres, vel quatuor septimanas, suas retinent vires. Pannis etiam mundissimis ligationes quum fiunt, quodque vulnus curari sanarique potest. Aliqui pulueres habentur, qui singulis octonis renouari volunt horis, quod ad superpositionem attinet. Similiter aliæ Mumiæ sunt, quarum superius multarum est facta mentio, quæ multo citius curant, quam futura fieri queat. Itidem nonnullæ vulnerariæ potiones existunt, quarum haustus vnus in tertiam aut quartam septimanam operatur, donec sanetur vulnus, vti Mercurialis fert conditio. Mumiales huiusce modi conditiones ex Mercurio possunt intelligi, qui postquam semel cœpit mundificare, per mensem integrum absque motu supplet. Ab experientia proprietates istas depromere debes, quod scriptis perfecte nequeant exponi. Fundamentum namq; medicinæ hoc est, vt operatio quæuis peculiariter vsu, tum experientia disci debeat. Ex Anatomia pariter quilibet Chirurgus aptus industriusque fieri, sic vt nullum in toto corpore membrum existat, quod non in mente fixum habeat, quo quum læsum aut sectum fuerit, connectere secundum eandem Anatomiam, per instrumentum concauum rite valeat. Alias quicunque chirurgus didicerit, aut rem ipsam intellexerit, medicus nulla ratione dici meretur, sed potius carnifex.

In emplastris quæ notanda.

Panni.

Puluis.

Mumia citissima cura.

Potio.

Chirurgus debet esse Anatomus.

COGNITIO FODICATIONVM, AVT CONFOSSORVM *vulnerum, iaculorum, ictuum, casuum, contusionum, &c.*

CAPVT IIII.

Latius atque de vulnerum aliis generibus loquendum est, vti de fodicatis, iaculis, aut casibus factis, idque genus reliquis: quæ quidem ab aliis non alias differunt essentia, præter quod confossa, vel iaculis icta strictiore sint orificio, profundiusque venas & carnes aliis & sectis vulneribus intrent, quo fit, vt non ita commode curari valeant. Nam accidentis cuiusuis conditio talis est, vt circum se plurimis cauernis dilectetur, & amplis. Quo fit, vt patentia magis compressis minore sollicitudine satis indigeant, & illis, quibus orificium strictius extiterit. Et quãto supernis magis vulnus aliquod stringitur, tanto periculosius in fundo fuerit iudicandum. Quod cum fodicatis & iaculis inflictis euenire solet vulneribus, quum inflantur exterius, introque versum protendit accidens, ad eosdem lacertos atque venas. Quo fit, vt ad mortem apertis & patentibus proniora exterius sint. Animaduertendum etiam in similibus, ea quæ relicta sunt a fodicationibus, aut iaculorum ictibus ramenta extrahenda mox fore, priusquam tumores & accidentia veniant. Quod nisi fiat, ea procliuia magis ad mortem, quam ad vitam cognoscenda sunt. Quare statim atque signis admodum apparentibus, tale quid ob oculos extiterit, aut in dubio relinquenda sunt instrumenta ferrea, Mumiæque munus & officium extrahendi committendum. Quod istorum cura quandam aliam aptitudinem habeat, idque ratione duplici: priore quidem, vt iuxta iaculum aliud vulnus incidatur, Mumia solum in attractionem permixta, manibus vero non extrahatur: quicquid enim hac via per medicinam extrahitur, vitæ

Accidentium conditio.

Vulnus angustum periculosum.

Relicta extrahenda.

Relicta quomodo extrahenda.

nullatenus reluctari poteſt. Simile quid in contuſionibus & caſibus contingere ſolet, vt ibidem etiam alia ſtudio vulnera fiant, vel arte, quo melius accidens in exitum prorumpere valeat, & introrſum ad vitam adimendam non protendatur latius: aut extrinſecus Mumia ſedetur, & expellatur. Nam qualiſcunque fuerit caſus aut contuſio quæuis, & quantumuis aſpera durave, glauca vel nigra, per Mumiam a membro deletur ſine inciſione, vel ſaniei quapiam eiectione. Quandoquidem inflationes iſtæ corruptiones minime ſunt, aut corruptæ naturæ, ſed in bonis partibus tumores tantum. Quapropter ita præter amplius accidens abeunt. Si caſum tamen, contoſſum, ictum, aut ſimile quid, ad internas regiones contingeret penetrare, vt venæ, vel quidpiam aliud ruptum foret, quo regionibus iſtis extranei quid accidiſſet: ibidem adhibenda ſumma cum diligentia tibi cura, ſimili pellendi modo, quo docebitur infra. Vbi vero ob ferrum alias reluctaretur aut hamos, exireque nollet, idipſum non retrograditur, at vltra protrudendum erit ad partes oppoſitas: aut alias putrefactione dilatandum orificium introitus, idque niſi vitæ præiudicium adferat: poſtmodum attractiua Mumia ſuperpoſita, qua tumor ſedatur, & auſertur accidens, attẽtari poterit, ſi cuſpis alata ferreaq; retrocedere poſſit, eo quo ſubintrauit. Admonitum etiã te velim, ne quicquam ferramentis coneris agere, membrumq; labefactes, niſi fortaſſis extrahendum prope cutim accederet, aut eſſet in aliquo plano, in quo nullũ foret periculum arripere: quamuis abſq; Mumia raro fieri valeat. Similiter eiuſdẽ attractiuæ Mumiæ natura conditioneq; nonnunquam incuſſi corporibus tormẽtorum, vel bombardarum globuli remanentes, retrorſum attrahuntur, ni forte in alienam regionem deciderent. In quibus animaduertendum eſt, Mumiam in extraneis regionibus non habere poteſtatem aliquã. Quapropter vbi globulus in corpus traiectus ad inteſtina, vel diaphragma ſubtus vel intus aduenerit, ab eis locis extrahi nullo modo poteſt. Itidem ſi fiſtulas intrarit, ac deorſum reſederit, in aliam regionem tranſiuit. Et quamuis Mumia tam potens foret, vt globulos ad ſe trahere valeret, id fiſtulæ concauitas minime patitur. In iſtis igitur maxima cura diligentiaq; videndum, quid & quinam agatur.

Ferramẽtis nihil tentandũ.

Globuli tormẽtorum, qui per Mumiam extrahũtur.

DE PRÆDICTORVM CVRIS, ET EIS, *quæ requiruntur in ſimilibus.*

CAPVT V.

ISTorum cura vulnerum proceſſui communium haud abſimilis exiſtit, excepto ſolo, quod Mumia cibari debet attractiuis, & eiuſdmodi quidem, quę non attrahunt humores ad ſe, neque liquores, aut ſimilia: ſed quæ metalla ſolum, aut lignum, os &c. trahunt. Nam ſi communia hunc in vſum attractiua ſumantur, fluxiones accurrunt. Quamuis accidere plerunque ſolet, vt globulus aut ferrum in lacertis poſt curam perfectam remaneat, id cauſſante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit, aut irrita vehemẽter non fuit. Inde poſt multos annos & ſucceſſu temporis per pus & ſaniem erumpit, exciditq;: hoc naturæ tantum eſt relinquendum, & nullatenus aſſumendum. Quod enim a natura curatur, quis emendabit, aut auferet ab ea poteſtatem?

Mumia attractiuis cibanda & qualibus.

Attractiua quædam habentur, quæ lignorum aut pannorum fragmenta trahunt ad ſe, prout *Aſphaltum & Carabe.* Nonnulla ferrum, vt *Magnes*: alia cuprum, vt *ſtannum, & amethyſtis coloratiores*: pleraque plumbum & lapides, vt *Alabaſtrum*: aliqua fruſtula carnium oſſiumque, vt *gummi, therebinthina, & aſphaltum*: quædam alia ſunt omnium attractiua, vt *ſerpentina.* Horum omnium vires attractiuæ cum exſiſtunt, a chirurgo ſeparari non debent. Nam in operationibus naturæ, poſtquam vulneri ſuperpo-

Attractiua panni & lignorum, &c.

Attractiua non ſeparanda.

perposita sunt, omnia simul attrahunt, vt quod extra per se, stramina ligna ve trahit, in vulneribus ferrum, plumbum, lapides attrahat, ossaque: contra quod ferrum duntaxat in vulneribus omnia, quæ soluta sunt in eis, ab ipsis extrahit. Non igitur externas, at potius internas vires atque virtutes chirurgus aspicere, considerareque debet.

Quanquam hæc omnia tibi proponuntur, in industria, nihilominus multa sita sunt ad cognitionem, vt cum globulus in caput sagittatus foret, ac sub cranium decidederet, in regiones oculorum, aut quoquo sit, Mumiam eo loco scias applicare. Vel si quouis alio corporis loco iaculatio, vel fodicatio fieret, prout indies mirabiliter occurrunt, aptitudine sola hoc ipsum diiudicare debes ex supra posito fundamẽto. Verum quod naturali cursui reluctari volet, non attentes. *Natura non obuiandum.*

Receptorum compositiones emplastris fieri debent, vt eum in fodicatis aut iaculis factis vulneribus aliquid liberi vel soluti foret extrahendum: ad emplastrorum supra scriptorum libram vnam, attractiuorum, quæ iam dicta sunt, pars octaua sumatur, mixtorum simul, aut vnius tantum. Item viscus de botin, abietis, vel de pino attractiuorum istorum loco sumi posse notandum: qui viscus ex locustis & fructibus extrahitur ad spissitudinem & formam terebinthinæ. *Recepta.*

DE FVNDAMENTO QVODAM SYNONIÆ, *sanguinisque profluentium.*

CAPVT VI.

VT supra de Synonia dictum est, quod intelligatur, quum ab orificiis vulnerum, iaculationum, aut fodicationum effluit: ille dolor, quem efficit hic fluxus, e frigore nascitur exterioris aeris, qui Synoniæ substantiam penetrat: ista contrarietas alterius elementi (vt supra) hoc loco plurimum etiam aduersatur, pariter vbi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamẽta Synoniæ sint amica, vel ad eam inclinata. Nam statim atque vulnus aliquod sub medicamento prauius redditur, & Synonia sequitur, infectioni venenoque medicamenti fuerit adscribendum, quod contra naturæ verum ordinem applicatum sit. Quare merito huiusmodi præcepta reiicio, quæ similibus nempe contrariantibus permixta sunt, & falso per vulneratorum inobedientiam a chirurgis hactenus excusata, vel per signa contraria, similiaque defensa. *Synonia quid.*

Eiusmodi contrarietas in Synonia, quæ ex aere vel ex medicamento prouenire potest, via duplici demonstratur, & apparet: priore quidem, cum Synonia resoluitur per aerem, & a sua substantia transmutatur: aut vbi nimium aere vel ipso medicamento siccatur, vt ea etiam via mutetur a substantia, non secus ac oleum tartari, quod in humiditate seipsum plus satis resoluit, ac oleiratem amittit, pariter ex vase, cui fuerit impositum: aut viriusque caussa fieri potest, vt exsiccetur atque durescat. Sciendum vtique hoc loco, exteriores cursus partim extrinsecus humectare, quandoque vero siccare, iuxta naturæ conditionem tum temporis ibidem exsistentem, & partis alterius. Quocunq; modo fiat, est substantiæ corruptio, quam eo loci natura pati minime potest, ac sensualitate sua tam acuta, quam gustu linguæ percipitur. *Contrarietas in Synonia duplici via demonstratur.*

Sanguinis tamen occasio talis est, vt quum in ebullitione fuerit, eum sistere nemo potest, si per apertionem factam effluat. Totius enim corporis partium omnium conditio talis est, vt paroxysmum ebullitionis habeat. Quo fit, vt eum sub huiusmodi paroxysmo, naturæ contrarii quid acciderit, eo loco in quo fuerit paroxysmus, maximus oriatur morbus. Quapropter, vbi vulnus iaculationis aut fodicationis in *Sanguis ebulliens sisti nequit.*

venas aut membrum ebullitionis eiusmodi subiectum illatum erit, sanguis ibidem sisti nequit, vsque dum ebullitionis terminus fuerit adimpletus: etsi longe a fine, vel prope tentatum sit, periculosum vulnus, aut non extiterit, &c. Si tamen eiusmodi paroxysmus nullus adsit, opus non est sistere sanguinem, aut retinere, quod per seipsum, vbi tempus adfuerit, cesse fluere. Verum si nimium abundaret, aut diutius æquo flueret, vel occurreret aliud, cuius caussa plus satis effunderetur, tum demum sanguinis retentiones locum, & suas vires habent. Ad hæc non ignorandum sæpius fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoque retrorsum in corpus effunditur, nonnunquam contractum cum tumore membrum efficit, atque dolore maximo. Hoc ipsum accidit ex imperitia phlebotomiæ, quod sanguinis ebullitionis tempore facta sit. Quamobrem expeditius est, in suo cursu considerare sanguinem quam cæruleum cœlum in suis temporibus.

Sanguis quando sistendus.

Phlebotomia imperitia.

In exemplum adferemus ollam aqua bulliente plenam & coopertam, si cooperculum eius foramen aliquod habuerit; eo quidem efferuet, ac tantisper effluit, quousque nihil adsit amplius aquæ liquorisve. Non alias in corpore quum ebullitio fuerit, ad vulneris orificium efferuet, vsque dum sanguinis, quid in ebullitionis loco sit, æque late, ac extenditur. Quod si vi reprimatur, acrius modum incendit, insi itque, vt retrorsum actus in corpus, iterum quærat exitum: vt olla prius dicta, si cooperculi foramen obstruatur, in partes & fragmenta rumpitur ac dissilit. Animaduertendum igitur ne furens iste sanguis, quoquo modo sistendus assumatur, at solum ad hoc apto medicamento & exterius applicato sedari potest illa bullitio, nõ secus ac olla bulliente aquã habens, aquæ frigidæ quum imponitur, ab ebullitione prohibetur. Ex sanguinis ineptis repressionibus error sequitur, vt similia medicamenta *sanguinis retentiua* dicta sint hactenus, quæ vulneratos perdiderunt funditus. Ea propter sistendi, vel exstinguendi rationem habere chirurgum decet.

Sanguis ebulliens nullo modo sistendus.

DE CVRA SYNONIÆ, AC EFFLVXIONIS *sanguinis e vulneribus.*

CAPVT VII.

AD Synoniæ curam balsami prius dicti medicamentum, aut aliud assumendum est, cui ad libram, vnciæ duodecim testaculi, & testi commiscendæ: quod vulneribus applicatum, Synoniam ex promtu sistit. Notandum etiam, quoduis antea positorum vulneralium medicamentorum ad Synoniam validum ac potens fore: similiter accidens istud ex imperitia chirurgorum procedere. Quare quum vero medicamento quis vsus fuerit, Synonia reprimetur, quæ non alio quam ab inexperto chirurgo ducit originem: non immerito suam igitur inscitiam carpo.

Synonia repressio.

Synonia ab inexperto medico.

Quod ad sanguinis repressionem attinet, dum ebullit, administrandus est potu laudani puri præparati scrupulus vnus: eo quidẽ exstinguitur ebullitio, & sanguis vna reprimitur. Aut præparati seminis de loto albo vncia semis cum lact. canabis detur potanda. Similiter pannis cortice um Iusquiami decoctione madidis membro superpositis exstinguitur ebullitio hæc. Nullo modo repressionibus in huiusmodi sanguinis fluxionibus vtendum. Quod vero fluxionis alterius est, carn. oli viribus, hæmatitis, vnceæ, & plurium aliorum committo, quæ communia sunt, quapropter hic minime ponenda.

DE

DE CRVRVM OSSIVMVE RVPTVrarum origine.

CAPVT VIII.

VT fracturarum ossium fundamentum probe cognitum sit, animaduertendum est, naturæ nihil accidere posse, quod sibi contrarium sit extra damnum ossium. Nam os tantum frangitur absque neruorum, carnis, & reliquorum præiudicio: quæ conditio naturaque rupturæ cuiusuis ossium existit, vt illi nullum a primo casu latius accidens interueniat aliud, quam in sese ruptura fuerit: cuius cura maximopere notanda venit, quod in eius defectu, quæuis accidentia sita sunt, vt calores, frigora, tumores, cruditates, pustulæ, nigri glaucive colores, insensibilitas, putrefactiones, fistulæ concauitates, incendia, &c. Quæ quidem ex primo casu non procedunt, sed ex accidentibus, incuria vel imperitia chirurgi caussatis in huiusmodi membro. *Accidentia fracturarum ossium.*

Fracturarum ossium conditioni simile ponemus exemplum hoc. Non alias intelligendæ, quam vbi quis accinctus gladio super hunc decidens, illæsa vagina frangatur ensis: hoc loco de osse pariter intelligendum, ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius, cui solum adhibendum est remedium: sic & ossi rupto, non pelli vel carni quidem integris. Nec est, quod in his admiretur quispiam, quod accidentia casusque mirabiliter accidant, vt a tonitru nonnunquam arbor deiicitur integro cortice manente. Item sæpius frangitur os, medullis penitus illæsis. Pariformiter equus pedem casu perfringit, absque alio quouis accidente neruorum, alteriusve damno. Chirurgo notandum est igitur, in qualibet ossium fractura, dolorem omnem casu prouenientem, in ruptura quærendum. Fistularum siquidem & fragmentorum earum conditio talis existit, vt huiusmodi quosuis dolores ad se trahant. Quapropter in rupturis ossium accidentia minime curanda calorum, frigorum, nec aliæ medicamenta non consideranda sicca nec humida: nam inter curas omnes rupturæ similes facillimæ sunt, ac minus curandæ. Quod natura perseipsam ordinem seruet huius, cumque eius in medio damnum situm sit, cui nihil accidit mali: quo fit, vt liquores illi membrum sustentantes, essis ipsimet existant medici: hoc ad hunc modum intelliges. Ossi fracto nihil accidere periculi potest, at curari sanarique necessario debet a Mumia corporis, in carne, ligamentis, medullis, &c. existente, cuius in medio situm os, & circumseptum est, a quibus omnibus etiam perfanatur: quandoquidē apertum nil, per quod externis accidentibus pateret accessus. Quapropter apte riteque ligare, naturaq; sua requies data, certissimum in istis medicamentum sunt, & indubia cura. *Dolor fracturis ossis in ruptura quærendus.* *Accidentia rupturarum ossium non consideranda.*

Si tamen ad rupturas accedant vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerent ossium a fistulis soluta vel disiuncta, per vulneralia medicamenta superius dicta, fac, vt extrahas, & nullo modo per ferramenta, vel alia quæuis instrumenta fodiendo coneris extrahere: nam vera Mumia, potest quicquid est naturæ contrarium elicere, tum quæ sensilissuræ sunt, natura per se curat. Hac te cura non obruas, nec oneres, quod multi perdantur ad hunc modum chirurgorum imperita sapientia, retardenturque naturales vires, eo quod variis vti subtilitatibus artibusque velint, & naturam suis insitis capitibus, quam per seipsam existat, reddere meliorem: quo nedum sanitatem, sed membrum etiam & vitam auferunt. Notandum insuper plurimos iactabundos & gloriosos, breui tempore fracturas, herbis aut radicibus curare posse, capitibus suis persuadere subtilibus, quod omne ridiculum, vt ludus puerorum est. Membrum siquidem, vbi recte probeque rursus coniunctum, suis aptis ad hoc instrumentis fu. rit, *Ruptura ossis cum vulnere quomodo curanda.*

ac in temperatura sua conseruatum, per Mumiam propriā citius multo curatur, quam herbis omnibus fieri queat.

DE CVRA FRACTVRARVM OSSIVM.

CAPVT IX.

Fracturarum ossiū cura. PRincipio fracturas ossium vt cures, animaduerte, concauis vt instrumentis membra concludens erigas, vt supra de vulneribus diximus, vtque ab anteriore posterioreque partibus & quaqua versum libere possis accedere tangereque. Postmodum vulneralibus ligato medicamentis: & si promtus in eorum vsu fueris, hoc scito, quemlibet nempe viscum nigræ consolidæ, serpentinæ, & Aristolochiæ rotundæ rupturas optime curare, mane vesperique superligatum, non vsq; adeo stricte, singulis vicibus iterum apertis ligaculis, recentem & calidum appositum. Nam alia sane medicamenta, quæ per *Sparadrap.* sparadrap, rotularia ligacula, vel aliis pannis fiūt, mere futilia sunt, & membri magis ad perditionem, quam subleuationem facientia. Quod vero si curetur sub istis ligationibus, laudet æger propriam naturam, & sanam, quæ veneno sui medici resistere valuit. Sic etiam ligationibus tertio quouis die tantum factis, item suffultionibus, compressionibus nimiis, ac similibus vanis operationibus accidentium excitantur centenaria. Verum etsi vulnera forent, e quibus ossa prominerent, erige prout supra dictum est, ac ad modum vulnerum cura.

DE DISLOCATIONE IVNCTVRARVM.

CAPVT X.

Dolor dislocatarū iuncturarū vnde. DOlor, qui dislocatis iuncturis inest, non aliunde prouenit, quam ex liquore, qui extra suam Anatomiam excessit, & ex acetositate hac membri dolores oriuntur. Nam liquores iuncturarum vbi corrumpuntur, in incendium transeunt. Pariter Anatomia corporis pati minime potest, absque dolore, membrorum dislocationes, aut læsiones fieri, quod in sua sanitate rectam dispositionem capiat: eiusque natura talis est, vt prout concatenata, neruis, arteriis, venis, &c. iuxta hunc ordinem fore manereque velit, ac debet, a quo si perturbetur, dolorem concipit illi similem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c. *Iuncturarum dolores varii & vnde.* Quare iuncturarum dolores optime considerandæ sunt, quod nonnullæ proueniant ex acetositate, sicuti prius dictum est: aliquæ ex dislocationibus Anatomiæ: quædam ex veteri crescentia: reliquæ ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri possunt, aridurae postmodum & *Iuncturarum peculiares vires.* contracturæ, &c. tum etiam internum accidens ex Anatomiæ corruptione. Considerandum etiam in istis, iuncturas peculiariter viribus esse dotatas magis, quam fistulæ, carnes, aut venæ sint, maximasque vires hominis in veteri crescentia, neruis, & arte- *Dolor maximus.* riis existere. Quare dolor maximus oritur, in huiusmodi iuncturis, præsertim vbi Synonia neruiq; simul concurrunt, in quibus vires omnes consistunt. *Spasmus vnde.* Spasmi similiumque morborum occasio est, fluxus mineralis ex arsenico, natura cuius & conditio est excitare tumores & calores: in istis etiam suas vires exercet.

Nota. Particularia quædam ad curas istas necessaria primo scire vos decet, vt in dislocatis huiusmodi iuncturis, istas non fore prius medicandas, quam suis restitutæ locis fuerint, eoque redierint, vnde exiuerant: quod quidem scriptu possibile non est, hoc solum scribi potest, quod sequitur.

Quicunque iuncturas optime suo restituere loco scire cupit, a carnificibus id ipsum addiscat: etsi tormentaria membrorum distractio per carnifices & iuncturarum

rarum dislocatio differant, eo, quod illud tardius fiat, istud vero momentaneę.

Sæpius euenire solet, vt per tormentarias istas iuncturarum dislocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contracturæ. Scito quoque iuncturarum suo loco restitutiones manu solum & oculis addisci posse, quod in vsu maximo, & in promtitudine consistant. *Iuncturarum dislocationes quomodo restituendæ.*

Contingit etiam sæpe, dislocationes ab imperitis chirurgis deprauatas, per se ipsas ita sanari, vt concrescant, & a patientibus non existimentur amplius. Item, vt liquores illi cessent, ac ita postmodum in suum locum redeant.

Item sæpius euenire solet, vt iuncturis non dislocatis, vetus crescentia, neruique similes dolores concipiant, vt e suo loco fore putentur: & vt Synouia quandoq; discedat, & membrum contractum fiat, non alias, ac si dislocatum esset. Est igitur, quod chirurgus hæc signa probe cognoscat, ne quando iuncturas præsumat restituere, quæ minime dislocatæ sunt, & hac via dislocet eas, quod sæpe contingit, vt posteriora peiora fiant prioribus.

DE CVRA DISLOCATIONVM.

CAPVT XI.

SVo primum loco membrum dislocatum restituito, post camomillæ succo, vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata iunctura sit, oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixtæ cum petroleo, cumque maturuerit, in locum restitue. Animaduertas etiam, ne facile terrearis reponendum inter, aut extrahendum: nam sæpe contingere solet, vt dolores huiuscemodi non transeant absq; punctionibus, quod iunctura contracta sit. Quæ vero subductæ sunt, curantur taxo laterino. Et si dislocatæ non fuerint, visco de consolida sedabis dolorem atque morbum. *Dislocationum cura.*

DE HIS QVÆ VVLNERIBVS CONTINGERE *possunt accidentibus.*

CAPVT XII.

ACcidentium origo, contrarietatis & irritationis vulnerum, qua mumiam superant ac vincunt, & accedens malitia, naturæ bonitatem expellit, ab externa essentia est: quod ad hunc modum intelliges. Duo contraria non possunt in vno consistere, quare semper vnum ab altero diuisum esse debet. In exemplum: Quicquid extra sphærā est ignis elementi, reluctatur intrinseco: tum quod in ea conclusum est intus, mundusque peculiaris existit, contra nititur externo resistere: quod quidem homo facit, cum sphæra minor existat. Et non secus ac elementa simul in vno cortice sunt conclusa, pariter & homo. Si cortex elementalis, aut eorum testa frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionē. Similiter vbi hominis testa, pellis eius nempe, vulnere frangitur, externum accidens exterioris sphæræ, iam in illum introducit accidens, quod non vulneris loco habendum est, sed, vt infirmitas & morbus. *Cōtraria duo in vno esse nequeunt.*

Quinam huiusmodi contrarietas accidat corpori, sic intelliges. Externa mineralia cum internis minime conueniunt, quo fit, vt Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo resistat, & anachtron ambo sibi mutuo contraria sint. Hoc omne producit impressio recedens ab elementis, quæ suam operationem perficere nullo modo potuisset, nisi corpus fuisset apertum: iam vnum cum altero pugnat, &c. Statim atque ligamina mineralibus istis infecta sunt, sequitur *Accidentia vulnerū vnde.*

inde spasmus, tetanus, incuruatio, & synthena. Quum tamen ipsa caro fuerit ab externis infecta, sequetur tumor & inflatio, similiter oppilatio, calor, & stupefactio. Sic de ceteris partibus corporis, quæque iuxta suam essentiam, peculiare suum accidens ex infectis venis recipit: vnde membro punctiones intrinsecus, & postmodum apostema sequuntur, & alia quam plurima.

Accidens omne ex cōtrarietatibus. Notandum igitur, accidens omne solum ex contrarietatibus duarum creaturarum procedere, quum Anatomiæ duæ simul concurrunt, & vnam altera concludit. His omnibus chirurgus præuenire debet, eo scilicet, vt naturam in Mumia sua conseruet per temperaturam: sic fiet, vt nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipso, vel alio prius neglectum fuerit, accidens quoduis in sui membri temperaturam adduci debet. Vt si veniant synthenæ, ligamenta solum & arteriæ curanda sumantur: si ex inflatione periculi quid instet, vt partes carneæ tantum, sic de reliquis membris. Ex istorum namq; neglectu, quinquaginta vel sexagintata plus minus accidentia possunt erumpere, semper vnum ex alio succedere. Vt inflatio, viginti potest accidentia producere, totidem & spasmus. Quapropter in vanum ambas hoc libello non est, quod putetur Anatomias ob oculos posuisse me, quæ per vnius testæ fractionem sese mutuo contingunt.

Accidentia quomodo queant refelli. Ad hæc modo sequitur, qua via similia refelli queant accidentia, non solum ea, quæ sunt præ manibus, verum etiam illa, quæ ex eis oriri possent, vt ventris oppilatio, nec non vrinæ, Chronicus morbus, vt Hemoptoica, morbus caducus, paralysis, cœcitas visus, ac aliæ similes infirmitates, quæ gignuntur ex prædictis accidentibus. Omnes concludi sub eo medicamento necessum est, vt Anatomiæ separentur, & interna superet ac vincat externam, ordine, qui sequitur, & regulis vna post aliam infra positis.

Accidentia ex imperitia chirurgorum. Accidentia per imperitiam chirurgorum occurrentia plus minus sex & viginti reperiuntur. Vt sunt, *vulnerum paroxysmus, ardor, stupefactio, tumor vel saccus, vermes, putredo, foraminatio, fœtor, ignis persicus, vel pruna, cancer, consumtio membri, vel aridura, tremor, contractura, contractio, contorsio spasmus, tetanus, fistula, gluten album, vel Synonia, sanguinis eruptio, caro putrida, tubercula, verruca, fungus, fistula pustulosa, oppilatio, Hæmoptoica,* &c. quæ omnia proueniunt ex incuria chirurgorum, vel imperitia: hoc loco solum adscripta, vt cum vel priusquam acciderint, eis præueniatur, aut præsentia iam amoueri queant, non quod natura per seipsam huiusmodi morborum sit caussa.

Definitiones accidentium.

Paroxysmus quid. 1. Vulnerum Paroxysmus est, cum primo calescunt admodum, inde post in frigus incidunt, febrium instar, & hoc alternis diebus vel horis.

Ardor. 2. Ardor eorum est, vbi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur: postmodum cessat, ac determinato suo tempore deinceps redit, estque præter omne frigus.

Stupefactio 3. Stupefactio dicitur, quando vulnus dormire videtur, ac si formicæ discurrerent in eo.

Tumor. 4. Tumor vel saccus est, quando vulnus cum calore tumefit, & vbi digito huiusmodi tumor comprimitur, fossam admittit remanentem, vt hernia aquosa. Tumores alii vero non sunt accidentia.

Vermes. 5. Vermes dicuntur, cum in vulnere nascuntur vermes incuria chirurgi, vel imperi-

peritia,qui tale medicamentum adhibet, vt simul vna cum vulnere putrescat, indeq; vermes generentur.

6. Putrescentia dicitur, vbi vulnus putrefit, & curam non admittit amplius. *Putrefactio.*

7. Foraminatio quidem est, cum vulnus æquo serius curatur, aut retardatur a sanatione, fluxus introducitur, inde foramen vnum fit. *Foraminatio.*

8. Fœtor est, quum vulnus siue sanetur, aut non fœtorem concipit, indicium est praui medicamenti, calidæque naturæ. *Fœtor.*

9. Ignis Persicus, vel pruina dicitur, vbi vulnus sub finem calore tumesceret, glaucum & fuscum, postea nigrum, colores conciperet: postremo hoc membrum incenderetur. *Ignis Persicus.*

10. Cancer est, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo simul fluxum, qui iuxta vulnus foramina produceret, ac circum illud exederet. *Cancer.*

11. Consumtio membri, vel aridura dicitur, quum vulnera perperam curata sunt, vt liquores per suos meatus transire nequeant, eos tunc absumit natura, quo fit, vt arescant membra. *Consumtio.*

12. Tremor est, vbi membrum vna cum vulnere tremit, etiam post sanationem quiescere nunquam potest. *Tremor.*

13. Contractura dicitur, quoties mēbrum impotens factum est, ac debilius, quam, vt aliquid eleuare, vel tenere valeat. *Contractura.*

14. Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curuum remanet, vt incuruari, vel erigi non possit amplius, iuxta sui veram conditionem. *Contractio.*

15. Contorsio dicitur, quando membra simul in ipsis neruis cum tremore contorquentur, & incuruantur: item os & oculi deformiter inuertuntur, atque torquentur. *Cõtorsio.*

16.17. Spasmus & Tetanus duæ conuulsiones vulnerum existunt, & quandoque membrorum simul. *Spasmus.*

18. Fistula dicitur, vbi vulnus concluditur superius, excepto foramine paruo, sed inferius omnino prauum existit. *Fistula.*

19. Gluten album, aut Synomia dicitur, quando clarum neruorum effluit, viscosum, vt concussum albumen oui. *Gluten.*

20. Sanguinis emissio dicitur, quum vulnera sub medicamēto vice qualibet emittunt sanguinem, & nonnihil sudoris. *Sang. emissio.*

21. Caro superflua dicitur, ea quæ crescit in vulneribus præter necessitatem putrida. *Caro superflua.*

22. Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copiose nascuntur, istis etiam vna cum illis sanationem admittentibus. *Verruca.*

23. Fungus dicitur, quum post vulneris sanationem enascuntur verrucæ quædam, & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium aut quatuor librarum excrescens, ac adhærens non secus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus scatet. *Fungus.*

24. Fistula pustulosa dicitur ac fit, vbi vulnus repente nimium concluditur, priusquam fundamentum firmum posuerit, & ita postmodum putrescit. *Fistula.*

25. Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ, propter nimiam sanguinis emissionem, vt æger ventris beneficium habere non possit, nec vrinæ. *Oppilatio.*

26. Hæmoptoica sanguinisque sputatio procedit ex sanguine congelato, qui retentus fuisset intrinsecus, & ab exordio purgatus non foret: ex ore suum emunctorium quærit. *Hæmoptoica.*

DE CAVTIONIBVS, AVT PRÆVENTIONIBVS & curis dictorum accidentium.

CAPVT XIII.

SI vulneribus Paroxysmus, Ardor, aut Stupefactio fortassis incidissent, cura talis esto.

Cura Paroxysmi, &c. ℞. *Calaminaris, Lithargyrii, Minii, ana lib.ß. Tutiæ ℥ ij Ceræ, Olei mirtillorum ana ℥ ix.* Cocta simul in cerotum omnia, superpositaque, &c. Similiter oleum camphoræ vulneribus illitum mox adimit. Et vncia ß. Mithridatii, æ conseruæ pota hoc ipsum efficit.

Pro tumoribus.

℞. *Nasturcii aquatici, Nenupharis, ana* quod sufficere videbitur, & coque simul in aceto rosaceo, calida superpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam adustam, & in aceto coctam, etiam superpone.

Aliud.

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam superpone. Ictis spongia hoc modo cocta, superpositaque id ipsum præstat.

Ad vermes putrescentiam, foraminationem, & fœtorem.

℞. *Mellis, lib.ß. Aloepatici ℥ j. Succi chelidoniæ ℥ vj. Salis communis ℥ ß* Omnibus mixtis & calidis lauentur: hæc lotura vermes ac alia quæ supra dicta sunt accidentia pellit.

Aliud remedium.

℞. *consolidæ aureæ, consolidæ rubeæ, ana manipulum vnum. Mellis cocti despumati lib. ij. Salis gemmæ ℥ ij. Vini lib j.ß.* simul in loturam coquantur, eaque lauentur.

Ad ignem Persicum, & cancrum.

℞. *vitrioli ℥ j. amborum gummi minorum ana ℥ ij. Ocræ ℥ ß. Vini & aceti ana lib.j.* cocta calidaque superlinigentur.

Aliud.

℞. *Lithargyrii lib.j. Aluminis lib.ß Salis ℥ ij. Thuris ℥ iiij. Gummi Romani ℥ v. Vini, aquæ & aceti ana lib.j.* Coquantur ad quartam horæ partem, & calida superponito. Item sanguis destillatus & superpositus aufert accidentia dicta.

Ad membrorum consumtionem, vel ariduram, tremorem, contracturam, & contractionem.

Ariduræ, &c. ℞. *Galbani lib.j. Terebinthinæ lib.iij. Olei laurini, Olei oliuarum ana ℥ iij.* fiat oleum quo mane vesperique poteris vti.

Aliud.

℞. *vulpis adipis, & Taxi ana lib.ß. Mumiæ de medullis ℥ iij.* fiat vnguentum, quo mane & vesperi damna hæc inungantur, & illis medetur optime.

Ad contorsionem, Spasmum, & Tetanum.

Spasmi. ℞. *Sandali maris ℥ j. Amygdalarum leporum, ℥ ß. Fiat puluis, de quo d[illegible] ℥ j. cum*

aqua Basiliconis potanda. Si post primum haustum redire vellent, adhibe secundam. Ad collum suspendes ægro, & in manum dabis, donec optime caleat.

Ad fistulas.

℞. *emplastri de Mumia* ℥ ij. *Visci de betin* ℥. ß. *Consolida rubea liquorum drachmam j.* Fiat emplastrum, quod superpositum immotum ad sex dies maneat. Postmodum innouabis, & æque diu relinques. *Fistularū.*

Aliud.

℞. *Aqua Galitheni*, ℥ iiij. *Olei vitellorum ouorum* ℥ j. *Mumia liquorum*, ℥ vj. Fiat oleum quo madidi panni superponantur.

Ad gluten album, vel synoniam, sanguinis emissionem, & carnem superfluam.

℞. *Ceroti de Mumia*, ℥ iiij. *Olei de spica, drachmam vnā, Testiculi, Tosti, ana drachmas iiij.* Ex omnibus fiat emplastrum. *Synonia.*

Ad Tubercula, Verrucas, &c.

Accipe *oleum ardens*, quo locum singulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæque similia nascuntur in vulneribus. *Verrucarum.*

Ad fungum.

Accipe *Filum arsenicale*, quo fungum abscindes. Postmodum siste sanguinem, & oleo ardente perunge. Consumentur hoc oleo verrucæ, fungique omnes ac rami vel radices, e quibus nascuntur. Et post consumtionem cura sanaque poros emplastro de Mumia. Verum vbi sanguis nimium abunde proflueret, laxa venam retro fungum, & refrigera prout supra de sanguinis repressione dictum. *Fungi.*

Ad pustulosam fistulam.

℞. *liquorum carabis, Aspalti, Armeniaci ana* ℥. ß. *Ceroti de Mumia* ℥ iij. Misce simul in emplastrum, & applicato. Si valde putridum inferius fuerit vulnus, aperi facque latius orificium eius, at vbi non, a fundamento sanatur optime. *Fistula.*

Ad oppilationem.

Quilibet vulneratus & oppilatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam vltramarinam, iuxta suum pondus in potionibus vulnerariis administratum. Et vltra dictarum potionum vsum per se, cessandum nō est a dictis purgationibus. Nam istæ longe præstantiores existunt omnibus laxatiuis, eo quod absq; damno transeant. *Oppilationis.*

Ad sputationem sanguinis, quam Hæmoptoicam vocant.

℞. *Reubarbari, Liquorum de lacca, ana* ℥ j. *Mumia* ℥ ij. Huius drachmam j. administrabis potu, quam diu sanguinem expuerit. Et si forte superari nollet, addes Mumiæ sylucstris tertiam partem, & eius tum drachmam semis tantum administrabis. *Hæmoptoica.*

Et quamuis occurrant accidentia longe plura his, quæ dicta sunt, indies & noua. Singula scribere foret impossibile. Quapropter ex prædictis, quod fore commodum, & vtile per experientiam & industriam tuo putabis vsui, selige.

Est quod etiam plura fore scias recepta, quæ cuique scriptu necessaria forent accidenti. Verum quod fundamentum eorum antea demonstratum sit, si forte quid communioribus chirurgis grauius, quam intelligere valeant, erit, aut videbitur: in exemplum assumant a fabro recens artem addiscente, qui singulos ictus peculiariter discere, quodlibet ferrum & carbonum species omnes cognoscere cogitur: quo fit, vt peregrinari, seque ad eos, qui norunt, conferre debeat. Itidem Chirurge tu putato, non dormiendum inter hæc tam ardua opera labore sine tibi, tum præter visum acquirenda, vt hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt, puluinaribus insidendo, mollioribusque decumbēdo suis speculationibus omnia perscrutari se posse. At ego certo vobis affero, licet in diem vsque Iudicii speculemini, si non videndo & exercendo sedulo didiceritis omnes, vestrum nemo pendet obulum, nec valet.

DE MORBORVM ORIGINE VVLNERA *subsequentium.*

CAPVT XIIII.

IN his animaduertito, sæpius cōtingere, vt in deprauata vulnera contra naturæ cursum tam inscite curata, mors dominium acquirat, per insitos mortales in corpora morbos: vt in capitis vulneribus, aut cum venæ capitales aliis aperiuntur membris. Euenire sæpe solet etiam, vti mineralis Anatomie docet, ex huiusmodi vulneribus morbum lethargicum succedere, caducum, phrenesim, atque maniam, nec non accidentia plurima cōtra visum, & auditum, item vertiginem, linguæ gustus amissionem, & quandoque natium odoratum, ac alios huiuscemodi morbos, antea non consecutos, at postmodum violenter apparentes, & in senio potissimum perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum auerti possunt. Non est igitur, quod ægre Doctores ferant, si in sua placita quandoque loquar ea, quæ sibimet ipsis ad reprehensionē attribuunt. Quum huiusmodi volunt infirmitates adscribere naturæ, tanquam ipsa præter vulnera foret earum occasio, quod quidem erroneum est. Nam idipsum Anatomia docet aperte, per externa similes morbos in ipsam introduci naturā, & violenter id fieri. Sane si melius cōsiderarent, quinam suas Mars impressiones inuehit, sanius de his rebus iudicarent. Quandoquidem vbi suam ille malitiam adimplere cupit, impressio gladius eius existit. Videte quæ somnia vestra, quam que nigriora sint carbonibus. Quoduis a natura productum, ac vitam habens, per Martem læsum, tempestatis generationem recipere debet. Vos vtique naturam vituperare nulla via debetis, at medicum potius inscium, & externum accidens, ac perditionem ægroti.

Accidentia vulnerū varia.

Med. reprehensio.

Nec etiam barbitonsores, rudesve medicos vel chirurgos ægre ferre decet, quod Mumiam extollam contra suam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorsus ignorantiam. Hoc enim fundamentum existimo verum, & maximam artem, vulnera sanare nedum, verum etiam ita curare sanareque, vt accidentia nulla postmodum exspectanda sint. Vulnerum sanatio canibus agnata est, vt interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcauere, præuenireque, non est agnatæ conditioni tribuendum. Quo fit, vt eos existimare chirurgos minime valeam, qui sanare vulnera norunt: sed illi veri chirurgi merito vocandi sunt, qui sanare simul & alia damna diuertere possunt. Sartori chirurgus minime comparari potest, qui futuræ suæ nullam certitudinem habet, quum disiungetur, aliam, quam donec filum manserit integrum: tantisper & non diutius pollicetur, eiusque certus fore potest. Si medicina

Mumia virtus.

chirur-

chirurgiaque tale foret veteramentarium opus ſi ſticulatum,& veterum calcε orum emendationi ſimile, quemque male habere poſſet, quod contra vos tam auide ſcripſerim ac ſcribam:prout in chirurgia veſtra hactenus exiſtimaſtis. *Medic.reprehenſio.*

Et quod adhuc ob accidentia, quorum ſoli vos eſtis occaſio, culpari nolitis peſſimum indicium, & nullius cauſſa boni. Si vos Anatomiæ vere periti foretis, experiremini fodicata,iacula,vel alia, vt pulmonis vulnera, medicamentis aliis quam alia vulnera prorſus indigere. Non quod Mumiam hac de cauſſa mutem, aut inualidam exiſtimem,ſed,vt Aſthmaticis & ſpiroſis anhelitibus,tuſſi, ſputationi ſanguinis, aut hæmoptoicæ,pectoriſque reſtrictioni, quæ in mortem vſque manere ſolent, præueniatur:ſic etiam quod epati,ſpleni,renibus, &c. poteſt accidere, præcaucatur, ſiue ſint apoſtemata, putreſcentiæ,oppilationes, & ſimilia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in ſpaſmum incidentiæ faciles,conſumtiones,aut ariduræ,nec non contracturæ. Similiter inteſtinis a ſuo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ,lacerationes, & contorſiones oriuntur. Adhuc exiſtimatis omnes de hac medicina minime fore loquendum, vobiſque fas & nefas in ius optimum eſſe prorſus relinquendum,ea de cauſſa,quod medicum nomen apud vos exiſtat,aliud vero nih il. Si culinis veſtris per ſolum nomen ſatis foret, peſſime quidem ederent illi,qui ex eis aluntur. Videte iam quid nomen ſit,& quid ars, ſuper quam illud fundamentum eſſe debet.

Sæpius etiam euenire ſolet, vt ex huiuſmodi negligentia, vel imperitia potius febrium variæ ſpeci. s enaſcantur,item hydropiſis,Paralyſis,Ictericia,ſimileſque morbi, ſæpe talis etiam, qui per annos aliquot latet, poſtmodum erumpit, non ſine miſeria maxima. Cum tamen præ manibus fuerint, vt indies accidere ſolet, in medicinam latius arripiendum, vt huiuſcemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent,curari queant:& qua via fieri debeat, ſequentibus iam paragraphis habetur.

DE CVRIS PRÆDICTORVM ET *præuentionibus.*

CAPVT XV.

Scitote primum,quod ad capitis medicamentum in his attinet, vt quum Lethargicus ad paralyſim accederet:in veræ Paralyſis curam non cadere,prout cura continet in vulnerationibus & inciſionibus,per quas Paralyſis cura fit integra. Plurimi namque morbi reperiuntur,qui per vulnera tolluntur,omnes illi nempe, qui ex vulneribus occurrunt, vti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerum accidentibus proueniunt.Econtra præter accidentia hæc, illos curant vulnera. In Ictericia ſimiliter, quæ curam ex vulneribus recipit, & ſano per vulnus aduenit:ſic & caducus per vulnera ceſſat,per quæ poteſt etiam accidere.Non alias de Hydropiſi,nec nō aliis morbis corporis euenit.Quapropter hoc loco Medicina debet alia ratione quodammodo,quam aliorum proceſſus morborum habet, conduci tractarique, non ſub eiuſdem receptis poni,prout medici veteres ſcripſerunt,& moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc eſt,vt vnicuique medicamento vulnerum adminiſtrari mumia debeat,& per idipſum applicari. Vt in Galuheno vires curæ caduci delitеſcunt, verum in iſto non, niſi Galithenum ad mumiam & eſſentiā eius acceſſerit. Sic & Paralyſis cura Balſamus eſt de Galbano: ſi tamē ex vulneribus orta mumiæ admiſceri debet ille balſamus, vt is & mumia ſint vnum.Pariter in Synthena, Sandalum mariſ ad mumiam accedere neceſſe eſt. In Spaſmo ac Tetano, Mumia cum Amygdalis vnum effici re debet. In pul- *Cura Paralyſis.* *Ictericia.* *Hydropiſi.*

monis defectibus Resinam terræ præparatam, cum ipsa mumia simul oportet administrari. Et in tremoribus manuum, lauendulæ cum mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus, intelligenda est, excepta mumia tamen, cuiusque accidentis curæ sanationisque. Sed quum accidens huiusmodi corporalem in morbum transmutaretur, medicamentum de Mumia (sicuti meminimus) ad vsum assumendum erit. Non alias quam de cura paragraphorum in morbis demonstratum, in istis etiam intelligendum cum additione Mumiæ in substantiam vnam, iuxta processum & ordinem, quem huiusmodi morborum conditio requirit. Per compositi similem in vnum cōcordantiam, isti, qui caussantur a vulneribus morbi tolluntur: Et nisi Mumia talis adfuerit, eo loci frustra curabitur.

Chirurgorum reprehensio & error. Pati sine possem, chirurgos maiorem inter sese diligentiam in ægros adhibere, ne simile quid occurreret. Verum quod vulnerati duobus assibus vix maiore pretio sanari cupiant, non ita prorsus incusare possum eos, vbi tale contigerit ægris. Nam ob vilem eiusmodi solutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur, & vnicuiq; subiici, qui præ nimia pigritia non potest alias alere se. Quapropter eos non culpo multum, a quibus id contingit: nam raro vili pretio bonæ merces emuntur. Nec ista loquor, vt vili medentes redarguam, cum pro tantilla pecunia vix aliud nil præstare possent, etsi scirent. Agere se fideliter etiam putant, interim & pauca merces hæc illis tota rarissime persoluitur. Quare melius igitur, aut altius quid addiscerent?

DE SIGNIS VVLNERVM AD MORTEM, VEL *ad vitæ retentionem indicia ferentibus,*

CAPVT XVI.

Vulnera lethalia quæ. CORporis humani conditionem fundatissime notam habere chirurgum decet, quo loco morti magis aut minus obnoxium existat, si vulneretur ibidem. Hoc ipsum ab aliis abunde satis antea scriptum habetur, & optime cognitum, quod cor, cerebrum, vesica, &c. quum vulnus recipiunt, ad mortem id fieri. Quomodo tamen isti scripserint videamus. Alias non, quam si hunc in modum scripsissent, vbi cuiquam truncatum est caput, mortuus est. Hæc a me dicta sunt, quod membra superius allegata, & quæ notione communi per se clara sunt, libris non indigeant.

Quod vero scitu necessarium in his, & nō ita communiter notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quanquam dicta membra non attingāt, animaduertens diligenter notato.

Vulnera neruis plurimum extensis, lacertis aut musculis illata, sunt ad mortem. Vt quum viribus omnibus membrum extenditur, eodem momento vulneratur. Artis digladiatoriæ potissimorum arcanorum vnum est, vt pugiles membris agiliter & facile præter violentiam agitatis aggrediantur.

Non alias fodicatio vel iaculatio, quantumuis exigua, contractionem huiusmodi vel spasmum, in furis aut alias in carne contingens, mortem infert. Quapropter summa diligentia chirurgo sunt curanda potioribus & selectioribus medicamentis.

Similiter in hydropisi vulnera mortalia sunt. In quartana vero & Paralysi, vitam retinere possunt.

Vbi cholera se receperit in arterias, tremorem & contorsionem excitarit, eoque tempore læsæ fuerint partes illæ, mortem admittunt. Et vulnus omne, quod in ebullitionem fuerit illatum. Item omne, quod venas temporum pulsatiles & somniferas in paroxysmo secuerit, aut attigerit, mortale iudicandum est.

Animaduer-

Animaduertendum etiam ex medicamentis vulnera plærunque reddi mortalia, potissimũ vbi calorẽ ex eis recipiunt, ac sub eis intumescunt, aut indormiscunt: ista signa sunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum sæpius emittunt sanguinem, tremunt, medicamento non conualescunt, & postmodum in paroxysmum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alii calores & accidentia concurrunt alia, restrictio pectoris vel anhelitus, in vltimum signum cognoscenda sunt. Signorum eiusmodi multa quidem existunt, satisque nota: quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur, hoc loco posuimus. Quæ vero prædictis carent accidentibus & signis, curatu facilia sunt. Notandum tamen, quum accidens aliquod in vulnus minime periculosum inciderit, vt morbi, qui dicti sunt, inciperent oriri, si per se bonum existat, id est curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit, est quod finis periculosus exspectetur.

DE SIGNORVM AVT REGIMINIS LOCIVE cuiusuis animaduersione, medico vel chirurgo perito minime necessaria.

CAPVT XVII.

CVm ex regimine cibi & potus caro nascatur, vel potius nutriatur, oritur quæstio, si differẽtia sit, aut vnius cibi caro melior existat, quam alterius? vt vtrum pulli meliorem carnem efficiant, vel capones suillis carnibus hoc loco sint salubriores? Meam percipite sententiam ad hunc modum. Principio non ignorandum, omne, quod editur, a stomacho digeri, naturaque in vnum finem, etsi mille ciborum varietates, vnica tamen omnes caro fiunt. Quare pullorum carnes talem carnẽ efficiunt, qualem auenæ pultes. Quamuis obiiceretur, vnum habere nigriorem carnem altero, magis rubeam, &c. Hoc ipsum concernit generationem, & non ciborum digestionem. *Pullorum caro vt & melius nutriat, quã suill. Stomachus omnia ingesta digerit.*

Simile quid a fabris ferrariis adduci potest, quorum quilibet peculiare ferrum equinum cudit, estque vnum alteri quodque simil. sic etiam, quæ nigra caro natura fuerit, æque sanabilis erit, atque alia quæuis. In eo tamen conditiones carnium differunt, quod si homo quid ederit, hoc ipsum caro fit hominis: & si porcus comederit, porcina caro futurum est: si canis, canina. Cum igitur caro naturã imitetur, & in eam transmutetur, quid refert quodcunq; comederit æger? *Carnis nulla differentia.*

Contra si quis obiiciat, ab accidentibus, quæ ex cibo prouenire credat, vt in febricitantibus, & loquatur, statim atque porcinas carnes edit, in febrem incidit, aut quoties piscibus vescitur, male mox habet. Non est, quod ægrotationes eiusmodi carni vel piscibus adscribas. at potius imbecillitati malæq; stomachi dispositioni, qui non semper omne, quod iniicitur ei, pari potest. Quare hac ratione sese defendit, ac ob eius irritationem corpus vna cum eo simul abhorret. Nam hominis vulnerati plurimum, & exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamen quid administrandum sit, hoc ipsum tale fore necessum est, vt maxime debilis æger non abhorreat: vt offæ quædam aqua, butyro pauco, vel pinguedine modica madentes, aut vino: postmodum iure gallinaceo, deinceps bubulo vel ex bouinis carnibus, & postremo si fuerit opus ex suillis: vno sic post aliud administrato, quoad potentior fiat. Vbi iam instauratus fuerit ex se ipso natura sic adiuuante, non est quod respectum vulneris habeas, at exhibe quicquid fert e stomachus valuerit. *Morbus carni ne an piscib. adscribẽdus. Vulnerum cibus.*

Optimo possum igitur iure dicere, vulnerum non habẽdum esse respectum, at stomachi per seipsum ne disturbetur aut destruatur: vulneribus namque hac vis tribue-

Vulneri non habēdus respe ctus. niri melius poteſt. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adſcribito cauſſis, & non cibis. Nam eo loci caro, quæ fit ex oleribus, gallinis, auibus, aut botulis, talis eſt, qualem natura fore cupit. Hoc tamen obſeruare bene poteris, vt cibos tales atque potus adminiſtres, qui ſanguinis & carnis plurimum efficiunt, vt eis naturæ citius ac melius ſubuentum ſit. Quod ad carnium ſalubriorem eſum, atque potuum excellentiam *Caro ſuillana ſalubris.* attinet, hoc ſcito. Credis ſuillas carnes bubulis inſalubriores: eadem eſt ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit guſtare, porcorum ſuperfluam pinguedinem, & quanto pondere bubulam excedat? Sane ſi talis humiditas in porcinis carnibus non exiſteret, eas, vt ſaluberrimas adminiſtrares, æque ac perdicinas. Quod ſcire de ſuillis carnibus voles: ipſæ quaſdam in ſua pinguedine proprietates habent, quæ ſtomacho quodammodo contrariæ ſunt eorum, qui cibum huiuſmodi non appetunt. Quamobrem ſtomacho nihil aliud huius imputandum venit, quam ob appetitus defectum & abhorrenſcentiam quandam, vel alicuius cibi nauſeam, & non propter inſalubritatem, vel ciborum noxam.

Vinū largè ſumtū nocet. In vino quidem obſeruabis, id ſano homini largius ſumtum nocere poſſe, quanto magis ægro. Si capiti ſano, quanto magis noxium erit vulnerato. Contra conſiderato, virium nihil aquam ſano tribuere, multo minus infirmo. Qua de cauſſa medium ſeruabis vtrinque iuxta conditiones infirmorum.

Signorum & locorum nulla habenda ratio. Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium viginti contingit, fieri minime poteſt, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo ſignum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriunturque magis aliis. Quæ tandem huius occaſio, præterquam de locis corporis, habitu, medicamentiſque prauis demonſtratum fuit.

Quiſnam phlebotomiarum determinatam horam praſcribit? quis frigidum aut calidum adminiſtrat? vel condimenta more Monſpelianorum? Certe nemo. Accidere ſolet, vt, qui ſuillis & vitulinis carnibus, item ceruiſia vinoque repletus exiſtat, & vulneratus capite, perquā optime ſanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atq; ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei cauſſæ, declaratæ ſuperius extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporiſque partes hactenus imperitorum excuſationes medicorū fuerunt. Si hæc, vt vultis contraria forēt infirmis, ex mille vix duo ſanarentur. Iſtæ ſunt veſtræ conditiones, vt iam de ſereno cœruleoque cœlo fabulemini, deque rebus altiſſimis duntaxat, & remotiſſimis. Nunc in cœlo hoc habetur: iam ab Occidente procedit illud: tum demum Luna furnariæ furcæ, vel rutabuli formam habet: poſtmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis ſunt, ac omnia prorſus impediunt, imo quæ in Hiſpania, ſe*Medic. reprehenſio.* ptemque Selandiæ montibus exiſtunt, vnde longinqui venti prorumpunt: poſtremo de magnete comparationes adferunt. O cœci vos medici, quod in homine vobiſque præ manibus exiſtit, ſi conſpiceretis aut videretis, & quid in medicina, his veſtris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cum eo minime peruenire poſſitis, nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia conſiſtere.

DE FUNDAMENTO QUODAM ADUSTIONUM, & gelu.

CAPUT XVIII.

QVa ratione ſuas in corpus imprimat proprietates aduſtio, notandum venit, quocunque

cunque modo fiat: vtpote casum adustionis, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potius corpus destruit.

Sal iterum accensum ignescit prorsum, & omne, quod ab igne hoc damnatum fit, nitrum efficit, & non essenti e complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substãtiam ad se recipit, est nihilominus sulphur hoc ipsum. Quod autem absumit istud, est in eo, per accensionem tamen excitatum. Non alias de adustionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritq;, non externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: verum accenditur corpus & quicquid inde sequitur damni, solum ex eo, quod accensum est procedit, ac in accensionem incidit. Vt lignum carbo per seipsum fit. Nam sulphur corporis, quamuis ipsum exhibeat flammam ob fixam eius conditionem, accenditur vriturque tamen, estque fixus ignis, & eo per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis. *Adustio.*

Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cum in eo sanatio consistat. Item vbicunque sanatio, vel vnde surgit eius origo, materia pariter & morbi subiectum existit. Et omnia, quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solum ad superandum sulphur corporis ordinari debent. *Cura.*

Adustionis differentia duplex: vna per flammam, quæ molitur consumtionem: altera quæ fit bullientibus. Flamma fit siue lignorum pulucrum, resinarum, aut pinguedinum. Bullitionibus, vt calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens vtriusque, vt ea, quæ fit liquefactis metallis, & similibus. *Adustionis differentia.*

Ad hæc animaduertendum, vtrum ex substantia quicquam adhæreat, an non: vt ex puluere, quod sulphur & salnitrum post se, vel sui consumtionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuum, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium: non propter sanationem, sed extremos dolores, quos inferunt huiusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quod eo loco sit Mercurius. Ex aliis adurentibus adhuc alios, quia sulphur ibidem est resolutum. Huiusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta suam conditionem atque naturam. Sed hæc omnia medicinam prorsus non cõcernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicam, non alias hoc loco per medicinam vnicam fit alimentum. Et non secus ac aqua flammam & accensionem in corpore quouis extinguit, medicamentum etiam adustionem pellit. Adustionum dolores accidentalia sunt, originem ex igne ducentia: postmodum ex aere quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum insuper post veneni conceptionẽ istud per meatus, & venas in primum suum centrum penetrare, quo mortem inducit. *Adustionis dolores vnde.*

Iam de Gelu sciendum, vnumquodque calidum, vbi frigore superatum, id est, congelatum fuerit, postmodum in putrefactionem transire. Hac de caussa lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionem accipiunt. *Lignum cur ex gelu non putrescat.*

Quæ prius bulliuit aqua, frigore superatur in congelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimum obnoxia. Verum ea, quæ recens frigidaque transit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit Sic de ceteris liquoribus intelligendum.

Quanto magis quod a natura calefit, putrefactionibus obnoxium existit: vt animal aut brutum congelatum, alias ac multo fœdius eius cadauer putrefactum olet, alio, quod alia via quauis interiit. Non alias de homine, quum sui corporis aliqua parte congelatur, accidit: quod naturalis calor, qui fuit ablatus, in suum cadauer nunquam redit amplius.

Membro congelato vita abit. Quum igitur membrum aliquod gelu prorsus rigidum fit, ab eo vita separatur, vt vbi tibia congelatur, vita moritur in ea, separarique necessum est a viuo, quod mortuum existit, a superiore parte genu videlicet. Ista congelatio priusquam emoriatur membrum, eius est vehemens indormitio, postquam a vita sua decidit. Et non alias ac *Frigoris in adurendo vis eadem ac ignis.* ignis membrum aliquod superat ac vincit, frigus idipsum etiam efficit. Item, prout aqua feruens etiam ignis ingenti frigore congelantur ac extinguuntur, non secus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaque primo calor, & postmodum gelu vincitur. Nam atque membrum suo calore priuatum est, ei nunquam restitui potest. Cum hoc incipit congelari, calor a carne primo recedit, ob suæ humiditatis congelationẽ, postmodum a neruis, & postremo quidem a medullis ossium. Quapropter euenire solet, vt caro frustatim decidat, alia non corrupta, quod istam natura vehementer defenderit. Quandoque medullæ prorsum emoriuntur, vnde postmodum nulla sanitas vera succedere potest. Item sæpe cõtingit etiam, vt gelu tam subtile sit, porosq; penetret in medullas, quas congelat, illæsis aliis partibus: & nonnunquam intestina ceteris non tactis.

Congelationis morbi. Ex huiuscemodi congelationibus oriuntur varii morbi, permanentes in mortem vsque, prout Hydropisis, contracturæ, mania, lepra, &c. iuxta membri cuiuspiam arreptionem. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo similia curare valeat, & non, vt veteres, vnica lyra choream ducere semper vnam ipsos imitando. Congelationibus igitur istis dummodo membrum omnino rigidum non existat, sic d in via succurendum est.

DE CVRIS AMBORVM, ADVSTIONIS *videlicet ac gelu: vel congelationis membrorum.*

CAPVT XIX.

Curam vtriusque, scilicet adustionis & congelationis vno sub medicamento concludam, quod ambæ per consumtionem in putrefactionẽ tendunt. Qua de caussa perquam vtilem Anatomiam vtrinque fore certum est. Communia, quæ passim a vulgaribus & aliis medicis remedia ponuntur, huc adducere nolo, nec eorum vix meminisse, propter eorum vulgarem vsum absque vtilitate, vt sunt *florum Tiliæ, Verbasciique liquores oleum lini, butyrum, & laridum calida liquefactaque, nec non alia plura.* Similiter & a, quæ ad congelationem vsurpata sunt remedia, magis quam ad remedium, in deprauationem vilia, quod variorum accidentium productiua fiat, in his, quæ per alia facile curari possent. Huius praui generis vnguenta sunt *Agrippinum,* & *de Terebinthina,* tum ea, quæ fiunt ex ouis, &c.

Remedia congelationis & adustionis.

Cura. Cura quidem earum est, vt vnius Mumiæ per additionem conseruetur altera, nempe debilitata, hunc in modum qui sequitur.

℞. *Olei costi lib. j. Seui hircini lib ß. Ceræ* ℥ *ix.* Fiat vnguentum, quod singulis quaternis horis applicandum est, aut sæpius, quo locus melius humiditatem suam retinere valeat.

Aliud

Aliud remedium.

℞. Olei ex laganis auium ℥ v. Adipis cerui ℥ ij. ß. Ceræ, Liquorum ex ouis, ana ℥ iiij, Misce simul,& vtere. Huiusmodi medicamentum ab initio curæ sufficiens est in finem vsque, nec opus alio, quod in eo mumia constituta sit, qua quidem vtraque frigoris congelatio, tum caloris adustio curatur.

Conclusio libri primi Bertheoneæ, Chirurgiæque minoris.

NOn dubito quin ante dictæ demonstrationes aliquibus, etsi æquo saltem breuiores fore videbuntur, illis puto, qui horum non antea nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari si debeat, aperte satis intelligit omnia. Tum, qui discere cupiuerit, ex istis fundamenti satis accipiet.

Secreta quædam hoc loco subticere volui, quæ plurimum existimata sunt, vt in vulneribus capitis ac intestinorum,& similibus, quæ curæ periculosioris existunt: non ob ignorantiam, sed ex occasione quadam, scilicet, quod medicinæ temerarii nebulones immiscētur, qui sese præter fundamentũ intrudunt, siue docti, vel indocti fuerint, & ægros æque temere curandos, audacterque suscipiunt, ac si plurimum experti forent: quo fit, vt infirmos funditus perdant, & quandoq; iugulent. Vt istorum capitibus phantasias non adferam, quibus ex seipsis aliud perperam somniare possent, quod me non intelligerent, captu suæ rationis, aut alias quam scriberem, occasionem dare nolo, qua latius ægri quam sint ab istis perdentur, aut miserius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel intestinorum, aut alui, quæ fissuram, scissionem, truncationem haberent, qui per instrumenta curandum sit, argenteas testas fistulasve, quibus tegi cerebrum, aut excrementorum ductus continuari debeat: idipsum expertum propriumque requirit hominem, & non insanum stolidumve caput, vt illi, qui sese passim in medicinam per fenestras, & non per ostium intrudunt, possident, &, qui quodcunque somniant, idipsum etiam audent exequi. His igitur quæ scripsi fecisse pro hac parte de Mumia, tum excusasse me satis volo.

Nebulones medicina.

Medici reprehensio.

FINIS PRIMI LIBRI DE MVMIA BERtheonea, vel Chirurgia minoris.

LIBER SECVNDVS BERTHEONEÆ CHIRVRGIÆQVE MINORIS D. Theoprasti Paracelsi.

DE BALSAMO, HOC EST, DE VLCERIBVS.

DE ABVSIBVS ET ERRORIBVS MEDICORVM & scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

Præfatio.

HVIVS libelli principio conceptus eius adducendus, vt qui nihil aliud, quã de chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solum intendat: quæque alias vlcera vel foramina vocantur. Priusquam tamen hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam contrarietatum & errorum hactenus a medicis in vlceribus, quod originem eorum concernit, & curam commissorum admissorumque mentionem faciam, & qua via processerint, & quos tenuere veteres errores demonstrabo.

Primo notandum. Visum fuit istis acuitatem in corpore sitam esse, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Qui vero post accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non sine quadam astutia factum est, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori, verum, vt vlcera, quæ contra naturã fiunt, illi tribui possent: hepar in occasionẽ adduxerunt, ac docuerunt hac via per vlcera nempe repu[illegible]gari: quod planis etiã verbis, vt floribus ornarunt, obtegeruntque. Iecur autem, quod membrum sit ore carens, defendere se minime potuit ab iniuriis, quare falsam accusationem pati necessum fuit, cuius tamen est innocentissimum.

Acuitas nã in corpore, ei que noxia sit.

Accesserunt alii, qui hanc acuitatem alias inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, a capite per descensum in inferiora petentem: & non secus ac iecinori capiti, quod rabulam non haberet, accidit. Vtrinque tamen horum expositores capitale fundamentum originis eorum, quæ asserebant, exponendum non assumserunt, id est, Anatomiam ipsam, quæ minime consentit, neque patitur ex alterutro documentorum suorum, speciem vlcerum aliquam oriri posse.

Potator strenuus vlceribus dat ansam.

Quamuis inficias ire minime nolim, potatorem ingentem vlceribus dominandi potestatem exhibere posse, medio debilis, aut læsi membri cuiuspiam, non iecinoris tamen. Dicite mihi vos Doctores, an fieri possit, vt ex hepate vulneratius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quam extent hactenus demonstrationibus. Docete me, qua via fluxus a capite manans lupum efficit, scrophulas, aut alia cauer-

Hepar an sit origo vlcerarii morbi.

DE QVORVMVIS VLCERVM ORIginibus in genere.

CAPVT I.

Vlcus nullum præter corrosiua. VT primo de fundamento loquamur vlcerum, ignorandum non est, vlcus aliquod in corpore præter corrosiua nullo modo posse fieri: nullum etiam corrosiuum extra genera salium reperitur. Inde quæuis vlcera suam ex salibus originem ducere sequi necessum est: non ea via quidem, vt sal transmutetur, melius aut peius reddatur, vti de complexionibus fictum. *Vlcera ex sale omnia.* Quapropter primum hoc est, quod sciatis, in corpore nil peius reddi, sed quod malum ibidem existit, a natiuitate simul ortum esse, ac in temperatura sic permansisse, vt nulla suæ substantiæ manifestatio facta sit. *Malum omne a natiuitate.*

Salium varietas centuplicata. Vti iam vlcerum originem salia fore dixi, hoc etiam est scitu maxime necessarium centuplicatam in corpore salium existere varietatem, quorum quodque genus peculiare suum vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta salium existentiam, vlcus peius fit, aut melius alio. Inde suam formam, conditionem, & essentiam, vt externa salia sumunt. Sal quod limaturæ ferri permiscetur, peculiarem suam ferruginem habet: item sal vrinæ suam, & alumina propriam, &c. Quamquam ferrum vnum & idem existit, nihilominus transmutationes, quæ per salia fiunt, haudquaquam similes, quod in salium conditiones transeant. Et prout vnum gustu vehementius est alio, quod a differentia percipitur inter vitriolum, sal commune, sal nitrum, & alumen, quodque peculiarem dolorem infert, vti gustum habet proprium. Hæc de salibus.

Non secus, imo peius ea, quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arsenicalia sunt, auripigmenta, vsnea petrea, &c. vt ista pro sui conditione veneni tumefaciunt, pungunt, &c. hic etiam vbi producunt vlcera se palam faciunt. Horum omnium primum fundamentum est, cognoscere totum corpus in huiusmodi salibus constitutum: & quantum externa mineralia comprehendunt, Microcosmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt vlcera, non alias quam super ferrum ferrugo, quod proprium sal consumit. Sic & cuprum suo sale proprio conuertitur in æris florem, aut viride æris: non secus in sui confusationem per salia sua transmutatur corpus. *Vlcera ex salibus.*

Vlcerum alia origo. Alia nonnullorum vlcerum origo fit ad hunc modum. Salia quadam subtilia sunt, & liquorosa, quæ per propriam subtilitatem corrumpuntur, eo quod in aliis liquoribus existunt aut separantur postmodum in hunc modum. Vinum integrum & sanum videtur, & in eo sal eius non percipitur, quia dulce benumque, nec non in sua substantia potentissimum: suo tempore post ab eo sal proprium separatur, ac tartarum producit ad latera vasis, quod sal acutissimum existit. Pariter in corpore liquor, qui necessarius est illi, temporis etiam successu talem in separationem transit: pellis eius est vas, cui tartarus adhæret, vt in dolio, cum sua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum acescit, qui substantia sua separatur ab eo. Nam alias in corpore liquoribus accidit, qui centuplicate variantur, vbi similem in acetositatem incidunt, statim adest corrosiuum. *Sal tartari acutissimum.*

Salium multitudo in corpore. Nec est, quod miretur quispiam ob salium in corpore multitudinem, cum idipsum varietas demonstret vlcerum corporis, in quo generationes omnis elementorum existunt. Latius notandum salia corrosiua iuxta separationis tartari, nec non aceti processum a vino similiter vlcerum originem esse, quum in suam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout vnum diurius altero vinum conseruatur, & acutius existit, in corpore salia haud absimilem differentiam habent. Quinam in corpore posset aliquid *Vlcerum origo alia.*

quid existere, quod præter corrosiuum vlcus forare posset? aut corrosiuum esse potest, quod sal non sit? Quam ob caussam igitur medicus ab hoc fundamento recedere vellet, tum ab originibus veris vlcerum? & id quod ipsamet natura dedit, in quo posita sunt etiam omnia, non erit considerandum, secundum eius tenorem ac ordinem? & in his peculiares nugæ, quas effutit Auicenna cum adhærentibus ei, forent obseruandæ?

Inspicito naturam suis in proprietatibus conditionibusve, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videque diligenter, quam varia salia nascantur ex eo, prout communia, tum alumina, vitriola, &c. Pariter elementum Terræ, qui mirum in modum sua salia producat in pipere, zingibire, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin & nostoch subticeam. Item in quot fines salia tendant, & quam varias operationes sub finem demonstrent. Ad hæc etiam considera, corpus in se conditionem elementorum habere, tum etiam ipsummet elementa fore, non ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut siccitatis. Hæc dicta putato, quod aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa. *Salia elementorũ.*

Aspice quinam generetur aurum, quod non nisi fructus est elementi sui: aliud aspice, nempe smaragdos, qui sui sunt etiam elementi fructus, vt horum incorruptibiles nonnulli, & alii magis. Vbi tales in corpore fructus generantur, quis non iudicabit illud ad vitam longam & sanam? Contra, cum ex elementis ferrum etiam confluat, quod sua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes: si corporis elementum similem fructum etiam producit, quis hominem eiusmodi sanum iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elementum in seipso bonum atque malum producit, absque damno sui ipsius (hoc Anatomiæ quidem ordine caussante) sic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt vides accidere sæpius, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco minime fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligito, nam prout illæ sese patefaciunt, & morbi frequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum expromito, quum inuestigare poteris, vt quum separatio metallorum suos flores emittere cupit, etiam scire poteris, quum similia prodeunt vlcera. Non alias enim atque se palam faciunt illa, per separationem, & morbi sese pariter manifestant. Quæ quidem separatio nisi fieret, nulla neque bona, neque mala metalla prodirent in lucem. Sic etiam in corpore nisi fieret separatio, nulla sanitas, neque morbus vllus accideret. Cum igitur in separationem ordinata sunt omnia, primum hoc fundamentum est, vt separatio cognoscatur a medico. Qua ratione homo sit elementum, & quatuor elementorum in se conditionem habeat, intelligendum, non iuxta complexiones, quæ quidem elementum nullum efficiunt: atinde quæ nascuntur mineralia, præbent elementum. Sic & homo etiam elementum existit, ac sua sanitas & infirmitas mineralia sunt: item corpus ex quo productio fit, est Matrix, & semen istius est id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de semine licet hic taccam, quod philosophicum potius quam medicum existat. Quanquam Aristotelica lyra, tum artistarum fistulæ viles, talia minime canant, propterea non est quo moueatur medicus: nam ipsa natura demonstrat, vbi semen hoc lateat: quid sit Matrix, & quid postmodum ex istis duobus enascatur. *Morborũ origo qualis.* *Separatio a medico cognoscẽda.*

In cuius siquidem distinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquæ suum in aqua corpus habet, ac sua mineralia producit in aliud elemen-

Vulneri non habēdus respectus. niri melius potest. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adscribito caussis, & non cibis. Nam eo loci caro, quæ fit ex oleribus, gallinis, auibus, aut botulis, talis est, qualem natura fore cupit. Hoc tamen obseruare bene poteris, vt cibos tales atque potus administres, qui sanguinis & carnis plurimum efficiunt, vt eis naturæ citius ac melius subuentum sit. Quod ad carnium salubriorem esum, atque potuum excellentiam attinet, hoc scito. *Caro suilla nō insalubris.* Credis suillas carnes bubulis insalubriores: eadem est ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit gustare, porcorum superfluam pinguedinem, & quanto pondere bubulam excedat? Sane si talis humiditas in porcinis carnibus non existeret, eas, vt saluberrimas administrares, æque ac perdicinas. Quod scire de suillis carnibus voles: ipsæ quasdam in sua pinguedine proprietates habent, quæ stomacho quodammodo contrariæ sunt eorum, qui cibum huiusmodi non appetunt. Quamobrem stomacho nihil aliud huius imputandum venit, quam ob appetitus defectum & abhorrenscentiam quandam, vel alicuius cibi nauseam, & non propter insalubritatem, vel ciborum noxam.

Vinū largè sumtū nocet. In vino quidem obseruabis, id sano homini largius sumtum nocere posse, quanto magis ægro. Si capiti sano, quanto magis noxium erit vulnerato. Contra considerato, virium nihil aquam sano tribuere, multo minus infirmo. Qua de caussa medium seruabis vtrinque iuxta conditiones infirmorum.

Signorum & locorum nulla habenda ratio. Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium viginti contingit, fieri minime potest, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo signum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriunturque magis aliis. Quæ tandem huius occasio, præterquam de locis corporis, habitu, medicamentisque prauis demonstratum fuit.

Quisnam phlebotomiarum determinatam horam præscribit? quis frigidum aut calidum administrat? vel condimenta more Mouspeliauorum? Certe nemo. Accidere solet, vt, qui suillis & vitulinis carnibus, item ceruisia vinoque repletus existat, & vulneratus capite, perquā optime sanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atq; ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei caussæ, declaratæ superius extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporisque partes hactenus imperitorum excusationes medicorū fuerunt. Si hæc, vt vultis contraria forēt infirmis, ex mille vix duo sanarentur. Istæ sunt vestræ conditiones, vt iam de sereno cœruleoque cœlo fabulemini, deque rebus altissimis duntaxat, & remotissimis. Nunc in cœlo hoc habetur: iam ab Occidente procedit illud: tum demum Luna furnariæ turcæ, vel rutabuli formam habet: postmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis sunt, ac omnia prorsus impediunt, imo quæ in Hispania, septemque Selandiæ montibus existunt, vnde longinqui venti prorumpunt: postremo de magnete comparationes adferunt. *Medic. reprehensio.* O cœci vos medici, quod in homine vobisque præ manibus existit, si conspiceretis aut videretis, & quid in medicina, his vestris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cum eo minime peruenire possitis, nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia consistere.

DE FVNDAMENTO QVODAM ADVstionum, & gelu.

CAPVT XVIII.

QVa ratione suas in corpus imprimat proprietates adustio, notandum venit, quocunque

cunque modo fiat: vtpote casum adustionis, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potius corpus destruit.

Sal iterum accensum ignescit prorsum, & omne, quod ab igne hoc damnatum fit, nitrum efficit, & non essenti e complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substãtiam ad se recipit, est nihilominus sulphur hoc ipsum. Quod autem absumit istud, est in eo, per accensionem tamen excitatum. Non alias de adustionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritq;, non externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: verum accenditur corpus & quicquid inde sequitur damni, solum ex eo, quod accensum est procedit, ac in accensionem incidit. Vt lignum carbo per seipsum fit. Nam sulphur corporis, quamuis ipsum exhibeat flammam ob fixam eius conditionem, accenditur vriturque tamen, vsque fixus ignis, & eo per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis. *Adustio.*

Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cum in eo sanatio consistat. Item vbicunque sanatio, vel vnde surgit eius origo, materia pariter & morbi subiectum existit. Et omnia, quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solum ad superandum sulphur corporis ordinari debent. *Cura.*

Adustionis differentia duplex: vna per flammam, quæ molitur consumtionem: altera quæ fit bullientibus. Flamma fit siue lignorum pulucrum, resinarum, aut pinguedinum. Bullitionibus, vt calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens vtriusque, vt ea, quæ fit liquefactis metallis, & similibus. *Adustionis differentia.*

Ad hæc animaduertendum, vtrum ex substantia quicquam adhæreat, an non: vt ex puluere, quod sulphur & salnitrum post se, vel sui consumtionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuum, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium: non propter sanationem, sed extremos dolores, quos inferunt huiusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quod eo loco fit Mercurius. Ex aliis adurentibus adhuc alios, quia sulphur ibidem est resolutum. Huiusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta suam conditionem atque naturam. Sed hæc omnia medicinam prorsus non cõcernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicam, non alias hoc loco per medicinam vnicam fit alimentum. Et non secus ac aqua flammam & accensionem in corpore quouis extinguit, medicamentum etiam adustionem pellit. Adustionum dolores accidentalia sunt, originem ex igne ducentia: postmodum ex aere quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum insuper post veneni conceptionẽ istud per meatus, & venas in primum suum centrum penetrare, quo mortem inducit. *Adustionũ dolores vnde.*

Iam de Gelu sciendum, vnumquodque calidum, vbi frigore superatum, id est, congelatum fuerit, postmodum in putrefactionem transire. Hac de caussa lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionem accipiunt. *Lignum cur ex gelu non putrescat.*

Quæ prius bulliuit aqua, frigore superatur in congelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimum obnoxia. Verum ea, quæ recens frigidaque transit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit Sic de ceteris liquoribus intelligendum.

K

Aliud remedium.

℞. *Olei ex laganis auium* ℥ v. *Adipis cerui* ℥ ij. ß. *Ceræ, Liquorum ex ouis, ana* ℥ iiij. Misce simul,& vtere. Huiusmodi medicamentum ab initio curæ sufficiens est in finem vsque, nec opus alio, quod in eo mumia constituta sit, qua quidem vtraque frigoris congelatio, tum caloris adustio curatur.

Conclusio libri primi Bertheoneæ, Chirurgiæque minoris.

NOn dubito quin ante dictæ demonstrationes aliquibus, etsi æquo saltem breuiores fore videbuntur, illis puto, qui horum non antea nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari si debeat, aperte satis intelligit omnia. Tum, qui discere cupiuerit, ex istis fundamenti satis accipiet.

Secreta quædam hoc loco subticere volui, quæ plurimum existimata sunt, vt in vulneribus capitis ac intestinorum,& similibus, quæ curæ periculosioris existunt: non ob ignorantiam, sed ex occasione quadam, scilicet, quod medicinæ temerarii nebulones immiscêtur, qui sese præter fundamentū intrudunt, siue docti, vel indocti fuerint, & ægros æque temere curandos, audacterque suscipiunt, ac si plurimum experti forent: quo fit, vt infirmos funditus perdant, & quandoq; iugulent. Vt istorum capitibus phantasias non adferam, quibus ex seipsis aliud perperam somniare possent, quod me non intelligerent, captu suæ rationis, aut alias quam scriberem, occasionem dare nolo, qua latius ægri quam sint ab istis perdentur, aut miserius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel intestinorum, aut alui, quæ fissuram, scissionem, truncationem haberent, qui per instrumenta curandum sit, argenteas testas fistulasve, quibus tegi cerebrum, aut excrementorum ductus continuari debeat: idipsum expertum propriumque requirit hominem, & non insanum stolidumve caput, vt illi, qui sese passim in medicinam per fenestras, & non per ostium intrudunt, possident, &, qui quodcunque somniant, idipsum etiam audent exequi. His igitur quæ scripsi fecisse pro hac parte de Mumia, tum excusasse me satis volo.

Nebulones medicina.

Medicæ reprehensio.

FINIS PRIMI LIBRI DE MVMIA BERtheonea, vel Chirurgia minoris.

LIBER SECVNDVS BERTHEONEÆ CHIRVRGIÆQVE MINORIS D. Theoprasti Paracelsi.

DE BALSAMO, HOC EST, De Vlceribvs.

DE ABVSIBVS ET ERRORIBVS MEDICORVM & scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

Præfatio.

QVIVS libelli principio conceptus eius adducendus, vt qui nihil aliud, quã de chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solum intendat: quæque alias vlcera vel foramina vocantur. Priusquam tamen hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam contrarietatum & errorum hactenus a medicis in vlceribus, quod originem eorum concernit, & curam commissorum admissorumque mentionem faciam, & qua via processerint, & quos tenuere veteres errores demonstrabo.

Primo notandum. Visum fuit istis acuitatem in corpore sitam esse, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Qui vero post accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non sine quadam astutia factum est, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori, verum, vt vlcera, quæ contra naturã fiunt, illi tribui possent: hepar in occasionẽ adduxerunt, ac docuerunt hac via per vlcera nempe repurgari: quod planis etiã verbis, vt floribus ornarunt, obtegeruntque. Iecur autem, quod membrum sit ore carens, defendere se minime potuit ab iniuriis, quare falsam accusationem pati necessum fuit, cuius tamen est innocentissimum. *Acuitas non in corpore, eique noxia sit.*

Accesserunt alii, qui hanc acuitatem alias inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, a capite per descensum in inferiora petentem: & non secus ac iecinori capiti, quod rabulam non haberet, accidit. Vtrinque tamen horum expositores capitale fundamentum originis eorum, quæ asserebant, exponendum non assumserunt, id est, Anatomiam ipsam, quæ minime consentit, neque patitur ex alterutro documentorum suorum, speciem vlcerum aliquam oriri posse.

Quamuis inficias ire minime nolim, potatorem ingentem vlceribus dominandi potestatem exhibere posse, medio debilis, aut læsi membri cuiuspiam, non iecinoris tamen. Dicite mihi vos Doctores, an fieri possit, vt ex hepate vulnerarius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quam extent hactenus demonstrationibus. Doceteme, qua via fluxus e capite manans lupum efficit, scrophulas, aut alia cauer- *Potator strenuus vlceribus dat ansam.* *Hepar an sit origo vlcerarii morbi.*

nosa,hisve præbet originem, siue in brachiis vel pedibus, &c. Aut respondete saltem, vtrum pars vna in alteram absque partis eiusdem coniunctione transire valeat? interea progrediar.

Vlcerum diuersitas. Postmodum hæc sua redegerunt in ordinem, per enormes errores, ex specierum vlcerum varietate depromtos. Oportuit enim eos considerasse tam varias vlcerum conditiones, in suis etiam originibus variare, cum tot & tam variæ demonstrationes apparuerint. Quædam vrentia, pungentia nonnulla, mitia quædam, alia sicca, & alia humida fuere, &c. Origines eiusmodi suo modo frenantur, vt sequitur.

Humores quatuor reprobantur. Sua ratio quatuor humores eis inspirauit, *Choleram. Melancholiam, Sanguinem*, & *Phlegma*. Quatuor hæc inter se concordarunt, eisque dederunt potestatem. Vnum est acidum, aliud amarum, vnum salsum, & aliud e contra dulce. Videte quæso, quinam ista cum originibus vlcerum, item cum fluxionibus & hepate conueniant, cum splene renibusque? Quaternarium hunc tam diu cuderent in terebram, donec sub finem foramina terebrauerit. Iam foramen extitit melancholicum, a colore sumto iudicio: iam cholericum ab vstione: modo sanguineum, a sanguinis emissione: postremo phlegmosum, a miti conditione, quia dolores nullos efferent. Aptere corrigialis calcee, sine te parari, vel teipsum accommodato.

Quatuor istos humores etiam in corpore posuerunt: si verum sit, vbinam latent, vt quatuor isti sibi tam apte foramen eodem loco faciant? Itē quod omnes sæpe contenti sint vnico tantum vlcerario foramine, & non pluribus? aut qua ratione cholera potest ossa, pellem, & carnem rodendo consumere? Nullus in ea canis moratur: quinam ipsa Melancholia potest acedine sua? cum æruginis ibidem nil habeatur, aut quod æruginem contrahere possit acetositate: quare id efficiet Phlegma, vel conditio sanguinis?

Pati sane potuissem, vos hanc vestram terebram in meliorem formam excussisse, mihique demonstrasse chalybem eius, & vnde veniat, item fabrum, qui tam acutam fecit eam. Si dicatis choleram esse adustam: quid hoc est, quod illam adurit? An ignoratis omne, quod adustum est, vires nullas retinere? carbones aspicite. Dicitis melancholiam adustam esse, quæ postquam sic vritur, instar Diaboli rodit. Si corrosio talis existit in adustionibus, quis adurit Phlegma? quis Sanguinem? Priusquam talia loqui vel scriberc, ruminasse melius ea debuistis.

Splen sedes melancholiæ. Epar sanguinis. Fel cholera. Cerebrū phlegmatis. De sede quadam in splene loquimini, super quam ipsa Melancholia sedet: si sedeat ibidem, qui fit, vt in tibias veniat? Item in epate suam habere sedem Sanguinem asseritis: quantum ego iecur vel hepar vidi, nunquam in eo sedem aliquam reperi. Qui potest etiam cholera suam originem ex felle ducere: si cholera fore debeat, vbi nam est in ea fellis conditio? Phlegma suum in cerebro patrem habere, quam egregium genuisset filium nomine Phlegma? Si excrementa fiant humores, oletum erit humor intestinorum, & vrina vesicæ. Primum amouete vos excrementum, ei suas proprietates, & loca in quibus existit tribuentes: postmodum videte melius, vbi vestri fuerint humores.

Humorū coniunctiones nullæ. Vt de prolixitate fabulationum vestrarum taceam, quid sibi volunt illæ quas facitis coniunctiones: iam cholera melancholiam adurit, nunc illam ista: modo sanguis pati cogitur, mox medullæ: iam ossa, talesq; variæ passiones fiunt. Quinam id probare poteritis, nempe coniunctiones humorum posse fieri, cum humor nullus alium recipiat, non inficiat alium, nec impurum efficiat? vt interim subticeam, vos nondum humorum Anatomiam vnquam probasse, vel scripsisse, quinam differant: multo minus

vnde

vnde conditionem habeant, vt ex eis tam variæ plus quam centuplicatæ species oriri possint. Non sunt elementa, nec matrices, qui probare possetis, tot acedines, dulcedines, salsedines, & amaritudines, vna cum tot ac tam variis demonstrationibus & signis ex quatuor istis enasci? Verum consilia vestra puerilia sunt, ac inania.

Docete quid sit cancer: estne Melancholia? sedes eius hac ratione foret in pectore, vel scapulas inter. At sedes eius est origo, quæ quidem locus est morbi, quo in loco matrix etiam existit. Quid melācholici foraminis igitur in tibiis esse potest? si cholera sit hoc ipsum, quid igitur in lupo fuerit? Cancrum hac ratione separamus a lupo, matricem vnam vel duas considerantes, & sub eisdem signis manemus. Quid est Esthiomenum, quid persicum, suntne conditionis eiusdem adustio, vel natura? Vnde prouenit hæc adustio: an ex humoribus? Hac ratione humor aduritur, & nō lignum, aut corpus. Quid hoc est quod vritur? est minera, nō humor. Humor est vniuscuiusq; rei humiditas, indita naturaliter ei, ne siccetur. Quid igitur tā admirādi vultis ex humore fingere? *Cancer quid.* *Esthiomenum*

Si progrediantur hæc vestra consilia, opus tandem in stomachum transmutabitur: poteritis ne vos illi ventrem etiam & anum assignare, tum humores in lignum aptare mihi, quod per seipsum accendatur? Sic vnusquisque humor aptabitur, non ex intellectu naturæ, vel eius luce. Non animaduertitis ignem persicum, aut prunum esse resinam? Omne siquidem ardens aut vstionem recipiens, resinæ subiectum est. Docete me rursus: vnde scrophulæ proueniunt, an etiam ex cholera? Quare non igitur totam regionem auferunt? Estne melancholica? Quis illi similem formam indidit? Estne phlegma? Quis illi rex aut recto facit emunctoria? Estne sanguis? vbi venæ, quæ hunc in modum expurgantur? Postremo persicum vlcus futurum est. Interrogo vos ergo: potestne hoc ex phlegmate, sanguine, melancholia, vel cholera nasci? Sunt igitur ita quatuor igne refecta pariter omnia? Qui mihi fuerit intelligendum, quod humores & cutē in chalybem transmutent? aut qui chalybs eo peruenerit? Omnia fingite præter Æthnam, alias ad extremum redacti fingetis purgatorium, quod vestris adaptetis. Verumenimuero quantum ego vos meis agnoui temporibus, haud miror, tam futilia sequi consilia vos, & nugas tam enormes Philosophiam existimare, Theoricam & Euangelia sacra fore velle. Poterit vnusquisque iudicare, considerareque ab his, quæ dicta sunt a me non immerito, vos minime feliciter Medicinam exercuisse: quod enormia nimium hæc mendacia vobis in fundamentum elegeritis, & considerasse non potuistis, cum cura, quæ sumitur & sequitur, ex eo fundamento sit mendosa, radicem eius esse mendacium, & eos, qui hanc amplectuntur, per eam fore mendaces. *Ignis Persicus est resina.* *Scrophula vnde.* *Medic. reprehensio.*

Asinus quiuis tantam discretionem habet, vt eo non redeat loco, in quo sibi mali sinistriue quid accidit: quanto vos prudentiores decet fore medicos? vtrum sapientia consistat in pileolo rubro, vel in auribus, iudicate vos ipsi. Friuola nullaque responsio fuerit, Auicennam, aut alium Patronum vestrum dixisse, *Vlcus est incurabile*: iuxta suam rationem & artem responsio dici potest, iudicate vos tamen, vtrum vera sit an falsa. Probate melius, & si falsam inueniatis, cur igitur talem nō existimatis, vt est? Honestum foret cognoscere vos, cur Lithargyrio ad curam vlcerum vtimini, cur æque vehemens sit, ac si camphora foret in persico, cum duarum tamen complexionum existant. Et quod maius est vitium, de vestro fundamento desperare vos necessario in Theorica receptisque vestris oportere, postremo rusticorum recepta suscipere. Vtinam vos æque bene chirurgiæ negotium intelligeretis ac rustici, putarem id a vobis non ita fœdatum iri vestris compositionibus. Quod ad verum fundamentum attinet, in sequentibus latius adducetur.

DE QVORVMVIS VLCERVM ORIginibus in genere.

CAPVT I.

Vlcus nullum præter corrosiua. Vlcera ex sale omnia. Malum omne a natiuitate. Salium varietas centuplicata.

VT primo de fundamento loquamur vlcerum, ignorandum non est, vlcus aliquod in corpore præter corrosiua nullo modo posse fieri: nullum etiam corrosiuum extra genera salium reperitur. Inde quæuis vlcera suam ex salibus originem ducere sequi necessum est: non ea via quidem, vt sal transmutetur, melius aut peius reddatur, vti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc est, quod sciatis, in corpore nil peius reddi, sed quod malum ibidem existit, a natiuitate simul ortum esse, ac in temperatura sic permansisse, vt nulla suæ substantiæ manifestatio facta sit.

Vti iam vlcerum originem salia fore dixi, hoc etiam est scitu maxime necessarium centuplicatam in corpore salium existere varietatem, quorum quodque genus peculiare suum vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta salium existentiam, vlcus peius fit, aut melius alio. Inde suam formam, conditionem, & essentiam, vt externa salia sumunt. Sal quod limaturæ ferri permiscetur, peculiarem suam ferruginem habet: item sal vrinæ suam, & alumina propriam, &c. Quamquam ferrum vnum & idem existit, nihilominus transmutationes, quæ per salia fiunt, haudquaquam similes, quod in salium conditiones transeant. Et prout vinum gustu vehementius est alio, quoda differentia percipitur inter vitriolum, sal commune, sal nitrum, & alumen, quodque peculiarem dolorem infert, vti gustum habet proprium. Hæc de salibus.

Non secus, imo peius ea, quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arsenicalia sunt, auripigmenta, vsnea petrea, &c. vt ista pro sui conditione veneni tumefaciunt, pungunt, &c. hic etiam vbi producunt vlcera se palam faciunt. Horum omnium primum fundamentum est, cognoscere totum corpus in huiusmodi salibus constitutum: & quantum externa mineralia comprehendunt, Microcosmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt vlcera, non alias quam super ferrum ferrugo, quod proprium sal consumit. Sic & cuprum suo sale proprio conuertitur in æris florem, aut viride æris: non secus in sui consumationem per salia sua transmutatur corpus.

Vlcera ex salibus.

Vlcerū alia origo.

Aliā nonnullorum vlcerum origo fit ad hunc modum. Salia quædam subtilia sunt, & liquorosa, quæ per propriam subtilitatem corrumpuntur, eo quod in aliis liquoribus existunt aut separātur postmodum in hunc modum. Vinum integrum & sanum videtur, & in eo sal eius non percipitur, quia dulce bonumque, nec non in sua substantia potentissimum: suo tempore post ab eo sal proprium separatur, ac tartarum producit ad latera vasis, quod salacutissimum existit. Pariter in corpore liquor, qui necessarius est illi, temporis etiam successu talem in separationem transit: pellis eius est vas, cui tartarus adhæret, vt in dolio, cum sua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum acescit, qui substantia sua separatur ab eo. Nam alias in corpore liquoribus accidit, qui centuplicate variantur, vbi similem in acetositatem incidunt, statim adest corrosiuum.

Sal tartari acutissimum.

Salium multitudo in corpore.

Vlcerum origo alia.

Nec est, quod miretur quispiam ob salium in corpore multitudinem, cum idipsum varietas demonstret vlcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum existunt. Latius notandum salia corrosiua iuxta separationis tartari, nec non aceti processum a vino similiter vlcerum originem esse, quum in suam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout vnum diutius altero vinum conseruatur, & acutius existit, in corpore salia haud absimilem differentiam habent. Quinam in corpore possit aliquid

quid exiſtere, quod præter corroſiuum vlcus forare poſſet? aut corroſiuum eſſe poteſt, quod ſal non ſit? Quam ob cauſſam igitur medicus ab hoc fundamento recedere vellet, tum ab originibus veris vlcerum? & id quod ipſamet natura dedit, in quo poſita ſunt etiam omnia, non erit conſiderandum, ſecundum eius tenorem ac ordinem? & in his peculiares nugæ, quas effutit Auicenna cum adhærentibus ei, forent obſeruandæ?

Inſpicito naturam ſuis in proprietatibus conditionibuſque, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videque diligenter, quam varia ſalia naſcantur ex eo, prout communia, tum alumina, vitriola, &c. Pariter elementum Terræ, qui mirum in modum ſua ſalia producat in pipere, zingibire, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin & noſtoch ſubticeam. Item in quot fines ſalia tendant, & quam varias operationes ſub finem demonſtrent. Ad hæc etiam conſidera, corpus in ſe conditionem elementorum habere, tum etiam ipſummet elementa fore, non ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut ſiccitatis. Hæc dicta putato, quod aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa. *Salia elementorũ.*

Aſpice quinam generetur aurum, quod non niſi fructus eſt elementi ſui: aliud aſpice, nempe ſmaragdos, qui ſui ſunt etiam elementi fructus, vt horum incorruptibiles nonnulli, & alii magis. Vbi tales in corpore fructus generantur, quis non iudicabit illud ad vitam longam & ſanam? Contra, cum ex elementis ferrum etiam confluat, quod ſua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes: ſi corporis elementum ſimilem fructum etiam producit, quis hominem eiuſmodi ſanum iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elementum in ſeipſo bonum atque malum producit, abſque damno ſui ipſius (hoc Anatomiæ quidem ordine cauſſante) ſic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt vides accidere ſæpius, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco minime fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligito: nam prout illæ ſeſe patefaciunt, & morbi ſequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum expromito, quum inueſtigare poteris, vt quum ſeparatio metallorum ſuos flores emittere cupit, etiam ſcire poteris, quum ſimilia prodeunt vlcera. Non alias enim atque ſe palam faciunt illa, per ſeparationem, & morbi ſeſe pariter manifeſtant. Quæ quidem ſeparatio niſi fieret, nulla neque bona, neque mala metalla prodirent in lucem. Sic etiam in corpore niſi fieret ſeparatio, nulla ſanitas, neque morbus vllus accideret. Cum igitur in ſeparationem ordinata ſunt omnia, primum hoc fundamentum eſt, vt ſeparatio cognoſcatur a medico. Qua ratione homo ſit elementum, & quatuor elementorum in ſe conditionem habeat, intelligendum, non iuxta complexiones, quæ quidem elementum nullum efficiunt: at inde quæ naſcuntur mineralia, præbent elementum. Sic & homo etiam elementum exiſtit, ac ſua ſanitas & infirmitas mineralia ſunt: item corpus ex quo productio fit, eſt Matrix, & ſemen iſtius eſt id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de ſemine licet hic taceam, quod philoſophicum potius quam medicum exiſtat. Quanquam Ariſtotelica lyra, tum artiſtarum fiſtulæ viles, iſta minime canant, propterea non eſt quo moueatur medicus: nam ipſa natura demonſtrat, vbi ſemen hoc lateat: quid ſit Matrix, & quid poſtmodum ex iſtis duobus enaſcatur. *Morborũ origo qualiſ.* *Separatio a medico cognoſcẽda.*

In cuius ſiquidem diſtinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquæ ſuum in aqua corpus habet, ac ſua mineralia producit in aliud elemen

tum,id est,in terram. Similiter elementum Terræ producit mineralia sua in aliud elementum, videlicet in aerem. Non alias elementum corporale sua mineralia producit in elementum aliud, sicut quod ex elemento aquæ prouenit, ex sistit in physico elemento corporeo: tum quod ex eo latius nascitur, in lucem erumpit. Cum igitur vlcera sint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus est mineralium: accidit vt vno loco reperiantur aluminosa, vitriolata quidem in alio, salia similiter in tertio, quarto vero nihil, &c. sic etiam in corpore. Sunt homines omnes corpus morborum vnum, & inter nos omnes genus omne mineralium diuisum est, æqua repartitione. Inde sequitur in vno solum homine minime, sed repartitum, vt quotquot homines exsistunt, partitiones totidem sint, & iuxta venas & meatus eiusmodi hominem concernentes, sanitas eius aut infirmitas erit. Ad hæc, e libro de generationibus rerum naturalium instrueris latius.

Vlcera sunt mineralia.

DE CVIUSVIS VLCERIS ORIGINE *peculiari.*

CAPVT II.

Vlcerarũ sunt apostemata.

SCribendi fuit penes Antiquos hic vsus, vt vlcera pro maiori parte vocauerint *Apostemata*: sed errore factum, & intellectus sui defectu. Quare non est quod quispiam curet, si quando vocem in posterum Apostema quodpiam vlcusculus rei caussa declarabitur, vbi de apostematibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla *foramina* dicta sunt, quæ quidem ego vocaui *Syrones*. Multa *nodes* vocaui *damna*, quæ veteres apostemata scripserunt & vlcera fore, non ex eo fundamento, sed ex abusu potius. Licet in posterum etiam antiquorum ego nominibus vna cum meis vtar, caussam hanc esse putes, quia vetera vobis aut aliis nomina sunt notiora. Non quod ea defendere velim, aut eorum significata curem, vel declarationes, quas vna cum textu prorsum reiicio. Quæ Latina sunt nomina, & a Latinis deprompta, illa manét: in his origo morbi fere semper includitur, aut ex cura, vel a similitudine quadam, vel accidentali morbo suo deducta. Apud veteres tamen nomina cum suis morbis valde parum conueniunt, quo fit etiam, vt hactenus plus errorum inde quam boni surrexerit.

Nomina vlcerũ varia.

Nomina morbiorũ conuenire debent.

DE NOLI ME TANGERE, VEL ALIAS LENtigine praua, vel ferrugine.

CAPVT III.

Lentigo prava locus.

PRimum est, quod in hoc morbo notes, alibi quam in facie non produci, quia ferrugo est ex sale Calcbino, quæ prorumpit per vel trans cutem, & postmodum introrsum rodit ex martiali natura carnem ferream, e septem vnam vsque ad radicem alterius carnis. Ad hæc tibi summe foret vtile, genera carniũ iuxta metalla, Kakimias, margazitas, vitriolata, &c. cognoscere, quibus inest, locumque proprium habet omne, quod hunc inficit, eique nocet.

Vlceris huius productionis tale signum habetur. Locus Martialis ad cutem sal suum expellit, crustas & scissuras, vna cum bullis & pustulis producit. Statim atque hoc apparet, adest salis istius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corrosiuam naturam, vt huiusmodi crustras abedat, sub naso fodiat, post ad maxillas, super & subtus labia, nasi cartilagines, maxillas, in palatum vsque, distenditur in latum, ad aures, oculos, & frontem. Et nisi remedium adhibeatur, sumit incrementum, ac ad oris interiora ten-

Lentiginis productio qualis.

ra tendit sa corrodens, vt fame pereundum sit. Ad cerebrum vergit intrinsecus, capitis ossa rodit, ac piam cerebri matrem, subitaneamque post mortem infert. Item oculos & auriculas foraminibus circum excauat, & euellit. *Eius vehementia.*

Quod iam de lentigine praua dictum est, alia pariter similium vlcerum genera faciunt aliis locis corporis: at alia via demonstrationeque, modo formaque tamen similibus. Origo materiaque morbos huiusmodi producens, in Anatomia similis exsistit sali vitrioli colcotharino, iuxta Martis conditionem. Quapropter notandum atq; sciendum, statim atque sal istud colcotharinum, alias quam ipsius Martis regiones arripit, signum adesse mortis. *Origo & materia.* *Signa mortis.*

DE CANCRO.

Capvt IV.

PRout colcotharis est conditio circum se rodere, ac abedere, quum ab eo separatum fuerit, a quo temperatur, ac tum pro situ suo corporis aliqua parte suam tyrannidem exercere: non secus colcotharinum sal acutum est materia producens cancrum, sub hac differentia videlicet, viris ex hæmorrhoidalibus fluxionibus: fœminis autem ex menstrualibus. Ex his colliges cancri situs & loca non alibi fore posse, quam vbi fluxus eiusmodi sibi centrum faciunt. Nec alio sese loco ponere possunt, quam ex hæmorrhoidibus inter scapulas, & ex menstrualibus ad pectus. *Cancri materia quæ.* *Locus.*

Quum eiusmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda signa veniunt. Primo sal colcotharinum separatur, & mirum in modum prorumpit in lucem, vt quandoque in verrucæ duræ similitudinem, aliquando crustarum instar: quocunque modo sit, vbi fuerit apertum: si verruca dura sit, sal corrosiuum hoc exedit carnem, & fœtore quod reliquum est, replet: si crustæ, has abedit etiam, & foramen apertum efficit, in latura protenditur, & ex corrosiuorum conditione, circum se rodit omnia cum calore maximo: ex quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo successu tamen summum dolorem adfert, gelu, caloremque, sali colcotharino præter situm assimulatur in lentigine praua suas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum sal colcotharinum hoc in regiones cordis penetrat, non alias quam lentigo praua cerebrum inuadit, & vt ista mortem inducit. *Signa.*

Notandum etiam, fluxus menstruales acutissima salia continere. Quare si corrosiui salis in matrice fieret huiusmodi separatio, vt a menstruo seiungeretur: cancrũ, vt supra dictum, & prauam lentiginem ibidem oriri posse, dubitandum non est, summo cum periculo, quod vix aut parum cognosci valeat. Est etiam in huiusmodi sale, realgaris quidam concursus, qui quidem in sale Calebino minime fit: quo lentigine praua cancer iste periculosior est eo loco iudicandus. *Menstrui sal acutissimum.*

DE GANGRÆNA.

Capvt V.

PAri modo quum sal vitriolatum acutum separatur ad alium corporis locum, quam supradictum est, vt ad pedes, brachia, vel alias partes. Alia ratione duobus prænarratis vlceribus comparandum venit, excepto solo, quod huic alumen plumosum admixtum sit. Eius in carne materia sita est, & liquor exsistit illius, in quo est, ac mercurialis morbus. Et quamuis alios etiam locos arripiat, eius occasio salia vitriolata sunt, quæ totum perfundunt corpus. *Gangrena materia, & locus.*

Quum in aliquo membro separatio contingit, vt sal vitriolatum cum alumine plu-

moso, inciperet carnem & cutem corrodere, primo rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium instar apparent, in carnosis partibus, at super ossa rubedo maior: & non alias quam cancer & lentigo praua primum incipiunt circum se rodere: sic istud etiam, peculiaribus cum doloribus, vstionibus & punctionibus, ob salis plumosi concurrentiam. Item prout est corrosiui conditio, quæ de salibus acutis prouenit, circum se rodit in altum, ac inter cutem & carnes, cauitates facit: vbi cum se receperit, humiditate sua perquam acuta, quoduis excauat, ossaque prorsum exedit, vt eis colorem adimat, & neruos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, sensum tactus adimit, mirum in modum exulcerat, postremo totius in corporis virulentiam infectionem terminatur.

Vlcere similia sub eadē cura. Sunt & alia salia, quæ solum in latum circum se rodunt, & locum sui centri positionisque retinent: quibus quum aliud sal admiscetur, siue ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. iuxta mixturam hanc dolores maiores concipiunt, & ab eiusmodi proprietate rubedinem, corrosionem, & tumorum conditionem. Quapropter notandum, vlcera quotquot similia sunt, & in corpore hunc admodum apparent, siue lentigines prauæ, siue canceri, vel gangrenæ fuerint, vna sub cura tria comprehendi posse cum illis, quæ sibi similia sunt apparentibus signis. Poteris etiam tribus vnicum assignare nomen, aut vnumquodque per se relinquere. Non est inter hæc alia differentia, locorum, & liquoris ex quo profluunt. *Vlcera ex vitriolatis.* Hoc etiam conclusum volo: qualecunque fuerit vlcus in corpore, superius aut inferius, originem hac via ducere suam, ex vitriolatis, vna cum salium speciebus admixtis.

Quinam possent ex quatuor humoribus ista procedere? quæ si procedere dicantur ex eis, quare Melancholicus humor aut Cholericus, &c. iuxta situm loci corrodit, & non alibi? *Vlcera nō ex humoribus prouenire.* Vnde conditionem istam accipiunt in latum? & excepto solum eo loco, in quo pauciores habentur humores, operantur? Si dixeris eo meatu acquirere, purgarique prauum quod existit. Dic igitur quando fluere cesset? aut instrue me, num bonum vna cum prauo non effluat? Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum vere demonstrare, quare hoc vel alio loco simile, vel aliud vlcus existat, cur istud ab alio sic differat, ista sine Anatomia elementa probare minime potestis: nam corporis oportet regiones vobis vt proponatis. Et quum eas repartiemini, reperietis, qui mineralia suam originem ducunt, & quid ex eis procedere locis valeat: modo cognoueritis, quæ nam salia corrosiua quiuis producere loci queant. Nam prout exempla superius data docent, videlicet regionem vnam alia continere mineralia, quam altera, iuxta Solis differentiā in earum productis: hoc ipsum etiā in corpore non alias reperitur. Item postquam salium naturam omnium probe cognoueritis, & quæ sit eorum operatio: tantundem in Microcosmo similiter inuenietis. Quid vos ergo dicere mouit, vlcerum formas tam varias ex quatuor humoribus procedere, quos tribuitis naturæ? *Vlcera nō sunt emunctoria.* Est etiam quod sciatis, vlcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiam repurgetur: sed non alias intelligenda veniunt, quam vbi foramen tuis corrodentibus, vel trappanantibus sanum in os inducis: quam diu rodens in foramine fuerit, nulla sanatio potest adesse: talis est salis corrosio suis locis, & in propria sua natura semper, donec adfuerit.

Vlcera aluminosa. Iam de aluminosis vlceribus dicendum, quorum conditio solum est in profundum exedere. Hæc suam ducunt originem ex aluminum generibus, & quot alumina, tot etiam eorum sunt vlcera. Quum a suo corpore sal hoc separatur quod sibi datum erat, & illud amittit, mox inde suum in corrosiuum transit, carnesque (prout omnis corrosiui

fiui salis est conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hunc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides, quod non etiam aliquid boni contineat, exemplum ab aranea, quæ summum venenum est, e contra summum arcanum in febribus chronicis. Item vinum creticum, optimum, & supremum vinum, e contra tamen in se maxime præ ceteris corrosiuum acetum habet, quod merum est alumen. Vt ex ordine cõstat naturæ, bonum & malum semper vnum arcanum efficiunt, & venenum æque ac balsamum, acidum æque ac dulce fore debent in corpore: nam in isto colores & sapores omnes existunt, ac similia quæque. Prout in Saturno tres colores videtis latere, scilicet, rubeum, flauum, & album: tamen in seipso nõ est color aliquis horum, in ipso nihilominus existunt. In ferro similiter colores, puniceus, rubeus, & niger latent. ferrum in seipso non est colorum istorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo iam intelligite, non alias ac per separationem huiusmodi colores manifestantur, salia pariter in separatione cognoscũtur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flauus eius in flauedinem separationum viribus, sic etiam alumen, & sal in vlceribus. Quod si mirari te contingat, quinam alumen aut sal, &c. sic in corporibus existere posset: considera, quinam acetum sit in vino, vt minime percipiatur. Latius in cupro latet vitriolum, & ipsummet cuprum est vitriolum, & in separatione tale nec non idem fit. Nota super his in forma separationem existere, fierique, non in specie. Vna separatio cupri transit in sal Veneris, quod longe corrosiuius est vitriolo, fitque separatione formæ, non speciei. Per formæ separationem concludentes ista relinquemus.

Aranea summum arcanũ in febribus.

Vinũ creticũ corrosiuum.

Saturni tres colores.

Vlterius quum simile quid per separationem oritur, iuxta separationem est corrosiuum: alius dolor existit, & foramen aliud. Differentiam inter alumen & æris viride conspice, crudum & adustum, inter quam dissimilium conditionum existant: sic & foraminum aut vlcerum est conditio (tamen in profundum tendunt omnia) tum eorum malitia, hoc est, quum peiora sunt, quam salium sit conditio, considerandum est, id a concurrentibus mixtionibus fieri, quæ magnitudinis multitudinisque sunt vlcerum vel foraminum caussæ. Sic Lupus, Erysipela, profunda Esthiomena, Fistulæ, Scrupulæ, nec non id genus similia nascuntur, quibus veteres admiranda nomina dedere multa, quod quidem valde minori poterat exequi.

Alumen & æs viride quid differant.

Lupi talis est origo. Si corporis aliquo loco fieret separatio, præsertim carnosis in partibus, quod istæ sint eiusmodi foraminibus obnoxiæ (nam super tibias, vel in siccis locis corrosiua non ita possunt ac in aliis operari) lupusque foret: hunc aliud nil existere scito, quam sal Mercuriale, hoc est, Alumen: ex Mercurio namque sal hoc procedit aluminosum, quod pari modo, quo vitriolum a corpore salis, a Mercurio separatur, nec non alumina quæque. Inde sequitur hunc sui centri locum esse, quo generatur, & manifestum se facit: quamuis hepati perperam ascribitur, quod morbus attestatur per seipsum. Huic si quid ex aliis membris afflueret, aliud nihil quam separationis resolutio eiusdem salis, & ex in externis partibus corporis. Aluminis igitur conditio est, vt quum separatur, suam in carne petulantiam exerceat, hanc putrefaciat & exedat, aliis proprietatibus quam de præcedentibus dixerim. Qua de caussa quum in vlcus hoc impositа fuerit alia caro, peropetimeque ligata, miscetur alumen istud alienæ carni, quam etiam edit, viua tantisper in sua quiete relicta. Permanentis etiam & fixæ conditionis est, circumferentiam suam indurat, ac si muniret aggeribus, ne quid alienum subintret, præter suum resolutum, quod vrit absque requie: durat annos circiter quinquaginta, suo loco manet, circum se latius non rodit, quam regia suo continet. Si morbus acutus, vt Antrax vel carbunculus accesserit, tum primum suam

Lupi origo.

Materia.

Materia.

DE CONDITIONIBVS, ESSENTIIS, ET *proprietatibus vlcerum.*

CAPVT VI.

SCiendum etiam de coloribus, qui videntur vlceribus accidere, solum ex salibus, e quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas. Vbicunque sal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum salis, colores fiunt manifesti: sic etiam ex forma varia curantur, idque iuxta species. Crystallum in angulos cudit aliud nihil, quam sui salis proprietas: quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius est sui salis caussa: sal aliud in Saphyro, quam in Granato: similer aluminis est alia forma, quam in vitriolo. Salis communis formæ variæ sunt, vna quidem aquea, cotis instar alia, granulata quædam, &c. Sic & vlcera corporis apparent, longum vnum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum, vt cuiusque quæque proprietas, efficit. *Vlcerum colores.* *Forma.*

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, vt arbor nulla sit alteri similis, herbæ semina quoque similiter: hoc in elemento terræ. In elemento aquæ lapis nullus alteri similis etiam existit: quæque proprietas manet in seipsa, prout suum sal ordinat: sic etiam in homine proprietas.

Libenter autem a medicinæ Sophisticis audirem, vbi colorum origines forent, ac formarum. An in Melancholia, vel phlegmate respondeant: hoc mihi demonstrent in metallorum, lapidum, & arborum generationibus. Nam vnum & idem est, quod formam dat hominibus, & quod elementis. Vnde prodeunt hic humores? vnde suam originem ducunt? potestis ipsi vos considerare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbum introducere posse: nam hoc loco separantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si forte putatis vni foramini quemcunque clauum adaptare, latius in mea Physica librorum paragraphorum documentum accipere poteritis, quam hoc loco, qui chirurgiæ tantum exsistit. *Colorum ac formarum quæ sint origines.*

His paucis origines, materias, & caussas ex quibus vlcera quæuis oriuntur, abunde satis a me declarata fore volo. Quanquam vlcera plurima, variæque formæ possunt ex salium diuersis conditionibus oriri: cum tamen cura eorum minime requiret, manere volumus. Summa cura fuerit in istis necessitas, id a fundamento probe curam intelligere.

DE CVRIS ET SANATIONIBVS PA- *tentium vlcerum.*

CAPVT VII.

CVra sanatioque patentium vlcerum in Balsamo solum consistit, quod eo corporis loco simile Balsamum deficiat. Verbi gratia: Corpus in se Balsamum continet, quod a putrefactione conseruat quicquid in illo continetur, vbi tamen eorum aliquid a corpore separatum fuerit, huic balsamo non subest amplius. Inde sequitur medicamentum in corporis natura latius esse quærendum. *Balsami cura vlcerum.*

Balsamum quo sanari debent vlcera, consistit in exterioribus elementis & [illegible], quod alia genera defendit a putrefactione. Merito dici potest igitur, quod sit [illegible] corporis exterioris elementorum, hoc est, fructuum eorundem. Quam[illegible] iam Mumia sit, cum tamen ab vno in aliud corpus applicatur, Balsamum est. [illegible] quod ex vno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, est Mumia transl[illegible]ta-

Mumia quid. ta sub nomine Balsami comprehensa. Vt sciatur tamen, vbi lateat Balsamum, in vnoquoque naturaliter composito fore minime dubitandum est.

Balsami extractio. Huius extractio Balsami fit in separatione, sic, vt hoc ipsum, quod sustentatur a Balsamo, sumatur. Iam ad hæc animaduerte, Balsamum existere, præter liquorem Mercurialem. Vnde sequitur in Mercurio sanationem omnem contineri. Similis & potentissimus in Thereniabin, & Nostoch, item in aquæ mineralibus, terræq; fructibus Mercurius habetur. *Antimonius præstātia.* Ex eo colligi potest, Antimonium excellentissimum vlcerum exhibere medicamentum, cum huiusmodi liquoris Mercurii plus in se continet, quam aliæ quæuis Margazitæ, Kakimiæ, & cetera similia. Solum ex eo curam & sanationem suam recipit aurum, quod supremum arcanum & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea, quæ per elementum aquæ producuntur, minime reperiri potest. Similiter eorum, quæ terra profert, nullum excellentius arcanum sanationis habet, quam liquor Mercurialis ex Realgare Cheiri. Sic de ceteris.

Mercurialis liquoris cognitio. Ad vniuscuiusque liquoris Mercurialis cognitionem, animaduerte, quum in huiusmodi liquorem metalla transmutantur, vt pro parte crocus Martis exstat, ex alia flos Veneris, & pro sua parte spiritus Iouis: non tamen eo prorsum adductus: quum separatio vera facta fuerit, iuxta sui recepti, vel processus potius tenorem vnusquisq; liquor Mercurialis huiusmodi potentissime curat vlcera.

Balsama plurima ad vlcera. Plurima describuntur ad vlcera balsama, iuxta m[illegible]n[illegible]ralia quatuor elementorum, in emplastrorum formam aliqua, nonnulla pulucrum, [illegible] m, oleorum, & [illegible] quocunque modo fiant, eiusdem curæ sanationisque balsam[illegible] sunt. Quamuis apud veteres varia sunt recepta, nec non ordinationes cum regiminib[illegible] q[illegible] a h[illegible] c adducere minime volo, cum naturæ prorsus contraria sint in vlcerum c[illegible] [illegible] hoc tam in[illegible]pte posita sunt, administrataque, tum præter necessitatem omnem re[illegible] s c[illegible]usa, naturæ potius inimicis quam acceptis, minime considerata necessi[illegible] [illegible] ve[illegible]a, quæ penes antiquos scripta reperiuntur, quibus quidem seipsos, [illegible] miscre sedunxerunt, ac ægros perdiderunt.

Balsami natura. Quapropter latius de Balsami curis & natura notandum, hoc ipsum fore, quod separatum adimit, & abstergit, corpusque restituit in huiusmodi naturam & conditionem, vt proprium eius balsamum rursus in pristinum locum antea corruptum redeat.

Balsamū ex auro. Primo quod ad Balsamum attinet ex auro productum, ad hunc modum elicitur, vt aurum hoc absque spiritu salis omni, tum realgare vel similibus, i[illegible] puluerē, oleum, aquam, aut huius generis tale quid adducatur: quod nedum in auro, verum etiam in quouis ei simili corpore per transmutationem fieri debet. Nam absque simili transmutatione, minera nulla suas operationes adimplere potest, vt in se continet ac habet a natura, licet aliquam similitudinem exhibeat, ex fundamento vero non procedit. Eius extractionis processus est, vt aurum per Thereniabin crudum in succum reducatur absque destillatione quauis. Nam per destillationem sal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via quacunque reducendum est in
Receptū. puluerem Receptum eius hoc esto, quod sequitur.

℞ *Auri laminati drachmam, Olei de pino drachmas quatuor.* Pone simul in digestionem septimanis quatuor: postmodum oleum ablue, manebit in fundo puluis. Hunc vna cum Thereniabin crudo poteris administrare. Vel alio modo sic facito.

℞ *foliorum auri drachmam, Olei Masticis drachmas sex.* Digerantur per mensem. Postea separabis ab oleo, sicut prius, & affundes alchol vini, digeri permittes octo diebus

bus, postmodum abstrahatur e balneo Mariæ. Hoc oleo quidem vtere. Si dicant alii medici, hoc medicamentū nimis fore pretiosum, aut subtilius æquo, loquetur eorum inscitia. Nā cuius, minusque medico decipere volenti, vel ægris imponere, satisfacere poterit. Qui sanare vero cupit, morbos quoque rite pellendi suscipit onus, tantum accipiet pro suo medicamento, quod compensare sumtus valeat. *Oleum.*

Ex ferro similiter habetur balsamum ad hunc modum, scilicet, vt cum aceto destillato reuerberetur in crocum, a quo postmodum octies aut nouies eleuetur sal armoniacum, & inde post in oleum redigatur optime dulcificatum. Horum vsus, auri videlicet ac ferri sit, vt illud qualibet septimana ter vlceribus patentibus imponatur, ferrum vero singulis duodenis horis semel. *Balsamū ex ferro.*

Pariter in cupro simile Balsamum existit, quum in vitriolum rursus conuertitur, & hoc in aquam, eiusque postea colcothar in rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria vlcera, sicut cancer, lupus, fistula, vel similia corrodentia quæque foramina fuerint. *Balsamū e cupro.*

Etiam ex plumbo poterit haberi spiritus iste, si per acetum destillatum ex cineribus eius extrahatur. Quæ dulcedo postquam in oleum venerit, nedum vlcerum patentium, verum etiam apostematum & vulnerum admirandum est remedium. *Balsamū e plumbo.*

Similiter ex Argento viuo, quum in oleum conuertitur, auri balsamo comparandum venit: & vbi congelatum postmodum fuerit a colcothare, postea cum aqua Parthenionis ad ministratum, omnia quotquot sunt excellit balsama. Et in crocum versum, aut præparatum in florem, vlceribus eiusmodi summā curam exhibet. Si medici, qui medicam hactenus exercuerunt artem, tales forent, quales fore præ se ferunt, metallorumque proprietates cognoscerent, in fabrorum officinis metallariis meliorem fore medicinam, quam in pharmacopoliis Francofurdianis perciperent. At ipsi credunt, quo longinquius habent negotium, eo sapientiores sub rubeo pileo stultum existimari. *Balsamū ex argēto viuo.*

Præstantissimum etiam ad vlcera patentia remedium adferunt ipsa realgarlda, prædictis non immerito comparandum. Arsenicum enim quodcunque patens vlcus, cuiusuis etiam cōditionis fuerit, validissime sanandi sufficientes vires habet, hoc suo processu tamen, vt sibi venenum quod habet, auferatur ad hunc modum. Fixandum est per sal vrinæ, demum in oleum per seipsum conuertitur, quoduis vlcus patens persanandi potentissimum. *Realgarida rū prastantia ad vlcera. Arsenicū.*

Hac via cum Antimonio feceris idem, vbi hoc in pultes aqua vitrioli decoxeris, & postmodum ab eo sal armoniacum eleuaueris, colato, & inuenies rubeum obscurum colore, liquorem & spissum, earundem, vt ante dictum virium. *Antimonium.*

Nec est quod mireris, vlcera curari sanarique simplicibus huiusmodi, quod natura per seipsam has virtutes composuerit, ac dederit mineralibus, vt auro circiter sexaginta, cupro viginti, realgari triginta, &c. Quapropter ego merito recepta prorsus inualida reiicio, quæ posuere medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati sunt suis compositionibus integram reddere naturam, interim non considerarunt istam per seipsam esse compositricem, nec sciuerunt locum in quo pharmacopola naturæ moratur, imo naturam contemserunt, & istius medicamentis meliora se putarunt æneis capsulis includere posse, quam arcana sint naturalia. *Medic. reprehensio.*

Salium etiam vires ad vlcera patentia maximæ virtutis existunt, quum alumina suis priuantur corrosiuis, absque stipticæ suæ conditionis corruptione, sic, vt ab alumine liquor sumatur, non tamen a calcinatione. Contra capiatur a vitriolo suum oleum, & *Saliū vires ad vlcera.*

liquor nullus: a sale color puniceus, alio semoto. Quis præparationis eorum sit processus, optime satisque notum. Vsus tamen, vt cum eis pro. edatur, est vt ipsæ thermæ continent. Quandoquidem ex salibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigida calescit in balnea, quæ patentia quæuis vlcera curare, sanareque possunt.

Balnea animalia ex salibus.

Quæ supra posita sunt, elementum concernunt aquæ: iam latius quinam elementi Balsama terræ veniant in vsum ad sanationem vlcerum audite. Primo notandum est Mumiam terræ balsamum exhibere, quum ad eundem salis vrinæ modum in alcali reducitur. Postmodum omne quod ex terra nascitur, Mumiam latius præbet. Gradus eius melior omnino redditur, vbi simul ista fuerint in mixtione adducta, de qua postmodum extracta Mumia fit.

Balsama terræ.

At vera balsama quæ latent in arboribus, & pro parte sese patefaciunt, prout gummi non sunt, hoc loco pro balsamis habenda. Sed quod Botin & Iuniperus exhibet, partim in vlceribus aliquid potest, in vno quam in alio magis tamen: aliquando frondes, alias fructus excellunt alia. Cum tamen in particularem vsum adduci debeant, eorum hic ego præparationis meminisse nolo: quod vlcerum curationis & sanationis in eo fundamentum consistat, vt generale balsamum fiat, quod omnia curet. Non est vtique cætera quæuis inter producta naturaliter, arbores aut herbas, aliquod Parthenioni simile, quum liquores eius in modum extrahuntur, vt sua virtus Mercurialis maneat, cum administratione sui vera: hac via potens euadit chirurgus in fistulas, vlcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunq; modo vel forma fuerint. Et non alias ac moscus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. His ego Balsamis terræ Mumiæ, compositionis eiusdem & Parthenionis, omnium terrestrorum balsamorum vires conclusisse volo.

Balsama arborum.

Pari modo quod elementum aeris in suo Thereniabin exhibet, liquosa Thereniabin existit, supremi balsami. Sed pro tenore suæ conditionis, & elementi proprietate, separari debet a sua humiditate, per additionem Parthenionis: non alias & Nostoch. Cum tamen ista non sint in vsu, repertu satis difficilia. Quapropter in præcedentibus curas admodum potentes posui.

Balsama aeris.

Tandem vt ad vsus ordinem deueniamus, & vnicuiq; morbo suum peculiare medicamentum assignemus, vt vtriusque species Anatomiæ demonstrant prout in praua tentigine, excepta practica tamen antea data, curam eius accipe, notaque diligenter. Principio mortifica materiam, postea mundifica, deinceps cura sanaque Mortificationem etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitat m vel asperitatem habeant: nam istis fieri non potest, vt recte cura sui cedat, quantum ipse morbus expetit: similiter in aliis vlceribus. Mundificatio fieri debet sub [illegible] ratiuo, sic vt ligatione quauis eius materia sumatur, quantum hic vice doc[illegible]. Cura talis erit, vt maturum efficiat vlcus, atira hac immunditiam, vtque [illegible] sanare valeat: quod nisi fiat, nulla sanitas venit exspectanda. Mortificatio necessaria est ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, vt successu temporis, quod mortificatum est, auferat: cura vero facit in defensionem.

Balsami vsus.

Mortificatio.

Mundificatio.

In praua tentigine, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta sunt.

℞. *Realgaris sublimati* ℥ j. coquatur in aceto duabus horis, & quum extra c tum [illegible]

fuerit, adde huic *olei Maiorane* ℥ iij. simul commisceto. Hoc vnguento ligabis vlcus ad extensionem sui, quam tenuissime potest, & repetitis vicibus extrinsecus inunges oleo, ne siccetur. Maneat ita diebus duobus cum suis noctibus. Tandem incipiet saniem & aquam emittere, quo signo percepto, hoc emplastrum superponito, maneatque tantisper, donec nulla sanies effluat amplius, aut alia fluxio. *Noli me tangere.*

Mundificatio.

℞ *picis naualis vnam libram, Visci pini & abietis ana lib. ß. Visci locustarum e larice. lib. ß. Picis larigne* ℥ iij. liquefiant omnia simul cum sui omniũ ceræ medietate, ac olei quantum satis fore videbitur, vt formam acquirat emplastri. Quod istud non extraxerit, alia quæque nequibunt. His peractis curam aggredere.

℞ *Cere, Picis communis, ana lib ß. Aristolochia rotunde* ℥ iij. *Mumie* ℥ ij. *Antimonii triti* ℥ iij. ß. Fiat emplastrum, & eo mane vesperique ligabis, iuxta consuetudinem.

Aliud emplastrum.

℞. *resine abietis lib. ß. Visci consolide* ℥ iij. *Succi chelidonie quantum sufficit*, inde fiat emplastrum. Notato, maximam huius artem & curam in vnguento primo sitam, & in altero scilicet emplastro fluxus extractionis.

In Erysipela cura communis esto hæc.

Primo cape *glutinis aquatici* ℥ iij. *destilletur in aquam*, cui fimum iniice mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pultes vtcumque spissas euadant, quibus adde *camphura* ℥ j. ß. fiat vnguẽtum, quo tibias ligato singulis ternis diebus semel, tribus septimanis continuis. Postmodum vlcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundum seruando, vel aqua salsa: sic fiet vt æque sanetur, ac si medicamentum superpositum foret. Nam conditio talis est huius medicamenti, vt septimanis tribus postmodum operetur. *Erysipelas.*

Ad Cancrum.

Postquam gluten aquaticum in aquam reduxeris, huic tantundem adde colcotharis, & ad istorum singula pondo libramve, floris æris ℥ j. ß. adde: simul commisce, primoque super vlcus pone, putrefietque, super illud permitte, quod plerunque fieri die quarto solet. Postmodum emplastrum appone mundificatiuum, quod in tentigine praua descriptum est. Et vbi totam immunditiem extraxerit, puluerem hunc superspergе. Recipe pulueris ex succo *chelidonia, Parthenionis, Centaurea ana* ℥ ß. *Mumia* ℥ j. sub istis pulueribus mane vesperique ligatum vlcus hoc optime persanatur. *Cancer.*

Ad Lupum.

℞. *Realgaris crystallini* ℥ j. *Olei ardentis* ℥ ij. *Cerussa drachmas duas*: fiat vnguentum, quod circum lupum apponatur, vt vlcus non intret. Ligationes innoua singulis duodenis horis semel in sextum aut septimum diem. Postmodum aufer hanc ligationem postremam, & abstine tandem ab ea, tantisperque relinquatur vlcus, donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto, lauetur mane vesperique hac aqua, sequentique ligetur sub emplastro, iuxta communem vsum. Recipe *aqua glutinis, Rosarum ana* ℥ vj. *Parthenionis* ℥ v. *Lupus.*

Aliud Emplastrum.

℞. *Olei lini lib.ß. Viridis aeris* ℥ *ij.* Ceræ tantum, vt istius posterioris, coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelii colati ℥ ij. adde ligaque iuxta morem, ordinis quoque tenorem.

Ad Fistulas.

Fistula. ℞. *aquæ de cornibus cerui lib.j. Centaureæ, Consolidæ aureæ ana* ℥ *iij. Parthenionis* ℥ *iij.ß.* His impone *Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana* ℥ *j.* Huius optime commoti singulis vicibus, mane vesperique bibatur cochlear vnum, & mox inde vini cochlearia tria. His potiunculis mundificatur interne fistula, per seque sanatur, absque medicamento latius externeque posito. Si tamen aliquid superponere velis, hoc sit emplastrum.

℞. *de gummis quatuor,* ℥ *ij.Ceræ lib.j.* coquantur simul, & iniice *visci botini* ℥ *iij.* fiat emplastrum.

Ad Gangrænam.

Gangrænа. Eodem vtere medicamento, quoad prauam tentiginem, etiam ad vlcera corrodentia, excepto quod additionem hanc facias, vt curatiuis emplastris ad *lib.j.Scammoneæ* ℥.ß.adiicias, cui peculiaris ad corrodentiam virtus inest vlcerum curam.

Ad vlcera putrida cauernosa.

Vlcera cauernosa. Primo *croci, Hermodactylorum accipe grana vj. Olei nucis grana iiij.* Permisce, ac in quinque partes diuide: quarum vnam singulis noctibus administrabis. Postmodum sequens emplastrum super totum crus pro damni latitudine, vel extensione ligato.

℞. *ceræ abietis albi lib.j.Visci de Botin lib. ij. Resinæ communis lib j.ß.* Liquefiant omnia simul, & eis adde nucum *olei lib.iij. Minii, Lithargyrii, Lapidis calaminaris ana lib.ß.Tutiæ* ℥.j.*Carabis* ℥ *iij.*terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum. Et post quam satis coctum fuerit, adde *calcis corticum ouorum* ℥ *vij. ß.* & in magdaliones agitato. Huius emplastrum super damnum duobus relinque diebus atque noctibus, & amoto post, recens aliud superponito, repetendo ter processum hunc. Eo crus in fluxionem peruenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorque residet, ac sedatur dolor, & hoc deinde curatur vnguento:

℞.*butyri non cocti lib.j.Terebinthinæ lotæ lib.ß.Succi Parthenionis,Chelidoniæ ana* ℥ *iij. Cerusse* ℥ *j.drachmasq. ij.Ceræ,*quantum ad incorporationem satis fuerit.

Ad Scrophulas.

Scrophula. ℞.*vini ardentis* ℥ *v.a colcothare & fimo mineralium sua extrahas alcalia.* Deinceps *eius ardentis vini sume* ℥.ß.*Aquæ rosarum* ℥ *ij.aquæ chelidoniæ* ℥ *ij* Intinge fila, quibus madidis vlcerum foramina mane vesperique repleto, donec sanentur vltra medietatem: postea sub vnguento, quod supra datum est ad vlcera cauernosa ligato. Pari modo si Gangrænæ his innascerétur, amoueri possunt, vel si fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem via formicæ curantur, esseræ, circumrodentiaque foramina.

Recepta plurima reperiuntur alia: quid ad rem? cum eis melior chirurgus minime reddatur, nisi tritus & expertus in illis fiat. Recepta iam quæ satis fore possent, scripsi, diligentiá latius adhibeat medicus chirurgusque, vt eorum conditiones & proprieta-

tes

tes intelligant, & cum eis indies progredi valeant. Optimum hoc loco habendum artificium, ea probe tenere ac intelligere, quæ quicunque nouerit, opus non erit isti multos libros voluere. Vnicum siquidem ex æquo notum receptum plus prodest, & maioris est momenti, quam tot ac tam copiosas monasteriorum bibliothecas perlegisse, ac inter millena folia vix medium intellexisse. Alia quæ penes alios Doctores scripta sunt, passimque multorum manibus volutantur, quo magis nota fuerint, eo maiores inde nascantur errores, & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea, quæ natura dedit remedia, solum in longis receptis esse consideranda. *Receptorũ paucitas præstãtior multitudine.*

Sunt & alia medicamenta quædam, quorum hactenus mentionem adhuc nullam feci, chirurgorum excogitata nequitiis, loculis suis quam ægris vtiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo sub Henrico (prout vocant) alumine quidem aliqui, vna pars arsenico, plerique sale armoniaco, ex quibus lixiuium parant, panniculos, ac alia potius histrionum opera, quam proborum chirurgorum. Vtentibus corrosiuis vlcera sanare præsumunt, quibus omnino deprauant cum eo damna, quæ tandem occurrunt, amouere nequeunt, nec euitare. Nihil prorsus emplastrorum aut vnguentorum habent, quod bonum in finem tendat. Gloriari iactabundeque seipsos extollere, potissimum eorum est magisterium, imponere, mentirique suum optimum vnguentum. Huiusmodi prauis medicamentis vtuntur medici nequam, & chirurgi plurimi, cum vno loco residentes, tum campiuagi circulatores. At istorum nemo finem perfectum attingit, imo potius eo tempore, quo de fine bono sperandum esset, per idem foramen, quo se vaccæ conferunt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt: nedum priuati medici, verum etiam altius intitulati, huiusmodi nequitiis ac imposturis alere se minime verentur. Quanquam eorum id etiam exigit necessitas, cum in libris suis nihil exstiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædam: itaque studuerint, vt quantum in dies nouum dolo fraudeque facere possent, quod eorum est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia, confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem eis concedat, vt volunt imposturis vti, cum istas Auicenna, Galenus, &c. scripserint, hac de caussa bene se habere debent omnia. *Medicorũ reprehensio.* *Medicorũ reprehensio.*

Hæc non admiror, cum in medicina maior impostura sit, a sanctorum vicariis vsitata, qui quidem vlcera patentia, quæ natura parit ex defectibus, in diui Ioannis pœnitentiam, & in S. Kiriaci vindictam alii, vel in ignem S. Antonii transmutant, & similia: missas legere committendas iniungunt, orationes, & ieiunia, Sancti manum super a fontis aquam olefacere, nec non isti perquam humiliter offerre, perpetuum ei seruitium addicere, polliceri que, singulis annis iuxta facultates portendere manum, in societatem inscribi: Sanctum quotannis inuisere, num adhuc viuat, an celebrari sibi nuptias velit, vxoremque ducere. Similes nequitias tam auide spirituales amplectuntur aliqui, sanctosque fingunt medicos, & pharmacopœos ex aquis sibi faciunt. Cur mihi displiceat, ratio hæc est (vt intelligi facile potest) si medicos eos fore decet, qui talia committunt, boni, veri, probique fiant medici potius, quam his trufis maculatos fore cupiant ac onustos. Quod vero sanctos excusem, & eiusmodi vicarium sanctum appellem: hac de caussa factum, quod aliquando medicinam tantillum norit, vt ex chelidonia cum aqua facere decoctionem, ex quercinis foliis, & similibus aliis (de his plura, quam par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & vlcera possibile est ex aliqua parte. Sed vt imposturis suis faciant satis, honorẽ Sanctis attribuunt, ac manus suas lauant, æque ac Pilatus innocẽtes. Interim ego valde maius taceo, quod *Sanctorũ morbi qui.*

reuelatione dignius foret, vtpote multis magicis operationibus eos vti, quibus aliqua sua complent opera. Nisi Theophrastus in eo Xenodochio decubuisset, mentitum esse nebulonibus istis ipsum toties quoties oporteret. Hæc & similia producit hominum auaritia, progressum dat ac defensionem. Item fritellam infernalem ergasuos superiores.

Experimenta quædam ad hæc plurimum vtilia, tum ad præueniendum accidentibus, doloribus, ac deprauationibus vlcerum detegere, docereque volo. Non ea conditione vel opinione tamen, vt perditis medicis, qui fraudibus & imposturis assueti sunt, instructionem ad suis nequitiis faciendum satis, dare cupiam, sed quod ipsos minime celare queam: nam si velim ægris impartiri, cogor & illis exponere. Hoc me contra solatur, nebulonibus id prodesse parum, quo nituntur ad nequitiam vti.

Experimentum ex aloepatico sumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Thereniabin destillabis, quod Balsamum optimo iure vocare potes, quo curantur gangræna, cauernosa vlcera, patentiaque: hæc illi pecuniarii perditi, per dentesque medici *S. Ioannis pœnitentiam* vocant atque vindictam. Quot homines fraudastis vos nominibus sacris, patres memorandi, scilicet. Verum necessitate ferrum perfringitur: eo vos adducunt concubinæ vestræ cum spuriis. *S. Ioannis pœnitentia.*

Aliud experimentum, penes hos & pretiosos medicos habetur ad hunc modum.

Experimentum. ℞. *Salis armoniaci* ℥ *iij. Salis communis* ℥. ß. *ponantur in aquam, & bulliant.* Postmodum adde gummi atramentarii ℥ *ij.* vt simul omnia liquescant, & in duritiem excoquantur. Huius ad fabæ quantitatem in aquæ mensura particulam iniice. Laua tandem, vlcera quæuis hac aqua mundantur, fiunt recentissima, nec non ad sanationem disponũtur. O quoties fons vester hac via tẽperatus exstitit: sat scio vos intelligere me.

Aliud experimentum ad vlcera cauernosa.

Aperiantur venæ tres ad pedes existentes. Postmodum coque Thereniabin crudum cum aloepatico, hac decoctione lauentur vlcera. Vidi quondam Diabolorum coniuratorem, qui sacris multis exorcismis curabat vlcera, nihilominus vtebatur medicamentis etiam. Hominibus persuadebat ex tibiis Diabolum se pepulisse, tandem superponebat sal benedictum, vt in eas non rediret amplius. Hac via Medicina sua priuata fuit honore, quo diabolus ornatus exstitit.

Aliud experimentum.

℞. *Parthenionem, & Consolidam auream*, simul contusas vlceri superponito, maneantque tribus horis, abiiciantur postea, lauetur vlcus foliorum quercinorum aqua: sic periculosa vulnera sanari possunt. Plurimi sanctorũ quos dixi, hoc aluerũt opere se.

Aliud experimentum.

℞. *Chelidoniæ succi lib. j. Aloepatici* ℥ *ij. Mumiæ* ℥. *j. Viridis æris drachmam j. Aluminis vsti* ℥ *ij.* Terantur omnia subtilissime quæ terenda sunt, & simul cum succo digerantur in calore per dies octo. Postmodum vlcera pannis eo madidis ligẽtur. Plurimi Doctores aluerũt se medicamẽto hoc, alias per Auicennã e medicis mẽdici facti fuissent.

Aliud

Aliud experimentum.

℞. Quercinorum foliorum aquæ lib. ij. Olibani ℥. j. Visci ex serpentina ℥ iij Liquoris Mumiæ ʒ vj simul omnia misceto. Medicamentum istud plurimis doctoribus emit vestem nouam,& laceram quam eis dederat Hippocrates,ad sepes dumetaque suspenderunt.

Aliud experimentum.

℞. viridis æris ℥ ß. Aluminis vsti ℥ ij. Henrici rubei quem vocant, vel colcotharis ʒ j Terebinthinæ destillatæ lib. j. Misce simul,& vlcera perline. Melius medicamentum hoc est, quam prolixa Galeni scripta sint.

Aliud experimentum.

℞. Olei ardentis lib. j. ß. Consolidæ aureæ, Parthenionis ana manipulum j. Hoc experimentum innumeros Monspelianos Doctores perditos,atque deiectos releuauit,qui lacrymis conquerebantur de rubeo pileolo, suisque liberis, quod eos in summam paupertatem delabi siuerant,eis de hac caussa postmodum inimici facti.

Aliud experimentum.

℞. argenti viui mortificati ℥ ß. Cerussæ ℥ ij Euphorbij ℥ j Saxifragiæ, Lithargyrii, Sandalorum ana ʒ j. Axungiæ porci rufi quantum sufficit. Plurimi Iudæi cum suis nobilibus hoc coluere l., per h[illegible] & n[illegible]s c[illegible],&c.

Experimentorum huiusmodi plura sunt, verũ ego maiora docui: quæ fuerint alia non detinebuntur a suis authoribus. Etsi quæ plura forent ad hæc vtilia,libro de Liquoribus,id est, de Pustulis a me ponentur.

CONCLVSIO.

Postquam origines & curas vlcerum descripsi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinam aut chirurgiam exercere cupiunt, vt breue hoc fundamentum originum & curarum huiusmodi bene considerent, ac addiscant. Potuissct quidem vnumquodque receptum augeri vigecuplo demonstrationibus, & origines latioribus verbis: verum in medicina scriptio longa minime locum habet, imo potius breuis & sententiosa, praua recepta magnis prædita viribus a quouis medico desideranda,considerandaque veniunt. Quo longior descriptio fuerit,eo minor intelligentia: quantoque receptum prolixius aut copiosius,tanto minus habet virium & virtutum. Quapropter vnusquisque medicus ex minimis maxima debet elicere: natura siquidem tantis a Deo virtutibus donata est,vt Thymus in agris abunde satis cognosci nequeat,quãto minus ea quæ Thymo longe maiora sunt? Quare dectius est vnicam in horto fundatę cognoscere quantumcunque prauam herbam, quam vniuersa perlustrare prata, & eorum quæ continent nullam prorsus habere notitiam. Si quispiam hortus calendulis tantum floribus repletus esset, vel aliis, vnius cognitio solum est necessaria,quod omnes patefaciat. Quid opus est igitur medico singula cognoscere, quæ sub vna specie sunt indiuidua,si probe cognitum vnum habeat? Quapropter ego fundamentum istud in hunc modum concludo, prout extrahendum est, ex omnibus tamen balsamum vnum,quamquã ex plurimis oritur locis,vt seminibus, radicibus,&c. canistro nihilominus cariophyllis pleno floribus cõparandum venit, in quo similem & vnicum odorem desperabent omnes.

Receptum prolix us minus habet virib.

Medic. reprehensio. Verumenimuero pauci medicorum quos tetigi, quibus etiam conculcaui caudam, boni consulent: non ea quidem indignatione, quod ars in lucem veniat, sed quod eorum nequitia cum imposturis palã fiat hominibus. Nemo se permittat ab his seduci, cum ex eis fundati nihil, nec veri quicquã, ex libris eorum proueniat, quo subuentum ægris iri quoquo modo possit: at solum fortunæ coguntur, & ambiguo casui suam artem committere miseri.

FINIS LIBRI SECVNDI CHIRVRGIÆ minoris vel Bertheoneæ.

ARGVMENTVM IN TERTIVM LIBRVM CHIRVRGIÆ MINORIS, aut Bertheoneæ D. Doctoris Theoph. Paracelsi.

Summa huius libri. HOc libro tertio sanitatis & infirmitatis arbor comprehenditur, & quæ inter sanitatẽ & ægritudinem differentia: tum qua via conueniant externa mineralia cum internis, quid elementa suæ messis & autumni temporis & horæ præbeant, & quinam ista messis tempora, sint apostematum origines: item quo modo formave sese patefaciant in processu conditiones & proprietates vniuscuiusque apostematis, vna cum eius morbo.

Diuisio libri tertii Chirurgiæ minoris, vel Bertheoneæ.

Diuisio. Principio *ponitur præfatio quædam arborum ambarum sanitatis & infirmitatis, & qua via præparat artifex ægritudines & bonam valetudinem: quod exordium est vniuscuiusque morbi.*

Secundo: *quinam tempora morborum procedant, & qua ratione generentur apostemata.*

Tertio, *quæ caussæ sint eorum.*

Quarto, *qualem processum, & signa quiuis morbus istorum peculiariter habeat.*

Quinto, *cura ponuntur eorum singulæ.*

PRÆ-

PRÆFATIO IN VTRAMQVE SANITATIS ET INFIRMITATIS ARBOREM Tertii Libri Chirurgiæ Minoris Theophrasti Paracelsi.

PRIVSQVAM Apostemarum origines declaremus, quęnam sunt arbores morborum & sanitatis cognitu maxime necessarium fore duco. Harum duæ sunt: vna fructus profert sanitatis: altera vero morborum. Ad hunc modum intelligendum, videlicet prout pyra generaliter in vna considerantur arbore, nihilominus variæ pyrorum species, quodque sanum, bonum & æquum in essentia sua, prout pyrum decet. Similiter variæ spongiarum species existunt, at vna generalis arbor, ex qua nascuntur. *Arborum sanitatis & morborū duæ.* Prout etiam in exterioribus elementis arbores fructus suos edunt, sic & in homine. Et non alias quam ex radice varia nascuntur arborum genera, & quælibet arbor cum diuersis speciebus fructuum, quarum omnium numerus æquat centenaria multa. Non alias in homine variæ sanitatis & morborum conditiones occurrunt. Vnum fore morbum, aut vnam occasionē omnium, falsum est, & vnam fore sanitatem: at hoc modo bene quot species, tot sanitates. *Morborū non vna occasio.*

Errorem penes veteres medicos notato, qui scripturis minimis contenti, simpliciter eis fidem adhibent: quo fit, vt sæpe sanitatem fore morbum iudicent, non considerantes album æque sanum ac rubeum esse, nigrum pariter ac fuscum. Eius rei caussam puta, quod gradum in sanitate ac in ipsa natura & in infirmitate cognoscant æqualiter, id est, nec vnū nec alterum. Quinam fit hoc? Eo scilicet, quia naturæ cognoscere lucem nunquam, neque proprietates eius didicerint: item ignorant excellentes, admirandas, & varias in sua natura conditiones, tam in malum, quam in bonum. Propter ignorantiam veræ philosophicæ naturæ, mirum non est, Auicennam ita vilem & ignaram Scholam instituisse Quandoquidem suæ sectæ nullus, nec aliorum sua farinæ hactenus emersit, qui primum naturæ gradum cognouerit. Imo nec eorum Patroni maiorem eis notitiam huius, at minorem habent, etsi baiularint aquam vtrinque stipite hucusque (Deus nouerit ipse) maximo cum errore, cœcitate, ignorantiaque. *Naturæ gradū primū nemo cognouit.*

Antea diximus tam variam in homine sanationem existere, tamque perfectam in seipsa, vt præ alia nulla laudanda veniat, præter solam pulcritudinem: vnus rubeum albo pulcrius existimat, hoc pallido magis laudat: in essentia viribusque naturæ tamen, omnia gradus vnius sanitatis existunt. Notato quæso quam inscite penes veteres, color non adeo gratus aspectu, vel imbecillitas conditionum, vt morbi reputati sunt. Non considerarunt illi naturam in gradibus & ornamento pulcritudinis admirandam. In auro viginti quatuor gradus existunt: in argento mollities triginta duæ: sex & quadragiata durities in ferro: decem & octo fluxibilitates in plumbo, malleationes duodecim in cupro: tres & octuaginta proprietates aut rami sunt in Mercurio. *Sanatio in homine varia.* *Gradus metallorum.*

Pariter in auro viginti quatuor colores existere possunt, & infimus omnium vel maxime pallidus æque diu durat, ac supremus & pulcerrimus: in argento mollities tri-

ginta duæ non impediunt, quin vnumquodque sit argentum prout aliud: sic de ceteris. Variæ similiter in homine sanitates existunt, & maxime pallidus omnium, æque sanus & pulcerrimus. Pariformiter in Smaragdo mutationes decem & nouem existunt: septem & octuaginta colores in Saphyro: centum & triginta duo splendores in carbunculo: decē conditiones in carneolo: nouem in corallis viscositates. Et quotquot producit natura similia corpora, vnumquodque verum est, vt alterum, & æque sanum ac alterum, ad id cui deputatum est.

Sanitates in homine varia.

Inde sequitur, hominis arbores fore cognoscendas in sua sanitate, pro gen[e]rum varietate mineralium, & vniuscuiusque suis in speciebus: non alias & homo. Falso loquitur ergo medicus, qui pallidum colorem iudicat esse malum, aut rubeum fore bonum, cum ista gradum sanitatis minime concernant. Possum igitur huiusmodi medicos merito contemnere, qui conditiones hominum ex quatuor complexionibus, quas natura minime demonstrat, nec etiam habet, cognosci volunt. Istæ siquidem ex naturæ fructibus nosci res omnes debent: nam ab exteriorum demonstrationibus, interiora nota fieri necessarium est. Ex istis etiam colligi potest error Astronomiæ, quæ complexiones Solis & Lunæ describit: interim obliuiscuntur conditionum auri vel argenti, Anrbos vel Antheræ, Thereniabin & Kakimiæ. Quapropter istorum interpretationes & iudicia, quæ sequuntur ex eis, demonstrationes contrariæ naturæ sunt, & contra naturam.

Color pallidus non malus, nec rubeus bonus.

Vt in homine sanitas cognoscatur, primo sciendum est medico, stomachum vltra centum, imo plus mille conditiones habere, sic, vt si mille varii simul astarent homines, quorum quisq. peculiarem suam digestionem haberet, nullaque similis alteri foret, at vna melior, aut alia peior: est nihilominus vniuscuiusque stomachus illi cuius est sanus: & quamuis non æque bene digerat ac optimus, comparatur coloribus, vt supra. Non alias ac saphyrus maxime pallidus ad maxime coloratum comparatus se habet, hoc loco pariter vnus stomachus ad alium. Inde regimen subsequitur, non ratione morbi, vel infirmitatis stomachi, sed ad istius conseruationem sanitatis. Sic etiam in epate sunt centum variæ sanitates: vnusquisque hominum vnam habet. Inde fit, vt æqualiter vnus cum altero bibere non valeat, & vnus alio magis sitiat. Quod omne quidem ex ista sanitatum oritur varietate, nec est, quod eorum aliquod infirmitatibus aut formis adnumeretur.

Sanitas ut cognoscatur. Stomachi varietates cognoscendæ.

In toto corpore similis est vnicuique suæ parti conditio peculiariter ordinata: quæ conditiones, vt illæ, quæ graduum æque sunt innumerabiles. Videmus in exemplum, vnum altero semper fortiorem, & quoties natura fortiorē producit, peculiaris toties adest sanitas. Quare qui pondo quinquaginta solum eleuare potest, æque definitus existit ac ille, qui tria centenaria. Similis cognitio sanitatis ex natura sumitur, vt sciatur, verum ex sanitate iuxta suum gradum prouenit, aut ex infirmitate fu[...]nam quoties vna sanitas, contra toties infirmitas reperitur. Veterum igitur medicorum eorum descriptio falsa est, huiusmodi sanitates in temperamentis ponentium: quandoquidem per istius arboris conditionem oritur etiam arbor morborum, quæ mors est.

Cum igitur mors sit radix peculiaris, ex qua nascuntur omnes morbi ac infirmitates, estque penes alteram, vrporro sanam, etiam arbor in tot, ac tam varias species diuisa, quot altera, sanitatis videlicet. Hæc terminum suum arripit, non alias, quam in conflictu quopiam, in quo per lanceam vnus moritur, alius per tormentarium iaculum. Quot externæ res homini sanitatem adimunt, tot modis illa radix in eundem, vt inuadat, irruit. Ex simili depromuntur variæ species apostematum. Nota deinceps,

Mors radix omnium morborum.

virtu-

vires mineralium penes ea, quæ dicta sunt, & quid per eas ad sanitatem illa conferant.

QVINAM TEMPORA MORBORVM ADVENIANT, *& qua via generentur apostemata.*

CAPVT I.

DEclaratis prius omnium caussis morborum, a quibus apostemata potissimũ suam deducunt originem, iam de suis temporibus aliquot exempla notato primum. Arbor suos quotannis fructus profert. Item in singulos messis annos redit: nonnulla tertio: quarto plus minus alia suum autumnum exhibent anno. Sed omne quod ex tempore nascitur elementi terræ, determinatum annuum tempus habet.

Non secus aliquot morbi præcisum annorum suorum tempus obseruant, qui quidem ex elementi sui proprietate sunt inclinati. Sunt & alii similiter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunque ab ista producuntur, vnum fructum proferunt sæpe, nullum amplius. quandoque in metallis: alia quædam tertium In crudis lapidibus vnum a prima materia quidem vsque ad vltimam, tunc eorum est autumnus. Non alias aliqui morbi semel influxi, nunquam iterum percipiuntur. *Morbi aliquot præcisum tẽpus obseruant, vt fructus elementorũ. 1. Aquæ. 2. Ignis.*

Elementum ignis pro suis temporibus suum fructum exhibet, quæ varia sunt: carbo quoties vnus, toties peculiaris fluxus tempestiuus vnus, tardus alius, determinatis, & non temporibus. Vt sæpe contingere solet, ex elemento ignis produci ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quique centum annos ante, postque nunquam auditus est: item quandoque sex, octo, nouem, decem terminis, breuius aut longius grando cecidit, aliave tempestas orta est aliquando fulgur cum frigore vel calore.

Vt & alia prædicta, sic & aer exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus iam decidunt Thereniabin, iam Manna, iam lac candidum, &c. quandoque semel ad decem annis, aliquando semel tantum, quandoque quater, quinquies, sexies, plus minusve. *3. Aeris.*

Prout elementis in suis fructibus simile tempus datum est, eisque præfixum, sic & apostematibus magis, quam aliis morbis quo ad sua tempora: quædam præcisis, indeterminatis alia temporibus erumpunt, cuius incertus cursus in elemẽtis existens, & hominibus ignotus, caussam præbet. *Apostematum cursus incertus ab elemẽtis.*

Itidem in corpore morbi quidam iuxta elementum terræ cursum accipiunt, vt *pruritus, & scabies*, & secundum tẽpus determinatũ, vti fructus terræ nascuntur: nonnulli iuxta cursum elemẽti aquæ, prout *gutta, paralysis*, &c, quidã iuxta certum cursum ignis elementi, prout *Pleuresis*: aliqui secundum elementum aeris, vt *febres*: alii per transuersum contra certos cursus omnes, vt *apostemata*: quæ suum tempus iuxta venti similitudinem accipiunt, estque vniuscuiusque nota & ignota maturatio.

Quæ sit apostematum caussa.

Sequitur inde caussa, quod apostemata nonnulla quandoq; iuxta cursum elementi terræ procedunt, vti *communia*: quædam secundum elementum aquæ, prout *carbunculi*: pleraq; secundum elementum aeris, vt *zephyrus*, &c. nonnulla iuxta elementum ignis, vt *bonarum pustularum genera quadam*: & alia per transuersum penetrant, vt *Pestis*: & est similis in corpore cursus, qualis extra procellæ sunt, æstates calidæ, frigidæque hyemes. *Apostematum caussa.*

Quare cum enormes huiusmodi cursus eueniant, caussam alicuius morbi grauissimi præbent, & corpori mirabiles contrarietates, Nam tunc fit coniunctio cur-

Apostematum tēpus determinatū nullū. suum in suis proprietatibus, vt nondum inter se diuiserint hereditatem, quæ data fuit illis a natura, tanquam ab vnico patre. Non est itaque de certo determinato que tempore loquendum apostematum, neque per naturam a Medicis, nec ab Astronomis cognoscēdum. Cum talia suis in cursibus occulta nimium exsistant, vt apud nos philosophia nulla valeat perscrutari. Quapropter comparanda non sunt aliquibus morbis, qui iuxta naturam certo suum cursum habent. Potest nihilominus aliqua ex parte medicus inuestigare iuxta conditionem & consuetudinem regionis, prout ventus aliquis eo loco magis, quam alio flare consuetus: non est tamen huiusmodi cognitio tam certa, vt per iuramentum affirmari debeat.

Apostematū cognitio a cōditione regionis:

Caussa materialis. Materialis caussa vero prouenit ex tempore, quum realgaricus ille cursus oritur ex arbore de radice morborum proueniente, quo tēpore pariter morbi similes oriuntur, vt artifex ille præparauit. Non secus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, iuxta suos cursus & negotia sibi conuenientia, & occurrentia: sic & ille realgar fabricat, ad negotium, quod illum concernit eo tempore.

Ad hæc scito, medicum simili cursui fabroque, non minori periculo, nec alias opponi, quam tormento bellico thorax chalybeus. Et, vt in certa natura cōtra suum artificem, æque medicus contra morbos exsistit. Verum vti prudentia quid in internis in bonum potest, sic & ea nonnunquam in illis resistere, iuxta morbum vniuscuiusq; vt etiam in suis conditionibus occurrit.

Medicus quæ scire debeat. Ad huiusmodi caussas de mineralibus non immerito scripsi, quod etiam ipsa Philosophia requirit. Quandoquidem ille medicus, qui naturam elementorum extrinsecus non cognouit, multo minus ad intrinsecа fuerit aptus. Origines & caussas vtique de mineralibus accipere debet, quæ si no[illegible] uerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout iis, qui suas ad patibulum aures reliquerant: vt eorum omnium communis vsus est.

DE PROCESSIBVS ET SIGNIS CVIVSQVE *particulariter morbi.*

CAPVT II.

Eius processus ac ordo primum est, vt quum in suum transire morbum cupit, illud quod mespila tēpus a kakimiam, simili modo realgar maturescere facit: & vti fuerint eo tempore fructus varii, tot etiam apostematum varietates oriuntur.

Signa & processus apostematum. Quare quoduis apostema per se cognosci peculiariter debet, ex quo realgare proueniat, & quod sit huius initium. Eius processus & signa, quodlibet præ alio cognoscendi sequuntur. Nec est, quod nomina siue Græca siue Latina, Hebraica sint vel Arabica, vos moueant: signa siquidem atque processus morborum proprietates & conditiones exhibent. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at a suis conditionibus cognosci debent, ac inde post ex conditionibus nomina sumi, prout sequitur.

DE ANTHRACE.

CAPVT III.

Anthrax quid. *Anthrax est tot, quot venæ.* ANthrax est apostema, quod ex Realgare Mercurii generatur, & in radice venarū earundem oritur, postea sibi facit exitum, suo centro nihilominus in radice manente. Inde sequitur vnamquamque venam huiusmodi minerale realgar continere. Quare quot venæ, tot Anthraces, vt Anthrax saluatellæ, Anthrax mediane, cephaliæ,

liæ, &c. Vbi primum in apostema transire cupit, cum calore frigereque sumit exordium. Nam quiuis morbus venarum ex isto fluxu, corpus concutit semel tantum, postea se recipit in emunctorium: rubeam ponit vomicam, quandoque nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet, somnum aufert, & si dormire contingat, grauia somnia plurimum inducit, phrenesin, &c. Quandoque nullibi dolor percipitur, quam in apostematis loco. Quum termino proximum fuerit, apostemata duo producit: vnum in radice, alterum in locustis, & nonnunquam externus disparet Anthrax, indeque sequitur mors. *Anthracis ortus & symptomata. Signa.*

De hydrophorbia.

Hydrophorbia est apostema separatum a sale trium primorum, estque demonstratio quædam vnius naturæ lepræ, & est rubeum sal narcoticum, vtcumque leprosum. Quum id a se natura pellit, in pustulam transmutatur ad modum fellis, vel bullarum a cantharidibus excitatarum, transparentium instar aquæ, nec non, vt speculum splendentium, &c. Alia quæ concurrunt in hydrophorbia, sunt in hoc morbo, sed lepram attingit, ab hac diuisa, quod Hydrophorbia producat apostema, Lepra vero transit in morbum vniuersalem. *Hydrophorbia.*

De Panaricio, seu Verme.

Origo Panaricii, aut vermis, est in carnis locustis, vt digitis manuum, pedumve, materiæ quidem illius, ex qua nascuntur vngues. Transmutatur in duos exitus, vt in vermem, ratione putrefactionis, & in apostema radicale, caussa loci. Ab exordio sui centrum inuisibile ponit, & postea tumorem ardentem concipit, cum puncturis maximis: locustarum enim dolores Anthracis doloribus persimiles existunt, sed non mortales. Terminatur eo nempe, quod vnguem atque digitum excedit, consumtaque locusta cessat. *Panaricium.*

De Ranula.

Ranula est apostema quoddam ex omnibus venis, quæ sub lingua sunt accumulatum, ex radice linguæ sumens originem: quare tam late, ac lingua fuerit, extenditur: estque sal resolutum eiusdem sanguinis, ex debilibus venis tantum. Quandoquidem in ætate prouecta huiusmodi resolutio minime fieri potest. Signum eius est, sub lingua tumor glaucus, quanto iunioribus, tanto maior exsurgens, asper, & quandoque niger. Terminatur aliquando cum oris putrefactione, vel in saniem erumpit:, quandoque per naturam absumitur, & est ea materia, de qua balbuties oritur. *Ranula.*

De Nacta.

Nacta est apostema, quod mulieribus ad v[illegible]ra contingit: oritur quum fluxus menstrualis immature lacti commiscetur, & illu[illegible] in suo vase, quo continetur, separat: hæc separatio generat acedinem, quæ postmodum intumescit in carne, corrodit, & edit foramina. Lac omne, quod separatur in vberibus, asperum fit serum lactis, quod corrosiuam recipit in se conditionem, ex fluxu de matre proueniente. Quare similia foraminibus, quod ad curam, annumerantur vberum apostemata. *Nacta.*

De Vndimia.

Vndimia quidem oritur ex conditione carnis, & est sal resolutum, a sano separa- *Vndimia.*

cum hoc loco, in quo centrum suum ponit. Et quia sal est dulce, producit apostema, quod non aperitur. Sed cum premitur, humectatur, prout aliquis tumor, qui foueas a compressione relinquit. Quare signum eius est, dum intumescit apostema, quod nullum dolorem infert, ac in Chronicum tempus transiret: item compressi onefoueas relinqueret, Vndimiam fore dicito. Postremo terminatur eo, quod foramen ponat, ex quo fit cauernosum vlcus.

De Sephiro.

Sephirus. Sephirus est apostema quoduis, quod cum duritie terminatur, & est fluxus ex sicco sale productus, in maturationem transire minime potest, at in sua duritie semper manet atque tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & sanationem a resolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia. Squinantia est apostema, quod ex omnibus venis, quæ ab inferioribus partibus sursum, aut a superioribus deorsum ad collum in centrum concurrunt: & est apostemati carbunculo simile. Terminatur in cura solum, in eo quod concernit locus ipse requirit. Ab eo loco producitur, in quo nascitur, & centrum est ibidem, vbi apostema. Protenditur in circumferentiam, quantum regiones ambæ continent, colli scilicet, capitisq;. In circulo nuchæ collum intumescit, ac folium etiam, vua rubesit, caput admodum calet. Postea maturescit, vt apostema: deinceps foramen post vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum a purgationibus, a phlebotomis, & ventosarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus. Carbunculus est apostema, quod peculiarem locum non habet: nam vbicunque se Realgar ponit, ibidem fit etiam demonstratio. Est illud realgar huius morbi tam subtile, vt latius & magis aliis inficiat, eoque differt etiam, quod hoc loco magis in aliis rubefiat. Estque morbus, qui cum febrili paroxysmo sumit initium, eaque signa continet. Vbi foramen concipit, sperandum est de vita, alias non: nam in Carbunculo & Squinantia maxima cura est animaduersio, ne quid reprimatur: solum exstinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per seipsa maturescunt.

Varia sunt adhuc apostematum in corpore genera: vnum hac via, sic aliud oritur, prout ex eorum cōditionibus & natura: tum inter se differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma pisorum, alia quidem hordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma est in Anthrace, in Carbunculo similiter alia: sic de reliquis aliis apostematibus. Hac de caussa quodque peculiariter ob formam & qualitatem describere minime necessum est, vt Hippocraticorū est consuetudo medicorum. Solum animaduertendum, quinam in suis signis dolores & paroxysmi differant, ex istis tandem conditionibus fiunt recepta.

Apostematū colores vnde. Item colores in apostematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem suam accipit ex realgare rubeo, non ex sanguine, venis, aut carne: saphyrus etiam ex suo realgare: chiadus etiam, cum in eo nigredo contineatur, albedo, cæruleitas, & postmodum flauedo cum viriditate. Quapropter medicus minime curare debet eos, qui sanguinem ponunt colorum caussam, ac dicunt, rubedinem ex sanguinis cōditione procedere, nigredinem ex adusta cholera, vel melancho-

lanch lia. Similes conditiones, proprietates, & essentiæ sunt omnes ex realgaris natura, hoc est, mineræ sunt, & nullæ complexiones. Quæque namque minera, quod ad complexiones attinet, ab aliis separatur: etiam quæque species ab alia. Sequitur inde postmodum cura contra realgar, per quam apostemata curantur.

DE CVRIS.

In apostematum curis tria potissimum consideranda veniunt. Primum, vt spiritus vitæ fortificetur, ne ab apostematibus superetur: at nō alias, quam in venenato corpore medicamentis huiusmodi veneno præueniatur. Secundum, vt venenum hoc morbos aut apostemata producens diaphoreticis expurgetur, & hoc per specifica, quæ non solum clarificant, sed etiam mitigant. Tertium, vt locus, in quo venenum receptum est, superetur, & si cato, vel pars illa extra suam naturam, conditionem & essentiam deuenerit, omne, quod inualidum est atque destructum, auferatur. Nam per infectionem ciusmodi bonæ carni damnum infertur, nō alias ac si lignum ab vna parte comburatur, & non alia. *In apostematum cura tria consideranda.*

Quanquam apostemata sub vna simul omnia communi cura minime debent apprehendi, vel vnico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, vt illa communiora demonstrant: similibus *oppodelthoc* de Mumia superpositο, hoc ipsum curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ, vt illa minime tendunt ad mortem (nisi deprauata sint, aut incuria, vel ignorātia perdita prorsus) illa sola mundificatione sanguinis, carnis, aut venarum indigent. *Apostemata non vnam omnes recipiūt curam.*

Quod ad peculiares curas attinet, primo notandum, vt in Anthrace, quiuis caueat a corrodentibus: siue realgare fiat: aut alia quacunq; via: vel alias pro maiori parte mors istis introducitur. Ab initio huiusmodi radici venarum diaphoretica virtus est applicanda, postmodum Saphiricis circum circa fuit vrendum, & postremo tandē ad consolidationem accelerandum. *in Anthrace a corrodentib. cauendū.*

Diaphoreticum medicamentum.

℞. Vini correcti ℥ x. *Theriacæ* ℥ ß. *Myrrhæ, Croci ana* ℨ j. *Liquoris zingiberis, Piperis, ana* ℨ ß. M. f. e simul, & huius ℥ ß. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbiæ.

Hydrophorbia medicum exigit, a quo perquam optime cognoscatur, & ab vsu medicamētorum caucāt eo non pertinentium, vt vnguenta pustularum sunt, & morbillorum. Eius cura duplex est, vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Postmodum applicanda est hæc aqua extrinsecus. *Cura Hydrophorbiæ.*

℞. Aquæ regis ℥ j. *Olei de realgare* ℥ ß. *Olei Euphorbii quantum sufficit pro incorporatione.*

De cura Panaricij seu Vermis.

Panaricii cura tripertita est, vt per characteres, qui fiunt in Carinthia, per superstitionem, & per medicamenta naturalia. Cura naturalis fit per vnguentum narcoticum ex ranarum sperniolo. Sumatur optime præparatum corium, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc sperniolo ter aut quater madefacta, postmodum induatur ita madida. *Panaritii.*

De cura Ranulæ.

Ranula. Ad Ranulam aperi venulas, e quibus fluere sanguinem facito: postmodum illinantur aut lauentur potius aqua *Brassatella, Achimilla, Diapensia, Agrimonia, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaurea.* Si post curam hanc Ranula rediret, iterum fiat eadem cura: sed si Ranula magna minime foret, vtere superius dicta aqua.

De cura Nactæ.

Nacta. Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

℞. *Oppopanaci, Bdellii ana* ℥ j. *Serapini* ℥ ij. aceto contempera, liquide satis, & cola per pannum: colatum hoc in spissitudinem excoque mellis: huic adde *Mumiæ* ℥ j. *aristolochia rotunda* ℥ iij. *Liquoris de Kakimia pondere tantundem*, vt reliquorum: fiat emplastrum.

De cura Vndimiæ.

Vndimia. Vndimia prouenit ex sale resoluto, siue sanguinis aut carnis, ita curabitur.

℞. *Realgaris* ℥ j. *Calcis* ℥ iij. *Visci quercini*, quantum satis fore videris ad incorporationem: inde fiat emplastrum. Quum apertum apostema fuerit, apponed nostro *Oppodeltoch* Mundificatiuum eius. Accipe *colophonia* ℥ j. *Ceræ* ℥ iij. *Resina de Bettin*, quantum ad incorporandum satis erit in vnguentum. Post huiusmodi mundificationem, Accipe *Consolida maioris, Aristolochia rotunda ana* ℥ j. *Vitellorum ouorum, Terebenthina amborum æqualiter*, & fiat emplastrum.

De cura Sephiri.

Sephiri. Sephirus est nomen omnibus durjs apostematibus commune, priusquam fiant matura & mollia, cui præstantissimum est remedium Viscus de *Betin*, & Viscus *iuniperorum*, in quibus mitigandi mollefaciendique magna virtus inest. Cura fit ad hunc modum:

℞. *Visci Juniperi lib.* ß. *Fænugraci* ℥ iiij. *Aquarum iringii, Lappacii acuti ana* ℥ ij. *Succi Althea*, satis ad incorporandum.

Aliud.

℞. *Olei Lithargyrii, Colophonia, Mumia ana* ℥ j. *Olei vitellorum ouorum satis ad faciendum vnguentum.* Hoc Sephirum mollificat, & in maturationem adducit. Oleum ex lithargyrii fit ad hunc modum:

℞. *Alumen, Acetum, & Lithargyrum*, & coque donec albescat, postmodum coque rursum eodem processu. Quum excoctum fuerit, erit oleitas: cuius Archelaus etiam fecit mentionem.

De cura Squinantiæ.

Squinantia. Squinantia, tum omnes in gutture morbi, curari suo loco debent, & non in confinibus. Quum Balsamus naturæ desit in gutture, fit in eo putrefactio sursum tendens, quæ vuulam & folium inficit. Eius cura fieri debet per gargarismum incarnatiuum ad hunc modum:

℞. *mellis rosacei* ℥ iij. *Aristolochia rotunda, Pirola ana* ℥ ß. *Aquarum de prunis de Prunella ana* ℥ *septem*, Fiat inde gargarismus, quo patiens gargarizet sæpius, quum apostema

apostema fuerit apertum. Si tumor adesset, extrinsecus applicari debet optimum defensiuum ad mitigandos dolores, & sedandum ipsum tumorem. Defensiuum hoc esto: ℞ *mucilaginis de fœnugraeco* ℥ *x. Cerussæ* ℥ *ij. Camphoræ vitæ* ℥ ß. Misce, fiat inde Cataplasma, quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes præstare, pannis in aqua rosarum rubearum bursæ pastoris solatri, barbæ Iouis madefactis, & capiti superpositis atque ligatis.

FINIS BERTHEONEÆ D. PARACELSI.

AVREOLI THEOPHRASTI
PARACELSI DE APOSTEMATIBVS, Vlceribus, Sironibus, & Nodis, in Lxij. Capitula diuisum opusculum.

DE COMMVNIBVS APOSTEMATIBVS *ex sanguine prouenientibus.*

CAPVT I.

DIco quidem ego Theophrastus Paracelsus, apostemata communia, cum ex sale sanguinis, tum ex vtriusque humorum abundantia suam originem ducere, tanquam ex boni superfluo, propter excessum in apostema translato, post huiusmodi superabundantis separationem a natura factam: quod cum collectum est, in corruptionem trãsire cogitur, per locum, in quo situm habet, quia repletus est vltra suum diametrum. *Apostemata communia vnde.*

Nota.

Vbi iam in sanguine superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata communia, si cutis eo loci naturale centri foret eius emunctorium, transit in apostema, quod alias per nasum distillasset. Abscessus huiusmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eo quod excessus in sua puritate minime permanere possit: cum superfluum quoduis putrefactionis sit exordium. *Nota.*

Signa.

Si tumor sine calore frigoreque, sed cum intensione & rubedine surgeret, ac absque febri in aliqua demonstratione, iudicabis illud apostema fore commune, tam in iunioribus, quam in senioribus. *Signa.*

Terminus eius.

Si per seipsum terminari permittatur, maturescet, erumpetque: verum si forte natura balsami parum eo loco habeat, orietur inde, vel apostemosum vlcus, aut fistula *Terminus.*

cum dolore maximo. Si tamen balsami satis habuerit, per se, vel [illegible] saltem auxilio curabitur, & naturaliter.

Cautela.

Est medice quod hic abstineas a magno magisterio, vel artis chirurgicæ nimia [illegible] tilitate, quæ potius quam curabunt, inficient.

Cura.

Cura. Animaduertendum est in omnium vlcerum cura, naturam suiipsius esse m[illegible] atque medelam, innato [illegible] proprio que suo b[illegible]. Sed si forte balsamum hoc [illegible] cet, vel [illegible] parte [illegible] balsamū erit [illegible] ducendum p[illegible] oppo[illegible] [illegible] maturando & mundificando [illegible] [illegible] sima q[illegible] hora [illegible] nendo, [illegible] aliquando que.

2. *Lith* [illegible] ʒ [illegible] ʒ ß [illegible] ʒ [illegible] [illegible] venarum, a qu[illegible] generat[illegible], & sitim. hab[illegible] rubedo membrorum [illegible] sanguinis diminutionem, & vna c[illegible] tas sanguinis abundantes [illegible] dum in his tantum, verum [illegible] matibus.

Inter curandum admonitio.

Obseruāda tria. I. II. III. Tria potissimum in [illegible] matum curis obseruanda sunt. Primum, vt [illegible] ferasi[illegible], ne præ dolore debilis [illegible] solet [illegible] venen[illegible] habuerunt [illegible] medicam[illegible] præd[illegible]. Secundum, vt infectio, [illegible] mo: b[illegible] [illegible] d[illegible] ceter, & specificis, quæ [illegible] lum [illegible] dolores mitigant. Tertium, vt locus occupatus a [illegible] prædominatur. S[illegible] a qua p[illegible] a[illegible] natura sit alienata, quod putrefactum [illegible] ex mod[illegible] carn[illegible] infectione tale damnum infertur ei, quale combusto sit ab [illegible] par[illegible] [illegible] & ab [illegible] era sano. Quanquam vlcera communiter omnia sub vna vel [illegible] co[illegible] [illegible] debent (eo quod omnibus vitæ fo[illegible] [illegible] atio non sit necess[illegible] [illegible] et ex communibus vlceribus, quibus *Opposi[illegible]* de [illegible] a supe[illegible] be[illegible] hoc [illegible] macc[illegible] quauis arcen[illegible] curat illa, nihilominus generalis [illegible] n[illegible] non est aspernanda. Sunt & aliqua morti non obnoxia (nisi pr[illegible] ria[illegible] depauata sint) quæ alio non indigent, quam in carne sanguinis purg[illegible] vel aliis.

DE ANTHRACE.

CAPVT II.

Anthrax quid. ANthrax est apostema per sanguinem, ex venarum ei[illegible] prima radice pulsum, v[illegible] [illegible] munia, cum [illegible] pr[illegible] prio. & est apo[illegible] radicale, quo[illegible] t[illegible] more, quo mi[illegible] venena solent apparere: simili[illegible] corruptio est ei, quæ [illegible] mineralium concau[illegible] atibus.

Nota.

Nota. Eius [illegible] nuectio priuatiua consurgit ex Mercurii mineralibus, & est mineralis [illegible] bet in[illegible] tus venæ [illegible]. Inde [illegible] quitur, tot anthraces, quot venæ [illegible], [illegible] vt

[illegible] anthracem [illegible], medi[illegible] anthracem, & ceph[illegible]æ, &c. quæ ca[illegible]ſantur ex ve[illegible]arum huiuſmodi corru[illegible]tis cau[illegible]tatibus.

Signa.

Si [illegible] al[illegible]r aut f[illegible]gus inuaſerit cum a[illegible]icius venæ liuida nigredine, cir[illegible]umſepta rubore, albicanteque centro, cu[illegible] vredine, ſom[illegible] pr[illegible]tio[illegible] c[illegible] [illegible]ra[illegible]b[illegible] [illegible], & i[illegible]requi[illegible]to [illegible]otu, [illegible]nthracem fore dic[illegible]as [illegible]ius membri, & pro aſperitate critica lenitateq; [illegible]uis ad mor[illegible]m [illegible] [illegible]anda. Signa

Terminus.

M[illegible]at[illegible]m [illegible]um accendit, ac retroced[illegible]ns ap[illegible]ſt[illegible]ata bina producit: vnum in radice [illegible] alterum in loc[illegible] [illegible] [illegible]e ſequuntur i[illegible]flammationes, laterum compunctione[illegible], ſi[illegible]s [illegible] multa bibendi poteſtate, labrorumque fiſſuræ, quæ mortem indubiam indi[illegible]ant. Terminus.

Cautela.

Realgaris, al[illegible]que fuge cauteria.

Cura.

P[illegible]n[illegible]m eſt vi[illegible] diaphoreticæ medicamentum adhi[illegible]cum i[illegible]s v[illegible]ar[illegible] [illegible]. Poſt[illegible] vſtio ſaph[illegible]ca circumcirca facta. Deinceps in eſc[illegible]pha[illegible]am du[illegible]a[illegible] [illegible]oli[illegible]d[illegible]t[illegible]ur. Cura.

Vir[illegible] diaphoretica, eſt deſc[illegible]iptio lithontripon, ſi fuerit ſeparata [illegible] ſua ſubſtanti[illegible] [illegible] [illegible]at [illegible] [illegible]d[illegible]t [illegible]dices ve[illegible]rum, humectat ſanguinem excitatum, & [illegible]tum ve[illegible]it ſu[illegible]d[illegible], & [illegible] op[illegible]. Species, quæ ingrediuntur lithontripon, d[illegible]bẽt a ſua ſubſtanti[illegible] [illegible] per [illegible]m vi[illegible]i.

Diaphoretica medicina talis eſt.

[illegible] *correcti* ℥ x. [illegible] *ca* ℥ ß *Myr[illegible] bærulea, Croci ſingulorum* ℥ j *Liquoris zingi[illegible], [illegible] ana* ℈ ß. [illegible] [illegible]o [illegible]atur, vncia ſe[illegible] in optimo vino.

DE CANCRO.

CAPVT III.

Cancer eſt [illegible]ma, quod ex [illegible] prouenit, i[illegible] vi[illegible]s atque mu[illegible], ex [illegible] [illegible], [illegible]llis ma[illegible]ifeſtato: cui[illegible] ſ[illegible]lis dupl[illegible]x e[illegible], [illegible]lumo [illegible] vid[illegible] [illegible]cet, ac art[illegible] [illegible] d[illegible]ferentia. Cancer quid.

Nota.

Can[illegible] non eſt al[illegible], q[illegible] d[illegible]ru[illegible], qu[illegible] dicta ſu[illegible]t, fluxu[illegible] m[illegible]. Qu[illegible]p[illegible] [illegible] [illegible]pore nullis [illegible] [illegible] [illegible]tur, [illegible] vi[illegible], & m[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]do ſodit intrinſecus, e[illegible] mi[illegible]nime c[illegible]g[illegible], [illegible] ſ[illegible]de[illegible] [illegible]erit. Nota.

Signa.

Quum inte[illegible] humer[illegible] [illegible] tumor ex[illegible] c[illegible] [illegible]ratione, poſt [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible]

torem cum interuenientibus vredine, frigore, calore, doloreque diutius persistenti concipit.

Terminus.

Terminus. Successu temporis corrodit, foditque recta cor versus, mortemque repentinam in sua molitur periodo.

Cura.

Cura. Hæmorrhagiales menstrualesq; fluxiones amouendæ sunt per physicum: deinde per chirurgum anodyno mortificandum, ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: postremo descriptione consolidatiua eodem loco posita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam, vbi reduxeris, accipe semper ad vnā libram colcothar tartis ℥ ß. *florum æris*: pro portionem hanc a quantitate colcotharis obseruans misce simul, vicerque vel vncio superpositam teneant, donec putrescant: quod plerunque fieri solet in quatuor diebus. Deinceps amouendo superpone mundificatiuum, quod in Noli me tangere describitur, & quum putridam extraxerit materiam, superpone puluerem hunc.

℞ *puluerem ex succo chelidonia, parthenionis, centaurea ana* ℥ ß. *mumie* ℥ j. mane vesperique ligabis.

Anodyni descriptio.

℞ *spernioli, succi solatri ana* ℥ j. *liquoris de firnis* (vernicis puto legendum) ℥ ß. & reducatur in formam vnguenti.

DE NOLI ME TANGERE, PRAVA *lentigine, vel ferrugine.*

Capvt IV.

Lentigo praua. NOli me tangere, quod & *Lentigo praua* dicitur alias, aut *Ferrugo*, calepini ... æ rugo: quæ se primum ad superficiem recipit: deinde intrinsecus ... naque Martialis naturæ viribus, carnem quoque ferream vt ... corrodit.

Nota.

Nota. Genera carnium secundum metalla, cachymica, marchasitæ, vitriolataque notanda veniunt, vt cognoscatur vnumquodque proprium locum inficere.

Signa.

Signa. In facie sumit exordium cum aqu... q... ad... m scabie, bullisque minimis cum prurio to... ost... a transitum corrosiuum, ... cartilagines rodendo, maxillas & ... consumit, spargitur tenuiter cum fœtore.

Terminus.

Terminus. Nisi præueniatur, nasum, aures, & faciei formam a radice tollit ac delet, ad ... & ... s ant... rius descendit. Si latius quam sint confinia martialia progrediatur ... mortem iudicandam est fieri.

Cura.

Initio si ferrugo non admodum ... curetur emplastro de resinis. ℞ *Resinae abietis lib j. Farinae hordei ℥ vj.* ... redue ad formam cerotu. At latius progrediamur ... propemodum attigerit, mortificatio praecedat, ... in origine, quod per ... aqua rosarum superposita, & super ... emplastro de resinis apposito. ... hac cura, si ferrugo firmam radicem ... vitam ... potius, non est ab ... nec ab ... aliam curam transcurrendum. Cura.

... ex eius fructu virtutis aquam posito, quoad ... malignosa ... dentem aquam affusa ... & aqua decoctione ferme consumta, ... vt ... bebis. Resina abietis vnde fiat.

Excellentissima cura est, ... similibus & perniciosis morbis materialibus mediante ... vitam adimere nititur (non corrosiuo quidem: hoc ... quod patienti foret impossibile tolerare tantam istius actionem, quanta ad curam ... bene foret necessaria) postmodum emplastro mundificati, postremo curam eo dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balsamum ve ipsius naturae curare valeat, alias frustrance curabit medicus.

Mortificatio.

℞. *Realgaris cryst ... ℥ j coquatur in aceto per duas ... & vsque ad exsiccationem, huic oleum ... ℥ iij. ... simul:* hoc vnguento super pannum pro loci continentia subtiliter extenso ligabis, & oleo saepius madefacies forinsecus, ne siccetur emplastrum quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Post quos sanies & ... profluet, quibus etiam perceptis, ea, quae sequuntur, superposita maneat, quousque ... nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

℞ *Picis nanalis, Visci pini, Visci abietis ana lib j. Visci ex locustis de latice* (puto larice ...) *lib. ... ß. Larignae quar. j.* Mixta liquefiant cum cerae & olei partibus aequalibus vt ambo sufficiant ad emplastri compositionem: quod isto non, alio quouis ... non poterit, ... peracto, cura mox inde sequetur.

Consolidatio.

℞ *Cerae, picis communis ana lib. ß. Aristoloch. ℥ iij. Mumiae ℥ j. Antimonii ℥ iij.* Fiat emplastrum, quo mane vesperique ... ligabis, vt moris est.

Aliud consolidatiuum.

℞. *Resinae abietis lib. ß. Visci consolide quartam j. Succi chelidoniae quantum sufficit ad formandum emplastrum.* Maximum in ista cura magisterium consistit in vnguento primo, & in emplastro secundo profluxi... extractionibus.

DE HERYSIPILA.

CAPVT V.

HErysipila est consumentium sal ... primum in rubedinem, & corrosionem, post nodum ... vlcerationem ... Locus eius est inter genua & calces, circumcirca crus ibidem etiam morbus ... H... lo...

Nota.

Nota. Quamuis vitriolatum sal morbum [illegible] ent, est tamen ipsa minera M[illegible]lis [illegible]tum, qua proprium rec[illegible] sit balsamum, & liquor salis, eiusque species pro qua[illegible]ate rec[illegible]sus demonstrantur.

Signa.

Signa. Apparet primo rubedo cum dolore vredineque maximis, postea cum tumore [illegible] inc[illegible] cum foraminibus fœtidis ac corruptis, vno penes aliud, & i[illegible] pl[illegible] [illegible] excauatis, nonnunquam siccis, alias fluo[illegible]ro[illegible]que liquore madentibus i[illegible] ca[illegible]mam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas, vt est Mercurii natura, [illegible]

Terminus.

Termi-nus. Sale resoluto fluxus eo loco producitur, & sal ibidem, ac postmod[illegible] ti[illegible]s corporis salia resoluit, faciei colorem aufert, operationes imp[illegible]d[illegible]t vent[illegible] ea sal cordis, hepatis, & cerebri surripit, ac tandem chronisatione facta per [illegible] resolutionem subsequitur mors.

Cura.

Cura. Curæ principium est, vt ligamenta stringantur cum allahol, ne conc[illegible]rrant a[illegible] lia, post a spermiolo mortifica[illegible]dum est, deinceps amotis doloribus per opp[illegible] consolidatum.

Descriptio allahol.

℞. Sales an[illegible]ron ℥j. Anod ℥ß. red[illegible] c[illegible] [illegible] cum oleo de spica.

Descriptio S[illegible].

℞. Spermatis ceti, Ranarum, Cerefolii, In[illegible] [illegible] tabella fiele.

Alia descriptio.

℞. Gl[illegible]nis aquati[illegible] ℥ij d[illegible]ntur in aquam, c[illegible] mus miner[illegible] & [illegible] simul per hor[illegible]n, aut do[illegible]c in formam p[illegible] red[illegible], [illegible] ra ℥j. fiat v[illegible]gentum, quo cum [illegible]getur cr[illegible]s terno [illegible] m[illegible] n[illegible] continuando. Postea sæpius abluendo mun[illegible] aq[illegible] a [illegible] aqua salsa. Curabitur optime no[illegible] ales, a[illegible] di[illegible] eius [illegible] naturæ medicina prædicta, quod tr[illegible] c m[illegible], donec omnino curat[illegible]. A[illegible] t[illegible] ti mulcus la[illegible]us super[illegible] quo[illegible] vlcerantis co[illegible] [illegible] formam accip[illegible] produc[illegible] sunt *anacthron*.

DE FISVTLA.

CAPVT VI.

F[illegible]

mentum. Ad actem [illegible] fit [illegible] cutis: quia [illegible] debilius, quam, vt cutem sub qua latet, fistula corrodere valeat.

Nota.

Ex omnibus apostematibus, item ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus, cum [illegible] loci moritur, oriri possunt: etiam ex morte nutrimenti salis & excrementorum. *Nota.*

Signa.

A[illegible] profunda quæ sunt foramina, pro maiori parte in iuncturis & angulis penes [illegible] loci depravatorum vulnerum, fodicationum, aut accidentium [illegible] & aqua in [illegible] tentia, spatio duodecim horarum sese purgat, dolorem non [illegible] quia [illegible] præter acuitatem sunt emortua. *Signa.*

Terminus.

M[illegible] non est effectiua, nec alicuius accidentis, ac in statu suo chronico permanet in mortem vsque. *Terminus.*

Cura.

M[illegible] & incarnatiuis præter omne corrosiuum opus est hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut oppodeltoch. Non est, quod ventulis angustiam cures: nam trium horum quodlibet [illegible] excellentissime.

Potio vulneratorum.

℞. *Aquarum ci[illegible] laminis, scilicet de foliis serpentinæ sophiæ ana* ℥ *iiij.* Fiat mixtura ad ha[illegible]. D[illegible] ℥ [illegible] mane & sero in finem vsque curæ.

Alia.

℞. *A[illegible] de cornibus cerui lib. j. Centaureæ, Consolidæ aureæ, Parthenionis ana quartam [illegible]* ous [illegible] pon *Rhabarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana* ℥ *j.* Huius potionis [illegible] vt [illegible] cochlear vnum [illegible] bibatur [illegible] per os. Hoc poto fistula [illegible] intr[illegible] & per se cu[illegible] medicamento superposito [illegible] Poteris tamen hoc emplastro vti exterius. *Cura*

℞ *De quatuor gummi* ℥ *j. Ceræ* ℥ [illegible]. Liquefiant ambo simul, & adde *Visci de betis* ℥ *iij.* fiat emplastrum.

Aqua localis.

℞. *anodyni* ℥ [illegible] *Crystalli præparati in lapillos* ℥ [illegible] *Aquarum plantaginis, [illegible] ana* ℥ *x.*

DE HERPETA MORDACE, VEL ESTIOmena, [illegible] Lupo.

CAPVT VII.

LVpus oritur ex sale M[illegible] in eo loco, in quo est, [illegible] centrum [illegible] bdd [illegible] per ei, vel per eius curam [illegible] procedatur, morbus tamen [illegible]. *Lupi origo.*

Nota.

Nota. Eo, quod in musculis absconditur, in quibus periodus mouetur, ab apostematibus est separandus lupus.

Signa.

Signa Fixus est, & in circumferentia centrum suum coagulat intrinsecus ad os fodiens, vritcallososque nodos tandem procreat, vsque ad mortem.

Terminus.

Terminus. Herpetæ mordacis ætas est annorum triginta, vel quadraginta, membrum non consumit, suo loco manet: verum si morbus acutus inciderit, mortalis est. pariter si carbunculus vel anthrax accesserit, de cura desperandum est.

Cura.

Cura. Refrigerio primum opus erit, demum remediis mucilaginosis, ad callos, nodosque tollendos, postea curetur per oppodeltoch.

Mucilaginosum remedium.

℞. *Liquoris de Mumia, de Mastice, de Caphura singulorum ℥ ß. Mucilaginis de f[illegible] græco, de Psillio, de Cotoniis, ana quantum sufficit pro incorporatione.* Vsus eius est, [illegible] emplastri oppodeltoch. Refrigerium, vel infrigidatio fit sperniolo, anodyno, [illegible] quinque aut sex dies, post quos mumiam addes.

Alia cura.

℞. *Realgaris crystallini ℥ j. olei ardentis ℥ ij. cerussæ ℥ ij.* fiat vnguentum. Circumponatur lupi circumferentiæ tantum, vt in medio nihil sit. Renouetur singulis [illegible] nis horis semel, vsque ad sextum vel octauum diem: depone postmodum, & p[illegible] te. Circulus ille totus aufertur per se, quo facto, lauetur mane vesperique hac aqua, superponatur etiam infra scriptum emplastrum, secundum artem Chirurgicam.

Aqua, vel eius lauamentum.

℞. *Aquæ glutinis rosarum, ana ℥ vj. parthenionis ℥ v.*

Emplastrum.

℞. *Olei lini lib. ß. æris viridis, Ceræ ana quartam j.* Fiat cerotum, cui superaddatur *Bdelii colati ℥ y.* Liga secundum artem.

DE MALO MORTVO.

CAPVT VIII.

Malum mortuum quid. MAlum mortuum est colch[illegible]tar narcoticum, non inter apostemata, sed inter pr[illegible] us connumerandum potius: a centro surgit in superficiem, loca [illegible] Saturni Mercuriique solum occupat.

Nota.

Nota. Cum spiritus somniferi separantur a sua circumferentia, membrumque suum [illegible] piriunt, vti quoduis narcoticum, non [illegible] & colcho[illegible] illud expellit.

Signa

Signa.

A pedibus primum incipit, ac sursum assurgit, cutemque post duos aut tres annos, vt corticem insensitiuam efficit, cum angusto foramine. *Signa.*

Terminus.

In vlcerationem terminatur, sibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, postmodum in lepram tendit. *Terminus.*

Cura.

A cauteriis est incipienda cura, quibus tollitur id, quod in superficie fuerat, & postea per oleum de piperibus ad menses tres administratum. *Cura.*

Cauterium.

℞ *Sulphuris liquefacti, liquoris de colophonia, olei de carabe ana ℥ iiij. Thuris ℥ iij. Resina abietis ℥ vij* Fiat mixtura super ignem, calefac optime: postea superaffunde singulis diebus duodecies, & pes bene perfusus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

DE SERPIGINE.

CAPVT XI.

Serpigo nihil aliud est, quam sal aluminatum, ab aeris elementis extra suum chaos expulsum ad cutem secundum aereorum expulsiuorum operationem. *Serpigo quid.*

Nota.

Cum elementatum aeris per suum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, substantiam salis aluminati relinquit in superficie sui chaos: & quia sal aluminatum est minerale, suum effectum habet in superficie. *Nota.*

Signa.

Vbi maculæ quædam nascuntur in cute permanentes, vel non: fixæ siue vel non fixæ suo loco fuerint: rubeæ, luteæ, croceæ, vel albo permixtæ colore, quamuis in parte corporis, iudica serpiginem existere. *Signa.*

Terminus.

Vltimo per totum corpus dispergitur, bullas prauas producendo, postea crustas, inde fissuras, postremo tandem vlcerationes. *Terminus.*

Cura.

Aeris purgatio præcedere debet, post vsus cauterii, sicut in malo mortuo: deinceps per plantaginem curabitur. *Cura.*

Mundatiuum aeris.

℞ *Succi cichoreæ, Gamandræ, ana lib j. Succi capillorum Veneris lib ß. Mannæ ℥ ij. Liquoris vitrioli ℥ j.* Fiat mixtura & destillatio per alembicum, vsque ad oleitatem. Dosis a ℥ j. vsque ad tres.

Cura.

Eius cura duplex est, prior ex tincturis, posterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ rosaceæ, posterior, vt in malo mortuo. *Cura.*

DE GLANDVLIS ET NAPTA.

CAPVT XII.

NApta quidem ex nutrimentorum proprii membri liquoribus originem ducit, eorumque liquorum, a quibus prouenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut aliis membris similes, vt ossibus & articulis. *Napta quid.*

Nota.

Quoduis nutrimentum est triplex: at si digestionem eius separatio præcesserit, in suæ formæ substantiæque separationem etiam transit, & inde naptæ proprius locus oritur, & generatio. *Nota.*

Signa.

Si globuli glãdulæ, vel superfluum os præter inæqualitatem ipsius membri nascantur sub cute recondita: mobilia vel fixa: siue doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam esse iudices. *Signa.*

Terminus.

Successu temporis putrefit, augmentoque suas membro vires deprædatur. *Terminus.*

Cura.

Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gilla prius madefacto, postmodum vngendo & excorticando venulæ per gillam consolidentur. *Cura.*

DE HYDROPHORBIA, VEL LEPRA *expulsa.*

CAPVT XIII.

EX trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsiuam balsami liquorem expellentem, oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso. *Hydrophorbia quid.*

Nota.

Quoduis resolutum narcoticum sine vlceratione manet, estque de natura vrticæ, salisque vitriolati. *Nota.*

Signa.

Cum bulla nascitur similis ei, quæ fit a cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorem turgens, & circumquaque cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere vellet, dura tactu, sicut est aquosa vesica, hydrophorbiam esse dixeris. *Signa.*

Terminus.

Si penes oculos sita sit, fistulam ex se generat absque detrimento, putrescit intror- *Terminus.*

ſum verſus ex originis abundantia ſuæ, colore formaque augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra ſubſequitur.

Cura.

Cura. Duplex eſt hydrophorbiæ cura: prior, vt per liquorem orizontis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exſiccetur foris inſecus.

℞ Aquæ regis ℥j. Olei de realgare ℥ß. Olei euphorbii, quantum ſatis fuerit ad incerandum.

DE ALOPECIA.

CAPVT XIV.

Alopecia quid. Alopecia ſcabies eſt in partibus Iouis naſcens, & ex ſpiritibus iſtius originem & materiam peccantem, dolorem, & locum ſimul vnico contextu ponit.

Nota.

Nota. Cum ſpiritus Iouis a naturalibus ſeparatur humoribus, & in mineram propriam tranſit: ſi in metallis operabitur, in cachinam: ſi in arboribus, in ſpongiam, & in humano corpore tranſmutatur, in alopeciam.

Signa.

Signa. Si cutis in capite poſt fricationes emittat ſanguinem, poſtmodum cruſtas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro crinium terminis in ceruicem vſque, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam eſſe dicas.

Terminus.

Terminus. Niſi præuentum ſit acquirit radices, poſt quas fluxio ſanguinis indies ſubſequitur, & extremus dolor, mordaxque: nulla foramina profert, ſed in mortem vſque perſeuerat.

Cura.

Cura. Eius cura triplex eſt, vna per picem, alia per corroſiuas aquas, & tertia per gillam. Quidam tonſores auferunt pilos & cutem, primamq; Iouis partem ad nucham vſque.

℞. Picis calcificum lib.j. Colophoniæ lib.ß. Bituminis de cornibus ℥j. Caſei præparati lib. ß. & commiſceatur. Primo pici colophoniæque liquefactis, alia paulatim addenda ſunt, & erit factum emplaſtrum viſcoſum in fundo. Caſeus, qui præparatus eſt, exſiccetur, & poſtea teratur. Hoc eſt eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caſeum coagulari permittere ſine detrimento. Quidam putantes id melius reddere poſſe, tantum apponunt ceræ, quantum earum eſt medietas. Poſtquam cutis vna cum ipſo morbo fuerit ademta, mox vnguento de ceruſſa, quod pulcram cutem generat, vtere. Nonnulli caſeum admodum nigrum accipiunt, quem optime lauant, a[illegible] eo, quod in fundo re[illegible]let, caput inungunt. Et quamuis hoc remedio repellatur alopecia, nihil minus perfecta cura non eſt: nam hac ratione pulſam inde poſt annos duos rediiſſe vidi.

Alii quidem corroſiuis & calcinato ſoleat vti tartaro, quod etiam laudare minime poſſum, eo, quod ad nucham vſq; rodant, vnde mania ſubſequitur, & quandoq; mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, ſed quia p[illegible]rimum

rimum vrit, oliuarum oleo desuper illito absq; intermissione dolores isti mitigandi sunt: eo temporis spatio plurimum humiditatis attrahitur in spissam crustam concretæ, quæ post eos dies nonam decidit, cutisque subtus nudatur pulcerrima.

DE ALCOLA.

CAPVT XV.

ALcola carnis est quædam superfluitas, insurgens ex venis Iouialibus per Martis regiones transeuntibus, & nascitur solum in emunctorio Martis, hoc est, in oris labiis. *Alcola quid.*

Nota.

Cum spiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam transire deberet, alio se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescentium transmutatur, & pro natura Iouis, fit alcola. *Nota.*

Signa.

Primo nascuntur in labiis porci: postea cum emittunt sanguinem per se, vel per incisionem, enascitur caro quædam: quæ si spongiosa fuerit, ac foraminibus vndique repleta, iudicabis alcolam fore, non spongiam. *Signa.*

Terminus.

Finis eius est indies magis crescere, donec locum suum penitus occupans, os obstruat, vt comedi nequeat: in posterum phrenesin, atque maniam excitet. *Terminus.*

Cura.

Venarum ductus atque meatus deflectendi sunt per transuersum, secundum regionem: & postmodum hoc vnguento fuerit inungendum, alias frustanee curabitur. Recipe realgaris præparati, succi chelidoniæ quantũ sufficit, & formetur vnguentum. *Cura.*

DE CANCRENA.

CAPVT XVI.

CAncrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces originem ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraque parte præter omnem acuitatem. *Cancrena quid.*

Nota.

Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nam in eo non est acuitas: in Mercurii superficie tantum etiam emergit, estque sal a sale separatum armoniaco. *Nota.*

Signa.

Dies noctesque dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, splendenique rubore crus totum depingitur: annos triginta perseuerat præter exulcerationem. *Signa.*

Terminus.

Termi-nus. Cum post multos annos ad extremum peruenerit, natura præ senio deficiente, ad mortem aperitur.

Cura.

Cura. *℞. Succorum nenupharis, Solatri, Papaueris, Lolii, singulorum ℥ ij. Papaueris tritici ℥. iij. Opii ℥ xv. Mandragoræ ℥ iij. Succi ex radicibus hyoschiami extersoribus ℥ v.*

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrio. Dolor est mitigandus per anodyna. In hoc morbo nulla digestio nec purgatio, vel physica, chirurgicaque minus, alicuius momenti sunt. Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione scammoneæ ℥ ß. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potissimum vlceribus & apertis scammonea virtutem.

DE PANARITIO PANDALITIO, *vel Passa.*

CAPVT XVII.

Panaritium quid. DIco panaritium, quod vos vermem appellatis, esse vermem & naturalem passam, quæ postquam nascitur, ventile quoddam aperiendum est: hoc idem ipsemet vermis efficit animali natura, suoque loco seipsum fouet atque nutrit.

Nota.

Nota. Duæ fiunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quæ in naturalibus fiunt, æschphares generant: quæ in mineralibus vero, panaritium: hoc in radicibus solum ad vngues locum habet, ibi etiam est radix salis nitri: vel in eo loco, per quem transitum facit.

Signa.

Signa. Cum in vnguium radicibus dolor, vstio, tumor, & inflammatio tanquam ignis sæuierint, & corrosio vermium instar, panaritium esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Eius hic est finis, vt postquam vermis natus fuerit, radicem vnguis, & membrum totum, atque digitum cum dolore maximo, prolixoque mortificat.

Cura.

Cura. Triplex est eius cura, per characteres vna, quam trisomnistis superstitionalibus, ac aliis eius farinæ magistris relictum velim. Secunda per naturalia, sicuti sunt sperniolum & anodyna, cum ex corio sacculus digito constructus, aptusque sperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum stercore eum aceto decocto, superpositoque.

DE ASTCHACHILOS.

CAPVT XVIII.

Astchachilos quid. ASTchachilos ratione loci formæque potius cancrena vocari deberet: est tamen sal minerale ex ossibus Mercurii, inde vbi minime exstiterit, originē ducit, a iunctuaris

ðuris pedum ad genu per crus aſcendens: tactu depravatur, & intrinſecus rodendo foramina fodit.

Nota.

Huiuſmodi ſal in oſſibus, eſt & alumine glaciei, quod in carne conſumitur, ad ſuperficiem ſe recipit, roditque pro natura mineralium. *Nota.*

Signa.

Cum rubedo ſuper iuncturas ad calcis radicem inceperit, cum vlceratione lata ſuperficialique, plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus, dic aſtchachilos fore, quod araneum ego voco. *Signa.*

Terminus.

Status eius annorum eſt viginti, non admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte, ſuper crura ſemper in eodem ſtatu, per terminum, qui ſupra dictus eſt. *Terminus.*

Cura.

In primis panaritii medicamentis vtendum erit, quibus cum curatum fuerit, per ſanetur emplaſtro de myrrha, quod ſequitur: ℞. *Olei de vitellis ouorum* ℥ ij. *Cera* ℥ ß. *Colophoniæ* ℥ iij. *Myrrhæ rubeæ ad pondus omnium*, Fiat emplaſtrum ſecundum artem. *Cura.*

DE STRVMA.

CAPVT XIX.

STruma ex mineralibus, vt alia quæ oriuntur ex eiſdem, ſicut in tempeſtiua marchaſita, vel mineralia cruda, naſcitur. Inde fit, vt ſtrumoſi magis ad maniam, quam ad intellectus temperantiam proni ſint, propter mineræ cruditatem in ſtruma ſitam, quæ collum occupat, in quo mineralium eſt principium. *Struma quid.*

Nota.

Quoduis minerale crudum prope radicem crudam generat excreſcentiam illi ſimilem, quod inde fieri debuiſſet: nam crudum quodque mater & origo nodoſorum eſt. *Nota.*

Signa.

Cum in collo nodoſi tumores excreuerint, cute contecti raparum inſtar, ſtrumam fore iudices. *Signa.*

Terminus.

In eodem ſtatu permanet in mortem vſque, niſi fuerit elatior, quæ reſtringitur ante mortem, cuius etiam eſt præſagium. *Terminus.*

Cura.

Strumarum cura duplex eſt, inſtrumentalis, & medicinalis: hæc per pulueres aut potiones eius fit, illa per actualia cauteria, vel *Cura.*

DE POLYPO.

Capvt XX.

Polypus quid. POlypum dico fore carnem deuiatam,& buccellos,qui per poros extra locum suum in excrescentiam nodosam transierunt.

Nota.

Nota. Deuiatum quoduis nutrimentum,in alio quam sui situs loco,generat eandem carnem suæ generationis in magna copia.

Signa.

Signa Cum alicui caro nascitur in naso, quæ cum sanguine prorumpit,polypum esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Sub finem eius incrementi venæ confluunt,sanguinemque suum profusius affundunt,& in vlcus transiens polypus transmutatur in prauam tentiginem, vel Noli me tangere.

Cura.

Cura. Eius,vt in alcola cura est,ambo debent incidi buccelli, nutrimentumque tolli, demum curari per oppodeltoch.

DE FICVBVS VEL VERRVCIS HÆmorrhoidarum.

Capvt XXI.

Ficus quid. EX hæmorrhagiali sanguine, cum nutritiuus humor separatus est a substantia sanguinis, & per porum suum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, transit in excrescentiam,quæ ficus existunt,aut Verrucæ.

Nota.

Nota. Quicquid a suo nutritiuo separatur, in suæ substantiæ similitudinem transit, ac in cancrum pro loci vitriolique salis ratione diuiditur:estque generatio talis,quæ de verrucis vuluæ.

Signa.

Signa. Si in tenasmone porri,vel polypicæ demonstrationes apparuerint in sanguinei ruboris similitudinem,ficus, vel verrucas esse iudicato. Si tamen & vna cum stercoribus sanguis admixtus foret:cum exitus difficultate, sudore quoque,v.l aliquo labore dolores excitarentur in tenasmone,ficus intrinsecus nasci iudicabis.

Terminus.

Terminus Si perseuerauerint vsque ad vigesimum annum,in cancrum transmutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, vnaque plures extiterint verrucæ concretæ, simul constipant anum, vel orificium vuluæ.

Cura.

Cura.

Ficuum cura duplex, vna quidem ſtercoralibus medicamentis: altera vero dulcibus fit corroſiuis. *Cura.*

Corroſiuum dulce.

℞. *Olei laterini* ℥ j. *olei de iuniperis* ℥ ß. *Olei ex myrrha* ℥ ij. miſceantur.

Corroſiuum dulce mixtum cum aceto.

℞. *Olei laterini* ℥ j. *Aquæ aluminoſæ* ℥ ß. *viriditatis ſalis ad pondus omnium:* Fiat mixtura.

Cura de ſtercoribus.

℞. *Patientis deiectum ſtercus, miſce cum oleo de vitellis ouorum*, premat patiens, vt exeant verrucæ ficuſque, quibus tunc medicina ſuperponatur.

DE TINEA.

CAPVT XXII.

Tinea prouenit ex ſalibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, poſtmodum ex pulſione tranſeuntibus in cruſtas. *Tinea quid.*

Nota.

Cum humor mineralis a proprio ſale ſeparatus in carnem ſe recipit, ſi hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in cruſtas. *Nota.*

Signa.

Si cruſtæ naſcantur in capite, cum capillorum fluxu, vel alias, ſudoremque non libenter emittunt, & cruſtæ cadentes die tertio rurſus enaſcautur, tineam eſſe dicas. *Signa.*

Terminus.

Poſt decimum ſextum, aut quartum & vigeſimum annum ætatis morbi, ſpargitur per vniuerſum corpus, & cruſtæ per ſe decidunt: cum incidentia pollicum ſubſequitur, lepram ex tinea natam eſſe iudices. *Terminus.*

Cura.

℞. *Cichorii, Gamandreæ, Capillorum Veneris ana* ℥ ij. *Caſſiæ extractæ* ℥ ß. *Mannæ electæ* ℥ j. ß Reduc in hauſtum cum aqua artemiſiæ: omni anno, menſeque Maio debet adminiſtrari, quia reuertitur.

DE BVBONE VEL BVFONE.

CAPVT XXIII.

Bvbo eſt infectio ex duorum ſimilium commixtione prouenicns, & ex tertio in apoſtematum generationem, ac per ſalia luxurioſa tandem in vlcerationem producta. *Bubo quid.*

Nota.

Cum illa duo mineralia ſimul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tum ex *Nota.*

acceſſione tertii ſubſequitur bubo vitriolatus: & cauſſa huius eſt, quod ſperma luxurioſum ſcabie ſua infectum eſt.

Signa.

Signa. Si tumor in altero ſulco penes pudenda ſurrexerit cum rubore ſuccedente, vireſque deficiant, calor atque frigus inuaſerint, eadem die tranſierit appetitus, bubonem adeſſe dicas.

Cautela.

Caue a reſolutiuis, corroſiuis, & attractiuis medicamentis.

Cura.

Cura. Eius cura per apertionem fieri debet maturatione propria, poſtmodum per oppodeltoch curandum eſt.

Deſcriptio maturatiui.

℞. De quatuor reſinis ℥ ß. De liquoribus althea, Biſmalua ana ℥ iij. Fiat mixtura ſuperponenda.

Deſcriptio oppodeltoch.

Oppodeltoch. *℞. De quatuor ſeminibus incarnatiuis ℥ ß. Cera Colophonia ana ℥ ij. Picis naualis ℥ iij.* Reduc in emplaſtrum.

DE CAMBVCA. CAPVT XXIV.

Cambuca quid. Cambuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quam oportuit ſedem fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quem figitur.

Nota.

Nota. Quæuis cambuca bubo eſt, nec ab eo, quam propter locum differt.

Signa.

Signa. Si poſt actum Venereum cum calore tumor exſurgeret, ac in vrina ſanies aliqua cerneretur, & inde ſequerentur vlcerationes cum putrefactione, cambucam eſſe dicito.

Terminus.

Terminus. Vltimo tranſit in vlcerationem corroſiuam, quę foramina in vnum excedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Cura. Caphurato & emplaſtro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

℞ Caphura ℥ ij. Vitellorum ouorum ℥ iiij Fiat mixtura: quæ poſita ſuper marmor in loco h[illegible].

Emplastri descriptio.

℞. Mumiæ ℥ β. Resinæ de betin ablutæ per aquam rosarum quantum sufficit pro incorporatione, fiat emplastrum.

DE VARICIBVS.

CAPVT XXV.

Varices oriuntur ex sale plumoso, quod cum substantia resolutum est: illis euenire solet, qui cauernosum vlcus exspectant, ac mulieribus grauidis: ideo quod vlcus hoc in matrice debeant exspectare, per generationem in easdam venas expulsum. *Varices quid.*

Nota.

Cum sal aliquod ex operatione propria seipsum aperit, eius est sanitas: vbi non, transit ad radices huiusmodi venarum, & vlcus cauernosum intrinsecum generat. *Nota.*

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualescunque sint, nodosæque fiant globulorum instar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum, aut subuiridem transmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimentum, varices fore iudicabis. *Signa.*

Terminus.

Vltimo, cutis in turpissimum fœtentissimumque foramen aperitur: quod si cum laterum punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium esse. *Terminus.*

Cautela.

Caue plurimum a corrosiuis aquis, balneis, purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, a Mercurio & sulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digesto, postmodum liquoribus gingiuarum leporum vngendum erit per tres aut quatuor septimanas: vna tantum est aperienda vena per vicem, & postmodum altera non ambæ simul. Digestum tempus est, cum per annum abfuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam superponas. *Nota.*

DE RANVLA.

CAPVT XXVI.

Ranula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa. *Ranula quid.*

Nota.

Si caro senuerit, ranula minime [illegible] potest: quod in varices transire deberet, in linguæ regionibus fi. apostema. *Nota.*

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, *vel suillis*

CAPVT XXVIII.

SCrophulæ prodeunt ex sale de milio: quodvis foramen peculiare centrum habet, estque huius operatio similis operationi salis lapillati de grandine. *Scrophula.*

Nota.

Cum alumen resoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodum in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum foramen edit, ac in membro collectum remanet. *Nota.*

Signa.

Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flauo cẽtro, cum vredine maxima, tumoreque, postea mirum in modum & citissime rubuerint, ac postremo foramina, quorum vnum alterum non tangat, inciderint, scrophulas esse iudicandum est. *Signa.*

Terminus.

Vltimum, si terminum attingere permittantur, post tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: postea noua crustis incidit cum vehementi calore: cutis subtus excauatur, ac in mortem vsque permanet. *Terminus.*

Cautela.

Caueas a pice, calidis oleis, ab aristolochia, viridi æris, ab arsenico, sale armoniaco præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina: tum ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Earum cura fit corrosiuis & consolidatiuis. *Cura.*

Corrosiuum.

℞. *Vitrioli albi* ℥ j. *Aquærosarum* ℥ iij. *Lithargirii absoluti* ℥ ß. Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæque leniter impleantur.

Consolidatiuum.

℞. *Consolidæ regalis lib.* ß. *Aristolochiæ longæ* ℥ iij. *Myrrhæ* ℥ ß. *Mumiæ* ℥ ij. Post triturationem. ℞. *Olei rosarum quantum suffi.* pro incorporatione, formentur in mo[illegible] emplastri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS.

CAPVT XXIX.

VLceris cauernosi, quod ex chordis [illegible] prouenit, origo [illegible] rucalium vlcerum originali [illegible].

Nota.

Nota. Quod ex vno morbo transit in alium, etiam alud medicamentum requirit, vel hic, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus.

Signa.

Signa. Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atq; tumor vna cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Terminus. Si terminum suum attigerit, in ignẽ persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauteriis, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Cura. Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

℞. *Lithargyrii, Minii ana lib.* ß. *Olei oliuarum lib j Ceræ lib.* ß. Reduc in emplastrum. Postmodum accipe *Puluerem aranciarum, Chelidonis, Aristolochiæ rotundæ ana* ℥ *iij.* & formetur emplastrum.

DE BOCIO.

CAPVT XXX.

Bocium. BOcium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco, in quo ambæ huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Nota. Cum liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum suum peruenire nequeat, nec idipsum exsequi valeat, quod sui fuerit officii, retrograditur donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Signa. Si mulieri bullæ nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium augmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo violentissime tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementissime prouocato menstrua, vel hæmorrhoidas. Postremo sistenda est fluxio, sicut in Noli me tangere. Cura.

Prouocatio menstrui cum deopilationibus venarum est.

℞ *Liquoris pulegii, Arthemisiæ ana* ℥ *iij Vini correcti* ℥ *vij. De liquoribus splenis castrati bonus* ℥ *j.* Reduc ad mixturam, dosis ℥ ß. *mane & sero.*

Additio.

℞. *Aquæ ex fructibus sanine, vel oleum de granis eius.*

Hæmorrhoidarum prouocatio.

℞. *Serapini colati* ℥ ß. *bdellii, masticis ana* ℥ *j.* Fiat emplastrum per se, secundum artem super locum hæmorrhoidarum.

DE TESTVDINIBVS, VEL CELSA.

CAPVT XXXI.

TEstudinem celsim (hoc est, id, quod huc atque illuc discurrit) ex salibus accidentalibus coagulatum esse dico. Testudo.

Nota.

Cum celsa ex corpore suo transit in coagulatum, vagationem suam retinet secundum coagulationem. Nota.

Terminus.

Postremo putrefacta in vlcus transit cãcrosum in vigesimum quintum, aut sextum & vigesimum annum, & in crisin. Terminus.

Cautela.

Caueas ab vnguentis, vnctionibus, & corrosiuis.

Cura.

Eius cura talis est, vt regio circumdatur eius alumine plumoso, & postquam eschara deciderit, superponatur oppodeltoch: hac via testudo putrefit in eictionẽ: communibus emplastris concludito. Cura.

DE IGNE PERSICO, ET PRVNA.

CAPVT XXXII.

PErsicus ignis est sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est [illegible] cum omnibus speciebus sulphuris, & fit calx viua sicca, & calx viua liquida, quæ suam accensionem a liquido sale recipit. Postmodum vrit, consumitque membrum penitus, vti calx cadauer aliquod. Ignis persicus.

Nota.

[illegible] Nota.

DE CINZILLA.

CAPVT XXXIII.

Cinzilla est, liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento. Cinzilla.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac a loco suo non remouetur. Nota.

Signa.

Cum sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo post interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreque maximo successerint, cinzillam esse dicas. Signa.

Terminus.

Vltimo retrorsum ad radicem redit, accenditque diaphragma, postea mors subsequitur. Terminus.

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, piscibusque.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos est, liganda. Cura.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *Colophoniæ lib. j. pulnerum chelidoniæ, aranciarum ana ℥ iiij.* Visci de botin, quantum satis est ad incorporationem.

DE GIBBO

CAPVT XXXIIII.

Gibbus est ex quarta generatione concretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum. Gibbus.

Nota.

Quicquid extra proportionem suam existit, in excrescentiam transit, quæ si vergat intrinsecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum, qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse. Nota.

DE ELEPHANTIA.

CAPVT XXXV.

Elephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus, menstrui, vel nutrimenti, descendentibus ad locustas membrorum. Elephantia.

fico, vel pruna consumtio talis impediri nõ potest, cum proprium & innatum in ipso calidum sit elementum occultum.

Signa.

Signa. Huius morbi signa sunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rursus duplicia, chronica & acuta scilicet. Chronica sunt, cum primo herysipela nascitur, postea bullæ flauæ penes foramina surgunt, pariter cum occulta rubedine cum vredine splendoreque tumuerit, in eoque statu per annos ternos, vel senos perseuerauerit, calidæ prunæ chronicæque signa sunt, ignisque calidi.

Acuta vero, cum repente calor membrum inuadit cum flauis vrentibusque bullis: vbi postmodum sicut in creticis color in cœruleum transit, ignem vehementissimum ibidem esse dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at si membrum hoc antea varices habuisset cum nigredine prunam frigidam natam esse iudices.

Cautela.

Abstineas a medicamentis secundum elementa compositis, a repercussiuis, a morbillorum vnguentis, vnctionibus, suffumigiis, & guaiacano ligno.

Cura.

Cura. Ignis persici cura duplex est, vna priusquam natus sit morbus, altera, cum iam est vigentissimus.

Ad priorem curam.

℞ *Spermatis ranarum lib* ß. *Caphuræ* ℥ *ij Myrrhæ, Thuris ana* ℥ *j.* Reduc ad destillationem solis: quod sic intelligis. Ponatur in vitrum ad solem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos instinctos superpone loco dolenti, cum siccati fuerint, rursus intinge, superponeque tam diu, donec sedetur.

Ad posteriorem curam.

℞. *Terebinthinæ induratæ lib. ij. oppopanaci lib.* ß. *colcotharis* ℥ *iij.* Reduc in emplastrum. Poteris etiam bulliens despumare mel, cui præcedentia cum imposueris, inde fiet emplastrum tenue, hoc pannis illitum secto iam pedi superponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lente, postmodum bacillo huic immerso & extracto, vide num dura sit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunque dura, quæ terenda est in mortario, &c. Postmodum in aceti mensuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liquefit, coleturque per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia spissa fiat: quo facto, colcothar imponatur & terebinthina. Dum hæc materia calida est, fiant ex ea pinnacula longa xxiiij vncias circiter: nam frigefacta materia durescit, vt vitrum: cum his vti volueris, melle ipsis idem cocto despumatoq; partem eius vel totum impone pinnaculum, & in emplastrum tenue resoluatur, quod secto membro superponas.

DE

DE CINZILLA.
CAPVT XXXIII.

Cinzilla est, liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento. *Cinzilla.*

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac a loco suo non remouetur. *Nota.*

Signa.

Cum sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo post interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreque maximo successerint, cinzillam esse dicas. *Signa.*

Terminus.

Vltimo retrorsum ad radicem redit, accenditque diaphragma, postea mors subsequitur. *Terminus.*

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, piscibusque.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos est, liganda. *Cura.*

Descriptio oppodeltoch.

℞. *Colophoniæ lib. j pulnerum chelidoniæ, aranciarum ana ℥ iiij.* Visci de botin, quantum satis est ad incorporationem.

DE GIBBO.
CAPVT XXXIIII.

Gibbus est ex quarta generatione concretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum. *Gibbus.*

Nota.

Quicquid extra proportionem suam existit, in excrescentiam transit, quæ si vergat intrinsecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum, qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse. *Nota.*

DE ELEPHANTIA.
CAPVT XXXV.

Elephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus, menstrui, vel nutrimenti, descendentibus ad locus [illegible] membrorum. *Elephantia.*

Nota.

Nota. Quælibet elephantia serpit in modum naptæ, solum eo differt ab hac, illa, quod eius substantia liquorque simul nascantur.

Signa.

Signa. Membra fiunt naptalia, tumentiaque plurimum, & supra iuncturas consumuntur, postremo succedunt foramina. Tandem si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flaua profluit aqua: si tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Terminus. Elephantia terminatur in vulcus cauernosum, quo membri consumtio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Cura. Triplex est elephantiæ cura: quarum vna est hæmorrhoidarum: secundum menstruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.

CAPVT XXXVI.

Scissura manuum. MAnuum scissuræ proueniunt ex sale alopeciæ, hoc est, vitriolato, membrorumq; locustas propter virtutem expulsiuam occupant.

Nota.

Nota. Cum alopeciæ generatio deuiat in alias quam proprias locustas, in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Signa. Si manus bullas cõtrahant, quæ postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnam subintrantes mutentur, in corpore nihil eius existente, alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Terminus. Postremo totam cutem occupant, crustisque decidentibus cessant.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, a purgationibus, vnctionibus, fumigiis, & ligno guaiacano.

Cura.

Cura. ℞. *Ex quatuor gummi, Oppapanaci Serapini, Galbani, Bdellii ana ℥j Colophoniæ ℥ij. Terebinthinæ lotæ ℥iiij.* fiat vnguentum. Liquefac illud super carbones, & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rursusque superponatur eis calefactum hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittant, quod plerunque fit in quindecim plus minusve diebus. Quatuor gummi peculiarem admirandamque virtutem abstersiuam, exiccatiuamq; habent.

DE

DE PRVRITV ET SCABIE, DEQVE SAPHARIS, *& Furfuribus.*

CAPVT XXXVII.

QVatuor horum origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum. *Pruritus. Scabies. Saphara. Furfures.*

Cautela.

Caueas a potionibus, digestionibus, purgationibus, a diaphoreticis, ab exiccatiuis, & a morbillorum vnguentis.

Cura.

℞. *Aluminis repei lib. j. aluminis armeni lib.* ß. Fiat mixtura pro scabie. *Cura.*

Alia.

℞. *Aluminis plumosi, Entali, ana lib. ij.* Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

℞. *Alcali de albuminibus, Salis fusi ana.* Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

℞. *Vitrioli, aluminis scissi, ana lib.* ß. Fiat mixtura in sapharis.

DE FORMICA.

CAPVT XXXVIII.

FOrmicæ generantur ex cruoribus in virtute expulsiua deficientibus. *Formica.*

Nota.

Quando gradus expulsiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum est morbi noui. *Nota.*

Terminus.

Generatio quæuis deficiens in expulsiua virtute, morbum nouum excitat in suo centro, qui terminatur postmodum in vlcerationem, prout sua signa continent. *Terminus.*

Signa.

Si bullæ paruæ nascantur vna penes alteram, & ex fricationibus exeat aqua flaua, crustæ decidant, earumque loco renascantur aliæ cum vredine maxima, formicam esse iudices. *Signa.*

Cautela.

Abstineas ab omni medicamento, præterquam a refrigerio.

Cura.

Descriptio vnguenti Astarzof.

℞. *Lithargyrii abluti* ℥ j. *Sperniolo* ℥ j ß *de liquoribus barba Iouis, Succi ex nenuphare ana* ℥ iij Fiat cerotum hac cera, super pannum illine, & administra per noctem, infrigidat, vt non redeat. *Cura.*

Alia formula.

℞. *Aquae rosarum* ℥ ij. *resolutae caphurae* ʒ j. commisceantur.

DE COSSO.

CAPVT XXXIX.

Cossum. COssum est apostema, quod nascitur ex albo sulphure, saleque scisso, quae prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Nota. Cum sal scissum in parte Martis erumpit, ibidem extra cutem sua signa profert in locis, in quibus cartilagines existunt: nam, vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Signa. Cum nasus admodum vritur, postea fricationibus crustae ponerentur, quae per annum perseuerarent, cossum esse natum iudicabis.

Terminus.

Terminus. Nisi cossum auferatur, incidunt fistulae, quarum etiam terminum habet.

Cautela.

Caueas tamen a fistularum cura.

Cura.

Cura. ℞. *Succi agrimoniae* ℥ j. *de porris* ℥ ß. *Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat mixtura, cui pannum intinges: hunc superposito non aspergendo, liquor exibit, ac per se curabitur.

DE BRANCO.

CAPVT XL.

Brancus. BRancus est liquor in faucibus suum centrum ponens, & sibimet exitum facit.

Nota.

Nota. Quiuis liquor scissus descendens, cum a vera deflectit origine, transit in emunctorium externum.

Signa.

Signa. Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis, & postea fiat vlceratio, brancum exsistere iudicabis.

Terminus.

Terminus. Cum Brancus progreditur, vuulae partem arripit, postea descendens squinantiam generat.

Cura.

Cura. Eius cura est in arcanis: & aqua brunellae curat brancum optime.

Gargarisinus ad Brancum.

℞. *Pirethri* ℥j. *Succi hypericonis* ℥ij. *Succi persicariæ* ℥iij. *Oximellis scyllitici* ad pondus omnium: commisceantur.

Aliud.

℞. *Liquoris mumiæ* ℥j. *Succi persicariæ* ℥ij. *Aceti communis* ℥iij. Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA.

CAPVT XLI.

Squinantia quidem oritur ex eodem loco, ex quo nascitur apostema, eiusque centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusque regionis, nempe capitis & colli totam occupat. *Squinantia.*

Nota.

Omnis morbus in gutture proueniens, huius loco curari debet: in confiniis alius non est inuestigandus. *Nota.*

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folii, caput inflammatum sit, non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retro cacumen foramen inciderit, inglutitionem & sputum prorsus hæc abstulerint, signa sunt eius. *Signa.*

Terminus.

Si forte balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius, & uvulam atque folium inficit. *Terminus.*

Cautela.

Abstineas a purgationibus, a phlebotomiis, & ventosarum positionibus.

Cura.

Per gargarismum incarnatiuum curari debet squinantia: cuius descriptio talis est: *Cura.*
℞. *mellis rosarum* ℥iiij *Aristolochiæ rotundæ, Pirolæ ana* ℥ß. *Aquarum de prunis, de prunella ana* ℥vj. Fiat gargarismus, accipiat in os, gargarizet: si apostema est apertum, ter vel quater in die, vt intret apostema, tunc balsamum naturæ curabit: sed si non sit apertum, non proderit: verum si magnus sit tumor, superpone defensiuum extrinsecus.

Defensiuum in Squinantia.

℞. *Mucilaginis de fænograeco* ℥x. *Cerussæ* ℥ij. *Caphuræ tritæ* ℥ß. Fiat mixtura & cataplasma extrinsecus, vt mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

℞. *Aquarum rosarum rubearum, Bursæ pastoris, Solatri, Barbæ Iouis, singulorum æquaalia pondera*. commisce, & eis immerge lintcum, quod ita madidum liga super caput.

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, *vel Iuillis*

CAPVT XXVIII.

SCrophulæ prodeunt ex sale de milio: quoduis foramen peculiare centrum habet, estque huius operatio similis operationi salis lapillati de grandine. *Scrophula.*

Nota.

Cum alumen resoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodum in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum foramen edit, ac in membro collectum remanet. *Nota.*

Signa.

Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flauo cẽtro, cum vredine maxima, tumoreque, postea mirum in modum & citissime rubuerint, ac postremo foramina, quorum vnum alterum non tangat, inciderint, scrophulas esse iudicandum est. *Signa.*

Terminus.

Vltimum, si terminum attingere permittantur, post tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum non pe nigro commixtum: postea noua crustis incidit cum vehementi calore: cutis subtus excauatur, ac in mortem vsque permanet. *Terminus.*

Cautela.

Caueas a pice, calidis oleis, ab aristolochia, viridi æris, ab arsenico, sale armoniaco præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina: tum ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Earum cura fit corrosiuis & consolidatiuis. *Cura.*

Corrosiuum.

℞. *Vitrioli albi* ℥j. *Aquærosarum* ℥.iij *Lithargirii absoluti* ℥. ß. Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quaque leniter impleantur.

Consolidatiuum.

℞. *Consolidæ regalis lib.* ß. *Aristolochiæ longæ* ℥ *iij. Myrrhæ* ℥ ß. *Mumiæ* ℥ij. Post triturationem. ℞. *Olei rosarum quantum sufficit pro incorporatione*, formetur in modum emplastri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS.

CAPVT XXIX.

VLceris cauernosi, quod ex cholera [illegible] prouenit, origo, [illegible] reliquorum vlcerum origini [illegible].

Nota.

Nota. Quod ex vno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, vel hic, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus.

Signa.

Signa. Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atq; tumor vna cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Terminus. Si terminum suum attigerit, in ignẽ persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauteriis, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Cura. Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

℞. Lithargyrii, Minii ana lib.ß. Olei oliuarum lib j Ceræ lib.ß. Reduc in emplastrum. Postmodum accipe *Puluerem arantiarum, Chelidonii, Aristolochiæ rotundæ ana ℥ iij.* & formetur emplastrum.

DE BOCIO.

CAPVT XXX.

Bocium. Bocium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco, in quo ambæ huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Nota. Cum liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum suum peruenire nequeat, nec idipsum exsequi valeat, quod sui fuerit officii, retrograditur donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Signa. Si mulieri bullæ nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium augmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo violentissime tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementissime prouocato menstrua, vel *Cura.* hæmorrhoidas. Postremo sistenda est fluxio, sicut in Noli me tangere.

Prouocatio menstrui cum deopilationibus venarum est.

℞ *Liquoris pulegii, Arthemisia ana* ℥ *iij Vini correcti* ℥ *vij. De liquoribus splenis castrati bonus* ℥ *j.* Reduc ad mixturam, dosis ℥ ß. *mane & sero.*

Additio.

℞. *Aqua ex finstibus sauina, vel oleum de granis eius.*

Hæmorrhoidarum prouocatio.

℞. *Serapini colati* ℥ ß. *bdellii, masticis ana* ℥ *j.* Fiat emplastrum per se, secundum artem super locum hæmorrhoidarum.

DE TESTVDINIBVS, VEL CELSA.

CAPVT XXXI.

TEstudinem celsam (hoc est, id, quod huc atque illuc discurrit) ex salibus accidentalibus coagulatiuis esse dico. *Testudo.*

Nota.

Cum celsa ex corpore suo transit in coagulatum, vagationem suam retinet secundum coagulationem. *Nota.*

Terminus.

Postremo putrefacta in vlcus transit cãcrosum in vigesimum quintum, aut sextum & vigesimum annum, & in crisin. *Terminus.*

Cautela.

Caueas ab vnguentis, vnctionibus, & corrosiuis.

Cura.

Eius cura talis est, vt regio circumdatur eius alumine plumoso, & postquam æschphara deciderit, superponatur oppodeltoch: hac via testudo putrefit in ciectioné: communibus emplastris concludito. *Cura.*

DE IGNE PERSICO, ET PRVNA.

CAPVT XXXII.

PErsicus ignis est sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est tado cum omnibus speciebus sulphuris, & fit calx viua sicca, & calx viua liquida, quæ suam accensionem a liquido sale recipit. Postmodum vrit, consumitque membrum penitus, vti calx cadauer aliquod. *Ignis persicus.*

Nota.

[illegible] *Nota.*

ſico, vel pruna conſumtio talis impediri nō poteſt, cum proprium & innatum in ipſo calidum ſit elementum occultum.

Signa.

Signa. Huius morbi ſigna ſunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rurſus duplicia, chronica & acuta ſcilicet. Chronica ſunt, cum primo herysipela naſcitur, poſtea bullæ flauæ penes foramina ſurgunt, pariter cum occulta rubedo cum vredine ſplendoreque tumuerit, in eoque ſtatu per annos ternos, vel ſenos perſeuerauerit, calidæ prunæ chronicæque ſigna ſunt, ignisque calidi.

Acuta vero, cum repente calor membrum inuadit cum flauis vrentibuſque bullis: vbi poſtmodum ſicut in creticis color in cœruleum tranſit, ignem vehementiſſimum ibidem eſſe dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at ſi membrum hoc antea varices habuiſſet cum nigredine prunam frigidam natam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas a medicamentis ſecundum elementa compoſitis, a repercuſſiuis, a morbillorum vnguentis, vnctionibus, ſuffumigiis, & guaiacano ligno.

Cura.

Cura. Ignis perſici cura duplex eſt, vna priuſquam natus ſit morbus, altera, cum iam eſt vigentiſſimus.

Ad priorem curam.

℞ *Spermatis ranarum lib ß. Caphuræ ℥ iij. Myrrhæ, Thuris ana ℥ j.* Reduc ad deſtillationem ſolis: quod ſic intelligis. Ponatur in vitrum ad ſolem, donec liqueſiant. In hunc liquorem pannos inſtinctos ſuperpone loco dolenti, cum ſiccati fuerint, rurſus intinge, ſuperponeque tam diu, donec ſedetur.

Ad poſteriorem curam.

℞ *Terebinthinæ induratæ lib. ij. oppopanaci lib. ß. colcotharis ℥ iij.* Reduc in emplaſtrum. Poteris etiam bulliens deſpumare mel, cui præcedentia cum impoſueris, inde fiet emplaſtrum tenue, hoc pannis illitum ſecto iam pedi ſuperponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lente, poſtmodum bacillo huic immerſo & extracto, vide num dura ſit & ſiccata: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunque dura, quæ terenda eſt in mortario, &c. Poſtmodum in aceti menſuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liqueſiat, coleturque per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia ſpiſſa fiat: quo facto, colcothar imponatur & terebinthina. Dum hæc materia calida eſt, fiant ex ea pinnacidia longa xxiiij aut circiter: nam frigefacta materia dureſcit, vt vtrunque cum his vti volueris, mel-[illegible] cocto deſpumatoque, partem eius vel totum impone pinnacidium, & in emplaſtrum tenue reſoluatur, quod ſecto membro ſuperpones.

DE

DE CINZILLA.

CAPVT XXXIII.

CInzilla est, liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento. *Cinzilla.*

Nota.

Sal omni flammulatum in miliarem generationem transit, ac a loco suo non remouetur. *Nota.*

Signa.

Cum sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo post interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreque maximo successerint, cinzillam esse dicas. *Signa.*

Terminus.

Vltimo retrorsum ad radicem redit, accenditque diaphragma, postea mors subsequitur. *Terminus.*

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusque.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos est, liganda. *Cura.*

Descriptio oppodeltoch.

℞. *Colophoniæ lib. j puluerum chelidoniæ, aranciarum ana ℥ iiij.* Visci de botin, quantum satis est ad incorporationem.

DE GIBBO.

CAPVT XXXIIII.

GIbbus est ex quarta generatione concretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum. *Gibbus.*

Nota.

Quicquid extra proportionem suam exsistit, in excrescentiam transit, quæ si vergat intrinsecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum, qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse. *Nota.*

DE ELEPHANTIA.

CAPVT XXXV.

ELephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus, menstrui, vel nutrimenti, descendentibus ad locustas membrorum. *Elephantia.*

Nota.

Nota. Quælibet elephantia serpit in modum napta, solum eo differt ab hac, illa, quod eius substantia liquorque simul nascantur.

Signa.

Signa. Membra fiunt naptalia, tumentiaque plurimum, & supra iuncturas consumuntur, postremo succedunt foramina. Tandem si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flaua profluit aqua: si tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Terminus. Elephantia terminatur in vulcus cauernosum, quo membri consumtio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Cura. Triplex est elephantiæ cura: quarum vna est hæmorrhoidarum: secundum menstruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.

CAPVT XXXVI.

Scissura manuum. MAnuum scissuræ proueniunt ex sale alopeciæ, hoc est, vitriolato, membrorumq; locustas propter virtutem expulsiuam occupant.

Nota.

Nota. Cum alopeciæ generatio deuiat in alias quam proprias locustas, in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Signa. Si manus bullas cõtrahant, quæ postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnam subintrantes mutentur, in corpore nihil eius exsistente, alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Terminus. Postremo totam cutem occupant, crustisque decidentibus cessant.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, a purgationibus, vnctionibus, fumigiis, & ligno guaiacano.

Cura.

Cura. ℞. *Ex quatuor gummi, Opopanaci Serapini, Galbani, Bdellii ana ℥j Colophoniæ ℥ij. Terebinthinæ lotæ ℥iiij.* fiat vnguentum. Liquefac illud super carbones, & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rursusque superponatur e's calefactum: hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittant, quod plerunque fit in quindecim plus minusve diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamque virtutem abstersiuam, exiccatiuamq; habent.

DE

DE PRVRITV ET SCABIE, DEQVE SAPHARIS, *& Furfuribus.*

CAPVT XXXVII.

QVatuor horum origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale fissum. Pruritus. Scabies. Saphara. Furfures.

Cautela.

Caueas a potionibus, digestionibus, purgationibus, a diaphoreticis, ab exiccatiuis, & a morbillorum vnguentis.

Cura.

℞. *Aluminis repei lib. j. aluminis armeni lib.* ß. Fiat mixtura pro scabie. Cura.

Alia.

℞. *Aluminis plumosi, Entali, ana lib. ij.* Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

℞. *Alcali de albuminibus, Salis fusi ana.* Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

℞. *Vitrioli, aluminis scissi, ana lib.* ß. Fiat mixtura in sapharis.

DE FORMICA.

CAPVT XXXVIII.

FOrmicæ generantur ex cruoribus in virtute expulsiua deficientibus. Formica.

Nota.

Quando gradus expulsiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum est morbi noui. Nota.

Terminus.

Generatio quæuis deficiens in expulsiua virtute, morbum nouum excitat in suo centro, qui terminatur postmodum in vlcerationem, prout sua signa continent. Terminus.

Signa.

Si bullæ paruæ nascantur vna penes alteram, & ex fricationibus exeat aqua flaua, crustæ decidant, earumque loco renascantur aliæ cum vredine maxima, formicam esse iudices. Signa.

Cautela.

Abstineas ab omni medicamento, præterquam a refrigerio.

Cura.

Descriptio vnguenti Astarzof.

℞. *Lithargyrii abluti* ℥ j. *Sperniolo* ℥ j ß *de liquoribus barba Iouis, Succi ex nenuphare ana* ℥ iij. Fiat [illegible] totum hoc cera, super pannum illinc, & administra per noctem, infrigidat, vt non redeat. Cura.

Gargarismus ad Brancum.

℞. *Pirethri* ℥ j. *Succi hypericonis* ℥ ij. *Succi persicariæ* ℥ iij. *Oximelli scyllitici* ad pondus omnium: commisceantur.

Aliud.

℞. *Liquoris mumiæ* ℥ j. *Succi persicariæ* ℥ ij. *Aceti communis* ℥ iij. Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA.

CAPVT XLI.

SQuinantia quidem oritur ex eodem loco, ex quo nascitur apostema, eiusque centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusque regionis, nempe capitis & colli totam occupat. *Squinantia.*

Nota.

Omnis morbus in gutture proueniens, huius loco curari debet: in confiniis alius non est inuestigandus. *Nota.*

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folii, caput inflammatum sit, non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retro cacumen foramen inciderit, inglutitionem & sputum prorsus hæc abstulerint, signa sunt eius. *Signa*

Terminus.

Si forte balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius, & uvulam atque folium inficit. *Terminus.*

Cautela.

Abstineas a purgationibus, a phlebotomiis, & ventosarum positionibus.

Cura.

Per gargarismum incarnatiuum curari debet squinantia: cuius descriptio talis est: *Cura.*
℞. *mellis rosarum* ℥ iiij *Aristolochiæ rotundæ, Pirolæ ana* ℥ ß. *Aquarum de prunis, de prunella ana* ℥ vij. Fiat gargarismus, accipiat in os, gargarizet: si apostema est apertum, ter vel quater in die, vt intret apostema, tunc balsamum naturæ curabit: sed si non sit apertum, non proderit: verum si magnus sit tumor, superpone defensiuum extrinsecus.

Defensiuum in Squinantia.

℞. *Mucilaginis de fœnograeco* ℥ x. *Cerussæ* ℥ ij. *Caphuræ tritæ* ℥ ß. Fiat mixtura & cataplasma extrinsecus, vt mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

℞. *Aquarum rosarum rubearum, Bursæ pastoris, Solatri, Barbæ Iouis, singulorum æqualia pondera* commisce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga super caput.

DE ALBORA.

CAPVT XLII.

Albora. ALboram ex tribus mixtam fore dico: scilicet morphea, serpigine, & lepra.

Nota.

Nota. Cum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur sub noua denominatione.

Signa.

Signa. Vbi cicatrices natæ fuerint in facie, serpiginum instar, postea transmutantur in bullas morphealinatura, tandem vox amittitur, alboram adesse dicas.

Terminus.

Terminus. Præter omnem vlcerationem terminatur, ac cum fœtore maximo, cum nasi, tum oris, eiectionibusque. Non alias quam eius morbi demonstratio est extrinsecus, in linguæ radice pariter existit.

Cautela.

Abstinendum est a medicamentis intrinsecis, ab aquis fortibus & corrosiuis.

Cura.

Cura. *℞ Stanni, Plumbi, Argenti ana ℥ j. Aquæ albuminum ouorum destillatorum lib. ß. commisceantur,* &c. Albumina ouorum cocta destillanda sunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

DE PANNO.

CAPVT XLIII.

Pannus. EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam atque mortem cognoscere deberet medicus.

Nota.

Nota. Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliasque non est intelligendum, quam de lepra.

Signa.

Signa. Cum infans ex vtero matris suæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum esse iudices.

Cura tinctura in panno.

℞ De floribus fabarum ℥. ß. Calcis ouorum ℥. ij. Salis peregrinorum lib. j. Aquæ consolidæ, Alcool vini ana ℥ xv. Destilla per alembicum, & hac medicina pannum inunge: fiet albior quam cutis altera.

Alia tinctura.

℞ aluminis plumosi, Scissi, ana lib. j. Destilla in aquam cum ista additione. *℞ Caphura*

phura ℥ ß. *sigilli Salomonis* ℥ j. Rursum destilla, postea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lauaque.

DE SCISSVRIS SICCIS.

Capvt XLIV.

Scissuræ siccæ sunt ex sale carnis vel sanguinis, quod cum sudore prorumpit sine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ fiunt, & in illa carne. *Scissura sicca.*

Signa.

Cum in plantis pedum, volisque manuum scissuræ siccæ fiunt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens, scissuras siccas fore iudicabis. Si sint in minimo digito, & in sequenti, sal est saluatellæ. Siccæ sunt omnino, crustis & sanie carent. Fiunt etiam in calcaneis scissuræ siccæ, quales habere solent milites. *Signa.*

Terminus.

In eodem statu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt crustas. *Terminus.*

Cura.

Earum cura fieri debet eo loco, in quo sunt, prout sequitur.

℞. *Radicum vrticæ minoris* ℥ vj. *Reponticæ* ℥ iij. *Consolidæ regalis* ℥ j. ß. Aquæ puræ quantum satis est pro decoctione. In decoctione superpone manus, & olla sit optime cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac singulis diebus quater aut quinquies postea purgabis sanguinem, vti sequitur. *Cura.*

℞. *Gamandreæ, Cichoreæ an. s.* bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat sanguinem tantum, quantus eius haustus fuerit: est enim vera & naturalis minutio sanguinis.

Alia cura.

℞. *Farina hordei, Siliginis ana* ℥ j. *Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana* ℥ ß. Aquæ puræ quantum sufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

℞. *Petrolei, Axungiæ cati sylvestris, Axungiæ cerui, Taxi ana* ℥ ß. Fiat vnguentum super carbones, mane & sero inunge.

DE MORO.

Capvt XLV.

Ex entalico scissoque salibus nascuntur mori, originemque suam sumunt, sicuti scissuræ siccæ. *Morum.*

Nota.

Cum duæ species in vnam generationem cócurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum sal non educitur per sudorem, sed ex eo, porri, & ex sale scisso fiunt scissuræ. *Nota.*

Signa.

Signa. Si porri supercreuerint fissi, præter crustas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Terminus. Mox atque porri similes emiserint sanguinem per instrumentalem incisionem, aut corrosiuis: id si fiat, morus nouus enascitur, post quem sequitur fungus, & spongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemque durissimam habet.

Cura.

Cura. *℞. Oleorum ex iuniperis ℥ j. De spica ʒ ij. Laterini ʒ vij.* fiat mixtura. Vngantur hoc vnguento sæpius, & euanescent: exscindi non possunt, nec euelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæque potum optime valet ad mundandum sanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

℞. Oleorum benedicti ℥ j. Masticis ℥ ß. misceantur, & inunge mane & sero.

DE RAGADIIS IN ORIFICIO *vuluæ, & in ano.*

CAPVT XLVI.

Ragadia. RAgadia proueniunt ex sale menstruoso, cum actus venereus & menstruum simul concurrunt, sese que mutuo complectuntur: ex huiusmodi separatione ragadii nascuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando sal hoc ad locustas se recipit.

Nota.

Nota. Quæuis separatio salis scissi transit in fissuras tantum, vbi cum alio mixtum non fuerit.

Signa.

Signa. Cum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel stercoris proscinduntur, vtrumque fissuræ tales, visibiles sint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo transeunt in vlcerationem intrinsecam, & putrefiunt in eiectionem sanici.

Cura Pessarium in ragadiis vuluæ.

℞. Aloes succotrinæ ℥ j. Radicis aristolochiæ rotundæ ℥ iij. Terebinthinæ lotæ quantum satis est: fiat pessarium ad sufficientem longitudinem.

Aliud.

℞. Terebinthinæ lotæ ℥ vj. Albi græci ℥ j. Ceræ ℥ ß. Puluerum agrimoniæ, Consolidæ, Ty... olearum quantum sufficit pro incorporatione: fiat pessarium, quod ragadia tegat, vlcerumque non procedat, nec fit ragadiorum loco breuius.

Alia

Alia deſcriptio ſparallii per vuluam.

℞. *Mucilaginis pſyllii* ℥ j. *Olei amygdalarum amararum* ℥ iij. *Succi florum tapſi* ℥. vj. Fiat ſparalium hoc modo: Linteum eiuſdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori: poſtmodum indes in vuluam, in qua per tres horas maneat: his tranſactis iterum intingatur, induraturque.

Alia.

℞. *Succorum pyrolæ, Conſolidæ ana* ℥. ſs j. *Florum hypericonis, Prunellæ, Centaureæ ana* ℥ j. *Betonicæ* ℥. vij. *Olei anethini* ℥ iiij. Fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ, & ad hæmorrhoidas.

℞. *Mumiæ* ℥ j. *Laccæ rubeæ* ℥. ß. *Pulueris arancearum, Antimonii ana* ℥ ij, *Chimoleæ* ℥ j ß. *Cachimiæ* ℥ v fiat puluis.

DE ESSERIS.

Capvt XLVII.

ESeri proueniunt ex vaporibus mineralium extrinſecorum, vbi calx incideṛit aut cachimia. *Eſſeri.*

Nota.

Extrinſeca medicum accidentalia cognoſcere decet, vt extrinſeci ſpiritus eum imprimuntur, ab eo cognoſci queant. *Nota.*

Eſſeri plerunque ſæuire ſolent in illos qui ſalia montana, vitriolum, aut cuperroſſam excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntque. Fodinarum artifices morbo ſimili tum pulmonis cordiſque paſſionibus doloribuſve torquentur.

Signa.

Si nodus quiſpiam tumorque vermiculos pediculorum inſtar ederet, qui poſtmodum in latum extenderentur, cruſtaſque rubeas, vt ſunt ſquamæ piſcium, producerent, eſſeros fore iudicato. *Signa.*

Terminus.

Cum in ſpiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per ſe terminum facit, imo potius in vno ſtatu permanet. *Terminus.*

Cautela.

Cauendũ eſt a phyſicis: hoc eſt, illis, qui purgationes extrinſecas dare cupiunt: nam quiuis morbus exterius productus, exteriorem etiam curam libenter admittit, non interiorem.

Cura.

℞. *Olei ex iuniperis lib.* ß. *Olei amygdalarum dulcium lib.* j *Olei de coſte* ℥. *viij* Fiat mixtura: poſtremum ſit ſicuti oleum de guaiaco, aut buxo. Oleum de iuniperis non fit per deſcenſum: ſed oleum de coſte, hoc eſt, ex fagino ligno. *Cura.*

Aliud vnguentum.

℞. *Olei de ſpica* ℥ ß. *Olei quercini lib* j. *Axungiæ catti lib.* j. commiſceantur: vngan-

tur, & his oleis præseruabuntur a spiritibus, qui morbum hunc generant: quia vn-ctuositas illa non finit huiusmodi spiritum subintrare. Natura quidem aluminis est officiumque findere. Cum tamen his cutis peruncta fuerit axungiis, tales spiritus nullos recipit, qui sibi detrimentum inferre valeant.

DE VNDIMIA.

CAPVT XLVIII.

Vndimia quid. A Sale resoluto producitur vndimia, siue carnis sal hoc sit, aut alterius, & in eo loco centrum ponit, in quo situm est.

Nota.

Nota. Quoduis sal resolutum, acuitate carens, apostema generat absque lepra. Vndimia est apostema, quod ex compressione fossulam remanentem concipit, vt in hydropisi fieri solet: estque morbus absque dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitque dolor.

Signa.

Signa. Cum apostema surrexerit absque dolore, fossam ex compressione retinens, estque sine colore, quo reliqua tincta sunt, vndimiam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Putrefit intrinsecus prius, postmodum extrinsecus, & in vlcus transit cauernosum.

Cautela.

Abstinendum est a pharmacis physicis: nam iste morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Cura. ℞ *Realgaris* ℥ j. *talci* ℥ iij. Visci quercini quantum satis erit pro incorporatione: fiat emplastrum super vndimiam.

Post apertionem.

℞ *Colophonia* ℥ j. *Ceræ* ℥ iij. Resinæ de botin, vt satis sit pro formando emplastro.

Post mundificationem.

℞ *Consolidæ maioris, Aristolochiæ rotundæ ana* ℥ ij. *Vitellorum ouorum, Terebinthinæ ana* quantum sufficit: fiat vnguentum, & vndimiam inunge.

DE SEPHIRIS.

CAPVT XLIX.

Sephirus quid. SEphirus est fluxio proueniens ex sale sicco, quæ non potest in maturationẽ transire, sed in sua duritie semper manet, atque tumore, quosuis colores induit.

Nota.

Nota. Nomen est omnibus duris apostematibus commune, sephirus, priusquam maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionem expetit.

Excel-

Cura.

Excellentissimum est ad morbum hunc remedium viscus de botin & iuniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem. ℞. *Visci iuniperorum* ℥ ß. *Fœnugraci* ℥ iiij. *Aquarum iringi, Lappatis acuti ana* ℥ ij *Succi althea*, quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma. *Cura.*

Alia descriptio.

℞. *Olei ex lithargyrio, Colophonia Mumia ana* ℥ j. *Olei ex vitellis ouorum*, quantum sufficit ad formandum vnguentum: hoc sephirum mollificat, maturumque reddit.

Oleum *lithargyrii fit hoc modo:* ℞. *alumen, acetum, & lithargyrium*, coque simul omnia, donec albescant: postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumtionem vsque liquoris decoques, & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

DE FVGILE VEL FVGILICO *apostemate.*

CAPVT L.

Ex Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indicium principii Noli me tangere. Archelaus vocat *fuliginem*, Hermes vero *ferruginem*. Nos autem *ferruginem Martis* nominamus. Iis potissimum accidere solet, qui nondum adoleuerunt, videlicet infra quartum & vigesimum annum existentibus: aliis vero si contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos, *Noli me tangere*, diceris expectare. *Fugile quid.*

Nota.

Quiuis liquor materialis apparet anteaquam locum fixum ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in prauam lentiginem. *Nota.*

Signa.

Cum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earum circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atque dolor capitis, partim vna cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas. *Signa.*

Terminus.

Si per se terminatur, in putrefactionem transibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur. *Terminus.*

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, a purgationibus, a capitellis, aut lixiuiis acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum.

Cura.

Tripartita est eius cura: vna per maturationem: per mundificationem alia: tertia per consolidationem. *Cura.*

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde sequuntur accidentia praua: per se maturescere potius erit.

Nota.

Nota. ℞. *Olei laterini* ℥ j. *Oppopanaei colati* ℥ ß. *fiat emplastrum super carbones.* Oppopanacum per acetum colatur: deinde fit iterum massa, & induratur.

Mundificatio.

℞. *Mellis, Brunellæ ana* ℥ j. *Aristolochiæ rotundæ, Aloe patici ana* ℥ j. Fiat mixtura in modum emplastri, administra quum iam apostema fuerit apertum.

Consolidatio.

℞. *Vitellorum ouorum numero iij. Resinæ de botin* ℥ iij. *Farinæ tritici, Hordei ana* quantum satis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentum.

DE NATHA VEL NASDA.

CAPVT LI.

Nasda quid. CVm ambæ virtutes simul concurrunt in vnum latus, nasda producitur, eo, quod natura tribuit vni, quod ab altero surripit, estque naturalis concretio.

Signa.

Signa. Quando membrum aliquod ipsam et hoc operante natura maius fit altero, nullusque dolor in eo loco fuerit, nec in stomacho, nasdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, signum erit phthisis.

Cautela.

Noli sumere potiones aliquas, quia natura per seipsam effluit.

Cura.

Cura. ℞. *Defecibus vini* ℥. x. *Vini ardentis* ℥ iij. *Axungiæ vulpis* ℥ v. *Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat vnguentum.

DE PHLEGMONIBVS.

CAPVT LII.

Phlegmo quid. PHlegmo quidem est apostema, quod non tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Nota. Apostemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, producuntur ex aluminibus liquefactis: & ab aliis apostematibus hoc solo differunt, quod non sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

℞. *oleorum ouorū* ℥. vj. *Camomelini* ℥ j. *Serapini, Galbani ana* ℥ vj. *Visci de abiete aut pino*

pino ad pondus omnium: Farinarum hordei, Fabarum ana quantum sufficit pro incorporatione: commisce in formam vnguenti. Mel rosatum & salis aquam simul permisceas, quo liquore sero maneque lauabis.

DE HERNIA AQVOSA VEL HVMOROSA. *Aquosa.*

CAPVT LIII.

HErnia aquosa prouenit ex eo loco, in quo sita fuerit, estque liquor in oseo resolutus: producitur ab externis accidentibus & caussis, cum quisquiam læsus fuerit, vel ex abundantia spermatis putrefacti, quod in liquorem est resolutum. *Hernia quid.*

Nota.

Quod nis resolutum sal in suo loco remanet solum, nisi per poros deorsum trãseat, & tunc destillat in exitum, quod in oseo fieri nequit. *Nota.*

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compressioneque foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam esse dicito. *Signa.*

Terminus.

Cum hernia per se terminari permittitur, in testiculorum putrefactionem transit, & postmodum bubonis initium præbet: si per tres aut quatuor septimanas non recesserit, fit morbus incurabilis. *Terminus.*

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligenter animaduertas, an hernia sit aquosa, vel inflatio testiculorum, vt vnum pro alio non cures, indeque maximum periculum subsequatur.

Cura.

℞ *Ficuum lib. j. Olei granorum iuniperi ℥ iiij. Farinæ fabarum ℥ vj.* Fiat cataplasma super ignem, quod superponatur, quanto calidius pati valeat, mane, sub meridiem, & sero: nam ipsam materiam separat. *Cura.*

Aliud.

℞ *Farinæ fabarum lib. j. Seminum psyllii, Citoniorum ana ℥ j. Consolidæ maioris ℥ iij. Vini & aceti quantum satis est*, & fiat emplastrum. Recepta quæuis euacuantia vel exsiccantia hoc loco sunt inutilia.

DE HERNIA VENTOSA.

CAPVT LIV.

HErnia ventosa prouenit etiam ex accidentalibus, & est arsenicalis inflatio præter salis resolutionem. *Hernia ventosa quid.*

Nota.

Omnis inflatio sicca producitur ex arsenico puro, quapropter apprime considerandum est in hac cura, quod ea, quæ mitigant arsenicum, herniam ventosam etiam curent. *Nota.*

Signa.

Signa. Cum oseus inflabitur cum duritie, & intensione, illaque durities insensitiuum oseum effecerit, & absque colore, herniam ventosam esse iudicabis.

Terminus.

Terminus. In suo statu manet, donec altero anno subsequenti rursus in crisim incidat.

Cautela.

Abstinendum erit ab apertione, rebusque siccis.

Cura.

Cura. ℞. *Ficuum lib. j. Olei ex baccis iuniperi ℥ iij. Farinæ fabarum ℥ vj.* Resoluatur materia sicuti supra de hernia aquosa scriptum est: animaduertendum tamen in primis curando herniam ventosam, vt per pinguia, viscosaque procedatur, non propter duritiem, cum sit ventus: & quamuis diaciminum ad ventum in ventre clausum optime valeat, nihilominus in ista cura non est idoneum: quia tumor hic ab arsenico crudo, & realgare causatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viscus abietis, & emplastrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

℞. *Olei amygdalarum dulcium ℥ ij. Farinæ fabarum ℥ ß. Fimi columbini, Fimi caprarum ana ℥ iij. Aceti quantum sufficit:* fiat cataplasma, quod superponatur mane, sub meridiem, & sero.

Alia Descriptio.

℞. *Visci abietis ℥ vj. Mumiæ ℥ v. Foliorum ebuli ℥ j. commisceantur.*

Alia formula.

℞. *Terebinthinæ lib. ß. Cumini ℥ iij. Seminum lactucæ ℥ vj. Ceræ* quantum satis erit: reduc in emplastrum.

DE HERNIA CARNOSA.

CAPVT LV.

Hernia carnosa quid. NOn alias quam alcola vel naphtha suam originem hernia carnosa ducit, loco formaque solum ab eis differt.

Nota.

Nota. Postquam liquor nutritiuus quo sustentatur oseus, a vera substantia separatur, & in excrescentiam transit, herniam carnosam profert.

Signa.

Signa. Si tumuerit oseus, indurụerit, ac sub cute, vel trans cutē excreuerit caro, herniam carnosam esse dicas.

Termi-

Terminus.

Vltimo transit in putrefactionem, & producit fistulam, & si non maturuerit infra quinque septimanas, nullam curam admittit amplius. *Terminus.*

Cautela.

℞ A potionibus vel curis intrinsecis a rebus pinguibus, & a superpositione siccorum & exiccantium abstine.

Cura.

Eius cura duplatur, scilicet per instrumenta, perq; medicamina. De instrumentis scriptum est in vlceribus. *Cura.*

Descriptio curæ.

℞. Olei laterini ℥ vj. Oppopanaci, Galbani, Bdellii ana ʒ iij. Reduc ad formam liquidam cum ista additione. *℞. Fabarum farinæ ʒ iij Ficuum numero iiij. Caphura, Ruta ana ʒ j.* fiat in modum emplastri: hoc maturat, resoluit, putrefacit, crescere magis non sinit, nec etiam dolorem inferre.

Resoluentia herniam carnosam, alcolam, & naphtan, sunt ista.

Oleum benedictum. Oleum laurinum destillatum, Oleum nucum, Oleum de seminibus papaueris nigri, Oleum aneti, Axungia cati destillata, Alcool vini destillatum cum fabis, Alcool destillatum cum seminibus psillii, Aqua flamula, Aqua hirundinariæ, Aqua de persicaria rubea, Aqua de iringo, Succus ex lapatio, Liquor destillatus ex vino caprino. Notandum hic olea destillata rebus pinguibus non annumerari.

DE TENTIGINE OBSCVRA ET PRAVA,
hoc est, Noli me tangere, in matrice.

CAPVT LVI.

EX superfluitate salis acetosi, quod in profluuio, vel in menstruis existit, oritur obscura tentigo. *Tentigo obscura quid.*

Nota.

SI menstruum aut profluuium transeat in salis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matricis substantiam se confert, ac tentiginem excitat obscuram. *Nota.*

Signa.

Quando sui temporis ordinem profluuia menstruaque non obseruant, ac vna cum illis fluxionibus aqua permiscetur, & cum vrina sanies dolore pudendorū effluit, terminiq; fiunt in vētre, quæ tempore coitus augentur, & inde post quatuor septimanas sanguis profluit, genus tentiginis fore iudices. *Signa.*

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierque sterilis fiat, in vlcerationem incurabilem transit. *Terminus.*

Cautela.

A purgationibus, consolidationibus, & mundificationibus prorsus abstinendum erit.

Cura.

Cura Eius cura tripertita est, vna per sparallium, alia per potiones, tertia per vnguenta: parum differt hæc ab ea, quæ de matricis vlcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

℞. Agrimoniæ, Saniculæ, Pyrolæ, Vtriusque peruincæ ana ℈ j. Aristolochiæ rotundæ ℥ j Herbarum pastinacæ, Perdetiæ ana ℥ j. Musti non maturi ex vino rubeo vsque ad centum k st, fiat cardonium, hoc est, ponatur in mustum herbæ supradictæ, macerentur, & simul repurgentur, de quo vino per medium annum continue bibat mulier. Kist vini duas mensuras implet.

Aliud Cardonium.

℞. Consolidæ regalis lib. ß. Aristolochiæ rotundæ ℥ vj. Diapensæ, Alchimillæ ana ℥ x Serpentinæ minoris, ad pondus omnium: fiat cardonium secundum vsum.

Salis compositio, cuius vsus sit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

℞. Salis communis lib ß. Thuris, Mumiæ, Hæmatitis ana ℥ ij Fiat mixtura cum sale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obscura.

℞ Aquarum plantaginis, Serpentinæ, Persicariæ, Hypericonis ana lib. ß. Lumbricorum terrestrium ℥ vi. Dragacanti ℥ j. Consolidæ. Foliorum aristolochiæ longæ ana ℥ iij. Fiat sparallium optimo Saccharo permistum, hoc est, fiat meli enchita, vel clysterium, vulue imponatur, perque tres, quatuor, vel quinque horas in ea maneat singulis diebus.

Aliud sparallium.

℞ Succi hypericonis, Persicariæ ana l.b. ß. Aquæ de prunis, de cerasis ana lib j. Terebinthinæ lotæ in aqua rosarum ℥ vij Fiat sparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro necessitatis exigentia.

Aliud sparallium.

℞. Olei hypericonis, Persicariæ, Aristolochiæ rotundæ, ana lib j, Olei ranarum Lumbricorum ana ℥ x j. Olei ex vitellis ouorum ad pondus omnium, formetur sparallium, & ob su[illegible] pinguedinem, non [illegible] est opus, vt in tanta quantitate hoc administres, quia quicq[uid] dubium est, matrix ad se libenter attrahit.

Vnguentum ad dorsum.

℞. Mercurii absq. substantia frigida, & omni mordicatione correcti ℥ ß Boli sciss ℥ iij.

Axun-

Axungia [illegible] *Olei* [illegible] *Olei ex vitellis ouorum ana* ℥ [illegible] fiat vnguentum cum cera. [illegible] medicamina, [illegible] vnguentum, sparadrapum, & [illegible] administrari debent [illegible] bis.

DE MOLA MATRICIS.

Capvt LVII.

NIhil [illegible] mola p[illegible] quam menstruum, quia istud est matricis nutrimentum, [illegible] vita [illegible] tis. *Mola matrice.*

Nota.

Q[illegible] spermati permixtum in generationem transit: nam in eo loco [illegible] separatim [illegible] potest amplius, præterquam nascentis impleto iam termino [illegible] nis. Vita molæ est in spermate: nam donec sperma habuerit [illegible] debilitate cessat etiam tumor augeri, donec, &c. Non[illegible] raratur ex [illegible] quam Friburgi vidimus in vitulo, puto in inter[illegible] nigrore coloribus permixtam. *Nota.*

Signa.

Si mul[illegible] prægnanti [illegible] timuerit, menstruaq; fluant simul & modo [illegible] extra verum terminum [illegible] inflationem exsurgeret, vna cum, vel absque doloribus, moueretur que, molam esse matricis dicito. *Signa.*

Terminus.

Crescente mola matricis, spermatibusque vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem vsque. *Terminus.*

Cura.

Duplex est medicina molæ, vna quidem in expulsione, altera in præseruatione. *Cura.*

Ad expulsionem.

℞ *Croci orientalis* ℥ [illegible] *Borace* ℥ ß. *Caraba* ℥ ß. [illegible] *ammonea* ℥ v. *Lapidis lazuli* ℥ j. Fiat pessarium [illegible] pp[illegible] paracelsi [illegible] Animaduertendum quod [illegible] medicamentum adhiberi nullo modo tuto possit, nisi mola praua [illegible], & per vuluam exire queat, ante partus veri terminum: alias mulier exponitur mortis maximo periculo, si magnam expellere molam conatus fueris.

Præseruatiuum contra molam.

℞ *Agarici trochiscati* ℥ j. *Euphorbii* ℥ ß. *Oppopanaci colati & inspissati ad pondus omnium* [illegible] vtere antequam habeant molam magnam: si non d[illegible] vna tantum no[illegible] pondum in eo medicamento, quia signum est generationis prolis.

DE EXITVRA.

Capvt LVIII.

EXitum habet ex[illegible] ex proprio defectu, sic, vt illa tria prima, quæ continent [illegible] ntum, [illegible] putrefactionem transeant. *Exitura.*

Nota.

Nota. Quoniam is excrementum primam suam materiam habet, ab eoque separatur, quod expelit illud: postmodum aliud nihil præter [illegible] generat

Signa.

Signa. Cum sanies per nasum flaua fœdita [illegible] decolor, vna cum dolore capitis, vel [illegible], pariter si aurium excrementa putrida fuerint, [illegible] præferat, ac stercus naturalem colorem amiserit, sudor [illegible] cærens, vngues [illegible] patiantur, ex auribus flaua pinguisque sanies profluxerit, oculorum la[illegible] destillarint, & acutum apostema turgeat, ac menstrua fœtida cum [illegible] dolore fluxerint, præter dolores renum aut femorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Terminus.

Terminus. Si exitura sæpius abierit, redieritque per quatuor annos idipsum [illegible], permansuram esse iudicabis.

Cura.

Cura. In exitura non est alia cura, nisi quod excrementum extrahatur continuate.

Descriptio ad nares.

℞. *Lolii, Seminum nigellæ, Ellebori albi ana* ℈ j *Maiorane, Saluia ana* ʒ ß. *Mo[illegible] grana ij.* Fiat sternutatorium, quod singulis diebus mane per nasum attrahatur [illegible] rum per vicem.

Descriptio ad aures.

℞ *Diagridii* ℈ j *Bdellii* ʒ j *Ceræ* ℈ j ß Fiat in modum emplastri: cum aures [illegible] aut aquam emiserint, impone pinnacidium his constructum

Medicamentum ad vrinam.

℞ *Croci orientalis* ʒ ß. *Pilorum zeni* ʒ ß. *Cantharidum numero v* Fiat mixtura [illegible] culusque sub canali, subtusque vesicam, vrinam prouocabit, per [illegible] diem, donec sanies cesset. Zeni sunt folliculi circum [illegible] caudas [illegible] dentes.

Medicina pro stercore, vel intestinis.

℞. *Me[illegible] quantum sufficit, Diagridii [illegible] Hermodactylorum, Turpeti ana* [illegible] suppositoria secundum artem: præter sal in exitura, verum in constipatione [illegible] vo sale.

Medicina pro sudore.

℞ *Theriacæ* ʒ [illegible] *Alcool vini* ʒ [illegible] *Euphorbii grana* [illegible] Fiat haustus [illegible] [illegible] contectus decumbat [illegible], & [illegible] repetas, donec fœtor abeat.

DE CALLO

CAPVT LIX.

Callus est [illegible] tumor, ex liquore carnis aut sanguinis [illegible]. *Callus.*

Nota.

Quod [illegible] apostema per fricationes excitatum in superficie carnis [illegible] c- *Nota.* [illegible]

Signa.

Si post fricationes aliquod exurgat apostema rubeum atque tumens, callum esse *Signa.* [illegible].

Terminus.

Si [illegible] conjunctæ fuerint, cum affluentia terminatur in vlcera- *Termi-* tionem, & post [illegible] in [illegible] transit, maxime cum apostema, vel foramen *natio.* [illegible] ex fricationibus, aut [illegible] alio loco.

Cura.

In callo cura [illegible] in apostemate [illegible] rit, hac vtere descriptione. ℞ *Olei ro-* *Cura.* *sarum* ℥ j *Camphoræ* [illegible] ℥ v. Fiat mixtura, quæ superponatur vn- gui [illegible] callus, hoc vtere. ℞ *Spermæ oli* ℥ j *Olei de caphura* ℥ j *Succi papaueris, Hyosciami ana ad pondus omnium.* Fiat [illegible], quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionem hanc. ℞ *Empla- strorum* [illegible] *ana* ℥ ß *Mumiæ* ℥ iij *Cerusæ* ℥ ij *Caphuræ* ℥ j Misceantur, & fiat emplastrum super carbones.

DE PORRIS.

CAPVT LX.

Porri proueniunt ex [illegible] liquore, qui nutrimentum radicum esse debet vn- *Porrus.* guium.

Nota.

Vbi porrus, non longe distant vngues: itaque radices earum in excrescentiam *Nota.* transeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Cum in digitis pedum aut manuum porri nascuntur, quibus tales [illegible] *Signa.* [illegible] magis excrescunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore di- [illegible].

Terminus.

Vltimo si [illegible] crescunt in vnguium duritiem, & cum per corrosiuas a- *Termi-* [illegible] fuerint, in elephantiæ principium incidunt, incisioneque *natio.* [illegible] ur.

Annotatio.

Regeneratio maior est, quam vbi corpus nascitur: possibile est, vt fiat secunda regeneratio: & est pura [illegible] regenerationis. S[illegible] allega[illegible] nascuntur, vt [illegible]s, in [illegible]e, & [illegible]. Quando sub costis, aut sub ventre [illegible] nascuntur, tunc eius durities non bene percipitur.

DE LENTIGINE.

Capvt LXII.

IN experti, nec nō doctores, asserunt, ex cholera nasci lentigines: monachi dicunt ex [illegible]: Verum ego [illegible] liquoris Mercurii esse dico. *Lentigo*

Nota.

Vbi [illegible] Mercurii fuerit, qui vergat in sui regenerationem, oriuntur lentigines. *Nota.* O[illegible] anno qui [illegible]is car[illegible] liquo[illegible] regeneratur, & qui lentigines habent, illis, qui [illegible] seniores existunt: sub axillis & sub genubus, pallent, quas vulgus pulmonis maculas appellat, multique sub [illegible] vocabulo concludunt.

Signa.

Cum in facie, vel sub axillis sub genubus, aut supra maculæ nascerentur, crocei lu- *Signa.* teique colorum, siue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura.

Curandum est, vt expellantur, quo vehementius, eo melius. *Cura.*

Descriptio contra lentigines.

℞ *[illegible]tropii, Gamandr[illegible] ana ℥ ij. Manna electa ℥ ß. Spermatis ceti Baccarum lauri ana ℥ x. A[illegible]arum me[illegible], Verbena, Valeriana ana ℥ v.* Fiat potus, eiusq; dosis a quatuor [illegible] v[illegible]cias quinque [illegible], cum incipiunt exire, bibatur: si Reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minime bonum est. Vide quæso quam egregia res sit experi[illegible] per h[illegible] v[illegible].

H[illegible] herba solaris, quæ penes me est melissa, mirum in modum carnem & [illegible] g[illegible]r[illegible]t, eaque [illegible].

Su[illegible] & [illegible]a penes Petrum Arelatum apostemata, quorum ego, quod hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminisse volui. Quod eos, qui ad Physicam & Chirurgiam pertinent morbos, mihi per experientiam cognitos, descripserim, boni consule.

FINIS.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST, VTRIVSQVE MEDICINÆ DOctoris, & Philosophorũ Principis, tres vtilissimi Tractatus. Vnus de *Cutis apertionibus*: de *Cura vulnerum* alius: tertius autem de *Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, cancris, & naturalibus a natiuitate maculis &c.*

LIBRI PRIMI DE CVTIS APERtionibus.

CAPVT I.

Homo ex trib. corporibus constat C VM Deus Medicum atque Medicinam creauerit, non est, quod his immoremur, at solum de rebus dicamus per [illegible], hoc est, ex opere naturæ, quod nobis manifestant, hoc ipsum [illegible] mus, nihil ex propria phantasia fingentes v [illegible]. Demonstrat ipsa natura corpus hominis cute sua [illegible], ex tribus in vnum corpus esse positum, id est, corpora tria [illegible] vnum in istis tribus, quod hominis est corpus, in [illegible] quis oriuntur, [illegible] quod [illegible] ntura sc [illegible] ab aliis hinc fit, vt in corruptionem transeat, quod [illegible] tum est. Corpora tria hęc sunt, *Mercurius, Sulphur, & Sal.* Quid vnumquodque per se, tum tria [illegible] vnita, [illegible] *Metalla constant tribus propositis.* chirurgia corporis enucleatum est, & in nostra philosophia latius. [illegible] est, quod [illegible] rurgus instruatur, quo valeat ex cuiusmodi principiis intelligere, qui [illegible] his quæ dicta vlcera, nec non cutis apertiones procedere [illegible] ant. P[illegible] declaratur. Quoduis metallum etiam [illegible] tribus illis positum est, Mercurio [illegible], Sulphure, Saleque. Sunt inter illa corruptibilia quædam, vt *ferrum* [illegible] *rum* [illegible] caussa videlicet, quia sal consumit omnia: quod [illegible] mi[illegible]bus. Verum non consumit sal, nisi quod in [illegible] habet [illegible] tium: data sibi tamen occasione, pro [illegible] pal [illegible] *Sal* [illegible] & corruptionem ab ea sui recipit. Cum [illegible] continetur, corrumpit, & [illegible] rodit, inde fiunt æ[illegible] vari æ [illegible] *Ærugo* [illegible] sium con[illegible]. Ergo talis ignis [illegible] ou [illegible] all[illegible] d nec t[illegible] tu n corpus at [illegible] [illegible] atur ei [illegible] Ne [illegible] [illegible] ætu[illegible] g [illegible] [illegible] *[illegible]* [illegible] fore d [illegible] Non [illegible] [illegible] post [illegible] [illegible] ven[illegible] ac n[illegible] [illegible] & [illegible] Ex [illegible] [illegible] humani corporis produ[illegible] [illegible] Sanguis [illegible] chirurgo [illegible] um sit, omne [illegible]

[illegible]

[illegible] ina, vt viscera [illegible], quæ [illegible] [illegible] ex[illegible] in human[illegible] corpor[illegible]. Prout [illegible] [illegible], hinc ærugine [illegible] [illegible] [illegible] b[illegible] ar [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] d[illegible] ad [illegible] [illegible], cuj[illegible] [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible], [illegible] propter [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] medicinæ c[illegible], [illegible] [illegible] foramen [illegible] remed[illegible], quod adhibetur ei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] homi[illegible] [illegible], [illegible] corpor[illegible] metall[illegible] p[illegible] [illegible] fu[illegible] [illegible] v[illegible] [illegible] etiam [illegible] cru[illegible]. H[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], n[illegible] [illegible] magnalia artium, q[illegible] [illegible] Deus d[illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sei sunt oblatæ, vt ex hac e na- turæ [illegible], [illegible] [illegible] homo est, & corpus v[illegible], quod propter illum t[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod cor- pus & [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] ex natura q[illegible] [illegible] rep[illegible].

CAPVT II.

SAl[illegible] [illegible] naturæ, vt r[illegible] [illegible] datq[illegible]. Proinde dicitur *[illegible]*, [illegible] n[illegible] no v[illegible] [illegible] [illegible], vt in vrtica [illegible]. [illegible] ex[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. Vt videmus [illegible], [illegible] contra [illegible], quæ carnem in [illegible] [illegible], vt *[illegible] flos eius, & radix, apium aquaticum. sinapium, vrtica*, &c rep[illegible] [illegible] [illegible] quæ tale quid efficiunt, vt *cancri, vermes*, & alia, quæ quidem oc[illegible] [illegible] [illegible] continent, operatione tantum perceptibilem. Similiter vt in [illegible] exterioribus, in ho- mine salia quædam habentur, non aliter corpus intrinsecus vrentia, quam flam mu- la. Vnum aliud accendit, vnde resultat, quod ex naturæ potentia fuerit. Hæc omnia [illegible] creatione di[illegible] sic ordinata, vt videamus quid natura, quid [illegible] exi[illegible] a- [illegible], [illegible], & quid magnalia Dei sint. Pariter arbores sua folia habent, & ab[illegible] ve- [illegible] [illegible] alijs [illegible] bus h[illegible] [illegible] natu[illegible] [illegible] inueniatur, quæ in ver[illegible] est [illegible], v[illegible] [illegible] co[illegible], &c. Non secus in homine Lupus, cancer & lim[illegible]a nascuntur, [illegible] [illegible] [illegible] quam ani[illegible] [illegible] rep[illegible] ac circum[illegible] odu[illegible], qua[illegible] [illegible] *[illegible] ens [illegible] auripigmentum*, &c. Quæ foramina p[illegible] putrefactionem in cutem & c[illegible] n[illegible] m c[illegible]unt, [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] ex [illegible] natura. Et [illegible] [illegible] ext[illegible] [illegible] b[illegible] natur[illegible] [illegible] vid[illegible] n[illegible] [illegible], [illegible] etiam [illegible] h[illegible] [illegible] [illegible] c[illegible] tiones habeantur vt vnum foramen alteri simile non existat. Non [illegible] [illegible] [illegible] tur i[illegible] star vrticæ v[illegible]: quædam pruritum excitant, vt pl[illegible], & [illegible]: [illegible] [illegible] eleuant alia: prout [illegible] apium aquaticum, cantarides, & similia, q[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturalium conditiones diuidenda sunt in sua genera, speciesque [illegible] [illegible] [illegible] Mercurii nec non Sulphuris, a Sale, quod seipsum rodit, eisque p[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpore, pariter exe[illegible]untur, cum sal occasionem propriæ c[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpus vna cum aliis consumit. Contra similes ærugine[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturæ vires opponendæ sunt, quæ tollunt eas, modo q[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nouerit. Medicina Dei donum est, cui concessum fuerit, [illegible] [illegible] [illegible] q[illegible] p[illegible] poterit exercere. Initium doni sapientia, hoc est, artis [illegible] [illegible] iuxta [illegible] [illegible] [illegible] ratio[illegible], vnde nascitur medicus: is enim accipit om[illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] ex manifestatione operum naturalium. Quisquem di- [illegible] operam dare debet, vt ex ea medicina discat, quam Deus creauit, ac dedit

Viscera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Salia natu ra [illegible] [illegible] [illegible]

Arbores sua [illegible] habent fo- lia.

Forami- na [illegible]

Medicina [illegible] Dei

[illegible] , & non præter [illegible]ſtam ſeipſum extollat, vt putatici præſumentesq; [illegible] medi[illegible] faciunt indies. Vt ſupra de ſale cœleſtis ignis in rebus naturalibus d[illegible] ſal [illegible] in hominibus occultus habetur ignis, & inuiſibilis, qui nihilominus an[illegible] quam ſcintillis ſuis accenſus fuerit ex influentia, quæ [illegible] in homine [illegible] flammis, prout calx aqua perfuſa bulliens. Corpus enim eo loco, vt aq[illegible] cognoſcitur, in quo latet ſal, rodit, vritque, prout *piper*, *alcali*, &c. quod in ſequentibus capitulis narratur ſæpius. Non aliter hoc ſal corpus ſuum excedit, quam ſal ferrum, & non cuprum: item cupreum ſal cuprum, & non ferrum. Ad [illegible] dum ſal ar[illegible] per[illegible] , *neruorum*, *carnis*, *venarum*, *medullarum*, *oſſium*, *cart[illegible]*, &c. quodque iuxta ſuam naturam ab aliis diuiſum atque differens: d[illegible] ſat, ad intelligētiam exemplorum *flammula*, *cantharidum arſenici*, *calcis*, [illegible]
Quicunq; hæc exacte cognouerit, vlcerum originem ignorare minime pot[illegible]

Ignis in hominib. occultus. [illegible]

CAPVT III.

PRouerbium hoc inter doctos verſatur: *A finis termino Philoſophiæ, Medicina ſumit exordium.* Hoc innuit iuxta Philoſophiam [illegible] bus viribus, malis atque bonis, medicinam eſſe nobis a[illegible] diſcendam, vt [illegible] eſſe in hominis corpore pariter flammulæ ſal exſiſtere, ſal calcis, ſal bo[illegible] &c. Non exiſtimet itaque hoc loco veterum theoria, tuſ[illegible] caus[illegible] originem vlcerum non ex demonſtrationibus Philoſophiæ, ſed ex ſuis opinionibus, & phantaſiis [illegible] quas nihil ædificandum eſt, quod non incep[illegible]rint, vbi philoſophia definit, at p[illegible] philoſophicum finem ignorantes. Quinam incipiendum ſit a fine [illegible] te per exemplum. Videmus lac eſulæ pruritum excitare: per hoc Phi[illegible] aperte no[illegible], eſulam in corpus aſſumendam non eſſe, ne ſit a[illegible]pertionis [illegible] eſſe [illegible] philoſophicam rationem & inſtructionem, phyſicam ad hunc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per eſulam hominis ortum, ſal eſulæ [illegible] to, cum homo ſit Microcoſmus. Cum ergo philoſophia ſit ea, quæ nobis natura[illegible] in operibus propo[illegible]it atq; demonſtrat, in eo naturæ fundamento medicu[illegible] datiſſimum oportet: inde reperiuntur infinitæ rationes ac docu[illegible] num, de quibus iam ſcribimus. Erroneum curarum fundamentum olim poſitum [illegible]. Hoc enim curat hominem, quod exulcerat: id res naturales minime [illegible] aut c[illegible] ere poſſunt, videlicet, vt illud, quod ipſæ produxerunt, curent. Non [illegible] pe[illegible]riuntur impedimenta, ne perurat vrtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatrice[illegible] & Similia pe[illegible] quam vtilia ſunt, contra ſalium exulcerationes, vt quæ tollunt [illegible] ab arſenico. ſalis arſenici pariter eſcaram tollunt in homine, curantq; non aliter quam [illegible] in humano corpore: hoc ipſo natura docet, vlcera medi[illegible] ex fundamento cognoſcere, qui per ipſam, & non ipſe per ſeipſum ed[illegible]. Quapropter, v[illegible] docere [illegible] de no[illegible] ionibus natura definit, ibi [illegible] in homine [illegible] um oper[illegible] bet. Non poteſt [illegible] fore medicus [illegible], qui philoſophus non erit, [illegible] in philoſophia fundatur ipſa medicina, necnon ipſe medicus.

Medicina quomodo a philoſophia incipiat.

Vrtica ne perurat. [illegible]

Medicus eſſe non [illegible]

Non [illegible] ſtart[illegible] [illegible] comparanda medicina, quod antiquos fe[illegible] doctores videtur [illegible], vt in animo [illegible] concipit, non [illegible] non ita medicus [illegible] p[illegible] [illegible] m al[illegible] em poteſt, cum hunc n[illegible] d natura, quæ [illegible] A[illegible] q[illegible] etiam cognoſcere d[illegible] t, a natura petere debet, a[illegible] docet, æqu[illegible] tant[illegible] [illegible], & [illegible] comperit. F[illegible] [illegible], [illegible]que pro ſuo [illegible] arat ac captat arbitrio: medicina vero p[illegible]

[illegible]

finit pro voluntate medici cuiuspiam, at in suo statu manet, in quo similiter vti cogitur ea. Discere medicum igitur oportet in his, in quibus ars consistit, vt ab exemplis, quæ quod loqui non possint, indicant ea, quæ natura continet, quæque fieri non velit, vt vnicuique sapienti, cui datum fuerit intelligere, singula tanquam per parabolas & subtilitates ad oculum proponantur, & offerantur. Docet itaque nos philosophia parabolico modo per figuras, formas, virtutes, ac similitudines, vt per eas addiscamus quæ necessaria sunt. Ad hunc modum etiam Christus locutus est, non omnibus sapientibus, at solum illis, quibus datum est intelligere. Sic medicina quidem est ars non omnibus data, sed illi tantũ, qui, vt supra narrauimus, intelligit. Quare non immerito veterum theoricæ, caussæ, rationes, & similia, cum suis æmulis deridenda sunt, vt ex prouerbio, *Cæcus cæcum ducit, & ambo in foueam cadunt.* Nam quod ex eis, qui philosophi non sunt, medici fiant, mirandum non est, si tam enormes in medicina fiant errores, maxime cum tot in eam sese violenter, & præter æquitatem indurant, non cõsiderantes, eam peculiare Dei donum esse non concessum omnibus, conscientiam suam non examinantes, &c. Qui nullius pretii vel intellectus existunt, cor ad medicinam attentum habent, non ea de caussa, propter quam a Deo creata est, quo fit, vt hoc meo tempore, post monachos, nulla gens medicis contemtior extat: non propter artem, sed personas, ex omni genere nequitiarum ad medicinam, vt ad refugium confluentes. Penes antiquos itidem accidisse non dubito, quod eorum artis fundamentum aperte satis docet: cum istorum plurimi vociferatores atque seductores fuerint.

Medicum in quibus discere oporteat.

Medicina nō omnibus data.

Medicis nulla gens contemtior.

CAPVT IV.

NAtura salis, quod in homine tertii corporis locum habet, hæc est, vt alia duo putrefieri minime sinant, & ea de caussa naturaliter eis incorporatum fuit: nam vbi sal nullum extiterit, putrefactio libenter subsequitur. Hac ratione quibusuis in rebus natura sal ordinauit, atque posuit, vt corpora conseruentur in sua sanitate. Varia reperiuntur salium genera, Sulphuris, & Mercurii, quo fit, vt variæ corruptiones etiam existant. Quod gustum exhibet, sal est, quamuis acutus, vt in *Pipere, Mercurio, Sulphureque gustus*: item in Gentiana sal amarum est, in saccharo dulce, & acetosum in aceto. Nihilominus omnia salia varia, quotquot fuerint, inter se diuersa tamen, vti carnes existunt, istius vel alterius cõditionis: hic, vt quadrupes animal, ibi tanquam auis, alibi sicut piscis aut vermis. Vbique tamen istorum locorum caro sui spiritus inest earundem rerum, vel anima: quamuis homines in dubium assumant, an hoc vel illud carnem iudicare debeant, aut non. Ac si quispiam dicat, mel non habere salia se, piper autem illud continere, cum tamen ambo sal habeant, sine quo persistere non possent. Multa salia sese manifestant, vt medicus oculariter eorum conditiones addiscere queat: item vt ista suis differentiis in multas species diuiduntur per naturam, non secus in homine fore iudicanda sunt iuxta specificas naturas suas & conditiones. Eorum quæ comeduntur multæ varietates existunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromuntur, quædam lapidum instar, mineralium alia coagulantur: & postmodum ex præparatione variantur, vt vnum alio pulchrius, clarius, & purius, vti sunt gemmæ, similiaque. Sunt nihilominus hæc omnia conditionis huius atque naturæ, vt in corruptionem concordent. Alia vero salia corrosiua reperiuntur, quæ se ipsa tursum curant, vt aluminosa: corrodit enim alumen, & sanat iterum. Vitriolata similiter efficiunt, vt etiam diuersimode per se demonstrant. Postmodum salia plumosa, quæ varia sunt, peculiarem naturam habent: item auripigmenti salia, calcis, & simi-

Salis natura.

Saliū varia genera.

Salia inter se diuersa vt carnes.

Sal etiam in melle & saccharo.

Comestibilium varietate.

Salia corrosiua & sanatiua simul.

Salia plumosa.

lium, quæ separantur ab aliis corporibus. Hoc notandum, ea videlicet in corpore per se sola non exsistere, sed vt tertia pars aliis permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam suam, etiam & corpora metallica iuxta sua membra. Hac de caussa corpora prædicta mortem citius, quam alia membra percipiunt, quod sal eorum arsenicum sit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelligendum erit. Prout Globulus vniuersus ex eiusmodi corporibus constat, non secus & homo, per quē transeunt meatus, id est, venæ salium repartiuntur omnes per vniuersum corpus, vt in terræ globo videre licet ex eius regionibus. Vna pars exsudat per poros, quæ pluuiæ de cœlo cadenti per similitudinem comparatur, quam istud per suos poros etiam eiicit. Hac ratione discernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlum & terra. Quod ad terram attinet, per lotium emittitur, veluti ista fontes in mare profundit ac fluuios, Danubium, aliosque: sic in vesica reperiuntur fontes corporis. Quod vero secundum corpus, vtpote cœlum exhibet, per poros exitum facit, & aere vel consumitur. prout pluuia cœli per terram absorbetur pro parte, aut euanescat in aere. Cum igitur aqua sit, & elementum aquæ, lapidem efficiunt, sic etiam in vrina lapides fiunt, & in similibus locis. Ista physicis potius quam chirurgis cognitu necessaria sunt: ignorare tamen Chirurgus minime potest talia, quæ ad per se nascentia vulnera, secundum præpositum exemplum operatur in anatomiæ cursu, natura, & essentia. Quicunque similia nouit & physica, tanto fundatior exsistit in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc est, in corpore, donec in commansi... t. Non aliter quam in terra globuli, dum in ista relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo sal aut simile quid videt, quousque per præparationem partis hominis extrahantur illa, quæ in terra continentur, & aqua, tum primum apparent: vt per bullitionem sal ciborum, per separationem vitriola, per præparationem alumina, per inuestigationem calces, &c. Postquam extracta sunt, non prius noxient, hoc est, ad operandum potentiam habent. Similis in homine latet artifex, qui præparat arte sua naturali, per cuius operationē ea resultant quæ in corrosiuis apparent. Verum vbi tales præparationes eorum, quæ dicta sunt, non fiunt, non nisi laudabilia, bonaque fore comperiuntur. Et nisi præparatio fuerit ibidem in exaltatione paroxysmi, nullus apertionis morbus fit, at in vno corpore manent omnia, prout in terra.

Cœlū & terra in corpore vbi.

Lapidis vrina.

Capvt V.

PRout cœlum cum suo firmamento, nec non terra cum suis elementis vtrumque duo sunt, & vtriusque partium alterutra per seipsam est vna: sic & homo duo continet in seipso, videlicet *influentiam*, quam ei cœlum præbet, cursum vero corpus administrat. Inde sequitur producta per illa terræ meliora vel peiora fieri, conseruari, aut corrumpi. Pluuia siquidem nimia destruit fructus, & pauca similiter. In proportione consistit igitur ipsa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ simile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occasio transmutationis est salis in vltimam suam essentiam. Hæc est vltima rerum essentia, cum ista postremo sese manifestant, in ea fuerunt ab initio, sub occulta forma, velut minera, quam nemo discernit quidnam exsistat, donec veniat extra terræ firmamentum in ignem, tum demum apparent partes eius, vna repræsentat argumentum, alia realgar, tertio vero loppam: iam adest vltima dictæ mineræ essentia. Vt est istius caussa, eiusmodi sunt caussæ per spiritus accidentes, quorum labores hominum operibus haud absimiles exsistunt: item inuisibile suis in corporibus manifestum efficiunt. Illi sunt Xeni, Nephirci, qui dice-

Influentia in homine.

delectantur in ipsa natura conditiones istius manifestando, quod ipsis etiam permissum est. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non releuetur, hoc est, quin per materiam vltimam, initium & occultam essentiam cognoscant. Idipsum efficit occultus ignis in suis effectibus. Et prout videmus accendi sulphur per calcedonium vel silicem, pariter & hic intelligendum, vtpote sal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac in seipso ardere quodam igne prorsus inuisibili. Item, vt Ætna mons lapides in calcem & cineres adurit, & omnino consumit, præter ignem exsistentem in ipsis, at accidente solum: non secus in sale quidam latet ignis, qui sustentatur & nutritur in sulphure. Hic ipsius est, qui corrodit, per occasionem ex accesione salis acceptam, eoque perducitur, vt manifestum fiat: eiusmodi caussa non prouenit ex eo ipso: quid enim contra seipsum esse vellet? Verum, quia nihil tam occultum, quod nobis ob oculos quandoque venire non debeat: inde sequitur, quasdam esse caussas, quæ similia succedunt. Vti firmamentum est caussa lapidum & fulminis, quod syluas atque domos accendit, cuius caussa quidem ignis est: non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen, & lapides exsistunt, quæ suo tempore prorumpunt in ignem suum. Itidem in calcedonio videtur, qui super terram ignem exhibet, hic præter ipsum & chalybem cum silice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifesta fiunt omnia. Quisnam homini diceret in silice vel in calybe latere ignem, arte manifestum si non fuisset antea. Sic etiam in homine similis ars habetur, qua talia palam ei fiunt & innotescunt, vna cum suo detegente. Cœlum peste laborare posse, nec non aliis morbis, haud scire possumus, nisi nos hoc eo doceat, quod eiusmodi morbos in mundum inferiorem imprimat. Mirandum, incredibileque nobis esse videtur, ac apud nos impossibile: verum Deo possibilia sunt omnia, qui hoc ipsum etiam facit: aliud in his habere iudicium non possumus, quam in eius potestate cuncta fore. Hæc a nobis dicta putato, quod firmamentum nostrum, & exsistens in nobis, cum pestile.. tiam producit, id per sal efficiat, cui quidem & firmamento nostro pestis inest, vt ea, quæ a supernis influit: verum eius loco præbet *Æstiomenum*, *Herpetem mordacem*, *Ignem Persicum*, &c. Non aliter quam supradictum, de prænarratorum originibus morbum iudicare possumus, penes, quæ relinquendæ sunt. Quis enim demonstrare naturam potest apertius, quam eo, quod in tribus corporibus elementa quatuor occulta sunt, per quæ sumunt occasionem in vltimam sui transire materiam? Non secus atque lignum igne separatur in Sal, Sulphur, & Mercurium. Ad hunc modum Phionitides occasiones & caussas exhibent, vt nihil maneat occultum, sed in lucem prodeant omnia, sic, vt oculariter appareant quæcunque sunt in terris. Sciendum vtrique tum in rebus insensibilibus, quam sensibilibus vnum alteri semper contrarium exsistere, vt canes felibus, gallos basiliscis, sic de ceteris, vti mustelis, leonibus, Tabanis, vel asilis, equis & aliis, quorum vnum semper aliud in corruptionem & mortem persequitur. Phionitides vocantur illa, quæ in corruptionem prosequuntur alia, prout ciconia ranas, falco perdices, &c. Vt ista sibi mutuo contraria sunt, Physica medicum docet in suis subiectis agere. Hic enim, vt piscator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoscat, quæ in aquis exsistunt: item vti venator, vt sciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aere sunt, &c. Si quis nouerit, quid Nisus faciat, rapiat, &c. cognoscere pariter in corpore poterit, qui semper vnum concernat aliud: nam, vt falco & perdices se habent ad inuicem, sic etiam in corpore se res gerunt vna contra aliam. Hæc est naturæ lux, de qua nascitur medicus, & non ex seipso, quamuis in seipso maneat.

Sal corporis qui accendatur.

Lapides in homine unde?

Cœl\~u peste laborare.

Pestis a sale producta.

Elementa in tribus substātiis delitescūt.

Contrarium vnum alteri semper.

Phionitides quid.

Physica quid doceat.

Capvt VI.

Salis fontes duo.

SAlis duo fontes habentur, vnus ex venis, id est, in sanguine, alter in liquore, hoc est, in carne. Prout in terra videntur aquæ fontium ex venis eius fluere, & non ex seipsis, at in se pariter, qui per terram in venis eius defluunt? Item quinam ipsa terra sudat, ac in se continet humiditatem præter fontes, cum non omnes aquæ fontes existant, quæ super terram sunt veniuntque? Nam vbicunque se terræ liquor aliquis recipit, & congregatur in torrentem vel stagnum, liquor est eius, & non fons: illi namque liberas habent suas origines ex ramis venarum. Non aliter est intelligendum hominem in se dupliciter continere sal, id est, penes ipsum in duabus columnis existere, videlicet in sanguine, tum in liquore: quorum vterq; peculiare sal habet in operationibus. quod in sanguine est, non repurgatur, at in venis manet: similiter & liquor ipse. Verum occasionibus datis, per suos meatus & emunctoria transeunt eo, vel ad loca, in quibus conueniunt, velut per poros cutis, per meatus renum, prout ipsa confluunt, & simul in mixtionem veniunt omnia.

Sal sanguinis. *Sal liquoris.*

Vrina comparatur Nilo.

Positis itaque duabus istis columnis, adiectus est fluxus quidam assiduus, vt Nilus, qui semper fluit, hic est vrina. Ex istis tribus proueniunt salia, nec non omnes fluentium torrentium apertiones, per suos meatus vi suorum salium transcurrentium, hoc loco latius non declarandorum, quod libro de *Tartaro* satis abunde tractentur. Priora duo salia libri sunt huius argumentum, quod demonstratur, chirurgiam salis in duas diuisam esse vias, videlicet in scabiem, & in vlcera. Scabies procedit ex sale liquoris, quod in spumam transmutatur, aut in locustis exsiccatur, & super cutem non aliter, quam sal super vrticam extrinsecus adhæret. Non secus illud, scabiei nempe, vel prurituum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuspides, prout in vrtica videtur. Altera via progreditur ex sanguine sal, & rodit cutem carnē, ac ossa prorsum, vna cum venis, ligamentis, neruis, iuncturis, &c. Salia liquoris in varias species diuiduntur, similiter illa quæ sunt ex sanguine, in diuersa partiuntur vlcerū genera, iuxta cuiusque salis existentiam in ipsa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modum. Quædam in latitudinem crescunt, vt *fungi*: nonnulla in fistularum formam, vt *sambucus, iuncus*: alia per aggregatam multitudinem, vt *lauendula*. &c. quodque iuxta suam formam: quod quidem sal efficit, cum eius officium sit exhibere formas. Quapropter vlcera nonnulla fistularum instar, & iuncorum enascuntur, vt *fistulæ*: quædam in latitudinem, prout *cancer*: in multitudinem alia, sicut *scrophulæ*, cum similibus: quædam aquosa, prout *fungi*: sicca nonnulla, vt *vsnea super lapides*, sic de ceteris: vti natura nobis extrinsecus terræ sal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & aliis crescentibus: pariter in corpore sal per suas operationes, eiusmodi formas etiam exhibet. Inde sequitur simile per simile curari, id est, vlcera similia per similes formas: quod quidem in generibus omnibus vlcerum apparuit euidentissime, videlicet formam similem, simili medicinam semper extinxisse. Pertinent igitur ad medicum Anatomia comparationum rerum per similitudinem. Vlcerum itaque, nec non prurituum varia sunt genera, iuxta salium conditionum diuersitatem: nonnulla dulcia, hoc est, absque dolore, & comparantur sali *cerebri saccari, liquiritiæ*, &c. quædam ardentia, quæ *piperi, Zingiberi, granisq; paradisi* comparantur: alia sunt eschara, sali quidem *arsenici* comparata: comedentia quædam *alcali* sali similia, *vitrioli plumosi*: stiptica nonnulla, quæ comparantur *aluminibus*. Sunt etiam vlcera frigida, *solatrina, nenufarina*, &c. calida vt *anacardina*: sicca, vt *acerina*: humida *barba Iouina*, sic de ceteris, vt supra, sal eorum acceptum,

Chirurgia in duas vias diuisa. *Scabies vnde.* *Sal & liquoris varia species, ut & sanguinis.* *Vlcerum diuersæ formæ vnde.* *Simile per simile curatur.* *Vlcerum varia genera.*

Scabiei plures ſpecies vnde.

ptum,&c. Non aliter de ſcabie & pruritibus dolorem inferentibus,& non, cutis generis plures aliæ ſpecies exiſtunt,vna diſſimilis aliis. Tam ſubtiliter & artificioſe creatus eſt homo per manus Dei,vt ſi nobis ipſe non manifeſtaret, incredibile foret hominem ex eis ita compoſitum eſſe rebus, quas in ipſo philoſophus atque medicus ita microcoſmice detegit per ſpecies omnes. Non poteſt iſta cognoſcere propria phãtaſia de humano corpore, ſi per naturam ſolam, cuius officium eſt eiuſmodi comparationes,formas,atque ſimiles operationes manifeſtandi.

Capvt VII.

Signa vlcerum. *Sal arſenici.* *Sal hirũdinaria.*

DE ſignis etiam eſt quod ſcribamus, quamuis ex rerum naturalium proprietatibus depromenda ſint,vt vlcus omne, quod nigram carnem habet, ac eſcarizat, eſt ex arſenico:hinc fit,vt vlcera cum prædictis,tumorem,calorem,& lipoptychiam inferant, vt eſt arſenici natura. Sal eiuſmodi perſæpe contingit effluere,quandoque non: cum vero fluit,eſt in operatione ſua,prout ſalis fuerit conditio,proprietaſque. Sunt & alia ſalia,quæ tumores concitant, emittunt ſanguinis plurimum,ac vehementer effluunt, quocunque modo hoc faciant, hirundinariæ ſalia ſunt,quæ ſanguinem extrahunt in ſtar ſanguiſugæ. Nonnulla reperiuntur, quæ duntaxat vrunt,& non rodunt,nec tumores adferunt, ac ſi commune ſal vlceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos, vt *vitriolata*:pleraque alia tumores albos, vt aluminoſa:quædam vna cum incidentibus circum foraminibus, vt *ſalia gemmea*:nonnulla cum cauteis,vt *alcalia*. Talis eſt natura ſalium vnius,vt ad hunc modum,& alterius manifeſtetur ad alium,iuxta ſuas conditiones, quas hoc loco non recitabo, ſed philoſophiæ potius committam, cuius fundatiſſimam peritiam habere medicum oportet in iſtiuſmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum ſit hactenus. Prout in ſua natura ſalia ſunt,animalia pariter in ſua reperiuntur, & herbæ quædam,quorum ſalia comparantur illis, vt ſal colcotharinum, cancer, & perſicaria ſalis vnius exiſtunt, vt ſal entali, iuncus,& fiſtula pariter vnum ſunt. Quare ſal colcotharinum operatione ſua cancrum in corpore concitat,itidem efficit perſicaria,nec non canceraquæ. Similiter entali ſal fiſtulam efficit in corpore, quod iuncorum & fiſtuloſorũ ſalis exiſtat. Ex forma namque ſimili cognoſcuntur,vt cum dicitur,hunc aut illum habere lupum,aut eo laborare,fit,quia ſal eiuſmodi eſt vnius,& eiſdem cum vero lupo naturæ. In lupo quidem eſt idem ſal,quod adſcribitur choleræ, vel,vt nonnulli volunt, felli: hoc ipſum eſt origo choleræ,ſeu inuidiæ, corroſiuæque naturæ. Non eſt illius verum cholera nomen, ſed lupinum ſal. In tribus enim corporibus homo poſitus eſt: Mercurio videlicet, Sulphure, Saleque, & non in quatuor: at in ſpiritum cum quatuor elementis,ex quibus nulla hoc loco ſigna ſumenda ſunt, at ex ſale duntaxat. Sal etſi nonnunquam igneæ complexionis exiſtat,vt arſenicum: aereæ quandoque,prout vitriolum: terreæ, ſicut entali:& aqueæ quandoq;, vt alumen:nihilominus id non iudicatur ex elementis,cum iſta non fecerint illa, ſed e contra ſint ab eis elementa facta. Non ſunt etiam elementa corpora,ſed ventus,aer,aut ſpiritus tantum. Item non ſunt operatiua, ſed hoc eſt operatiuum,quod ſal exiſtit:illud enim operatur,& nõ elementum,ſiue frigidum,calidum,aut qualecunque fuerit, ſal cum extiterit,euenit, vbi non, etiam non contingit. Complexiones ergo diuiduntur in illa tria corpora,non in quatuor, & in vnoquoque corpore quatuor illa, cum eis vltra centum gradus & eſſentiæ. Non ſunt igitur ex illis quatuor ſumenda ſigna,prout cum dicitur:ſi cholericus exiſtat,ex cholera: ſi melancholicus,ex melancholia: ſi phlegmaticus, ex phlegmate: ſi ſanguineus,

Salis colcotharini virtutes. *Sal entalia.* *Sal non iudicatur ex elementis.* *Sal eſt operatiuũ: ſecus elementa.* *Signa vnde ſumenda.*

ex sanguine procedere: nihil minus. At si sal sanguinis occasionem habeat, sal erit eius, quod in sanguine fuerit: si autem ex sale, quod in liquore latet, erit, eiusdem etiam iudicandum, & iuxta salis essentiam formabitur vlcus aut pruritus. Item cuius generis sal exstiterit, hoc effluet: siue sit homo phlegmaticus, melancholicus, cholericus, aut sanguineus: ista sal non curat, sed iuxta suam naturam agit. Morborum eiusmodi signa faciunt ad intellectum eorum, vt medicus ex philosophia valeat eos cognoscere, iudicareque; iuxta verum fundamentum. quod autem nisi cognouerit, iudicium prębet hominibus existimandi se fundamentum artis suæ super arenam posuisse. Pariter signorum ex philosophia cognitio, receptorum optimum componistam efficit, qui cogitur alias ab aliis opus emendicare suum, vnde surgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera sumuntur, videlicet vbi quis morborum signa cognouerit. Hæc eadem eum docent origines eorum, quas vna cum signis reperit ex luce naturæ: sic vt ex eo genere rursum in ipsam naturam iterum redeat, ex qua recepta sibi proponuntur similium cum similibus, & non contrariorum ad contraria. Non est enim ad hunc modum intelligendus homo, vt in eo contrarium contrario pelli debeat, vti per aquam ignis: quid ergo foret, quod aquam expelleret, quid aerem, quidnam terram, hyemem, quid æstatem? &c. Sal igitur suum sal habere vult, Mercurius suum Mercurium, & Sulphur suum sulphur: id natura demonstrat: in similibus expetere similia se.

Signa morborũ ad quid faciant.

Recepta ex signis sumũtur.

Capvt VIII.

Salia duplicia: alia curã, alia non recipiunt.

VT fundamentum ac initium istius absoluatur philosophiæ, sciendum est, salia rursum in duas partita vias fore: videlicet vnam, quæ curam & sanationem recipit: & alteram, quæ non admittit eas. Nam, vt in terra fluxus aquarum exsistunt, qui tolli minime possunt, in corpore pariter occasiones aliquæ non possunt amoueri: nonnullæ super terram abeunt, vt fontes aliqui, postmodum autem redeunt: non secus habentur salia, quæ hoc ipsum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non exsistunt, sed exsiccantur, & reuertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt antea, qui iam exsiccati non redeunt amplius eo loci, verum alio discurrunt: itidem accidere solet in homine. Similia multa reperiuntur, quæ medicina sua, nec non ars eius aufert & exsiccat, vt per Solem, aerem, atque tempus fieri suis viribus videmus, quæ quidem omnia pariter in medicina sunt. Quare si medicus recepta componere velit, eiusmodi res quærere naturales debet, quæ soli similes vel aeri comparatione sunt, & non elementis, non calida, frigida, sicca, nec humida capere, sed corpora contra corpora, hæc ipsamet sua secum deferunt elementa. Verum enimuero prout in terris aquæ multæ sisti nec exsiccari possunt, non secus in homine fluxus quidam, vbi iam occasionem acceperunt effluendi, non iuuant auersiones, minus exsiccationes. Quandoquidem atque res aliqua sumserit iter ad vltimam suam materiam, ad quam omnino corrupta sit, non potest amplius reduci, quamuis ad hoc regimina quædam abstinentiæ, exsiccationes, exhaustiones, & similia sint excogitata, quæ quidem omnia diutius nō iuuant, quam noua congregatio fiat humorum: quibus remediis humoristarum duntaxat vtuntur consilia, sed frustra. Nisi medicamentum aut cura fuerit conditionis eius, cuius morbus ipse, vana sunt omnia remedia, quod eis minime curetur. Hæc est morbi conditio, videlicet, vt sit reducibilis ab vltima sua materia, cuius ia via fuerit, ad primam. Vt cum lignum aliquod ardet, nisi per aquam eius ignis exstingui valeat, nihil iuuat amplius, at qua præ manibus exsistente, iam adest remedium, sic vt lignum solum

Receptorum compositio vnde sumenda.

Medicamenta sit eiusdem condicionis cum morbo.

lum sit igne sine. Si tamen lignum amplius non fuerit, sed carbo, non iuuat exstinctio, cum ad lignum a carbone redire possibile non sit: carbones enim tales manent, aut accensione transeunt in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adesse, quæ reduci debeat ad primam, sic, vt id, quod absumtum fuerit, abeat, quod autem adhuc restiterit, seruetur. Salia similiter pondere suo diminuuntur, vt lignum pro parte iam adustum, & pro parte non: & non pondere solum, at multa salia prorsum ab homine fluentia recedunt, quibus iam expurgatis, eorum damna facile curantur. Quapropter medicus illa iuxta Philosophiam perpendere debet, vt cognoscat, an fluxus expurgatus sit, vel in via diminutionis, & eo finito, cura facilis erit, vt etiam per se fieri queat, quod eius materia penitus effluxit. Accidere quandoque solet, vt pars vna fluat, altera non: aliquando parumper, & postea cesset, ac per se, qui terminum hunc attigerit, fœliciter, at non artificiose curabit. Eiusmodi fluxus etiam fiunt inæqualiter: nam sæpe corrumpitur sal quodcunque fuerit, sibique foramen excauat, quousque deueniat eo quo tendit: sudore corpus ipsum penetrat vsque ad cutem, ibidem congregatur, operationemque suam aggreditur. Euenire solet etiam, vt cesset ibidem, & alio loco se recipiat, in quo non aliter operatur, quam in priore, post ab eo recedens iterum in alium tendit: eius rei caussa est, quod species eiusmodi salis per corpus huc atque illuc discurrentes, caua actas suas quærant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inuenta sunt: hic declinant, ibidem assurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera salium fiunt, multisque locis inueniuntur, in quos erumpunt: non semper tamen, quod emoriantur, vt vno loco, vel duobus tantum reperiantur, quæ si diutius viuerent, aut vigerent, multis aliis extenderentur. Similiter plurimi fluxus in corpore cessant, & in mortem vsque manent, qui si diutius vigerent, ampliarentur. Philosophia namque docet, hominem etiam in seipso globulum & sphæram esse, res prædictas omnes continentem: necessarium est igitur, vt microcosmi eorum conditiones probe cognoscat, in quibus similia cum sibi similibus conueniunt, cum in Theorica, tum in Practica. *Homo omnia in se continet.*

Animaduertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leuiter agatis, at optime ponderate prius, quid præ manibus habeatis, quidq; vobis faciendum sit. Nam si fluxus eiusmodi curaueritis, necatis homines: itidem facitis, cum præter naturam eorum reprimitis eos. Si curaueritis vlcera per se curabilia, videte, vt indicare possitis ea rursum eruptura, vel aliter hominibus imponitis. Non enim propter salia medicina creata fuit, sed propter manifestationem artis in proximi dilectionem: æger siquidem vester est proximus o medici, quapropter est, quod curetis eum ex ordine quo Deus curas in medicina creauit. Postquam sanus fuerit ope tua, tu proximus eius es: item est quod ipse tibi gratias referat, vt ille, qui cuperet a te sibi fieri, si tibi hoc ipsum præstitisset, quod ergo ipsum impleuisti. Medicinæ veritas igitur consistit in philosophiæ fundamento, postmodum cura feliciter succedit erga Deum & homines. Absq; fundamenti huius cognitione, quid est tua caritas? quam etsi libenter exerceres, illa mors est alterius. Habe cognitionem artis igitur, atque naturæ, nec non lucis istius. *Fluxus nō omnes curandi, nec reprimendi.* *Medicina veritas in Philosophia.*

LIBER SECVNDVS DE CVRA VLCERVM.

Capvt I.

Cibus & potus cur assumendi. Cibus atque potus ad ventris impletionem a Deo non sunt ordinati, sed ad naturæ contentationem: quæ si ieiunium expetat, id obseruetur: si famem, abstinentiam &c. Item non solum illi sunt ad ventriculi famem sedandam, & sitim hepatis assumendi: verum etiam ad istarum corporis partium in officiis, quæ habent a natura sustentationem, & eorum, quæ corpori deficiunt supplementum. Nedum enim cau'is est nutrimentum, at medicamentum etiam: sic & rapæ, caro, panis, &c. Vinum etiam sitis appetitusque non tantum expletionem continet, sed medicamentum. Aqua similiter non sola potum exhibet, ac cereuisia, fructuum succi, lac, &c. sitim extinguunt. In istis autem hæc seruanda potissimum differentia est, vt non solum appetitus hepatis & ventriculi sedetur, verum etiam ipsa necessitas ex ordine [illegible] eatur. *Cibandi necessitas.* Hæc est necessitas, vt corpus ea ratione cibis & potibus contentetur, vt per illos in sanitate conseruari queat, & eius morbi pelli: nam in eis arcana, mysteria que magna latent. *Cibi cur varii hominibus dati.* Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen medicis haud bene cogniti sunt, & potius in vsum assumti. Morbi reperiuntur, qui repletionem habere necessario volunt. Scitis enim vlcus esse, quod *lupus* appellatur, hoc *Morbi repletionem ciborum exigentes.* assidue repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli sunt. Item varii stomachi reperiuntur inter homines, vt canini vix satiabiles, illis est danda repletio, quod hæc sanitas eorum sit. Sunt & vrsi stomachi, qui mell. delectantur, atque rebus dulcibus, istæ sibi sanæ sunt, sic de cetc. is conditionibus atq; naturis. *Stomachi varietas ut beluarum.* Vt in brutis peculiares conditiones reperitæ sunt, stomachorum hominum etiam diuersæ proprietates existunt: aliqui libenter oleribus vescuntur, acetariis, &c. quare vaccei ventriculi sunt: alii carnibus, qui canini reputantur: piscibus alii, qui lutræ stomachi dicuntur: sic de reliquis. *Ventriculorum diuersi appetitus.* Hac de caussa Deus, quod hominum ventriculos in tam diuersis appetitibus posuerit, etiam tam varios cibos atque potus ordinauit. De naturalibus & agnatis a natura dicta sint hæc appetitibus, & non gulosis: gulæ namq; stomachi suam peculiarem sumunt originem in cibis atq; potibus.

Potuum appetitus varii. Varia sunt vini genera, prout etiam diuersæ conditiones hepatum existunt, & potuum appetitus varii, hic ad iulep, ad hydromel alius, ad aquam ille, vel ad cereuisiam, fructuumve succos, aliosque nondum inuentos, quibus iecur delectatur, & q[illegible] medicis iuxta similes conditiones cognoscendi sunt ac ordinandi: natura siquidem hoc nos docet, ex ordine suo seruare diuersimode.

Carnes sale conditæ fluxionibus [illegible] [illegible]. Ad salium fluxiones accedit maxima depravatio per sale conditarum carnium, aut similium piscium esum: nam eiusmodi sal carnibus aut piscibus admixtum vim suæ substantiæ corruptionis facile p[illegible] b[illegible] to[illegible] fionem sui simili[illegible] corruptionis. *Condimenta corruptionem acce[illegible]* Ipsum etiam efficiunt acuti cibi, multis aromatibus conditi, prout zingiber, piper, nec non aliis salibus, vt raphano, sinapio, allio, similibusque. Hæc omnia corruptionem accelerant quod sal accedat ad sal, Mercurius ad mercurium, & sulphur ad sulphur. Sic in stomacho cibi triplices coquuntur ex tribus illis corporibus, pa[illegible] h[illegible] pate

hepat[illegible] propter medici p[illegible]ritia co[illegible] [illegible] post [illegible] [illegible] in eo [illegible] hinc ad [illegible] [illegible] ex abundantia qua [illegible]. Verum contra sal amarum [illegible] [illegible] [illegible] contra sal asperum [illegible], at [illegible] [illegible] nidum, & [illegible] consequenter [illegible] propositionis demonstratione. [illegible] modi seruata [illegible] contra [illegible], [illegible] demum [illegible] in cibo regimen & [illegible] [illegible] vere [illegible] ad sanitatis conseruationem adductum & con[illegible] bo præ[illegible]. Quare cum [illegible] sunt morbi, iamque sumunt argumentum, subsequitur [illegible], quæ dicta est, necessitas.

A[illegible] aduertendum etiam, ad salis fluxum alios accidentales accedere, prout videtur [illegible] antes alia [illegible] semper velle. Non aliter ad salis fluxum alii duo fl[illegible] rure, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentum sal [illegible] corpori naturali co[illegible], ea ratione, qua nutrimentum in sal fluxum [illegible] propter[illegible], [illegible] fluunt Latius ex poris venarum & carnis liquor stillat, & sudor, qui cruor est ibidem, & guttatim in eiusmodi fluxus decidunt, ac ita propter [illegible] in [illegible] essentiam transmutantur cum aliis, & simile [illegible] hac [illegible] triplex salis fluxus efficitur, qui corpus est pro tertia parte, videlicet [illegible] ciborum & potuum [illegible] tertii corporis nutrimentum ex[illegible]ente, ex [illegible], [illegible] ex liquore & sudore, qui in carne sunt. [illegible] fluxus [illegible] per [illegible] excitantur. Hæc a medi[illegible] sunt [illegible] repletio vitetur prorsum in similibus, at potius abstinentia seruetur, [illegible] fluxuum & vlcerum tantum ordinetur ipsa diæta vel abstinentia. Quo facto salis corpus virulentiam relinquit, citiusque persanatur vlcus: nam exsiccatur corpus eius, vt nõ valeat amplius ad cutem fluere, sed suo loco manens exsiccatur [illegible]. Similis exsiccatio minime fieri potest, nisi corpus salis mitigatum sit, alias iterum [illegible] non. Non tamen hac de caussa volo, vt abstinentiam medicamentum [illegible], sed Empiria solum, quæ aliquo tempore locum habet: nam [illegible] quando per [illegible] dicturi [illegible] ægri moritur, aut incidit alius accidentalis [illegible] loquuntur empirici medici, *nisi hoc aut illud obstitisset, omnia se bene habere* &c.

Sancti piique viri [illegible] in [illegible] viuendi rationem seruarunt, non vt nonnulli [illegible] quod hac via se[illegible] ligare v[illegible]rint, sed potius, vt vitam longam consequeretur, quam etiam adepti sunt. Non perse[illegible] perceperunt, eiusmodi cibos atque potus ad longam vitam idoneos esse, verum a spiritu [illegible] didicerunt per diligentem inuestigationem. Diætam igitur habuerunt ad vitam longam. Et [illegible] quis [illegible] homo d[illegible] siderat, idque summa diligentia prosequitur, acquirit. Sic etiam Ioannes Baptista vixit ab adolescentia sua, vsque ad sui decollationis diem absque m[illegible], [illegible] de caussa, quia cibus eius mel fuit, non permisit, vt sal in suam transiret malitiam, neque mel [illegible] nec vino, sed locustis ramorum arborum tenellis & vir[illegible] quare [illegible] admodum vixit, non ob sanctimoniam, aut meritum erga Deum sed propter [illegible] de[illegible] eius officium. Huius vita victusque ratio medicis in exemplum [illegible] debent, qui consilium ad sanitatem hominibus dare cupiunt. At cum [illegible] turpiter, [illegible], nec non adulatorie medicinam [illegible], consilium in regimine coquinæ [illegible], non autem ad sanitatem, sed in quantum videtur eis [illegible]. [illegible] medici prorsus ad chirurgiam sunt inutiles, vt [illegible] quod instituant, verum ad repletionẽ tantum. Alii, qui victus rationem iuxta

R

Sal [illegible] contrarium

Salis fluxus accidentales.

Salis fluxus triplex.

Repletio vitanda in [illegible].

Sal qui virulentiam remittat.

Eremita.

Cibi ad longam vitam.

Ioan. Baptistæ victus [illegible] mortis.

Ioannes [illegible] medicis exemplo sit.

Medic. reprehensio.

necessitatem intelligunt, sanos conseruant homines, & quos curant [illegible], id est, in sanitate perseuerantes efficiunt. Hoc dico solum, vt medici per exempla [illegible]orum ad abstinentiam naturæ, suos admoneant quos curant, vt sani facti, perseuerent in sanitate.

Cum igitur adsint exempla certorum hominum atque sanctorum, per quæ iudicare potest medicus, qua ratione componi recepta debeant, ab exemplis [illegible] et piorum, & non Epicureorum, sequitur inde [illegible] reperiri, quæ dictos morbos externos intrinsecus, & extrinsecus persanant. Nam prout vulnera potionibus curantur ab internis extra, non secus & cibis fieri potest, ad hunc modum [illegible], vt *butyrum, caro, panis, herbæ, vinum, aqua*, &c. talia sint, vt locum potionis vulnera [illegible] supplere queant: nam eiusmodi cibis nutrimentum aptum sit suo corpori. Si [illegible]latiua sint, & mundificatiua, conditiones istas etiam in corpore seruant, idque [illegible] iuxta suam naturam. In nutrimentis naturæ conditio talis est, vt [illegible]mentum vnumquodque nihil aliud existit, quam instauratio quædam ægri [illegible] confirmatio, sustentatioque, nec non augmentatio sanguinis & carnis ei [illegible]. Cum ergo cibus nutrimentum sit, æquum etiam est, vt ad hunc modum [illegible]beatur, quo membrum ægrum ab eo consolationem recipere valeat, & [illegible] nutrimentum ibidem inueniat, auxiliumque. Hac de caussa nutrimentum [illegible] medicamentum continere debet, non quod stomachus illud instar medicamenti [illegible] deglutiat, verum vt nutrimentum digerat: sic de iecinore iudicandum. P[illegible]tis & ad loca sua deuenerit, adest naturæ balsamum, quod hoc ipsum recipit, & potentius confectum, absumit vna cum eius caussa damnum: hac via pars [illegible] suam [illegible]tem adimit, integramque reddit Anatomiam, ac in pristinas vires [illegible] redit, sic vt fluxus amplius emanare minime possint. Postmodum sanatio per medicamentum in cibis situm sequitur, hoc est, progreditur in finem vsque.

Si vero [illegible] ea, quæ proueniunt ex herbis, vt ex lacte butyrum, fac vt [illegible] vaccis plurimum salis adhibeas lambendi, nec non vulnerariis herbis alas, vt *serpentina* [illegible] *agrimonia*, &c. tandem ab earum lacte butyrum extrahas, [illegible] ex agris, & [illegible] lac, excepto caseo: nam vires herbarum vulnerariarum non transeunt in alia lacticinia, solum in lacte manent, aut in butyrum [illegible]. A[illegible] quæ lac non exhibent, carnes administrentur eiusmodi nutrimento factæ, vt supra de lacte habetur, inde nil nisi bonum oriri poterit. Hac ratione [illegible] carnes Iudæis prohibitæ sunt, quod inde morbos & lepram conciperent, cum eis in escam adhiberentur. Consuetum est enim, vt omni quod immundum fuit [illegible]tur porci, qui si, vt supra narratum est, alerentur, quæ caro [illegible] vel porcina foret excellentior. Herbæ vulnerariæ pariter ad hoc optime sunt, vt serpentina similes[illegible] isti ibi malignos salis omnes spiritus digerunt. Reperiuntur herbæ quædam, quæ sumptæ vel comestæ [illegible] iis vlcera persanant, cancrum [illegible] atque lupum [illegible] tinis carent nominibus, Græcis, Arabicis, Chaldaicis, &c. Veteres enim & primi [illegible] d[illegible] [illegible] carum, aut P[illegible] [illegible] ductæ fuerunt. Vetum [illegible] habitæ, virt[illegible] carum [illegible] non [illegible] ad vlcerum c[illegible] [illegible] [illegible] dederit [illegible] rem [illegible] & prima, vitio [illegible] [illegible] [illegible] fo[illegible] [illegible] quæ h[illegible] [illegible] ge[illegible]. Po[illegible] [illegible] vo[illegible] sub [illegible]

Cibis etiam morbi curari posse

Nutrimentum in se continet medicamentum

Carnes suillæ cur Iudæis prohibitæ.

Herbæ vulneraria malignos salis spiritus digerunt.

[illegible]gertur admirandæ virtutes earum supra quæuis extrinseca medicamenta. Meo [illegible] porre cercuilæ iuxta [illegible] coctæ sunt, cum additione dictarum herbarum, quæ [illegible] dibus potæ, [illegible] alia mirabiliter curarunt vlcera, fluxus quoque repressit[illegible]runt, qui [illegible] aestimabantur. [illegible] hoc ipsum effece[illegible] non tam [illegible] quod [illegible] aduersari magis, quam processi conatur. Si[illegible] [illegible] vt supra dicere [illegible] dictum, quod illa fuit excellen[illegible] [illegible] curas operatæ sunt, etsi priori[illegible] [illegible] res, ad anni tertiam partem videlicet: curata sunt ad hunc modum [illegible], quæ multis annis patientes suos torserant. Æquum est igitur, vt earum [illegible] loco [illegible]onem, quo cum herbarius venerit in lucem, per eiusmodi remedia [illegible] hominibus, illa relinquentes, in quibus auxilii nihil hactenus [illegible], ob quæ merito vilipendimini. Mirandū est sane Germanos medicos, in [illegible] expertos non fuisse, quo potuissent eiusmodi herbis [illegible], deque suis viribus & virtutibus aliquid scribere: solum iuxta veterem [illegible] dicere, siquidem est, esto. Percipere non possunt etiam aliquem fore, qui [illegible] is subuenire cupiat [illegible], vt peculiam habeant, omnes curant, hoc [illegible] nemo.

Consolida vulneraria [illegible] [illegible] vulnerum.

Vlcerum cura per decocta earundem.

CAPVT II.

POST vero corpore prout supra, sequitur inde cura per admixtionem, [illegible]: Vbi verum corpus adfuerit, cura consistit in herbis vulnerariis, alia [illegible] præparatis, quam herbarum communis præparatio fieri solet, co[illegible] [illegible]cet cum vino veteri, vel commixtione, repurgationeq; simul cum recenti postea potis, &c. Non ita hoc loco fie. liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum Qui præparare consolidæ radicem nouit, & per se, vt bibi queat, medicamentum habet ad vlcera, sic de cæteris herbis & radicibus: excepto solo, quod sine mixtione vel additione præparentur in potionem, & bibantur, non vt in vulneribus. Optimæ sunt ad hoc negotium & opus herbæ *Consolida, Serpentina solida, Persicaria, Ciclamen, Chelidonia*, & aliæ plures quæ hactenus in vsum non venerunt. Ad hunc modum in potiones adducuntur. ℞ *consolidæ radices optime rasas & repurgatas, contunde: postmodum adde panis tantundem & iterum tundendo simul commisce, plusque panis adde tandemq; postea ponas in vesicam porcinam bene ligatam, & in fimum equinū calidum [illegible] in quo maneat aliquo tempore singulis octonis dieb. aspiciendo.* Fiet inde rubea materia quædam & postremo pultium instar mollis: non præteréat verum tēpus, id est, in fimo longiori tempore, quā decet non relinquatur. Extractum postea torculari fortiter exprimatur, secus manente pasta durissima: cui pastæ plus addito panis, & putrefac, vt supra, tam diu processum hunc seruato, quousque radix & panis expressa penitus exsistant. Accipe tandem succum eiusmodi viscosum, & per se putrefac in vitro suo tempore, post ad[illegible] stilla totum in cineribus, & ab eo quod ascenderit separa phlegma per balneum, vt nullum ascendat amplius. Manet in vitro consolida, pane quidē [illegible] tas [illegible] forma per balneum separato. Non solum in cōsolida processus hic seruari potest, [illegible] omnibus aliis herbis & radicibus vulnerariis etiam, quarum numerus magnus est, & quæ postquam in præparationem adductæ fuerint, nedum vlcera manifesta, verum etiam [illegible] cura intrinseca, pariter ossium & pudendorum rupturas, vt per [illegible] ulæ radicem [illegible]. Succus eiusmodi vulnerarius aut oleum ita præparatū, administrandus [illegible] admixtione medicamēti falini, prout supra, vel vino bibendum, aut in aqua d[illegible], quo curantur vlcera quæuis, ab interni ad exteriora.

Liquores per se debent præter mixtiones.

Herbæ vulneraria quo modo in potionem adducantur.

Consolida in potiones reducta.

Succus vulnerarius quomodo administrari debeat.

Et quamuis hic nouus processus existat, & non vetus, nihilominus maioribus præditus virtutibus, quam veteres omnes, cum in illo substantia rerum in corpus admittitur, & spiritus eius non solum, qui minimum auxilii præstare potest in unouibus. Admirandæ reperiuntur in montibus herbæ, necnon aliis in locis, quæ non sunt in vsu, rusticis magis notæ quam medicis ipsis, & per seipsas rudi modo mirandas virtutes patefaciunt: præparatæ quidem in operationes perficiunt incredibiles, vt etiam Apothecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ discipulo nihil vtilius, qui discere per quam optime cupit, quam, vt in varias regiones peregrinetur: hoc fit, vt audiat ac videat ea, in quibus omnium herbarum cæcique prorsum existunt. Quandoquidem h... medicina tegulis no...s, ... firmamenti, cœlique magnitudine circumtegitur.

Herbæ mon ana earumq; præstans vsus.

CAPVT III.

Vlcerosorum diæta.

VLcerosis ordinandi cibi potusque ex herbis ad id medicamen congruis, aliis prohibitis in finem vsque sanationis. Quo facto primum capitulum prætermittendum venit, ex quo diæta sumenda est. Verum, quia materia peccans præ... existit, eam vna cum cibis repurgare conueniens erit. Huiusmodi purgatio fit ... cibi sumptionem duabus horis, postmodum est quod edatur, idque singulis diebus continuandum erit absque intermissione. Hæc purgatio competens vlceribus, talis non est, qualis humoristarum illa: nam ibidem humor non est, quod illi putant. quare nihil præter vlcus purgatur, non stomachus, non cutis, nec simile quidpiam. Processus istiusmodi purgationum consistit in istis corporibus, nempe vitriolo, tartaro, esula, centaurea, sylanda, iuniperique locustis. At quod ista purgent alio modo non præparata, hac de caussa præparari prius debent, quam ab ista præbeantur. Anatomiam vlcerum solum purgat, vt postmodum ea purgatione facta, reliqua corpora, scilicet incarnatiua, & consolidatiua suas operationes exercere valeant.

Purgatio. Eius modus. Purgatio nis processus. Præparatio.

Præparatio vitrioli.

Præparatio vitrioli. Suspendantur eius vnciæ quinque in viginti mensuris vini, & cum isto repurgetur. Eius vini sumatur cochlear vnum, vt supra narratum est.

Præparatio tartari.

Tartari. Tartari liquoris destillati libra, in vini recentis mensuris quadraginta, repurgetur, vt supra per se naturaliter, & eius vini cochlear vnum detur qualibet vice.

Præparatio centaureæ.

Cětaurea. Maceretur hæc in aqua ardente, postmodum extrahatur eius essentia quinta, iuxta communem vsum. Huius extracti guttas administrabis decem in aquæ destillatæ ex herbis vulnerariis vno cochleari, prout supra diximus.

Præparatio esulæ.

Esula. Huius virentis radicem & herbam, atque semen in sero lactis coquito quousque liquorē habeas. hunc exprimito, coquendoq; suauiter elixato, donec ... administrabis aliquantulum singulis diebus mane potandum. Lac omne liquidum hoc loco sumitur, eo modo, quo tyrus in theriaca.

Præparatio sylandæ.

Sylanda. Coquatur in aqua ciclaminis destillata, cooperta quidem in vitro per horam, ex-

pr[illegible]sta postmodum aqua, recent[illegible]clam[illegible]nis aquæ permixta bibatur mane singulis diebus ad quantitatem vnius [illegible].

Pr[illegible]tio [illegible] locustarum.

Præparandæ sunt in liquore [illegible]cum oleo de spica: hunc vino permixtum partibus æquabibus admirabis. *[illegible] locustarũ*

Et [illegible]s al[illegible] a reperiantur eiusmodi simplicia contra [illegible] pri[illegible]cipalia tamen enumeraui, quibus [illegible]tentus [illegible]. Medicus omnis defectus hominis cognoscens, eosque [illegible] cupiens iuxta potestatem a Deo concessam, per [illegible] medium, primo fundamentus quidnam sit corpus hominis, & in quo sit constitutus h[illegible], vna cum suo corpore materiaque scire debet: eo cognito, facile reperiet quid sibi faciendum sit. Absq; scientia fundamentoq; nemo debet medicinam aggredi, maxime Christianorum, quibus veritas insita est. Verum Gentiles atque Iudæi quoduis pro [illegible] præsumunt facere arbitrio. *Medicinã absq; fundamento nemo aggrediatur.*

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ

Doctoris, de cura vulnerum, libellus excellentißimus.

IN vulnerum cura tres habentur viæ, prouenientes ex vero fundamento huius artis, quarum *prima* vulnerariis in potionibus consistit; *secunda* quidem in fodicationum emplastris: *tertia* vero sita est in Balsamis. Plures viæ reperiuntur, narratu minime necessariæ, cum tres, quæ dictæ sunt principaliores existant in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingressus, feliciter cedet, quare fictitias alias, miserasque fugito vias. *Vulnerũ cura tres viæ*

PRIMA VIA.

De potionibus vulnerariis.

VNaquæque potio vulneraria debet accidentia quæ [illegible]iis arcere, ne vulneribus incidant. Quamobrem istas habere virtutes binas oportet: vnam ad vlcera curandum: alteram ad arcendum accidentia. *Potio vulneraria qualis esse debeat.*

Ad vulnera curandum, istæ sunt excellentiores herbæ, videlicet *agrimonia, pyrola, [illegible] mi[illegible]la, sanicula, serpentina omnes, consolida, betonica.*

Ad præueniendum accidentibus istæ sunt potissimæ, scilicet *hirundinaria, melissa, ver[illegible] a[illegible]amen, &c.* coquatur ex istis vulneraria potio secũdum vsum, & in potum ad[illegible].

E[illegible] quod [illegible] h[illegible]s, quanto citius vulnus aliquod curatur, tanto melius ac felicius ope[illegible]. Et si forte non obstatibus eiusmodi potionibus accidens inciderit, ad mortem [illegible] fieri iudicato, vel [illegible] diuturnam infirmitatem. Procede vt sequitur hoc infra po[illegible]o capitulo.

Potio vulneraria.

Potio vulneraria.

℞. Pyrolæ manipulos duos, Ciclaminis, Saniculæ ana manipulum vnum, Alchimillæ manipulum ß. Coquantur in duabus mensuris vini, iuxta communem vsum. Decoctionem istam in potum administrabis mane vesperique. Verum herbas a quibus decoctionem elixasti, super vulnera ligabis, admixto pauco sale, procedesque secundum ordinem ad vulnera necessarium. Hæc potio curat vnumquodque vulnus [illegible] aut fodicatum. Caue solum ne quid alterius admiscue[illegible]is medicamenti.

SECVNDA VIA.

De fodicationum emplastris.

EST quod hunc per fodicationum emplastra curandi vulnera modum notetis. [illegible] quum foret cetera vos fictitia relinquere, putaticiaque medicamenta, m[illegible] in vero medendi fundamento, cũ tot signis demonstratio[illegible]ibusq; suffi[illegible] moniti sæpius estis, illa non sine plurimis accidentibus in vsum vnquam [illegible] se, contractu[illegible]is aut morte, similibusque prouenientibus ex eis. Q[illegible]apropter [illegible] dicationum emplastrorum tenete, quo vos haudquaquam, nec ægri [illegible] cemini.

Emplastrorum fodicationum conditio.

Emplastrorum eiusmodi conditio talis est, vt accidentia quæuis au[illegible] a-tione secunda, nihil [illegible]ruptionis accidentalis aut contrarietatis admittan[illegible] &c. Quare propter hæc arcana sua notate compositionem eorum, vt eam probe c[illegible]noscetis. M[illegible]lius est e[illegible]im vnicum hoc medicamentum, quam ars integra, q[illegible]am f[illegible].

Ex quatuor componitur.

Vnumquodque fodicationum emplastrum ex quadruplicibus comp[illegible], quadruplici ratione *Prima* quidem ob sanationem, quæ de cera fit. *Secunda* vt a[illegible]dentia quæ vulneribus indies & singulis horis incidunt, amoueantur si[illegible] vt [illegible] s[illegible]latenus maneant: idipsum fit per gummi. *Tertia*, vt alia quibus vulnera præte[illegible]cidentia subiecta sunt, veluti putredini, vermibus, corruptioni carnis, & [illegible] [illegible], auferantur, & hoc per consolidatiua maiora, masticen, myrrham, &c quicquid per ista crescit, optimum est sub eo processu, qui positus est a[illegible]tea. *Quarta*, [illegible] præ-seruat a spongiositate carnis, scabie, pruritu, aridura, contracturis & [illegible] sequitu[illegible], idque per mineralia, prout lithargyri[illegible] m, marchasitam, antimonium, [illegible]aluminarem, & similia. In istis quatuor ars vera componendi fodicationum emplastra consistit, in quibus etiam cura sanatioque vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quam artis habent.

Compositio fodicationum emplastri.

Eius compositio.

℞. Ceræ, Lithargyri ana lib j. Calaminaris, Colophoniæ, ana ℥ ij. ß. Olei communis [illegible] j. ß Liquescant igne leui cera, colophonia, & oleum simul, post a lithargy[illegible] & calaminaris contusa, tritaque subtiliter [illegible] in iniiciantur ac decoquantur ad empla-stri iustam spissitudinem, incombusta postmodum imponantur gummi hæc, vt sequitur.

℞. Oppopanacis Sarapini, Bdellii, Armeniaci Galbani ana ℥ j. ß preparatorum tamen. & in aceto coctorum prius. Et postquã aliis admixta fuerint, addantur isti puluer es.

℞. Corallorum alborum & rubeorum, Mumiæ, Myrrhæ Thuris ana ℥ j. Antimonii ℥ ß Cro[illegible] Martis ℥ ij. His aliis admixtis partem adi[illegible] c[illegible] gnæ mastic[illegible]s, dein [illegible] fund[illegible]. Postmodum hypericonis oleo, necnon lumbricino cum additione C[illegible]ph[illegible] ℥ ß agitato manus inter, & serua.

Non

Non est quod excusationes quæras in descriptione hac, neque vt simtus fugias, aut multitudinem abhorreas simplicium, at potius adhibe diligentiam in his, quæ te securum faciunt. in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac aliis, quæ nobis me curare debes, solum relinque medicamento curam. ipsum est medicus, tu vero non.

Alia compositio fodicationum emplastri cuiusdam, ad vlcera cum vetera, tum recentia, nec non ad vulnera quæuis excellentissimi.

℞ *Galbani, Oppopanacis, ana ℥j. Ammoniaci, Bdellii ana ℥ij.* Terantur omnia minutissime, ponantur per diem & noctem in ollam fictilem & vitreatam, affuso quadrante optimo aceto ex vino facto. Postmodum coquantur in eo, suaui tamen igne carbonum, vt gummi liquescant, quo percepto calida in saccum effundantur, & exprimantur, vt separentur a fæcibus, quæ sunt abiiciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tamdiu, donec acetum euaporatum sit omnino: semper agitanda sunt, ne comburantur. Hoc serua mundissime coopertum, ne quid incidat. Postea sumito olei oliuarum libras duas, ceræ nouæ libram ß. quæ in ollam fictilem vitreatam & satis magnam ponantur super ignem carbonum, & simul liquescant. Iniice tandem lithargyri minutissime triti libram vnam & ß. paulatim & successiue semper agitando, quousque permixta sit, & si adiecti coloris fiat materia, vel incum incipit conueri. Postmodum accipe gummi prius coctum ad quantitatem nucis, & iniice quaslibet vice tantundem, quousq; intrarint omnia, mixtaq; sint aliis rebus & colliquata: videndum interim, ne materia plus æquo calescens efferueat, cum per se valde calida sit Postremo hæc addes. *Compositio altera.*

℞ *Vrsi quæ ar.st lochiæ rotundæ, Calaminaris, Myrrhæ, Thuris ana ℥j Tritis terendis in eius affundantur olei laurini ℥j. & vltimo Therebinthinæ puræ ℥iiij.* coquantur igne tardo summa cum diligentia. Cum scire voles, an satis cocta fuerit, eius parum in frigidam aquam pones, & si non adeo mollis adhæserit, bene se habet; sin minus, & adhæreat ipsis digitis, coquatur latius, donec optime cocta sit materia. Depone post ab igne, & in magnam peluim aqua plenam effunde, postquam infrigidatum fuerit, vt manibus eam tractare valeas, istis oleo camomillæ vel rosaceo perunctis, amalgama tribus aut quatuor horis, & mundo vase reconditum emplastrum hoc seruabis quinquaginta post annos, æque bonum est ac recens, vel anno primo factum.

Vsus.

Istius emplastri virtutes innumeræ sunt ad vlcera vetera, nec non recentia, siccat, mundificat, carnem bonam producit, consolidat, ac sanat vna septimana magis, quam alia diebus quindecim vel mense: putrefieri non permittit, aut corrumpi, nec malam carnem excrescere: neruis truncatis aut contusis optimum est remedium, ferrum, lignum, plumbum & alia de vulneribus attrahit superpositum eis tantum. Venenosorum animalium curat morsus, ictusque: maturescere facit apostemata cuncta sola superpositione: contra cancrum, fistulam, ignem persicum, &c. est excellentissimum, & ad mitigandos omnes dolores. *Emplastri vsus.*

TERTIA CHIRVRGIÆ VIA.

De Balsamo.

Balsami quid. BALsamum aliud nihil est, quam medulla Mumiæ. Mumia siquidem est balsami corpus, quare medicus vtens balsamo hoc, iuxta naturam operatur optime. Verum est oleo præparata destillataque vocari balsama, sed a nullis præterquam imperitis medicis: non continent enim in se Mumiam, ex qua sanatio procedit omnis. Nullam ego friuolorum oleorum eiusmodi facio mentionem. Sal etiam balsami naturam habet, non quod balsamum exsistat, vel mumia, sed eorum est sustentaculum: continet enim vulnus mumiam, cui sal applicatur in sua præparatione plenum.

Mumia ne alterantur. Haud imitandi sunt, qui dicunt, hic frigidum, calidum, humidum, aut ibi [illegible] ista quidem cõtra naturam adducuntur in vulnerum curis, cum accidentia sunt. Cum verum a[illegible]itur medicamentum, ista non occurrunt. Graue nimis atque [illegible] est medicamentum, accidentibus obnoxium, quod eorum curæ contraria [illegible] trario modo pariter succedunt. Huius rei causa latet in scatularum variis co[illegible]

Descriptio Balsami talis est.

℞ *Mumiam cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis,* [illegible] *se reclusa vitreo ponatur in digestionem, per septimanas quatuor.* Post [illegible] hoc digestum, quo quidem humectanda sunt assidue vulnera, donec persanata sint.

FINIS LIBELLI DE BALSAMO.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ DOctoris, de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, Cancris, & maculis ortis a natiuitate Liber.

DE ORIGINIBVS ARTIVM.

CAPVT I.

CVM Deus Opt. Max. nedum cuncta, quæ necessaria sunt hominibus ad cibum & potum, ac ad sustentationem [illegible] lam omne, quod ad eorum sanitatem & commoditatem [illegible]le, necnon ad vitam longam necessarium, idque per diuinum verbum suum FIAT vt in Genesi legimus: hæc o[illegible]um visibilia vel [illegible]is ob[illegible]lore voluit, verum etiam [illegible]ltis & magnis virtutibus naturalibus dotauit, suaque virtute omnipotente confirmauit, vt [illegible] nobis [illegible] mutabilia [illegible]em vsque sæculorum omnium [illegible]. Verum, quod p[illegible] admodum [illegible] cognoscamus eius [illegible] auff[illegible] penitus [illegible], [illegible] gl[illegible], [illegible] & mox [illegible] huius [illegible], cum discrepare [illegible]

[illegible]

facere nos tamen oportet, si naturam in suis magnalibus & mysteriis cognoscere volumus. Deus enim creauit eam eiusmodi viribus atque virtutibus ornatam, vt non occulta maneret in eis, vel istæ laterent in ipsa: verum vt vniuersaliter omnibus hominibus, cunctis etiam creaturis venirent in vsum ad earum commodum & vtilitatem.

Quinam tamen homo primus Adam hæc omnia nouerit, & naturam ipsam in suis viribus atque rebus supernaturalibus perfectissime, valde miratu dignum, præsertim quod post sui creationem & ante lapsum, lucis naturæ prorsum expers foret, creaturarumque Dei nullam haberet notitiam, sed in Paradyso cum Eua sua coniuge viueret ac ambularet in summa simplicitate. Postquam Deus tamen eos in tentationem eam incidere permisisset, item serpentem seducere mulierem appetitu scientiæ, cogereque, vt morderet in pomum, istudque marito præberet comedendum, quod serpens eis polliceretur multa (prout in primo libro Moysis legimus) inquiens: *Omnia vobis innotescent, bonũ atq; malum, imo similes Diis eritis, vbi de fructu hoc ederitis.* Quod etiã statim factum exstitit, etsi postmodũ valde pœniteret eos, transgressos esse [illegible]; fuisse mandatum Dei, qua de caussa fuerunt extra Paradysum eiecti. Serpenti minatus est vtique Deus per mulieris semen, Christum videlicet, capitis contritionem. Hac via docti fuerunt Adam & Eua, necnon in luce naturæ peritissimi facti. Horum omnium serpens ex permissione Dei caussa fuit, & vti doctor eis exstitit. Quapropter non sine caussa in præsentem vsque diem serpentes, & præsertim Germanici, maximas, & imperiis incredibiles potentias, ac supernaturalibus virtutibus persimiles ad huc retinuerunt.

Serpentiũ incredibilis potẽtia vnde.

Scitote igitur primum serpentem in Paradyso nedum potestatem & vires habuisse solum Adamum & Euam ex peculiari permissione secretoq; diuinis tam alte in luce naturæ sublimandi vel instruendi, ad boni & mali cognitionem: verum etiam post illum ceteri serpentes omnes, vt supra dictus in finem vsque mundi: eiusmodi magnaque mysteria ex natura, & potissimum ex voluntate peculiari Dei retinent & habent. Inde colligi potest, non sine caussa tam alta mysteria naturæ serpentes in præsentem vsque diem possidere, tum etiam non præter occasionem lapsum primum, & mandati Dei transgressionem per serpentes accidisse, cum Deus omnipotens ei plus mysteriorum & altiorum quam aliis quibusuis animalibus, viuentibusque suis creaturis tribuerit, & appropriarit in earum creatione: quare non mirandum est magis per serpentem, quam per aliud animal lapsum accidisse. Sciebat enim Deus penes arborem, quam summe prohibuerat primis nostris parentibus, habitare serpentem. Quamuis concedendum, in eum intrasse diabolum, & per ipsum esse locutum illum: quod etiam non sine caussa fecit: optime sciuit enim, animal hoc in luce naturæ [illegible] dotatam esse per Dominum creatorem pro sui natura [illegible] ipsemet diab[illegible]is. In[illegible]ctum est (vt ex prouerbio dicitur) quod similis in sibi similem intrarit, & ita si ex serpente, necnon diabolo facta cons[illegible]atio quædam.

Serpens plus habet mysteriorum, quàm omnia animalia.

CAPVT II.

QVo autem progressu tamen id fiat, vt serpens homini tam abstrusa mysteria naturaliter [illegible] lucis naturæ pate[illegible], [illegible] bonum atque malum, item simplicium omnium & creaturarum proprietates & vires doceat, quod inexpertis fieri super naturali quapiam arte videtur) breuem de primo serpente vobis instructionem dabo.

Serpens quo pacto naturæ mysteria homini patefeciat.

S[illegible] tota [illegible] serpentem [illegible] per bona verba [illegible], [illegible] occidi[illegible], neque per con[illegible] stel-latione[illegible] ac [illegible]as magis quod hominem in [illegible] [illegible], verum per nomina in potentiam tantum nam [illegible] plus [illegible] [illegible] [illegible] incid[illegible]. Vnde facti colligi potest, serpentem [illegible] [illegible] effectum inseruisse, nec non essentiam spiritualiter, non secus, [illegible] [illegible] tota natura substantiaque sua [illegible] in e[illegible]. Simplex in his [illegible] [illegible] [illegible] valet [illegible] hac de caussa margaritas ante porcos non esse proiiciendas. [illegible] [illegible] in fine [illegible] [illegible]. In vltimo libello meo Mysteriorum non solum hunc processum perfecte prosequar, verum etiam alia multa secreta pulcherrima propalabo. Quare his pauca hoc loco satis habeto.

CAPVT III.

QVanquam antea de his scribere nolui, nec aliquo librorum meorum hactenus [illegible], tamen [illegible] summe necessarium fore videam, nedum medi[illegible], verum etiam omnibus [illegible] artes & scientia naturæ plantari denuo, cum paul[illegible] [illegible] transeant, & [illegible] tempore [illegible]tur. Id ego veram in [illegible] [illegible] [illegible] quod summa Dei [illegible] donaque, non vt dona diuina rec[illegible] [illegible] ab [illegible]nibus. Ea de causa Deus irritatus, illa nobis e manibus eripiendi [illegible] [illegible] [illegible]sionem [illegible] [illegible], [illegible]andi, gratiamq, similia, nec non alia plura [illegible] [illegible] na sua cum gratiarum actione cognoscendi.

Medicina [illegible] [illegible] [illegible] transeat.

C[illegible] igitur de serpente tractare proposuerim, æquum erit, vt latius q[illegible] [illegible] [illegible] sit ex partibus eius ortum enarrem. S[illegible] tote pro parte linguæ hanc [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] potentia [illegible] demonstr[illegible]. Quamobrem plurimi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] effectis, v[illegible] [illegible] [illegible] & inuisibiles [illegible] in [illegible] f[illegible] successit, & in [illegible] [illegible] [illegible] nedum, verum etiam [illegible] [illegible] multa, magis quam [illegible] queat.

Serpentis lingua [illegible] quid [illegible].

Ad hunc modum etiam [illegible] us [illegible] latus intentionis suæ campis [illegible] quamuis narrat[illegible] [illegible] ind[illegible] [illegible] existat, non tamen ea de caussa in [illegible] [illegible] [illegible], vt quispiam vtatur ea nequitia, sed quo videatur, quam ad [illegible] [illegible] careat. Quanquam in illis & similibus fides cooperatur add[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dum vsum. Nonnulli partem [illegible]stam hominibus ad cor externus super[illegible] [illegible] [illegible] garunt, qui laborarunt in ternis apostematibus propter [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] portionem extraxit, vt instar guttarum [illegible] [illegible] [illegible] fusa fuerit, quo semper [illegible] [illegible] rursus illa pars applicata est, iterum, ac tam diu, donec nulla gutta prorsum appareat: hac via patiens sanus euasit.

Veneris ex [illegible] serpentis [illegible].

C[illegible] fons similiter [illegible], vt alio loco dicimus, demto solo, quod hic [illegible] [illegible] acula perforetur acuto deorsum & in [illegible] pendatur, donec siccetur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] superi[illegible]: ad hunc modum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] extraxit. Verum [illegible] tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] patientes qui propter sextam respectum illius & morbi toties alias bufo similis [illegible] [illegible] [illegible] quousque [illegible] amplius, aut [illegible] [illegible], tum denuum ext[illegible] [illegible] [illegible] reiectum, a [illegible] ita patiens curabitur. Non propterea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reiiciendus est vsus eius in medicina, sed vt [illegible] habe[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. O[illegible] [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] a n[illegible] in [illegible] [illegible] vitæ [illegible] [illegible] curaretur, [illegible] act[illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

B[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

CAPVT IV.

MVlto maiora quam supra posuimus, per dictam partem serpentis, & m[illegible] [illegible]m adimpleta sunt, quæ hoc loco supra quod recitare prolixum, lectoribus tædiosum foret. Verum vbi de curis magicis agam, nedum de hac, verum etiam d[illegible] longe maioribus rebus & viribus supernaturalibus legi poterit abunde satis, & quam varia gestarint veteres, quæ supernaturales vires atque virtutes demonstrarunt, in grauissimis ægritudinibus ac defectibus, in quibus terræ natura nihil efficere potuerat, pepulerunt & curarunt. Operationes in istis ita potentes extiterunt, vt gestatione sola vires suas demonstrarint, homines mirabiliter ab armis omnis generis tutos reddendo, ab omnibus inimicis eorum similiter ipsis felices admodum successus & victorias adferendo, pluraque narratu minime possibilia. Verba quædam inuenta sunt, characteres, sigilla, signa & mirabiles imagines in carta virginea depictæ, nonnunquam in metallis celatæ, præsertim in *Gamahi*, vt carneolis, saphiris mirum in modum, & variis formis hominum, animalium, ac diuersarum figurarum, quæ singula mirificas & supernaturales vires in suis operationibus manifestarunt, vt etiam pro parte scriptæ reperiuntur, prout a Ptolemæo, Virgilio, Alberto magno, &c. Cum tamen authorum eiusmodi libri iam extantes, a ceremonialibus ita corrupti sint, eis nullatenus fidendum, nisi quis prauum a bono separare nouerit, nucleum eliciens, abiectis corticibus.

CAPVT V.

NEc non est, quod quispiam putet, me velle homines impellere, vt credant, aut his vtantur; ad id in cuiusque situm est arbitrio. Quanquam Virgilio, nec non Alberto magis quam aliis scriptoribus est credendum: nihilominus optimum quod fecerunt, sibi retinentes subticuerunt, secum in tumulum deferentes. Quare [illegible] excellentius præ manibus iam extitit, quam ipse Techellus scripsit, etsi [illegible] ma [illegible] torum pars eius extet, quod penes eos, qui habent [illegible], contemnantur, [illegible] de causis, quia Iudæus fuit, magnus tamen in Israel magister extitit. Verum [illegible] parui [illegible] ab imperitis & insciis, ars maxima præstantissimaque Magia, nec non Cabala transierunt in obliuionem, & ab inexpertissimis contemptæ Sophistis [illegible]. [illegible] rauerunt isti rudes homines, omnipotentem Deum [illegible] populo Israel [illegible] manifestum [illegible] tempore plus in luce naturæ, quam [illegible] Christi [illegible] hactenus. Quamuis in Theologia naturales & supernaturales [illegible] habemus, vnde vaticinamus eas omnes addiscere, quod [illegible] bus [illegible] occultum est & longe difficilius quam vt ab eis intelligi queat. [illegible] cuius [illegible], vt infanti [illegible] nos po[illegible] Salomonem, & Prophetis, cum nouo testamento, & [illegible] tius mundi [illegible] occultum.

Vt ad propositum de serpente redeam, si tote in [illegible] rute vel spo [illegible] vires, [illegible], cum [illegible] eius eis [illegible] facit, v[illegible] illud plurimi [illegible] quo tulerunt arma, [illegible] sunt. Inde pu[illegible] p[illegible] præsupposito, victor[illegible] habuerunt, [illegible] Sed non omne [illegible] solum, quod [illegible] putandum, non [illegible] tur.

Caput VI.

Serpentis adeps vires. Serpentina caro ad quid prosit.

IAm ad serpentis conclusionem perueniamus. Postremo de hoc notato, pinguedinem eius & carnem in se maximam curationem continere, non solum in recentibus vulneribus, at venenosis morbibus etiam, in vlceribus &c. Multas alias virtutes habent, & præsertim ipsa caro medicamentum est excellentissimum, vbi primum ablatum caput fuerit, & cauda, pulso prius ab eo [illegible] humore, qui venenum est [illegible] ubi [illegible]. Breuibus ista comprehendo, quod alibi latius tractem, quare [illegible] his pa[illegible] esto.

De serpentum contra [illegible] autorum.

De c[illegible] & serpentum adiurationibus, vt aliquid adseramus. Istæ contra D[illegible] atque [illegible] sunt. Quamuis admittam eos [illegible] medio domitos & [illegible], tamen id fieri minime debet, non magis quam superstitiones & Idololatria, quæ neminem [illegible] ægrotum aut sanum efficere deberent, cum id vera fide per naturam facere possimus. alijs quæ dicta sunt omissis. Verba quædam supra serpentes prolata faciles & quietos eos efficiunt, ac ob. dientes. Item præseruatiua nonnulli habentur, quæ tutos vtentes eis faciunt a serpentum & aliorum animalium venenosorum morsibus: quæ varia sunt, vt alibi scribimus.

Præseruatiua contra morsus serpentum.

Quanquam de serpente [illegible] antea memini, parua cura habenda est, quod in suo genere sit optimus, verum [illegible] plerisque, nec non crocodilis, salamandris, atque basiliscis maxima, quæ [illegible] serpentum contenta [illegible] omnia, hominibus inimicissima, venenumque [illegible] diriguntur. Quamuis in Germania raro vixq; reperiantur, nihilominus [illegible] memini [illegible], quo melius ab eis cauere possint homines vbicunque fuerint. M[illegible] præseruatiuum non noui, quam sit camphora in oleo petroleo, vel oleo de S. Q[illegible] soluta. quantum poterit [illegible] & manus, pedes, ac aliæ corporis nudæ partes inungenda sunt [illegible] serpentibus tuto poterit agi versarique. Si tamen hæc [illegible] contra periculosissimos serpentes, vt illi [illegible] sagittarum [illegible], quod [illegible] in homines irruant, non fuit sufficien[illegible] qui [illegible] crocodili, nec non basilisci, qui hominis aspectu [illegible] aliqui supra [illegible] *Garam. b.* gestarunt, in quibus homines sub [illegible] pede serpentem habere [illegible] ad caput. Hoc fuit penes antiquos optimum [illegible] præseruatiuum. De his Tech[illegible] præ cæteris optime [illegible] Verum a Sophistis nebulonibus intercepta [illegible] communis [illegible] quæ sibi retinent, aliisque [illegible] & falsas opiniones. Hac ratione proprium [illegible] plorandum est. Contra quid agendum, actum [illegible] quod Deus [illegible] relinquendum.

Tech[illegible]

Vt [illegible] attingam, existimo, haud fore necessarium, eas hoc loco tractare [illegible] libro quodam Magis [illegible] secretis, & similibus alijs. Quare satis de tractatu serpentum, &c.

Caput VII.

Basiliscus [illegible] remedium [illegible].

SVnt & alia præter serpentes animalia quædam horrenda prorsum, & contem[illegible] [illegible] maximis dotata sunt. Vt basiliscus, de quibus tertio capitulo dic[illegible] est [illegible], maximum in peste [illegible] exhibent, & in morsibus venenosorum animalium, exsiccati, nec non alligati, cito venenum extraxerunt omne, vitam ægris conci[illegible] vbi cetera medicamenta nihil prodesse potuerunt. Videmus etiam per eundem remedia

media morpheam statim a fundamento prorsus extirpatam fuisse, cum vipi cocti fuerunt in oleo, quod dein [illegible] hoc morbo [illegible] persanatum est, & alia multa, quæ putati tu medici tanquam fabulas existimant, ego vero secretissima quædam arcana. *Morphea remedium bufo.*

Similiter aranea, quæ horrendissimum animal existit, quam egregium contra febres quartanas remedium adhibetur [illegible] eius cum nucis corticibus inclusam gestarit æger in quartam vsque diem. Item in Salamandra, quam varia tentarunt alchymistæ donec repererunt artem confitendi per eam aurum atque tincturam ad metalla: quanquam in medicina haud vtilis existit, nihilominus ob ea, quæ dicta sunt laudabilis, tractatu quidem periculosissima, quod celerrimum venenum habeat, & potentissimum, quare cauendum ab eius tactu, &c. *Aranea arcanum contra febres quartanas. Salamandra vsus.*

Capvt VIII.

POstquam de venenosis & horrendis animalibus egimus, alia communiora quædam addiscamus: puto vos non ægre laturos, vt mos putaticiorum hactenus medicorum fuit, omnia simplicia, quæ non sunt apparentiæ magnæ, sed facile haberi possunt, contemnere tanquam inualida: non considerantes Dominum Deum frustra creasse nihil, sed vnumquodque peculiaribus dotasse viribus ac virtutibus, iuxta suam voluntatem. *Medic. reprehensio.*

Quod hæc autem ignoremus, eius ipsi nos caussa sola sumus, ob nostram negligentiam, incredulitatem & in perquirendo naturæ lucem pigritiam, &c. Tum si quispiam alius in quærendis Dei donis maxime sudet, quo prodesse possit aliis, atque docere conetur: ita prauæ naturæ sumus, vt nedum ingrati labores eius vilipendamus, at etiam carpentes irrideamus. An hæc fideli medico displicere non debeant?

Hoc a scriptione me retraxit, quanquam antea vos inter me numeraui, sum tamen vester in [illegible] & inu[illegible]tor, qui libenter vos meam artem omnem quam apertissime [illegible] declarassem, & [illegible] pueris [illegible] solebat, intulissem, nisi me [illegible] nec non proprii commodi laudisque venatio, qua vobis ipsis honor [illegible] alienos, & non eis, a quibus [illegible] artes. Quare mea prorsus non est [illegible] digni, quamuis optime sciam vos ea plurimum indigere, si veri medici [illegible] tantillum in proximum caritatis. Cum tamen [illegible] loculorum vtili[illegible] vxorum [illegible] strarum coq[illegible] & arcis [illegible] quam ægros curetis, est quod [illegible] iterum tribuam, etsi me perp[illegible] inculpetis. Nil boni de vobis loquor, non sine caussa tamen, sed quia loculorum [illegible] medici tantum, quos multis [illegible] omnibus [illegible] morbis quo fit etiam, vt splendidas domos ædificetis, [illegible] palatia, aureos gestetis annulos, [illegible] vestes, &c. [illegible] mihi impr[illegible] opes meas & [illegible] quas habui, gessique: verum si tantas extorsissem ab ægris pecuniis, [illegible] fuissem, & loculos meos potius quam ægros curassem vt vos, [illegible] vestro quouis fore: quanquam & sic longe sum vobis opulentior omnibus. Con[illegible] possideo quam vos, videlicet artes, quæ meæ diuitiæ sunt [illegible] non auferet non ignis aliquis nec deprædator, nisi vitam [illegible] possidebit [illegible], cum in me sint occultæ nec non inuisibiles [illegible] vti ventus. Ecce tales opes habeo, quæ domos, prædia, vestes, & pecunias [illegible] quæ possi[illegible]etis, cum sint permanentes. Et quamuis pecunias meas cum bonis viris absumam, nihil de capitali mihi deperit, hoc artes exsistunt, quæ nunquam auxiliante Deo me deserunt *Medic. reprehensio. Theosbrastus.*

CAPVT IX.

Vermis terrestris arcanum aduersus panaritium.

PRopo[illegible]ui de quibusdam tractare simplicibus, & præsertim de quibusdam a[illegible]alibus, & morbis ad quos pertinet, quo[illegible] n[illegible]lus medicus ante me fecit hactenus mentionem, puto quod ignorarint, aut si forte nouerint, ea contem[illegible]ru[illegible]t, sicvt in obliuionem transierint. Primo [illegible]te vermem te[illegible]strem omnium maxime vulgarem, quem lumbricum vocant, & pl[illegible] quod illis tempore pro[illegible] extra terram. Quis putaret istum virtutem & mysterium in se tantum continere, contra genus omne vermium, ex morbis ori[illegible]ntium, & potissimum in panaritio, vel paredalitio morbo digitorum, qui vermium instar eos maximo dolore corrodit, ac intolerabili, sic vt noctes atq; dies ægros t[illegible]rqueat, n[illegible] maxime, quare veteres hunc morbum *rodentem vermem* appellarunt: nec sine caussa, cum scirent eum verme pellendum esse, curandumq;. Processus eius ad hunc se modum habet.

Panaritii cura.

Recipe vermem iam dictum paruum aut magnum, iuxta respectum personarum atque dolorum. Nam si homo senex aut mulier exsistat, vel dolor ipse magnus, [illegible]o maior lumbricus assumendus est, vt morbum eiusmodi superare valeat. S[illegible] per[illegible]dus est [illegible]teolo digito, vel ei loco in quo dolor maximus exsistit, & man[illegible] viginti quatuor horis, aut donec viuit: eo mortuo, curatus est morbus, & v[illegible] vermis mortuus. Non quod hoc per incantationem, idololatriam, aut superstitionem fiat, sed ex naturæ virtute & operationibus. Inde satis colligi potest, omn[illegible]m Deum nihil æque paruum, simplex, vel deforme super terram creasse, tam contemptum [illegible], quod in hominum sanitatem esse non debeat.

Cum tamen ista parum aut nihil vobis in crumenam aut in coquinam adferant, ea minime pati potestis, at contemnitis & irridetis, imo prorsus eradicatis, quod sane deplorandum venit. O quod ego [illegible] medic[illegible] a vestra perdide[illegible], a [illegible] nihil mercedis accepi, vt inter[illegible] alios multos sub[illegible] ho[illegible]res, quo[illegible]

Medicorum reprehensio.

gratiam libenter [illegible], nihil ab eis cupiens: contra vos Doctores [illegible] lo[illegible] [illegible]a conspicitis, quanto minus pedites vel equites ægros [illegible]uisitis, non nu[illegible] pecunia satis ampla? Singula penes vos ordinata [illegible], q[illegible]bus obuc[illegible] ne [illegible] cuique l[illegible]tio batzius conuenit, schedulæ grossus, visitation[illegible] floreni q[illegible]drans & c[illegible]tationi super asinum florenus medius: apud chirurgos [illegible] [illegible] L[illegible] hoc corpus crumenæ magis quam curationis ægrotantium [illegible] [illegible]. [illegible] ger vestræ medicinæ scopus existit: vt si non ægris, crumenæ vestræ satis abunde subuentum sit.

CAPVT X.

V[illegible] terrestris [illegible] [illegible] [illegible] S[illegible] [illegible] C[illegible] [illegible] [illegible] ca[illegible].

QVod de vermibus rationem absoluam, [illegible] h[illegible] habere vires curandi panaritium & supprimendi: verum [illegible] h[illegible] tu[illegible] & susten[illegible]io [illegible] habe[illegible]tes quocunq nomine vocentur, [illegible] u[illegible], nec non h[illegible]ibus [illegible] eas administrati c[illegible]: in capitulo [illegible] vermes omnes ad hunc modum expellun[illegible] & [illegible] [illegible]. Per eundem etiam [illegible] c[illegible] li fuerunt, [illegible] dolores maxim[illegible] de [illegible] p[illegible]dum [illegible] [illegible] [illegible] perso[illegible] [illegible]

[illegible] est [illegible] ibidemque mori permiserunt [illegible] & [illegible] mortuus est. At si [illegible] ; [illegible] dicatio [illegible] empla [illegible].

Ad hunc modum etiam febris & hydropisis, vbi cancro fuerunt vngues omnes ab- [illegible] postmodum et super dorsum colligati, & hoc modo rursus in fluuium positus est, nulla tandem adhibita cura latius: hac via datum est hominibus auxilium. Non quod ista superstitiosa sit non magis quam quæ dicta sunt, vt putatiui præ[illegible]osique medici per [illegible] iudicant, mundoque proponunt, sed per naturales operationes atque diuersas, quæ huic vel [illegible] creaturæ tales vires ab initio tribuerunt, adimpletas. Quoniam in omnibus non iuuent eiusmodi remedia, cuius causa notanda venit, hæc nempe, quod patientis vitæ forte [illegible] terminus instet, sic vt morbus eius [illegible] initium exsiliat, a quo tendit ad finem. Id putatiui, nec non inexperti medici non considerarunt, vbi quid sciuerunt, eoq; [illegible], frustratique spe [illegible], quare quod non in omnibus successerit, falso iudicarunt, & concluserunt ea per superstitionem fieri, vt cum homo firmam & constantem eis fidem adhiberet, absq; hæsitatione quapiam iuuaret, alias non: sed [illegible] eam esse medicinam, vbi quis imaginaretur contra, vel debilitaret.

Quanquam admitto imaginationem & fidem esse tam potentes vt per eas nos ipsos reddere sanos aut ægros valeamus: [illegible] quod maius est, possimus in æternum [illegible] rt, vel perdi, se[illegible] quem [illegible] iæ fuerit. Quare [illegible] Christus tantum de fide loquutus [illegible] ætiam infirmos curando semper dixerit, *Fides tua te saluam fecit, aut fiat tibi [illegible] fidem quam habes.* His nos admonet medicinæ [illegible] quoque fidem [illegible] adhibendam esse, iuuareque posse credendum firmiter: non comprehenduntur hoc loco putatiui, sed medici fideles tantum, & veri, qui de salute [illegible] patientium [illegible] sunt, vti Christus. Non est etiam, quod facilia media suspendantur, quorum nonnulla recitauimus. Nam legentes Scripturas sacras & exempla, quæ continent, perpendimus & videmus, Christum atque Prophetas graues admodum infirmitates [illegible] curasse mediis, vt cum ipse Christus oculos aperuit cæco simplici luto cum saliua. Propheta similiter curauit [illegible], superpositione ficus vnius. Alia plura [illegible] similia habemus in Scripturis exempla, quæ recitare longum foret. De virtutibus notate latius.

CAPVT XI.

ALiæ multæ virtutes in cancris inuentæ sunt, vti maximum in igne persi[illegible] fri g[illegible] fuerunt, & ex eis succus expressus & applic[illegible] s. Al[illegible] fl[illegible] t vng[illegible] tum ex [illegible] curantur adustiones [illegible] aqua [illegible], vel igne [illegible], a[illegible] compererunt hoc medicamentum [illegible] di[illegible], similiter in calidis & circu[illegible] vlceribus: in dol[illegible] [illegible] tempora cancris [illegible]: pariter ad vl[illegible] vbera [illegible] p[illegible] um. Vrinam sciunt, & calculum aut arenam, & [illegible] per vrinam: nullum in summa [illegible] [illegible] Quare [illegible] c[illegible] v[illegible] curent, cum ab [illegible] modi morbis [illegible] præ ceteris [illegible] p[illegible] nt.

[illegible] ciu[illegible] tyrannicis & alienis [illegible] q[illegible] rum, vete[illegible] & [illegible] ab[illegible] us,

Med. rei prohibendae ad curam cancri.

& corrosionibus per aquas fortes. Aliud fundamentum non habuerunt, quam quod per corrosiua putauerunt [illegible] esse superandos, quo factum, vt hos inum dolores in martyria conuerterint, non considerantes eiusmodi per se [illegible] corrosiuos existere, sedatiuisque potius, quae dolores mitigant, vtendum esse, quietisque sanitatem introducendam. Contra semper haec friuola stulta nimis com[illegible] fuit, vt malum malo vincerent & curarent. Ego vero dico, dolores membrorum qui suis ad optimam quietem adducendi sunt per sedatiua: sequitur inde sanatio. Exemplo tibi sit homo valde cholericus, qui non similibus cholera, verberibus & malis verbis mitigari, sedariue potest. hoc loco similiter fieri credendum. Itidē de [illegible] moestis & peccatoribus intelligendum, istorum tristitia cordisque moeror gaudio consolationeque [illegible] debent, vt absolutione per Euangelium: haec est summa contra peccata recog[illegible] per poenitentiam vera medicina. In istis etiam est quod consideretis, bono malum euincere, non econtra: negotium enim hoc non intellexistis hactenus. Curare voluistis falsa medicina vestra cancrum, & vermem occidere, quod non nunquam accidit, sed patiens ante hos mori coactus fuit. Alii truncationibus, ad[illegible] corrosionibus, & similibus tortorum operibus & martyriis eiusmodi prorsus [illegible] aggressi fuerunt, spem in auripigmento fixam, & in sublimato Mercurio habentes.

Mercurii sublimati magna vis.

Quamuis in calcinato magno, dulcique Mercurio sublimato, nec non [illegible] Mercurii, & potissimum in essentia quinta dicti Mercurii maxima sanatio consistat, nedum istorum, sed longe maiorum, vt syronum, fistularum, lupi, [illegible] non adducendorum: non tamen, vt ex montibus eruuntur ad medicinam [illegible] da sunt. Cum ergo vos eorum praeparationem ignoretis, merito pariter ab [illegible] nere vos deceret, aut prius ab alchymistis addiscere, vt illa possetis in suum verum gradum adducere: postmodum illis vti, non prius: nam bene vobis aliās minime cedent: sed vt supra de mortificationibus dictum euenict. Poteritis cancrum & vermem quandoque pellere, sed pectus, pedes, digiti, manusque, nasus, aures, & [illegible] membra prius abedentur, tum oportebit [illegible] eiusmodi morbos vna cum suis perire membris aut regionibus. Istae curae non debent a magistratibus tolerari, sed [illegible] ueraque plurimum in eiusmodi medicos animaduersione tolli. Nequid ob [illegible] mur eorum quae ad ista pertinent, animaduertite, lupum sanatum fuisse [illegible] vnguentis & cataplasmatibus ex lupinis carnibus & pinguedinibus compositis. Cum plures istiusmodi narrari possent, cum tamen principales posuerim, reliquas omitto, latius experientiae tuae committens.

Capvt XII.

VT in finem intentionis meae perueniam, hoc meis praesentis libelli capitulo postremo, supremam sane curationem & occultissimam in [illegible] ciam, quae cunctas alias excellit [illegible] summam. Notate [illegible], in tollendo [illegible] vlcera, quae vermes a veteribus rodentes appellata fuerunt, vt *cancer*, *[illegible]*, *[illegible]*, *fistula*, *lupus*, &c. ad hunc modum per sibi similia [illegible] quaedam animal a [illegible] similibus ablata, prout si homo [illegible] quae [illegible]

Ma[illegible] rum [illegible] natā cur.

g[illegible] corpore g[illegible] natiuitate, si [illegible] dolore [illegible] tur, vel ad aliquam rem appetitum habens, aut [illegible] eiusmodi caussa sunt, & maxime [illegible] in [illegible] tali mater foetui adhuc in [illegible] corporis, & non foetus, sua ratione habita [illegible]

[illegible] bus

bus conſcripſi: quo loco nullam iſtarum feci macularum ab vtero matris conceptarum mentionem, quare hoc libello tractare volui, & hoc breuiter. Notate igitur proceſſum earum per ſimilitudinem.

Vermis natiui cura.

Demus te vermis imaginem viſibilem, coloreque ſimilem in maculæ forma quouis corporis loco habere. Perquirendum eſt a matre primum, cuius generis eiuſmodi vermis extiterit, cuius magnitudinis, coloris, & formæ, cum tempore, die videlicet, hora, minutoq; quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: tertio perquirenda eſt iſtius occaſio, tactuſque. Si tamen exacte ſingula per matrem addiſci nequeant, quod raro cuncta recolant: ab aſtronomia & Magia petendum erit: iſtæ ſiquidem artes perfectiſſimam inſtructionem dabunt. His a te cognitis, eſt quod eiuſdem generis vermem accipias vnum, omni proportione correſpondentem, & ſi viuus ille fuit, de quo mater imaginationem conceperiſſet, viuum etiam ſumere decet, ſi vero mortuus, & mortuum accipito, quem eodem etiam tempore, quo matris accidit imaginatio, ſuper maculam ſeruata concordantia quauis ligato, & viuum in mortem vſque relinquito, mortuum autem vſque ad putrefactionem immotum. Et ſi forte matri ex appetitu contigiſſet, infans eo ſatiandus venit, & contentandus: ſi tamen ex timore terroreve, ſimile quid infanti fuerit incutiendum interea temporis, quo ſuperligatur vermis. Ad hunc modum eradicatur a fundamento vermis extra carnem, non tamen extra cutẽ intrinſecus. Ad hoc aſſumẽda eſt aqua fortis, vel regis vehementiſſima, tum prius aqua recenti lota cutis, illa perlinienda, & eiuſmodi cutis in octo vel quatuordecim diebus ad ſummum auferetur, & recens ac munda naſcetur alia. Hac via poteris nedum animalium quaſcunque maculas eius delere generis: verum etiam fructuum & creaturarum omnium, per ei ſimile quod matrem ad imaginationem traxerit.

Maculæ ex terrore, appetitu, &c. vt curentur.

Breuibus itaque propalaui curationem occultiſſimam inter omnes, qualem ante me nullus poſuit aut ſcripſit. Nec ea de cauſſa vereor, quia primus in hac re fuerim, cum egomet expertus ſim, veriſſimum eſſe remedium, quod etiam ob oculos ponere poſſum. Hoc ipſo meum hunc libellum concluſum volo.

FINIS.

T

Et quamquam practica manualis omni ex parte scripturis exprimi non potest, vt sunt vulnerum conclusiones, & similia: nihilominus dexteritate propria per assiduam experientiam habitum contrahente, discito non contra naturales conclusiones agere, ne monstri quid excites præter naturam, aut excrescere facias.

Signa quæ in vulneribus maxime cognoscenda sunt.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæve mala signa vulnerum existant, & quid accidentis immineat, quid illa significent, vt occurrere valeat indies, & obstare. Quandoquidem si corpus sanum ab accidentibus tutum non sit, quanto minus ægrum. Hæc si non intelligis, ipsum te fallis, perdisque patientem, cum resistere non possis accidentibus, artique fidas, quam etiam non calles. En quinam ægros & vulneratos in maius vitæ suæ discrimen ponas, cum idipsum quod contemnis, vulnere longe periculosius existat. Contra cum huiuscemodi prænuncia signa malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obstruere facile poteris, laudemque tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia, iudicioque præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creuerint, hoc est, donec optime didiceris. Nihil hoc loco superbia, iactantia, vel arrogantia prosunt, at ipsa vera scientia. Hæc sentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in aliis quod finem exspectare vix e millibus vnus disciplinæ sui voluerit, sed fere semper in magistros euaseruut omnes, antequam veri discipuli dici mererentur.

Vulnerũ signa quæ bona, quæ mala.

Ægrotis ne permiseris quod noxium esse putes: nam solent aliqui petulantia sua curam applicatam etsi felicem peruertere. Cum igitur obedientia possis a multa sollicitudine curaque subleuari, coge si potes, vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quam errorem tuum deplorare te, seque sui ruinam indulgentia tua factam. Euenire sæpissime solet, vt ex permissione vel minima, quam ipse Chirurgus noxiam fore non iudicauit, maximum oriatur damnum, quo sibi dedecus etiam, atque merito contemtũ conciliat, velut artis expers ignarus artis. Tam occulta est hominis natura, vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat, qui vel minimam occasionem quærit, aut ægro vitam, vel tibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quam parum esto sollicitus. Cum tot & tam varia sint accidentia, quæ circumuallãt hominem, vt omne vulnus ferme debeat iudicari mortale magis, quam curabile debeat: nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis, quam in melius vergunt. Quapropter considera quicquid operi tuo completissime conuenit perfectius, ordinatius & minori cum defectu fabro, latomo, seu lapicida quouis. Hoc ergo quod sequitur Capitulum, summa cum attentione legas & relegas, quo maximam accidentium partem addiscas: tum demum opus aggredere. Quid boni malive tibi succedere possit, hac in re cognoscas oportet: non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant, expectare mala, tumque prius addiscere, latronique fores, vbi iam intrauit, occludere, sed antea. Sic fiet, vt cum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo resistendum sit illis, notum habeas remedium.

Ægris noxia non permittẽda quod & Medico dedecori fuerit.

Vulnus omne magis mortale quã curabile iudicandum.

Notanda chirurgo.

CAPVT II.

Qua via rationeq; vulnus curari debeat. Quidnam sit quod curet, quid perdat. Et quid naturale sit balsamum in omnibus corporis membris.

Balsamũ omnibus cor. orũ membris in. ſt, quo læſa ſanã tur.

IGnorari minime debet omnibus corporis membris ineſſe balſamum naturale carnis, venarum, neruorum, oſſium, &c. quod ipſis innatum ab initio per naturam, vulnera quæuis illata ſanat. Hoc eſt: naturale balſamum in carne ſitum, naturaliter carnem, & quod in oſſibus, fracturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vtpote, quoduis proprium in ſe continere medicamentum, quod ipſum quoquo modo læſum perſanat. Eſt igitur natura ſibimet proprius medicus, qui quod in ipſa deficit, optime reparat.

Natura ſibi medi. us. ... hirur ... a. ... g. ... oſs ... gnoſcẽdũ.

Hoc loco ſcitu valde neceſſarium eſt, Chirurgum non ſanare vulnera, ſed balſamum in corpore ſitum hoc ipſum efficere. Quicunque crediderit alias, aut ſibi temere ſanationem vulnerum adſcripſerit, ſeſe, necnon alios miſerrime ſeducet: cum artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullam cognitionem habeat. Verum tu vulnerarie medice cognoſcas, cuinam in hoc negotio rei ſis aptus, & quid ars ipſa præſtare valeat, eſt quod audias.

Medicinæ manus in læſionis curandis hoc ſolum eſt officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinſeci balſami; ne per eos inficiatur, aut impediatur, quo minus vires ſuas exercere valeat naturales, at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tutabitur, certiſſimum eſt, illud operationibus naturæ ſolis nullo modo ſanari poſſe, prout decet.

Vires elementares naturæ inimicæ pellendæ.

Quapropter is, qui hoc loco defendere tuerique nouerit, Chirurgus erit optimus, eaque ratione protector naturæ nominandus, quod ab externis elementis contrariis atque reluctantibus illam vindicare nouit. Externorum ſiquidem elementorum eſt maxima cura, naturæ defectibus maiores adiicere defectus. Huiuſmodi vires elementares inimicæ naturæ, per Chirurgũ optimis medicamentis pellendæ ſunt: hac via poterit comite naturali balſamo felici cum ſucceſſu progredi. Nam vbi defenſionibus iam dictis in ſua quiete conſeruatur & pace, cumque ligationibus iuuatur accommodis, ipſamet operatur, at ſeſe perfectiſſime ſanat, carnem ac ea, quæ neceſſaria ſunt, pro vulnerum facultate creſcere facit. Verbi gratia, Quidnam id eſt, quod carnes, pinguedinem, adipem, ſanguinem, atque medullas ad incrementum promouet? Non homo, non cibus, aut potus. At ipſa natura vegetatiuam & augmentatiuam in ſe facultatem habet, quæ corpus, potu, ciboque mediantibus tamen ſuſtentat: quibus & ipſa conſeruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraque lignum minime producunt, ſed arbor ipſa, non ſine ipſis tamen. A ventriculo ſumatur exemplum hoc. Naturale Balſamum eſt id, quod ſanat, verum, vt hoc efficiat, indiget alimento, eoque duplici. Prius adminiſtrat cibus & potus: vnde ratio victus ordinat (quem *Diætam* vocant) ortum habet. Poſterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut ſuperpoſitum, hoc nutrit balſamum, vt eo celerius ac ſolidius ſanet. Eſt igitur vnguentum, aut medicamentum balſami conueniens alimentum.

Nutrimentũ bonum maxime chirurgo attendendum.

Hoc igitur vnicum vulnerario medico reſtat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si vero hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunque prauiora fieri, necnon in accidentia quæuis incidere permittet. Cum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione ſuas naturæ balſamum operationes adimplere minime poſſe. Quapropter eſt, quod munda per alimentum conſeruentur vulnera, ne quid in illis putridi fœtidique reperiatur.

Fœter in vulnerib. ex alimẽto.

Purgationis pariter eſt notanda quædam in vulneribus differentia dupliciter apparens.

parens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex sui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum est, illud vero sanies. Balsamum siquidem ab vnguento suum sugit alimentum: quod autem ex eo superest, stercora dat ac immunditiem, vt reliqua ciborum nutrimenta solent.

Ex his igitur non est ignoranda conclusio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationem excrementorum, & non saniei fore conseruanda, nec in putrefactionibus. Naturæ contrariũ est medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint suffocata, recentique nutrimento non sustentata. Huius etiam enormis erroris vestri, vos inter Chirurgos communiter vsitati (quem indies absque iudicio vel arte, sineque successu felici committere soliti fuistis hactenus) eosque præsertim, quos id vitii delectat, monitos hortatosque velim, vt abstineant, scilicet a futura vulnerum, & conglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturam ipsam a sua in alienam, & ei contrariam prorsus qualitatem contorquetis. Hæc medicina vestra nullibi fundamentum habet. Hoc natura solum in sui sanationem optat, vt a putrefactione protegatur, & medicamento congruo balsamum eius nutriatur, vt supra, necnon vt excrementa vera penes vnamquamque vulnerum a vinculis dissolutionem inuenta sint.

Purgationum differentia in vulnerib. duplex.

Vulnera penes purgationem excrementi non sanie... seruanda.

Vulnera ligaturis non debẽt suffocari.

Vulnera nõ suenda nec conglutinanda.

Hactenus quid illud sit, quod vulnera sanat, ample satis diximus. Quicquid alias quam auditum est, actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipsa penitus perdet.

Capvt III.

De vulneribus, quæ morti sunt obnoxia, vel non, aut in contractuuram sui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoscenda sunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel suis membris cõtractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficilimum est, & incertissimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipsum se disponere debet in auxilium, eo loci potissimum, vbi natura sese iuuare conatur, non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

Capvt IV.

De his, quæ Chirurgo metuenda sunt in vulneribus, astrorum impedimentis, & meta possibilitatis, eiusque termino.

ET si plerunque vulnera non sint aspectu periculosa, vel talia non appareant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda sunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera fellis commoto fuerit incussum, tale curatu difficilimum erit, ac valde periculosum. Depravantur enim hoc accidente vulnera sic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quousq; fellis irritatio sedata sit omnino, venenumque suum desierit. Siquidem ad choleram nullum aliud remedium adhiberi potest melius, quam vt per seipsum quiescere permittatur. Nonnullorum etiam oculi suo sunt infecti veneno, vt aspectu solo vulnus quoduis inficiant: eius etiã finis est expectandus. Cum pleno ventre cibo vel potu, quis vulnus accipit, & præsertim vbi suillas carnes edisset aut simile quid, eo minus sit sanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates,

Accidentia in curatione vulnerũ consideranda plurimum.

Cholera nullum remediũ.

Oculi venefici.

Vulnus pleni ventris.

vt epilepsia, puerorumq; morbi curã vulnerum impediunt. In accidentibus huiusmodi cautum esse te plurimum oportebit, maxime quod a natura latius progredi minime datũ sit, anteq; vulnerationẽ extiterit. Si pariter ad vulnus accesserint infirmitates, *aridura, fistula, cancer, foramina, &c.* non prius natura curã admittit, quã huiuscemodi malorum tollantur genera. Latius igitur agere suscipias, quam se naturæ scopus extenderit. Nam ex istis vulneribus plura nascuntur, quam vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ægritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimum exsistere.

Vulnera ob infirmitatem alias difficultercurantur.

Cœli impressiones quid in vulnere agant.

Cœlorum cursus etiam varius, & operationes eius potentissimæ suis in nos impressionibus efficaciter agunt. Quandoquidem si pestem imprimere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diuersimode poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur vbi cœlum infeliciter fuerit suis in aspectibus dispositum, & eius cera sit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere possumus: quapropter in similibus, infelicitatis istiusmodi finis est exspectandus. Interea tamen aliqua mutatio fieri potest, at non efficacior eis, quæ in curis pestilentialibus nonnunquam visæ sunt. Hac de caussa maius ne susceperis onus, quam valeas contra vulnerum inimicitias exsequi, sed mature considera, quales & quantæ fuerint. Si medicamento potentiores exsistant, impotenti validiorem te vincere posse non existimabis. Absit a te iactantia, potius ea, quæ te præstare posse nosti, postremo reserua, quam statim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla est.

Vulnerũ quorundã mira natura.

Nonnunquam etiam euenire solet, vt vulnera miram per se naturam ipsa recipiant, non alias quam lignum in signo contrario truncatum vermes concipit, argillaque non congruo tempore de fossa, grillos producit: quod cum in aliquo vulnere perceperis, aliis remediis id euelli vel auerti posse non credes, quam particularibus arcanis quibusdam: vt illa sunt, quæ nonnullis in herbis & seminibus latent, vt lignum vermes non concipere, nec argillam grillos penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in similibus vtendum erit, quam communium vsus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera sæpius deprauari sub optimo certoque medicamento vel vnguento compertum est, ob cœlestes cursus curam impedientes. Non secus acu- guium sub infelici constellatione tonsum, amplius vegetare non potest, nec insitum aut plantatum quid excrescere: vulneribus itidem (raro licet) contingere tamen aliquando solet. Quapropter huiusmodi cœlestium cursuum disciplinam non abhorreas, at potius conare totis viribus eos discere: ne videaris altaribus vt calceatus, qui totum calceum exstruere nouit præter inuersionem.

CAPVT V.

De vulneribus recentibus, & vtraque medicina sua deprauatis, cum eorum demonstratione, quæ mortalia sunt, aut saltem periculosa.

Vulnera rite liganda.

Ab accidentibus tutanda.

Ligandi vulnera modus non est ignorandus, vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta suam naturam debitis ligaturis inuoluantur. Recentia vulnera summopere tutanda sunt ab accidentibus, quæ damnum aliquot inferre possunt. horum enim contemtu, plurimum deprauantur. Cum igitur ista variis & prauis accidentibus obnoxia sint, operæpretium fuerit ea declarare.

Con-

Consuetum est hactenus istorum labia consui, demum ouorum albumine consolidari, triduoque sub ista ligatura teneri: quod omne deprauationis eorum primum est exemplar. A suturis abstine prorsus, & iuxta secundi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, sic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potissimam. Si tamen ipsa iam deprauata repereris, a fœtore corruptioneque repurga, prout in secundo tractatu docetur. Iam differentiam habes inter ea, quæ recentia sunt, & illa quæ deprauata, nec non quid cum eis agendum, & qua ratione curanda suscipere debeas. Quod reliquum est, vtere medicamentis in secundo Tractatu descriptis, & infra diem & noctem bis liga, singulis nempe duodenis horis ordinate consuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius expectaueris, operatio medicamenti propter nutrimenti consumtionem euanuerit, & cum ea defensio ab extrinsecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac deprauatur. Horam igitur obserua diligenter in finem vsque. Cum tamen conclusioni propinquum fuerit, poteris vigesimam in horam tardare, verum huic nimium ne fidas.

Ligatura chirurgorum prima erronea. Vulnera non consuenda. Repurganda. Quoties liganda. Hora ligaturæ certa obseruanda.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & sutura factam, altera mox inde sequitur hæc. Reliquis vtuntur in altera ligatura, quandoque cera non præparata, seuo & oleo mixta: nonnunquam æris viridi, mastice, thure, gummi. &c. quæ nimium calorem non conueniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbent opportunum. Sequuntur igitur ab his vulnera succum valde noxium: quo fit vt nulla sit operatio naturæ, sed contra seipsam cogatur agere, nunc tumorem, iam corruptionem, tremores cum frigore caloreque, inflammationes, aut puncturas membrorum, & similia. Cum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, vt prorsus deprauatum despectumque suscipias curandum, & statim illi, quæ mundificant, applica medicamina. Vulnera quædam aliquibus illata mortalia sunt, aliquibus non: aliquibus etiam temporibus, non aliis: quæ posteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax est admodum iudicium, quo conatum est quoduis ad mortem aut ad curam vulnus agnosci posse. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc moliretur exitum, circa regiones cordis, tanquam desperata poterunt existimari: nam illæsa confinia sua cor cupit. Vulnera vesicæ pariter, & intestinorum, quæ transitum excrementorum naturalem effundunt in ventrem. Item pulmonis arteriæ, fontisque respirationis eius, quæ ceruicem truncant omnino, vulneraque sicca ad cordis regiones vsque redundantia, cum sanguine congelato possunt ad mortem magis [illegible] alia multa propter accessum alicuius accidentis mortem alias inuehentis, vt in pulmone iecoreque. Splenis etiam periculosa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & stomachum interstitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum confodiunt, in loco vitæ præsertim existentem. Quæ membris extensis plurimum & expansis infliguntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non æque tamen habendum est, at minus periculosum.

Ligatura secunda chirurgorum erronea [illegible] deprauatus quando corrumpit. Vulnera quibus & quando lethalia. Lethalia sunt illata, Cerebro, Cordi, Vesicæ, Pulmoni, &c.

Euenire solet etiam, vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impinguntur vulnera, quæ repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Alias ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem: Sæpius ob curæ negligentiam. Et quandoq; iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Vulnerū grauissima symptomata

Obseruandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venarum, visus & oculorum cœcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia lædantur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionē accidisse putandum est. Sunt quædam loca, quæ læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunque sit, contractum reddit. Neruus omnis læsus, qui balsamo suo priuatur, contractionem caussat. Cum vulnus arripit aridura, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaque vulnerum contractionem caussantium genera: veluti cum ligamentorum truncatæ radices fuerint, aut earum venæ, totum membrum contrahunt. Variæ contracturarum caussæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus etiam contracturam adferunt, a temporibus, & aliis accidentibus, quarum origo describi non facile potest. Est enim homo tot inuolutus miseriis ex corrupta sua natura, vt non sit opus ei temere se ipsum in illas profundius coniicere (quod plerique male sani faciunt indies:) nam ipsa pronior in deprauationem, quam in emendationem est: quo fit vt omnibus istis accidentibus resistere non sit humanarum virium, nec artis. Non enim potest Medicus contra impossibilitatem ipsius naturæ quicquam adferre, sed solum quod permiserit adiuuare. Hoc vero Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento præuenitur contracturis, aliisque similibus accidentibus, vbi tamen ipsa natura medicamentum ad curam receperit, alias non curat medicus, vt in secundo Tractatu dicetur amplius.

Contracturarum caussa.

Tumores vulnerū vt curandi.

Tumores calido rosarum aceto curabis, reiecto prorsus & abiecto cupreæ capsulæ vnguento albo. Postquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vsque.

De glarea vulnerum.

Aqua glarealis.

Ex cuprea capsula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atque hanc perceperis, capsulam eiicias per fenestram, & cura fodicationum vnguento, & aceto rosarum calido, prosequereque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas, vt supra, post vnguento fodicationum comple, donec ea concluseris. Hoc certissimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, sed medicamentis, quæ eam arcent & amouent: ea namque sanant vulnera, consolidantque. Quicquid curare debet, proprietatem salis in se continere necessum est, quod vt balsamum extrinsecum, putrefactionem arceat: hoc ipsum oportet esse temperaturæ naturæ, compositum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quam neruorum, ossium, &c. Isto curabis feliciter, alias non.

Curare quod debet salis proprietatem habeat.

Capvt VI.

De vulnerum accidentibus a temporibus, & cœlestium cursibus expressis, & aliis incidentiis.

Cœli influentiis suis varios morbos producit.

Manifestum est influentiis & suis impressionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia sua tempora, sanosque plurimum inficere, vt isti tueri sese ab eiuo

eius incursibus minime valeant, at humiliter succumbere cogantur. Cum igitur bene habentes vincat, quanto magis vulneratos. Et veluti febres diuersas in sanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxysmorum temporibus operationes suas in vulneribus exercent frigore caloreq; sæuientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarū: quæ non recedūt ab hominibus, donec sanata sint vulnera. *Febres vulnerū.*

Suo tempore contingit vt pestilentia sæuiente, morbus hic se manifestarit in vulneribus vlceris instar, & cum frigore caloreque primum inceperit, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil præterquam in vulneribus fuerat o: tum, senserunt. *Pestis vulnerum.*

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina sit orta, non alias quam in lingua solet cum signis omnibus, & crassa cutis a vulneribus exierit, prout lingua consueuit auelli. Innumerabilia sunt accidentia similia, quibus eisdem ordine medicamentisque obseruatis, vt in suis locis affuetis, etiam in vulneribus medendum est. Eodem namque medicamento quo linguarum anginæ, vulnerum anginæ curatæ sunt, nec alia via potuissent a vulneribus expelli, quam eisdem, quæ contra pestem aut anginam applicantur. *Angina vulnerū.*

Sæpius etiam contigit, vt vulnera sanguinis profluuium ciecerint, qui verus non fuit sanguis: hūc nulla medicina sistere potuit. At cum eo tēpore dysenteria sæuiret, in illis regionibus & excremēta profluētia pariformia forent illis, quæ manabāt e vulneribus, exitumq; facerent non dissimilē, imo prout secessus redirent, in omnibusq; responderent, collectum est & conclusum, vt idem quod applicatur dysenteriæ medicamentum, istis vulneribus adhiberetur: quod etiā factum est. Hæc & similia Chirurgo sunt optime consideranda: nam cum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire possent, ac pluribus. *Profluuiū sanguinis in vulneribus. Dysenteria vulnerū.*

Mineralium metallorumque fossorem vulneratum præ manibus habui curādum, qui tremore maxima ter aut quater quolibet die concussus fuit, contractione conuulsioneque membri huc atque illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atque potandum oleum exhibui, bibitque, melius habuit. Verum vbi liquorem vitrioli hausisset ore, curatus est: siquidem species epilepsiæ fuit. Hæc a me tantum dicta sint, vt si forte similes amplius ægritudines oriantur: cognosci queat, plus ibidem vno damno, periculosa quædam accidentia fore. *Liquor vitrioli curat epilepsiam.*

In similibus itaque recurrendum est ad medicinam intrinsecam, quamuis optime conueniret, vt Chirurgus per se talia curare sciret accidentia, præter aliorū auxilium.

Ex aduerso, plerunque per vulnera generantur infirmitates, non tamen situm habent in illis, at veræ sunt infirmitates intrinsecæ, veluti mania, epilepsia, &c. Quæ quidem ægritudines, licet persanata sint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco processus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inueniatur prorsus alienum a Receptis, cuius hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla notitia fuit. *Vulnera plerunq; generant infirmitates.*

Capvt VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus sese permiscentibus, e quibus cancri, fistulæ, lupi, frigidæ calidaq; nascuntur vreuines.

IN humano corpore latent caussæ quædam, & corporalis infirmitates, e quibus successu temporis fistulæ, cancri, foramina vulnerum, vlcerationes, vredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo praua, lupus, & id genus similia euascuntur. Cum aliquo in loco materia huiusmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere simul damnum fit vnicum. Inde sequitur, vt vulnera curam omnem re[illegible]ant, & nullis medicamentis quantumcunque bonis concludi queant: imo potius in accidētia, quæ narrauimus, erumpunt. Quamuis aliquoties ac sæpe his occurrunt, & vulnera breui curentur spatio, præsertim vbi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verum si matura sit, incassum occurritur: erumpere necessum est idipsum, quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneralia medicamina [illegible] ferunt ab illis, quibus damna dicta restaurantur, vt ab albo nigrum. Quapropter infirmitatum huiuscemodi r[illegible] media sunt accipienda, vulneralibus omnino r[illegible]ctis. Inde facile colligi poterit eiusmodi notitiam ægritudinum habere necessario debere Chirurgum, alias non sine maximo dedecore manum e tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Huius negotii fundamentum est, vt relictis vulnerum vnguentis, ad alia confugiat remedia, quæ dicta sunt.

Vulneraria remedia efferunt are medium infirmitatū.

Carnis putridæ & superfluæ cura.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & superfluam carnem in vulneribus orientem attinet, esse duximus. Nonnunquam in spongiæ magnæ quantitatem & similitudinem solet emergere, veluti videmus ab arboribus dependere tumores quosdam instar agarici. Ignari Chirurgi separationum aquis forcit[illegible] abrodere conati sunt: alii nouacula truncarunt, vnde prauiora multa, quæ [illegible] horrenda nimis forent, excitarunt: quapropter omittimus, & producti[illegible] illorum caussam exponemus. Porri quidam ex[illegible], qui quanto magis [illegible] fuerint, ac sæpius, tanto maiores turpioresque renascuntur. Non alias [illegible] reducuntur corrosiuis aquis, quæ quidem remedia porris minime conuenientia, quandoque fungos, vel certam similitudinem referentes tumores excitant. Cum itaque per poros naturalis hæc demonstretur, spongiæ vulnerum ortum habent ex pororum fundamento, radiceque: sum huiusmodi sanguinis latebræ tactæ fuerint apertæque, postmodum ex eorum huius mali [illegible] simile quid oritur monstri. Contingere potest etiam, vt aliquot annis postea spongiæ tales e conclusis vulneribus enascantur, cum mihi omnibus earum fons & origo, quæ porrorum & non aliarum vulnerum con[illegible]lusionem ante correctionem aut compescentiam illius virulentiæ, post curam imperfectam emergunt in formam similem. Nonnunquam in glandulas vel napum excreuerunt, minore quam antea periculo. Est igitur Chirurgo summe necessarium, vt illorum accidentium cognitionem habeat, ne quando suscipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertusque fuerit. Hæc non alia de caussa protuli, quam vt ægros ac vulneratos admoneam, ab istius farinæ putatitiis medicis, qui talia curare præsumunt, mere tamen deprauantibus, abstinendum esse, nisi perditum iri cupiant.

Porrorum veh. men[illegible] & cura.

Spongiæ vulnerū cura. [illegible]

CAPVT VIII.

De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel similibus armis incussis.

Arma aliquando veneno illita sol[ita].

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta sunt, veneno prius illita fuissent, animaduertendum est summa diligentia. Quamquam & [illegible] & [illegible] dignum est facinus, impiis tamen hominibus in vsu quandoque [illegible], videl[illegible]

delicet pugiones, gladios, tela, & omnis generis arma bellorum, vt veneno linirent, quo praeter vulneris iacturam, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Huius veneficii varia sunt genera meritò subticenda.

Praeter ea, quae in quotidianũ vsum veniunt instrumenta mechanica, nullo studio, vsibus necessariis venena contrahunt eorum quae fecuerint: vt falces ex herbarum variarum in pratis (quarum nonnullae venenum suum innatum, & a natura possident) sectionibus, & ferri calore: tum etiam venenosorum animalium, prout serpentum, bufonum, & aliorum sub herbis latentium cruore sic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimum caussa veneni sit periculosum.

Vulnus falce [illegible] venenatum [illegible].

Quamobrem in similibus animaduersio particulariter est habenda curationis eorum, & curae vulnerum. Et licet acuitionibus lapide factis nonnihil auferatur istius veneni: non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terrae natura concipiunt, vulneraque venenata faciunt.

Aratri ferramenta vulnera venenata faciunt.

Ferrum siquidem omne recipit in se naturam alienam, vt eius in quod applicatur vsu. Itidem & palae faciunt hortenses, falcesq; minores, at noxiae minus praedictis.

Pala itidem.

Fabrorum lignariorum tamen secures, & omne quod in lignum agit instrumentum, veluti dolabrae, similiaq;, non recipiunt in se hoc vsu venenum, at potius curabilem naturam acquirunt.

At non secures & dolabra.

Vitrum autem ex sui natura venenum est, nec nisi frustum eius aut fragmenta maneant in vulnere, non alias. Verum donec in eo manserint, plurimum inficiunt.

Vitrũ sua natura venenosum.

Quae tamen vulnera ligno fiunt, eo maxime quod manibus indies teritur, vt fusi mulierculārum, pessimum venenum accipiunt a manibus: quoniam sudor liquorq; prauus per ligni cuspidem penetrat, inficitq; plurimum.

Ligna manibus saepe trita venenosa.

Lapides, necnon alia metalla, veneno carent, quod ad vulnerationẽ attinet. Ferrum quid in aliquando suo realgare non omnino repurgatum est, vnde magis alio pariete nocituius contingit.

Lapides non.

Quinam huiusmodi venena queant extrahi, singulatim scribere supervacuum foret: nam secundi Tractatus id recepta perfectissime praestant ex sua proprietate: tu igitur, vt illa habeas.

Animaduertendum etiam tibi, num vulnerum accidentia procedant ex huiusmodi venenis, aut non. Siquidem accidere posset, vt ex veneno iudicarentur, quae nata forent aliunde, tum ista venenis ascriberentur: nam signa parum differunt. Quamuis venenatorũ armorum studio manifestum indiciũ in vulneribus appareat, vt potest color exurens, inflammatissimus tumor, coloris in carne mutatio, nec non alia, literum punctiones, praesertim ex telorum alatis cuspidibus. Si dolor [illegible] nimium praeserit, infunde frigidum oleum vulnerale, post superposito fodicationum vnguento prosequere: sic venenum euinces.

Accidentia vulnerum venenatorum [illegible] dum. Armorũ venenatorum signa.

Alia tamen instrumẽta solis vsibus venenata, non ita crudeliter vulneribus hominem torquẽt, ni forte cruor aut pinguedo bufonis aut araneae simul cũ ferro laedẽs subintrasset in vulnus: tũ demũ vtere medicamẽtis, quae tertii Tractatus rec. pũs cõ.incit.

Venenorum ra & cura.

Capvt IX.

De illis deprauationibus, quae proprie fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuum, & exercitiorum abusu, tum actu venereo.

Et quanquam practica manualis omni ex parte scripturis exprimi non potest, vt sunt vulnerum conclusiones,& similia:nihilominus dexteritate propria per assiduam experientiam habitum contrahente, discito non contra naturales conclusiones agere,ne monstri quid excites præter naturam,aut excrescere facias.

Signa quæ in vulneribus maxime cognoscenda sunt.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet,quæ bona,quæve mala signa vulnerum existant,& quid accidentis immineat,quid illa significent,vt occurrere valeat indies,& obstare. Quandoquidem si corpus sanum ab accidentibus tutum non sit,quanto minus ægrum.Hæc si non intelligis,ipsum te fallis, perdisque patientem, cum resistere non possis accidentibus,artique fidas,quam etiam non calles. En quinam ægros & vulneratos in maius vitæ suæ discrimen ponas, cum idipsum quod contemnis, vulnere longe periculosius existat. Contra cum huiuscemodi prænuncia signa malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obstruere facile poteris, laudemque tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia,iudicioque præmaturo.Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creuerint, hoc est, donec optime didiceris. Nihil hoc loco superbia, iactantia, vel arrogantia prosunt, at ipsa vera scientia. Hæc sentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in aliis quod finem exspectare vix e millibus vnus disciplinæ sui voluerit,sed fere semper in magistros euaseruut omnes,antequam veri discipuli dici mererentur. *Vulnerũ signa quæ bona, quæ mala.*

Ægrotis non permiseris quod noxium esse putes: nam solent aliqui petulantia sua curam applicatam etsi felicem peruertere. Cum igitur obedientia possis a multa sollicitudine curaque subleuari, coge si potes,vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quam errorem tuum deplorare te, sique sui ruinam indulgentia tua faciam. Euenire sæpissime solet, vt ex permissione vel minima, quam ipse Chirurgus noxiam fore non iudicauit,maximum oriatur damnum, quod sibi dedecus etiam, atque merito contemtũ conciliat,velut artifex ignarus artis. Tam occulta est hominis natura,vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat,qui vel minimam occasionem quærit,aut ægro vitam,vel tibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quam parum esto sollicitus.Cum tot & tam varia sint accidentia, quæ circumuallãt hominem, vt omne vulnus ferme diiudicari mortale magis,quam curabile debeat:nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis,quam in melius vergunt. Quapropter considera quicquid operi tuo completissime conuenit perfectius, ordinatius & minori cum defectu fabro, latomo, seu lapicida quouis. Hoc ergo quod sequitur Capitulum,summa cum attentione legas & relegas,quo maximam accidentium partem addiscas: tum demum opus aggredere. Quid boni malive tibi succedere possit, hac in re cognoscas oportet:non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant,expectare mala,tumque prius addiscere,latronique fores, vbi iam intrauit, occludere,sed antea. Sic fiet, vt cum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo resistendum sit illis,notum habeas remedium. *Ægris noxia non permittenda quod & Medico dedecori fuerit.* *Vulnus omne magis mortale quã curabile iudicandum.* *Notanda chirurgia*

CAPVT II.

Qua via rationeq; vulnus curari debeat. Quidnam sit quod curet, quid perdat. Et quid naturale sit balsamum in omnibus corporis membris.

Balſamũ omnibus corporũ membris in ſit, quo læſa ſanantur.

IGnorari minime debet omnibus corporis membris ineſſe balſamum naturale carnis, venarum, neruorum, oſſium, &c. quod ipſis innatum ab initio per naturam, vulnera quæuis illata ſanat. Hoc eſt: naturale balſamum in carne ſitum, naturaliter carnem, & quod in oſſibus, fracturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vtpote, quoduis proprium in ſe continere medicamentum, quod ipſum quoquo modo læſum perſanat. Eſt igitur natura ſibimet proprius medicus, qui quod in ipſa defi. it, optime reparat.

Natura ſibi medicus. Chirur[...] [...]

Hoc loco ſcitu valde neceſſarium eſt, Chirurgum non ſanare vulnera, ſed balſamum in corpore ſitum hoc ipſum efficere. Quicunque crediderit alias, aut ſibi temere ſanationem vulnerum adſcripſerit, ſeſe, necnon alios miſerrime ſeducet: cum artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullam cognitionem habeat. Verum tu vulnerarie medice cognoſcas, cuinam in hoc negotio rei ſis aptus, & quid ars ipſa præſtare valeat, eſt quod audias.

Medicinæ manus in læſionis curandis hoc ſolum eſt officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinſeci balſami; ne per eos inficiatur, aut impediatur, quo minus vires ſuas exercere valeat naturales at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tutabitur, certiſſimum eſt, illud operationibus naturæ ſolis nullo modo ſanari poſſe, prout decet.

Quapropter is, qui hoc loco defendere tuerique nouerit, Chirurgus erit optimus, eaque ratione protector naturæ nominandus, quod ab externis elementis contrariis atque reluctantibus illam vindicare nouit. Externorum ſiquidem elementorum eſt

Vires elementares natu[ræ] inimica pellenda.

maxima cura, naturæ defectibus maiores adiicere defectus. Huiuſmodi vires elementares inimicæ naturæ, per Chirurgũ optimis medicamentis pellendæ ſunt: hac via poterit comite naturali balſamo felici cum ſucceſſu progredi. Nam vbi defenſionibus iam dictis in ſua quiete conſeruatur & pace, cumque ligationibus iuuatur accommodis, ipſamet operatur, at ſeſe perfectiſſime ſanat, carnem ac ea, quæ neceſſaria ſunt, pro vulnerum facultate creſcere facit. Verbi gratia, Quidnam id eſt, quod carnes, pinguedinem, adipem, ſanguinem, atque medullas ad incrementum promouet? Non homo, non cibus, aut potus. At ipſa natura vegetatiuam & augmentatiuam in ſe facultatem habet, quæ corpus, potu, ciboque mediantibus tamen ſuſtentat: quibus & ipſa conſeruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraque lignum minime producunt, ſed arbor ipſa, non ſine ipſis tamen. A ventriculo ſumatur exemplum hoc. Naturale Balſamum eſt id, quod ſanat, verum, vt hoc efficiat, indiget alimento, eoque duplici. Prius adminiſtrat cibus & potus: vnde ratio victus ordinat (quem *Diætam* vocant) ortum habet. Poſterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut ſuperpoſitum, hoc nutrit balſamum, vt eo celerius ac ſolidius ſanet. Eſt igitur vnguentum, aut medicamentum balſami conueniens alimentum.

Nutrimentũ bonum maxime chirurgo attendendum.

Fœtor in vulnerib. ex alimẽto.

Hoc igitur vnicum vulnerario medico reſtat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si vero hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunque prauiora fieri, necnon in accidentia quæuis incidere permittet. Cum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione ſuas naturæ balſamum operationes adimplere minime poſſe. Quapropter eſt, quod munda per alimentum conſeruentur vulnera, ne quid in illis putridi fœtidique reperiatur.

Purgationis pariter eſt notanda quædam in vulneribus differentia dupliciter apparens.

parens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex sui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum est, illud vero sanies. Balsamum siquidem ab vnguento suum sugit alimentum: quod autem ex eo superest, stercora dat ac immunditiem, vt reliqua ciborum nutrimenta solent.

Purgationum differentia in vulnerib. duplex.

Ex his igitur non est ignoranda conclusio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationem excrementorum, & non sanici fore conseruanda, nec in putrefactionibus. Naturæ contrariũ est medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint suffocata, recentique nutrimento non sustentata. Huius etiam enormis erroris vestri, vos inter Chirurgos communiter vsitati (quem indies absque iudicio vel arte, sineque successu felici committere soliti fuistis hactenus) eosque præsertim, quos id vitii delectat, monitos hortatosque velim, vt abstineant, scilicet a futura vulnerum, & conglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturam ipsam a sua in aliena in, & ei contrariam prorsus qualitatem contorquetis. Hæc medicina vestra nulubi fundamentum habet. Hoc natura solum in sui sanationem optat, vt a putrefactione protegatur, & medicamento congruo balsamum eius nutriatur, vt supra, necnon vt excrementa vera penes vnamquamque vulnerum a vinculis dissolutionem inuenta sint.

Vulnera penes purgationem ex. . . . . . seruanda. Vulnera ligaturis non debẽt suffocari. Vulnera nõ suenda nec conglutinanda.

Hactenus quid illud sit, quod vulnera sanat, ample satis diximus. Quicquid alias quam auditum est, actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipsa penitus perdet.

CAPVT III.

De vulneribus, quæ morti sunt obnoxia, vel non, aut in contracturam sui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoscenda sunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel suis membris cõtractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficilimum est, & incertissimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipsum se disponere debet in auxilium, eo loci potissimum, vbi natura sese iuuare conatur, non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

CAPVT IV.

De his, quæ Chirurgo metuenda sunt in vulneribus, astrorum impedimentis, & meta possibilitatis, eiusque termino.

Accidentia in curatione vulnerũ consideranda plurimum.

ET si plerunque vulnera non sint aspectu periculosa, vel talia non appareant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda sunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera fellis commoto fuerit incussum, tale curatu difficilimum erit, ac valde periculosum. Deprauantur enim hoc accidente vulnera sic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quousq; fellis irritatio sedata sit omnino, venenumque suum deficerit. Siquidem ad cholerain nullum aliud remedium adhiberi potest melius, quam vt per seipsum quiescere permittatur. Nonnullorum etiam oculi suo sunt infecti veneno, vt aspectu solo vulnus quoduis inficiant: eius etiã finis est expectandus. Cum pleno ventre cibo vel potu, quis vulnus accipit, & præsertim vbi suillas carnes ediffit aut simile quid, eo minus fit sanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates,

Cholera nullum remediũ. Oculi venefici. Vulnus pleni ventris.

vt epilepsia, puerorumq; morbi curã vulnerum impediunt. In accidentibus huiusmodi cautum esse te plurimum oportebit, maxime quod a natura latius progredi minime datũ sit, anteq; vulneratioñẽ extiterit. Si pariter ad vulnus accesserint infirmitates, *aridura, fistula, cancer, foramina, &c.* non prius natura curã admittit, quã huiusccemodi malorum tollantur genera. Latius igitur agere suscipias, quam se naturæ scopus extenderit. Nam ex istis vulneribus plura nascuntur, quam vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ægritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimum exsistere.

Vulnera ob infirmitatem a las difficulter curantur.

Cœlorum cursus etiam varius, & operationes eius potentissimæ suis in nos impressionibus efficaciter agunt. Quandoquidem si pestem imprimere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diuersimode poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur vbi cœlum infeliciter fuerit suis in aspectibus dispositum, & eius cura sit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere possumus: quapropter in similibus, infelicitatis istiusmodi finis est exspectandus. Interea tamen aliqua mutatio fieri potest, at non efficacior eis, quæ in curis pestilentialibus nonnunquam visæ sunt. Hac de caussa maius ne susceperis onus, quam valeas contra vulnerum inimicitias exsequi, sed mature considera, quales & quantæ fuerint. Si medicamento potentiores exsistant, impotenti validiorem te vincere posse non existimabis. Absit a te iactantia, potius ea, quæ te præstare posse nosti, postremo reserua, quam statim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla est.

Cœli impressiones quid in vulnere agant.

Nonnunquam etiam euenire solet, vt vulnera miram per se naturam ipsa recipiant, non alias quam lignum in signo contrario truncatum vermes concipit, argillaque non congruo tempore de fossa, grillos producit: quod cum in aliquo vulnere perceperis, aliis remediis id euelli vel auerti posse non credes, quam particularibus arcanis quibusdam: vt illa sunt, quæ nonnullis in herbis & seminibus latent, vt lignum vermes non concipere, nec argillam grillos penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in similibus vtendum erit, quam communium vsus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera sæpius deprauari sub optimo certoque medicamento vel vnguento compertum est, ob cœlestes cursus curam impedientes. Non secus ac tignum sub infelici constellatione tonsum, amplius vegetare non potest, nec insitum aut plantatum quid excrescere: vulneribus itidem (raro licet) contingere tamen aliquando solet. Quapropter huiusmodi cœlestium cursuum disciplinam non abhorreas, at potius conare totis viribus eos discere: ne videaris astantibus vt calcearius, qui totum calceum exstruere nouit præter inuersionem.

Vulnerũ quorundã mira natura.

Caput V.

De vulneribus recentibus, & vtraque medicina sua deprauatis, cum eorum demonstratione, quæ mortalia sunt, aut saltem periculosa.

Ligandi vulnera modus non est ignorandus, vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta suam naturam debitis ligaturis inuoluantur. Recentia vulnera summopere tutanda sunt ab accidentibus, quæ damnum aliquot inferre possunt horum enim contemtu, plurimum deprauantur. Cum igitur ista variis & prauis accidentibus obnoxia sint, operæpretium fuerit ea declarare.

Vulnera rite liganda. Ab accidentibus tutanda.

Con-

Consuetum est hactenus istorum labia consui, demum ouorum albumine consolidari, triduoque sub ista ligatura teneri: quod omne deprauationis eorum primum est exemplar. A suturis abstine prorsus, & iuxta secundi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, sic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potissimam. Si tamen ipsa iam deprauata repereris, a fœtore corruptioneque repurga, prout in secundo tractatu docetur. Iam differentiam habes inter ea, quæ recentia sunt, & illa quæ deprauata, nec non quid cum eis agendum, & qua ratione curanda suscipere debeas. Quod reliquum est, vtere medicamentis in secundo Tractatu descriptis, & infra diem & noctem bis liga, singulis nempe duodenis horis ordinate consuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius expectaueris, operatio medicamenti propter nutrimenti cõ umtionem euanuerit, & cum ea defensio ab extrinsecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac deprauatur. Horam igitur obserua diligenter in finem vsque. Cum tamen consolidationi propinquum fuerit, poteris vigesimam in horam tardare, verum huic non tum nechdas.

Ligatura chirurgorum prima erronea.
Vulnera non consuenda.
Repurganda.
& bis liganda.
Hora ligatura certa obseruanda.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & sutura factam, altera mox indesequitur hæc. Resinis vtuntur in altera ligatura, quandoque cera non præparata, seuo & oleo mixta: nonnunquã æris viridi, mastice, thure, gummi. &c. quæ ob nimium calorem non cõueniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbẽt oportunum. Sugunt igitur ab his vulnera succum valde noxium: quo fit vt nulla sit operatio naturæ, sed contra seipsam cogatur agere, nunc tumorem, iam corruptionem, tremores cum frigore caloreque, inflammationes, aut puncturas membrorum, & similia. Cum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, vt prorsus deprauatum desperatumque suscipe curandum, & statim illi, quæ mundificant, applica medicamina. Vulnera quædam aliquibus illata mortalia sunt, aliquibus non: aliquibus etiam temporibus, non aliis: quæ posteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax est admodum iudicium, quo conatum est quoduis ad mortem aut ad curam vulnus agnosci posse. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc minatur exitum, circa regiones cordis, tanquam desperata poterunt existimari: nam illæsa confinia sua cor cupit. Vulnera vesicæ pariter, & intestinorum, quæ transitum excrementorum naturalem effundunt in ventrem. Item pulmonis arteriæ, totiisque respirationis eius, quæ ceruicem truncant omnino, vulneraque sicca ad cordis regiones vsque redundantia, cum sanguine congelato possunt ad mortem magnosci: necnon alia multa propter accessum alicuius accidẽtis mortem alias inuehentis, vt in pulmone iecoreque. Splenis etiam periculosa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & stomachum interfitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum confodiunt, in loco vitæ præsertim existentem. Quæ membris extensis plurimum & expansis infliguntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non æque tamen habendum est, at minus periculosum.

Ligatura secunda cur ob ea generet deprauatus quando curandus.
Vulnera quibus & quando lethalia.
Lethalia illata, Cerebro, Cordi, Vesicæ, Pulmoni, &c.

Euenire solet etiam, vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impinguntur vulnera, quæ repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Alias ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem: Sæpius ob curæ negligentiam. Et quandoq; iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Vulnerũ grauissima symptomata

Obseruandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venarum, visus & oculorum cœcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia lædantur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionē accidisse putandum est. Sunt quædam loca, quæ læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunque sit, contractum reddit. Neruus omnis læsus, qui balsamo suo priuatur, contractionem caussat. Cum vulnus arripit aridura, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaque vulnerum contractionem caussantium genera: veluti cum ligamentorum truncatæ radices fuerint, aut earum venæ, totum membrum contrahunt. Variæ contracturarum caussæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus etiam contracturam adferunt, a temporibus, & aliis accidentibus, quarum origo describi non facile potest. Est enim homo tot inuolutus miseriis ex corrupta sua natura, vt non sit opus ei temere se ipsum in illas profundius coniicere (quod plerique male sani faciunt indies:) nam ipsa pronior in deprauationem, quam in emendationem est: quo fit vt omnibus istis accidentibus resistere non sit humanarum virium, nec artis. Non enim potest Medicus contra impossibilitatem ipsius naturæ quicquam adferre, sed solum quod permiserit adiuuare. Hoc vero Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento prouenitur contracturis, aliisque similibus accidentibus, vbi tamen ipsa natura medicamentum ad curam receperit, alias non curat medicus, vt in secundo Tractatu dicetur amplius.

Contracturarum caussa.

Tumores vulnerũ vt curandi.

Tumores calido rosarum aceto curabis, reiecto prorsus & abiecto cupreæ capsulæ vnguento albo. Postquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vsque.

De glarea vulnerum.

Aqua glarealis.

Ex cuprea capsula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atque hanc perceperis, capsulam eiicias per fenestram, & cura fodicationum vnguento, & aceto rosarum calido, prosequereque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas, vt supra, post vnguento fodicationum comple, donec ea concluseris. Hoc certissimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, sed medicamentis, quæ eam arcent & amouent: ea namque sanant vulnera, consolidantque. Quicquid curare debet, proprietatem salis in se continere necessum est, quod vt balsamum extrinsecum, putrefactionem arceat: hoc ipsum oportet esse temperaturæ naturæ, compositum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quam neruorum, ossium, &c. Isto curabis feliciter, alias non.

Curare quod debet salis proprietatem habeat.

Capvt VI.

De vulnerum accidentibus a temporibus, & cœlestium cursibus expressis, & aliis incidentiis.

Cœlũ influentiis suis varios morbos producit.

Manifestum est influentiis & suis impressionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia sua tempora, sanosque plurimum inficere, vt isti tueri sese ab

eius incursibus minime valeant,at humiliter succumbere cogantur. Cum igitur bene habentes vincat,quanto magis vulneratos. Et veluti febres diuersas in sanis gignit,in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxysmorum temporibus operationes suas in vulneribus exercent frigore caloreq; sæuientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarũ:quæ non recedũt ab hominibus,donec sanata sint vulnera. *Febres vulnerũ.*

Suo tempore contingit vt pestilentia sæuiente, morbus hic se manifestarit in vulneribus vlceris instar, & cum frigore caloreque primum inceperit,qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil præterquam in vulneribus fuerat o:tum,senserunt. *Pestis vulnerum.*

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina sit orta, non alias quam in lingua solet cum signis omnibus, & crassa cutis a vulneribus exierit, prout lingua consueuit auelli. Innumerabilia sunt accidentia similia, quibus eisdem ordine medicamentisque obseruatis,vt in suis locis affuetis,etiam in vulneribus medendum est. Eodem namque medicamento quo linguarum anginæ, vulnerum anginæ curatæ sunt,nec alia via potuissent a vulneribus expelli,quam eisdem,quæ contra pestem aut anginam applicantur. *Angina vulnerũ.*

Sæpius etiam contigit, vt vulnera sanguinis profluuium eiecerint, qui verus non fuit sanguis:hũc nulla medicina sistere potuit. At cum eo tẽpore dysenteria sæuiret,in illis regionibus & excremẽta profluẽtia pariformia forent illis,quæ manabãt e vulneribus, exitumq; facerent non dissimilẽ, imo prout secessus redirent,in omnibusq; responderent, collectum est & conclusum,vt idem quod applicatur dysenteriæ medicamentum,istis vulneribus adhiberetur: quod etiã factum est. Hæc & similia Chirurgo sunt optime consideranda: nam cum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire possint,ac pluribus. *Profluuiũ sanguinis in vulneribus. Dysenteria vulnerũ.*

Mineralium metallorumque fossorem vulneratum præ manibus habui curãdum, qui tremore maxima ter aut quater quolibet die concussus fuit, contractione conuulsioneque membri huc atque illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atque potandum oleum exhibui,bibitque,melius habuit. Verum vbi liquorem vitrioli haustisset ore,curatus est: siquidem species epilepsiæ fuit. Hæc a me tantum dicta sint,vt si forte similes amplius ægritudines oriantur: cognosci queat,plus ibidem vno damno, periculosa quædam accidentia fore. *Liquor vitrioli curat epilepsiam.*

In similibus itaque recurrendum est ad medicinam intrinsecam, quamuis optime conueniret, vt Chirurgus per se talia curare sciret accidentia,præter aliorũ auxilium.

Ex aduerso, plerunque per vulnera generantur infirmitates,non tamen situm habent in illis,at veræ sunt infirmitates intrinsecæ,veluti mania, epilepsia,&c. Quæ quidem ægritudines,licet persanata sint vulnera,nondum abeunt, at remanent. Qua de re deb:t alius hoc loco processus, & curandi modus excogitari,quo medicamentum inueniatur prorsus alienum a Receptis, cuius hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla notitia fuit. *Vulnera plerunq; generant infirmitates.*

CAPVT VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus sese permiscentibus, e quibus cancri,fistulæ,lupi,frigidæ calidaq; nascuntur vreuines.

scilicet pugiones, gladios, tela, & omnis generis arma bellicarum, vt veneno linirent, quo praeter vulnera a ra, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Huius ven. fiebat varia ... genera merito subticenda.

Praeter ea, quae in quotidianũ vsum veniunt i... strumenta mechanica, nullo studio, vsibus necessariis venena contrahunt eorum quae fecuerint: vt falces ex herbarum va riarum in pratis (quarum nonnullae venenum ... innatum, & a natu. a possident) sectionibus, & ferri calore: tum etiam venenosorum animalium, prout serpentum, bufonum, & aliorum sub herbis latentium cruore sic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimum caussa veneni sit periculosum. *Vulnus falce ... ...*

Quamobrem in similibus animaduersio particulariter est habenda curationis eorum, & curae vulnerum. Et licet acuitionibus lapide factis nonnihil auf. ratur istius veneni: non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terrae natura concipiunt, vulneraque venenata faciunt. *Aratri ferramenta vulnera venenata faciunt.*

Ferrum siquidem omne recipit in se naturam alienam, vt cius in quod applicatur vsu. Itidem & palae faciunt hortenses, falcesq; minores, at noxiae minus praedictis. *Pala itidem.*

Fabrorum lignariorum tamen secures, & omne quod in lignum agit instrumentum, veluti dolabrae, similiaq; non recipiunt in se hoc vsu venenum, at potius curabi lem naturam acquirunt. *At non secures & dolabra.*

Vitrum autem ex sui natura venenum est, nec nisi frustum eius aut fragmenta maneant in vulnere, non alias. Verum donec in eo manserint, plurimum i ficiunt. *Vitrũ sui na ura venenũ.*

Quae tamen vulnera ligno fiunt, eo maxime quod manibus indies teritur, vt fusi muliercularum, pessimum venenum accipiunt a manibus: quoniam sudor liquorq; prauus per ligni cuspidem penetrat, inficitq; plurimum. *Ligna manibus ... ... venenosa.*

Lapides, nec non alia metalla, veneno carent, quod ad vulnerationẽ attinet. Ferrum quid ... aliquando suo realgare non omnino r. purgatum est, vnde magis alio perio- re nocuiuus contingit. *Lapides non.*

Quin iam huiusmodi venena queant extrahi, singulatim scribere superfluum foret: nam secundi Tractatus id recepta perfectissime praestabit ex sua pro... r. ... igitur, vt illa habeas.

Animaduertendum etiam tibi, num vulnerum accidentia procedant ex huiusmodi venenis, aut non. Siquidem accidere possit, vt ex veneni ... iudicarentur, q ... nata forent aliunde, tum ista venenis ascriberentur: nam signa parum differunt. Quamuis venenatorũ armorum studio manifestum indiciũ in vulneribus appa... t, vt pote color prodeunte, exurens, inflammatissimus tumor, coloris in ... ... mutatio ... confusa, laterumq. punctiones, praesertim ex telorum alatis cuspidibus. Si dolor huius ... ... nimium praestiterit, infunde frigidum oleum vulnerale, post superposito fodicationum vnguento prosequere: sic venenum euinces. *Accidentia vulnerum vnde ... ... dum. ... ... venena ... ...*

Alia tamen instrumẽta solis vsibus venenata, non ita crudeliter vulneribus hominem torquẽt, ni forte cruor aut pinguedo bufonis aut araneae simul cũ ferro laedẽ... subin crasset in vulnus: tũ demũ vtere medicamẽtis, quae tertii Tracta... ... rec. ... cõtinẽt. *Ven... ... ra ... ... Aliorũ.*

CAPVT IX.

De illis deprauationibus, quae propriè fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuum, & exercitiorum abusu, tum actu venereo.

LIcet Chirurgus omnem diligentiam, & ex arte vera probatissima quæque medicamenta vulneribus adhibeat, vt his de caussa nihil ad sanationem requiratur perfectissimam: nihilominus poterit æger sua petulantia totum hoc opus excellentissimum, & naturam ipsam peruertere. Quod sæpissime contingit, vt videlicet ex inordinato suo regimine, vulnerati sui membri sibi concilient aut ariditatem, vel contracturam ægri, vel accidens aliquod in vulnere: quæ non euenissent, vbi sub obedientia Chirurgi se continuissent: aliquoties etiam ipsi propriam suæ mortis caussam excitant. Hæc non sine maturo iudicio considerata sunt, vt cognoscatur, vter in his culpandus veniat, æger an medicus. Ægri petulantia naturam irritat, vt non amplius in bonam dispositionem redeat, ad quam prona prius fuerat. Idque tum ex actu Venereo patet, eo nempe sic vulnus accendi, vt in quoduis accidens incidere pronum sit, iuxta situm eius. Quapropter est, quod hoc ex vulnere cognoscere discas, & præuenire. Nam sæpius contigit ex hoc vsu vulneratis, vt sibimet in vulnere Persicum ignem conciuerint: qua de caussa vel totum oportuit membrum aliquoties amputare, vel aruit, vel mortales febres accesserunt, aut apoplexia, vel alia morti plurimum obnoxia. Id in his tibi summe notandum erit, cum violentum accidens petulantia contractum diligenti cura superare non potueris, vt rabiem hanc quiescere permittas ac sedari: tamen diligentiori studio curam interea prosequaris.

Diæta inordinata incommoda.

Petulantia ægri naturam irritat.

Venus vulnera accendit.

Non alias ex inquietudine vulnerati membri, plurima possunt accidentia (non ita periculosa tamen, ac illa, quæ ex actu Venereo proueniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore, tremore & calore, similiaque multa. Quietem igitur vulneratis impera membri læsi, ne contemtu huius quid peius oriatur.

Vulnerati membri inquietu ac plura accidentia accersit.

Ciborum & potuum rationem præscribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præiudicium adferat, neve se his aut bonis obruant: nam omnis repletio perdes infirmos naturam infestatque modum, atque mensuram postulat, potissimum vbi defectus in corpore fuerit, quo melius ei resistere valeat. Contra si prædictis obruta sit, in choleram & irritationem commouetur, iuxta quarum naturam per totum corpus diffusa sæuit: quæ sæuitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumque pessimorum accidentium est potissima caussa.

Repletio naturam vulnera eorum infestat.

Vt hæc igitur euitari queant, æquum est Chirurgum vulneratorum non aspicere personas, at miserias & calamitates, quæ sequuntur inobedientiam eorum.

Chirurgus non sit acceptor personarum.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculosissima, prout apoplexis, subitanea mors, epilepsia, hydropisis, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Coitus vulneratorum accidentia periculosa.

Exquisitio ciborum & potuum particularium non est contemnenda. Nam si per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, si etiam potibus & cibis incongruis perduntur. Bono malum enim semper est promtius propiusque.

Diæta commoda.

CAPVT X.

De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.

QVod vno curabilior alius reperitur, aut ad sanationem tardior, apprime Chirurgus considerare debet, ne latius quam ipsamet natura valet, progredi conetur.

Aptius

Aptius operi lignum eſt alio, vel iſto nodoſius, durius, aut reluctantius aliud, quoquo verſum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne. Sic etiam cum hominibus. Ex terra quidem ſumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur, & molle: quapropter id, quod in ipſa reperitur, illa continent quæ producit. Cum igitur natura talis aut alia ſuis in proprietatibus durior aut mitior occurrit, tenere naturæ Chirurgi probum eſt officium, a ligno ſumentis exemplum, vt ſupra.

Homo homine curabilior.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura ſua, mortalia fore vulnera, quæ ſanabilia forent in aliis. Eſt enim admiranda penitus in humano genere natura, varieque diſtincta, vt ſumma conſideratione ſit opus, vbi ſingulare corpus oblatum eſt, particulares etiam eſſe curas aſſumendas. Ratio hæc mihi dedit occaſionem, putat tironum Chirurgorum artem & medicamina reiiciendi, quod in vno corpore ſui data ſint, poſtmodum in decem aliis nihil operentur. Hac de cauſſa remitto vos ad ſecundi Tractatus recepta, quæ cum habueritis, dolabram quibuſvis aptam lignis poſſidetis, licet in vno quam in altero celerius agentem, ſuo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam huiuſcemodi cauſſa non eſt mutandum medicamentum, at ſolum tempus exſpectandum.

Natura delicata vulnera minus curabilia reddit.

Tarditas in cura cauſſa medicamentum non mutandi.

Videat igitur Chirurgus, & diligentiſſime curet, ſimile medicamentum aſſequi poſſe, quod non vni carni tantum, ſed omni ſit aptum & idoneum, aliaque relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tantas attulere tenebras, vt ſemper opus fuerit immutari, nunc in hoc, iam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem peruentum eſt.

Capvt XI.

De vulneribus, quæ poſſunt in mulieribus offerri, ſeſe menſtruis permiſcentibus.

PRætereundum non eſt, quod in vulneribus mulierum accidere quandoque potest, vtpote naturalis eruptio per illa menſtruorum profluuii, quo tempore periculoſiſſima concurrunt accidentia, prout epilepſia, vel ſpecies eius, quæ non prius quam ſit optime ſedata matrix, a patientibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, reſtrictio pectoris, potus & cibi nauſea: quæ omnia curam infelicem atque periculoſam reddunt. Vt hæc tollantur accidentia, neceſſarium eſt, vt menſtrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter poterunt. Mulieribus etiam agnata peculiaris inſt cholera, quæ ſi occurrat, multo periculoſior eſt menſtruis: nam ex cholera generantur contracturæ per totum corpus: quibus excitatis commouetur & matrix: concurrunt itaque duæ ſimul infirmitates, quarum vtraque particularia ſua producit accidentia, prout contracturas vel paralyſin in manibus pedibuſque, tum ex matricis aſcenſu, species epilepſiæ. In his notandum eſt, omnes illas infirmitates per vulnera moliri tranſitum: quapropter conſiderandum eſt, qua ratione ſedari mater debeat, & amoueri contractio, tandem curari vulnus. Huiuſmodi concurrentes infirmitates non facile remouentur, at plerunque perſeuerant in mortem vſque: & ſi remedium aliquod adhiberi poteſt, longo ſucceſſu temporis id fieri viſum eſt, quamobrem ab exordio, vel ante præueniendum erit.

Menſtruorum eruptio per vulnera, quæ concitet ſymptomata.

Mulieribus agnata cholera quando. Cholera quos morbos creat.

Matricis ſedatio.

CAPVT XII.

De signis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid significent, & quid inde sequatur.

PRiusquam accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo signum: est itaq; Chirurgo necessarium, vt a signis præcedentibus cognoscat subsequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamē vltra diligentiā contrarii quid præter medicaminis vsum & consuetudinem eueniat, accidens aliquod exspectandū est. Hoc igitur Capitulo signorum tractare significationes & intellectū proposui: quod in Chirurgia summum arcanū existimo, & ipsemet expertus doceo: quodq; sciam neminē diligenter obseruantem ea, quæ describam, falli re posse, licet a nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata sint. Æquum est, vt si noui quid in his, quæ Rempublicam iuuare queant, ab aliquo sit expertum, in medium adferatur.

Signa in chirurgia summum arcanum.

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, vtpote scapularum, in iuncturis potissimum, brachiorumve, necnon coxendicum & crurum tumorem cum dolore concipiant, iuxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut secundum lunæ quartalia, plenæ præsertim & nouæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in aridutā tendunt, post conclusionem effectum consecuturam.

Tumores vulnerū.

Vulnera quæ facile curam admittunt, nihilominus tumorem iuxta se tendentem ad manus vel pedes, aut retro sum ad iuncturas emittunt, qui durus fiat admodum, & conualescente vulnere non minuitur, imo dolorem in se recipit eminem indicant ibidē accumulari corruptos humores qui magis quam ipsa vulnera vicinis membris obsunt, carnesq; nedū & venas, verum etiam ossa putrefaciunt, fistulas & foramina multa producunt, vt inde post incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Cum viscosus liquor ad albumen cui profluit a vulneribus, indicat accidens periculosissimum, vt membri totius & medullarum exsiccatio, cui nemo potest obstare, nisi liquor ille iusto pondere fuerit membro prorsum aliqua medendi ratione restitutus, alias exsiccatur, vt lignum ab arbore sua truncatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Glarealis aqua vulnerum. Aridura quid.

Inquietudo membri vulnerati patientisq;.

Vulnus omne, quod patienti somnum impedit, ac prorsus aufert, ipsum etiam quiescere nequit, hisq; laterum accedunt punctiones, indicat mortis occasionem adesse, præsertim vbi sitis intolerabilis patientem cruciet. Verum animaduerte ne forte id ab incongruo medicamento proueniat: loquor solum hoc loco de naturæ defectibus.

Membri vulnerati inquietudo.

Turbatus intellectus.

Spasmus in oculo cum apparuerit, linguæ balbutiēs, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatum intellectum responsio, mortem indicant, potissimum si deprauetur auditus.

Turbatus intellectus.

Mania.

Mania.

Si toruis intensisq; homines oculis aspiciant, alacris tamen eorum sermo sit, vox *Mania.* acrior solito, & si in astantes accendantur, capitisque sit calor maximus, maniam aut furiæ speciem instantem significant, iuxta qualitatem eorum quæ dicta sunt.

Si vulnera postmodum aquam emittant, ac ab excrementorum eiectione sui nutrimenti cessent, curamq; non admittant interim, aut sanationem, in cancrum, fistulam, *Cancer. Fistula. Mors.* aut vlcerationem tendunt: vel si turbatio concurrat intellectus, cum debilitate membrorum, aut pulsatione cordis, mortem indicant.

Vulnere sanationem optime recipiente, si corpus aggrauetur, & eo magis, quo bene sit vulneri, mortis etiam est indicium. Cum vulnerati stridorem dentibus edunt, suiq; fiunt immemores, indicant mortis occasionem aduenturam: nisi fortassis vermes in eis postmodum inueniantur, tum demum se res melius habet.

Cum ore spumam eiiciunt, anhelitumque fortiter attrahunt, ac naribus strepitum emittunt, spasmo pariter oculos, manus & pedes infestante, contractionũ, aut epile- *Contractura. Epilepsia. Mors.* psiæ, vel subitaneæ mortis est iudicium, præsertim vbi seipsos incuruant, corporaq; suato quent.

Si repentinus per se tractus in vulnere dormiendum inter, aut alias fiat, indicium est alicuius grauissimi casus vel accidentis, nisi forte per timorem aut horrendum somnium ex[illegible]tur.

Si tumor ad vulnus accedat, qui pressione facta, foueam retinet, tennisque sit ad- *Indormitio membri.* modum sanatio carnis, & plurimum tarda, membri talis indormitionis, vel in eo sensus am[illegible]is [illegible]m.

Vbi ventriculus digestiuam facultatem amiserit, vt cibum retinere minime valeat, inuasteritque maxim[illegible], venas & neruos sectos a proprio loco suo fore dimotos, & *Vena dimota.* e[illegible] [illegible] conuenient[illegible] iudicabis.

Multo plura dari possunt indicia, verum hæc potissima sufficiunt, e quibus alia quæuis diligentibus innotescent: eaque hac de caussa posui, vt illis quæ significant, præuenire valeant illi quibus in posterum occurrent. Non enim sine magna possunt experientia cognosci, scriptis quoque nec doceri complete, nec addisci. Quapropter diligentia maxima requiritur eius, qui peritus earum esse cupit rerum, quas eminus tanquam e speculo scriptura demonstrat.

Capvt XIII.

De vulneribus deprauatis.

ETsi libellum hunc de recentibus vulneribus conscribere cœperim: quia tamen ea, quæ per imperitiam putatitiorum Chirurgorum deprauantur, indies multo plura sint illis, breue fundamentum etiam de his ponendum esse duxi. Primo consi- *In vulneribus deprauatis quid considerandum.* derandum erit quid illud sit, quo vulnus deprauatum est, an accidens aliquod superueniens, vel imprudentia medici. Quod si fuerit accidens, excellentissimum remedium habetur ad omnes vulnerum deprauationes, vt ad cancrum, fistulam, similiaque: hoc ipsum in secundo Libro faciam, vt illa ars recenter inuenta, & hactenus ignorata, nemini collata sit. Alchimia mater est arcanorum in Medicina, quibus deplorati curantur morbi, proat in sequentibus audietur latius. [illegible]

Caput XIV.

De futura vulnerum, & eius vsu: deinde quid futura vera sit.

TAm vetus est futuræ vulnerum vsus, vt eius exordium fere nemini cognitum sit: quid ad rem, si veteres vsus manere debeant, sunt & fatui cum stultis veteres: quid ad sapientem attinet. Si pater tuus aut auus pessime fecerit, vis propterea fallere decipereque homines? quid sapienti negotii est cum fatuitate patris tui? Hoc a me discito. *Vulnera non suenda.* Quamuis aliquod vulnus consueris, ipse perpendas, non diu sic manere: nam putrescit, fiuntque posteriora peiora prioribus, vt omittam ea, quæ subsequuntur accidentia periculosissima. Vt igitur meliorem futuram addiscas, accipe fundamentum hoc. *Sutura melior.* Natura per seipsam tantum connectit, ac eo die sanat, & ita consequenter indies vsque ad supremum concludit, & melius, ac si tu filis calcificum vulnera consuisses. Propter futuram enim citius aut melius non sanantur vulnera, sed longe deterius ac infelicius. Ista futura tua sit, acusque: Bonum fac habeas medicamentum: quod cum habueris, eo consue. Si hunc vsum reiicias, nemo te merito Chirurgum existimare poterit, sed inimicum naturæ verum: & nisi Deus hominum quam tu sanitatem optaret magis, nullus curaretur vnquam. Summum naturæ defectuosæ desiderium est absque dolore suos curari defectus, quod etiam optime fieri posse nouit hac de caussa: curandi processum hunc amat. Verum abhorret inflatos vtres, Chirurgorumque similium vnguenta. Nec solum ob ruditatem futuræ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipsam introducuntur.

Conglutinantia vulnera optima. Mirum sane, quod hominum deliria vocentur artes. Reperiuntur quidem pulueres & aquæ conglutinantes, quæ vulnus quoduis non alias connectunt, ac duos asseres optima colla. Hunc vsum ego maximam artem fore dico: nam ipso mirabiliter curantur vulnera, prout in secundo Tractatu de receptis docebitur. Si hæc ars loco suturarum venisset in vsum, aut mansisset hactenus, multa vulnera curata fuissent, quæ male sanata remánserunt. Verum destruentium semper, quam restaurantium copia maior exstitit, eo, quod vbi loquacitas, ibidem quæri solet ars, at inueniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & construuntur abusus, qui locum earum occupant.

Caput XV.

De ligaturis primis, mediis, ac postremis, ac aliis apprime necessariis.

IN Chirurgia quædam notanda sunt, ac ab initio vsque ad finem optime consideranda. Quamuis vnum quodque medicamentum eorum, quæ secundo Tractatu scribuntur, initium, medium, atque finem per se complectatur: nihilominus, vt citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic est, & conuenientior via. *Vulnerū curando rū & ab accidentibus præseruandorū potior & conuenientior via.* Ab exordio vulnera curans, oleis, balsamis, & vnguentis vulneralibus, imbutisque suis medicamentis ligato floribus, & istis impleto vulnera tepidis: tum demum vnguenta vulneraria, vel emplastrum dicationum superponito: postremo circum vulnus olea vulneraria cum suis, quæ continent, ligato, singulis horis duodenis renouando continuandoque nouem, vel ad minimum octo diebus. Hoc incumbit consilium, vt fiat in maximis & periculosissimis vulneribus, in quibus nerui truncati sunt, aut multo

peiora

peiora quæ plam [illegible], & [illegible] de accidentium [illegible], aut contractionis, quæ [illegible] continuo [illegible], & ligaturæ primæ tales [illegible]. Et [illegible] perniciosaque forent, per [illegible] vulnera alia, vt in [illegible] patiuntur etiam accidentia. [illegible] tamen [illegible] ad [illegible]. Si capitis [illegible] vel [illegible] vel unguentum vulneri [illegible] & [illegible] superponat vulneri, sic vt fundum [illegible] vulnus imple [illegible] ex [illegible] & [illegible] vulnera contusis, & prius expressis [illegible] non tamen ex illis, quæ non ex [illegible] in compositione [illegible] qu [illegible] alis, donec perceperis patientem [illegible] quod [illegible] fieri solet in octo vel [illegible] diebus. Deinceps [illegible] succedere videris, oleo balsamino [illegible] & vnguento superposito, tandem, quousque [illegible], [illegible] videris [illegible] demum fere secunda [illegible]. [illegible] quod [illegible] do [illegible]; sudicationum vnguento, in fine [illegible] vulnerum [illegible] medicatio, & consilium [illegible] vel [illegible], quæ in [illegible] & [illegible] facta sunt, & de quorum cura [illegible] fore [illegible]. [illegible] poteris [illegible] tantum medicamento [illegible] met. Maximum est hoc [illegible], in principio scilicet [illegible] cum vulneribus, impositis medicamentis, quæ ex fundamento vero composita sunt, & veris etiam superius ab externis [illegible] inimicis defendentibus. Sunt præterea quædam alia medicamenta, veluti potiones, & pulueres vulnerum, sublimata ac destillata, quorum vsus [illegible] a suis capitulis declarabitur.

Vulnera [illegible] eorum [illegible] medicatione.

Capvt XVI.

De quibusdam intrinsecis morbis, quæ ex vulnerum conclusorum curis oriuntur.

SOlent [illegible]; post vulnerum conclusionem infirmitates [illegible]. Non solum [illegible] in conclusione curandorum vulnerum [illegible], verum etiam [illegible] quibusuis accidentibus, quæ subsequi possunt, or [illegible] regimine quę bonis opposita. Exemplum ab his, qui minuunt sanguinem, [illegible], ex [illegible] hunc naturæ præparant in auxilium, per quem vlterius iuuari [illegible] quod [illegible], sequuntur accidentia. Cum [illegible] tam leuibus ergo hoc ipsum [illegible] vulnera, quanto magis cavere fuerit opus illis, quibus [illegible] fuerunt inflicta vulnera, [illegible], quæ subsequi possunt, euitentur. Industria summa requiritur [illegible], qua via ratione que hoc loco naturæ præparari [illegible] & [illegible] fieri debeat. Animaduertendum [illegible] etiam, [illegible] pulmonem [illegible], quandoque hydropisin, aut alios [illegible] complexionem in aliam a propria sua [illegible] qualitatem [illegible] quas [illegible], ventriculi malæ dispositiones, & similia [illegible], latius considerandas quam hoc loco [illegible]. Cum [illegible] regimen ex ordine [illegible] decet, vt [illegible] possit. Nonnunquam etiam per vulnera grauia curantur infirmitates. Vidi

Morbi ex con[illegible] vulnerum orientes.

[illegible] nimia effusio [illegible].

Surditas [illegible] vulnere curata.

quendam ferme fu[illegible]um a plurimis annis, c[illegible] c[illegible]o [illegible] fatis [illegible] c [illegible] c[illegible] a[illegible]. [illegible] ali-quoties ac [illegible] om[illegible]s, vt clari[illegible] recuperare[illegible] ac [illegible] ali[illegible] [illegible] f[illegible] c poteft [illegible]. Al[illegible] qui dy[illegible]fenteria [illegible] in anno vexati, m[illegible] tempore [illegible] Podagram etiam [illegible]. [illegible] plura confideranda funt a Chirurgo, nec n[illegible] vulnerum. Nam [illegible], [illegible] videtur [illegible], tamen alia [illegible] reperitur ex altera parte fæpius.

Capvt XVII.

De quibusdam in particularibus vulneribus, & fodicati[illegible] animadvertendis.

Vulnera genitalia & pudendorum, vt tractanda. Medicamentum ex fabis factũ

IN genitalibus & pudendis vulnera plus, quam in aliis partibus, doloris [illegible] r[illegible] ligationis ordo minime differt ab eo, qui de ceteris [illegible]tus eft, v[illegible] feruatione principii, medii, finifque ad mitigationem doloris, aut[illegible] fl[illegible] f[illegible]tionifque depreffionem in illis concurrentium. Illud med[illegible] bet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidum [illegible]ic fuperponi [illegible]a-leat æger: & cum refrixerit, iterum vt prius innouatum ca[illegible]q[illegible], donec fedetur dolor: vel fabarum loco farinæ fumatur ex furnis ar[illegible] turque vt farina, & eodem fuperponatur modo, quoufque dolor ce[illegible] his remediis nollet cedere prorfum, accipe florum cham[illegible]millæ mani[illegible] fl[illegible]m verbafci vel taxi barbati tantundem, coquatur in [illegible]aru[illegible] n o[illegible] emplaftri reducentur, hoc fuperpone calidum. R[illegible]fus vbi non iuu[illegible] [illegible]in vino coctum fuperpone: poftremum hoc eft in his remedium.

Vulnera inteftinorum vt tractanda.

Inteftinorum vulnera debent artificiofe connecti cannulis [illegible], [illegible] p[illegible]t. Euenit [illegible] etiam, vt fi ceffum inteftinum vna cum excrementis [illegible] coli peruenire poterit, bene eft. Verum induftriam id requirit maxima [illegible] bus non [illegible]. Præcipua quæ Chirurgo notanda confid[illegible] illa, quæ de receptis cognofcenda funt, hactenus [illegible]. Q[illegible] qu[illegible] intellexerit, fecundi, tertiique Tractatus recepta [illegible] funt inutilia.

SECVN-

SECVNDVS TRACTATVS CHIRVRGIÆ D. THEOPHRASTI PARACELSI.

De medicamentis, [illegible], & receptis per quæ vulnera, fodicationes, iaculorum ictus, & similia curantur.

PRÆFATIO.

HOc [illegible] secundoque post primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus verissime certissimeque iuxta naturæ verum ordinem quodlibet vulnerum genus, aut fodicationum curatur, & eo, quo peruenire debet ac potest, perduciter neglectis prorsus iis, quæ ab aliis scripta sunt. [illegible] fuit hactenus & semper verum & certissimum [illegible] fundamentum, at a plerisque Chirurgis depravatum & falsificatum. Chirurgi reprehenduntur.

Quod quidem expertus sum, hoc vobis palam facere possum, quo melius, & [illegible] nam corrigendi fiat. [illegible] igitur, addidique recepta quæ sequuntur, quibus [illegible] agere cum proximo, non alias, quam ipse tecum fieri cuperes, ex æquo valeas. Considera [illegible] superbiam, vanam gloriam, pompam, & multiloquium curare minime posse, at [illegible]. Quapropter abiice quicquid arti contrarium est, vt perfectus fias in Chirurgia medicus.

CAPVT I.

De abstinentia, regimine, & ordine, quæ a vulneratis obseruanda sunt,

CVm sanis corporibus inordinatus viuendi modus noceat, quanto magis infectis. [illegible] in vulneratis considerandum est, præsertim quod videmus ordine bono cibi & potus, ac regimine vulnera curari posse, pariter & malo deprauari. Seruandus est igitur vt in omnibus, & in vulneratis ordo bonus, qui faciat ad sanitatem, contra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus [illegible] medicamentum, licet optimum nihil operari boni possunt: nec medicamen [illegible] bono [illegible] prauum. Inde sequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos esse [illegible] stomachi digestionem. Ordinem & vsum hunc obseruato. Si quis [illegible] vulneratus fuerit, sine talem in secundum vel tertium au[illegible] [illegible] hoc, quod sumit, optime digerere: interea tamen potest [illegible] & auenæ farina concoctas administrare, potumque dare [illegible]. At si [illegible] vel non potus aliquod vulnus receperit, optima quæ [illegible] ora [illegible], quod eius natura non sit alterata in digestione, prout altera [illegible], [illegible] habet vulnera, primum intrinsecum naturam corrumpens, alterum extrin[illegible] carne.

Ordo bonus [illegible] vulneratis. Vulnerati [illegible]. Vulnerati [illegible] & non potus, vt ambo [illegible].

Alimentus vulneratorum constringendus. Cibus vulneratorum sæpius mutandus est, eorumque [illegible] & non reprimendus, [illegible] ullis prohibita [illegible]t, vt nullæ carnes, anseres, [illegible].

Vulnerati quomodo, qua re, & quoties cibandi. Hoc loco potissimum est, vt [illegible] & qua[illegible] [illegible] non obuertatur ci[illegible] [illegible] Nam [illegible] ex iecore procedit, quod a vulnere suum [illegible] pter est in vulneratu [illegible] tum illud curam excitatum [illegible] potus [illegible] in vulnere [illegible] de cibo iud.c[illegible].

Præter [illegible] edere vel bibere [illegible] nerati, [illegible] refrigidatus ventriculus, & hac de [illegible] pter [illegible] in eo defectum: quo percepto, [illegible] stomachi [illegible] calidus & potens qualibet vice para[illegible] & [illegible] nium iure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant [illegible]. Non est [illegible] cibo vel potu [illegible] quam vt respectu personarum leues atque d[illegible]

Potus in vulneratis maxima ratio habenda. nistrentur, suis etiam temporibus, vtpote cum exigit ipsa natura. In [illegible] erit animaduertendum, vt adhibeatur ex æquo [illegible] plus vulnerati [illegible] ment, ob sanguinis effusionem (vti supra dictum est) quam sitis, & [illegible] quitur. Siquidem ex effusione sanguinis, iecori suum deficit nutri[illegible] stomacho: quapropter sua siti nobis indicat huiusmodi restauratū cu[illegible]

Ventriculus iecore leniter c.r. [illegible] iecur [illegible] [illegible] quam stomachus. Quod stomacho defecit, non est ita metuendum, nec tanti momenti [illegible] [illegible] & [illegible] corroboratur ventriculus ipso iecore. Stomachus omnis [illegible] [illegible] digestionem amittit, quod ex cibo suo iecur satiare non potest. [illegible] [illegible] parum appetit. Pluris igitur quam stomachum iecur facito, quod [illegible] n[illegible] nutrimentum exhibeat. Et quanto magis in se potus [illegible] id est, in [illegible] potius conuertibilis, tanto magis vulnus ad sanationem [illegible] [illegible] Q[illegible] potissimum & optimum iuxta regionis commoditatem, q[illegible] [illegible] potum.

Quies vulnerato [illegible]. [illegible] vulneratum quiescere, ne membrum fatiget ægrum, comedat [illegible]

Et [illegible] quæpiam infirmitates inciderent vt supra, [illegible] addere vel d[illegible] si contractiones fierent membrorū, aut epilepsia, vel spasmus [illegible] nt, ca[illegible] nes [illegible], & si febres, quorum nihil hic de cæteris infirmitatibus ad vu[illegible] a concurrentibus.

CAPVT II.

De obstructione alui, eiectione per os, & vrinæ defectu, vulnere [illegible] aliquando contingentibus.

Alui obstructio [illegible] vulneratis vnde. QVod vulneratis aluus obstruatur, ex sanguinis effusione fit pri[illegible] [illegible] curam debilitauit magis, quam exp[illegible] valet: *secundo*, [illegible] [illegible]tur: *tertio*, fam satq; sitis defectus: *quarto*: vulnerum [illegible] cipit, quo siccat & consumit: *quinto*, [illegible] indicat obstructiones [illegible] [illegible]

Animaduertenda [illegible] animaduertendum, opus non fore laxationibus, nisi [illegible] aut [illegible], vel vbi [illegible] r[illegible] vrendum [illegible] quæ si non iuuerint [illegible]

ex [illegible] rosarum, [illegible], aut [illegible] laxatiua, iuxta communem vsum.

[illegible] cx [illegible] f[illegible]-

[illegible] dum [illegible]

[illegible] per [illegible], aut [illegible] [illegible]

C[illegible] mo[illegible]

[illegible], [illegible] stomacho [illegible], tenea-

tur [illegible] n [illegible] rum appo[illegible] ederit, [illegible]

d[illegible] cauitatem relinquatur. Non [illegible]

cura [illegible] non [illegible] modum periculosum, nec in malum [illegible]

[illegible] per se transit in nihilum.

[illegible] autem vrina [illegible], da patienti cancrorum oculos in aqua vel succo

ra[illegible] fuerit, croceus in facculo pudendis alligetur ex-

[illegible], aut [illegible] det [illegible], etiam cum vulnerum cura cessat.

Strangu-ria curata.

CAPVT III.

De præparationibus medicamentorum instructio generalis.

CVius [illegible] familiarissimum inter cætera fere [illegible], [illegible]

[illegible] a præparatione quodvis potius ac potentius [illegible]

ipsum non didicit, ad Medicinam aptus esse minime potest. Est enim [illegible]

maxima [illegible] coquentium vel digerentium: calore siquidem [illegible]

vel ignis, solis, fimi, vel naturaliter innato: quæ sic intelligo. Cum aliqu[illegible]

mentum in phiala vitrea soli fuerit expositum, aliam virtutem habet, quam [illegible]

digestum fuisset ignis ligno facti vel fimo: & in hoc postremo coctum aliam, [illegible] in

sole vel igne. Discrimen est etiam inter calorem arenæ & aquæ licet amb[illegible] calorem

ab eodem igne recipiant externo, pariter & simili modo. Cum igitur co[illegible] ma-

xime necessarium, vt vnumquodque sit in conuenienti sibi calore præparat[illegible], æ-

quum etiam erit hoc ipsum declarare, quo digeri queat in sole, quod [illegible] conuenit: &

in reuerberatorio quicquid ab eo præparari debet: ac per se teneri, quod ex se ip[illegible]

præparatur: vt vinum in suo vase, necnon in fimo perfici, quod [illegible] eo potest cu[illegible] da[illegible] i

quodu[illegible] s congruo suo loco, prout in sequentibus re[illegible] habentur ap[illegible]. D[illegible]-

te igitur quis naturæ [illegible] ordo cognoscere simul & experiri, qua vi, qua ve ra[illegible] præ-

parari cupiat, a[illegible]s quod in ipsa virtutum est, ac op[illegible] nu[illegible] [illegible]

Huiusmodi præparationum tantillum antiqui fecere mentionem, quantam ab A[illegible]

chimistis & admodum sobrie sugere potuerunt absque vero fundam[illegible] mob

rem hoc illo, & aliud alio destinarunt, singula quo non pertinent: inde manifeste pa-

tet eorum ignorantia maxima.

CAPVT IV.

De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, corr[illegible]-nibus, viribus, & virtutibus eorum.

TA[illegible] perci[illegible]s est vulneralium potionum, vt auxiliante natura qu[illegible]

[illegible] qu[illegible] iudicatum caret. Etenim si natura per seipsam p[illegible]

[illegible], [illegible] hoc v[illegible]m cupiat, vt ab [illegible] infeca [illegible]

[illegible], & symb[illegible]nem (quod certissimum est)

externa debet internæ coniungi naturæ. Habet itaque natura quædam corpora, quorum virtutes aliis in corporibus vsurpandæ sunt, & ex similibus fieri [illegible] potiones debent, vt in [illegible] ea recipiat natura [illegible] ea ratione [illegible] medicamentis associatur, vt vulnera curentur naturaliter. Q[illegible]propter [illegible] vulnerum potiones doceantur iuxta suum ordinem, [illegible] medicamenta, quibus [illegible], tum fodicationum vulnera [illegible]. Quamuis potiones vulnerales semper in vsu fuerint in [illegible] tæ partibus, & præparationibus variis ac [illegible] imperitia medicorū ex[illegible] itaque veræ potiones vulnerales medicamenta [illegible], ver[illegible] ter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, vt ea[illegible], quæ [illegible] potiones [illegible], vna cum cibo coquantur & edantur. V[illegible] quod in stomacho [illegible] tardius digeruntur, non ita celeriter auxilia [illegible] præbent [illegible] vt potiones: & quia plerunque ventriculus [illegible] digestione [illegible] est inde [illegible] medicamentum, vt natura non debilitetur amplius. Si [illegible] na d[illegible]o, p[illegible] quā vtile fuerit, vna cum potionibus exhibere. Variæ [illegible] vulnerarium decoctiones, quod varia sint ea similiter, e quibus fiunt, vt ce[illegible] f[illegible] re numerum impleant. e quibus quinq; vel sex plus vel minus [illegible] corpus transferantur, siue etiam in vinum. Quicquid sit, nonnulla melior[illegible] dam, alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt alia, quæ pro[illegible] cognita, medicamentum inde similiter resultat. Erit igitur maxime ne[illegible] quæ potiora fuerint cog[illegible], quibus maxima virtus ad p[illegible] insita, præparare[illegible] iuxta [illegible] eorum ordinem: hac via pot[illegible] vul[illegible] vulnus [illegible] adduci perf[illegible] nes quæ d[illegible] nt, [illegible] mis accidentibus o[illegible] ali[illegible]. Nam [illegible] conseruant naturam, vt [illegible] aliquod accidens vel damnum [illegible] conseruat, efficit etiam, vt ipsa de nut[illegible] con[illegible] deficiente naturæ, membra sanant [illegible] præter [illegible]. Idipsum non ita facile per extrinseca medicamenta [illegible], velut per intrinsecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & [illegible] quiuis Chirurgus animum studiumque [illegible] diligentia [illegible] quod potius medicamentum eis reperiri nullum valeat, aut [illegible] accidentia praua. Præter eorum, quæ ponemus [illegible] potiones vulnerales, quæ peculiari sua natura mirabilia c[illegible] ra naturaliter tamen, & ita supra cetera medicamenta, vt merito forent ad [illegible]. Vidi quendam Walachum in ciuitate [illegible] quadam, quæ *Alba* [illegible] potionis [illegible] stu pas[illegible] bus adhibito vulnera [illegible], cum secta, tum fo[illegible] bat. Quamuis hæc non omnibus, nec in omnibus locis neque in vul[illegible] bus valeat aut certa sit, [illegible] & [illegible] vulnera hoc modo curari po[illegible] ro[illegible] ita [illegible] tamen virt[illegible]

II. [illegible] Vidi [illegible] in [illegible] herba [illegible] in potion[illegible], & [illegible] fodicata vulnera. V[illegible] quæ [illegible]

III. [illegible] potera[illegible] in Sto[illegible] Daniæ v[illegible] [illegible], præter ea quæ [illegible], alia quæ [illegible]. Cu[illegible]

Potiones vulnerales quales & quæ sint [illegible]. [illegible] vulnerales [illegible] potiones vulnera varia.

Potionum vulnerariarum commoda.

Potiones vulnerariæ mirabiles.

I.

caro sola [illegible] A[illegible] dæ[illegible]rum co[illegible] IF.
[illegible] ha[illegible]
v[illegible] at
[illegible] quod [illegible] hi-
t[illegible] s
c[illegible] ac [illegible] ne[illegible]
[illegible] cura[illegible] P[illegible] dicen[illegible] numerus [illegible]

[illegible] Serpentaria. Op[illegible] Persicaria. Bleta alba & rubea, Cauda [illegible] Terra [illegible] vera. Rheubarbarum [illegible] Plura sunt & [illegible] quæ [illegible] quæ [illegible] ponuntur, [illegible] veg[illegible] quodcumq; [illegible] ctum a[illegible] fodicatum cu[illegible] macerata, vulneriq; su[illegible] perpetrelur.

V[illegible] vulnera [illegible] fodicata curat, [illegible] per[illegible] notorum [illegible] n c[illegible] in arca[illegible] p[illegible] tamen [illegible] lab[illegible] non experi[illegible] poterit. Iam ergo po[illegible] vulneral[illegible] ordine[illegible] & vsum [illegible] potam, quas diligenter addiscito, vt bonus atque perfectus Chirurgus factus, in vtilitatem Reipubl. tuique laudem, artem exercere valeas.

CAPVT V.

De præparationibus antiquis, & postmodum recentioribus vulneralium potionibus.

ANtiquis hic vsus fuit, vt herbæ vulnerales in vino coquerẽt, ad consumtionẽ ter[illegible] vel m[illegible] [illegible]a præparatio cõtra naturã est, & veru[illegible] ordi[illegible] quia si vi[illegible] b[illegible] re [illegible], vt supra, frigefieriq; sinas, reperies insipid[illegible] liquorẽ naturæ prorsus cõtra[illegible] euaporat [illegible] erat in auras, & re[illegible] fœtid[illegible] [illegible] or [illegible] penit[illegible] Quapropter si hoc cuitare [illegible] re[illegible] vin[illegible] in sole vir[illegible] do[illegible] ca[illegible] fi[illegible] & [illegible] s[illegible] b[illegible] tructũ, [illegible] aqua b[illegible] au[illegible] n[illegible] vi[illegible] fed [illegible] sua n[illegible] manet [illegible] & in id [illegible] herb[illegible] [illegible] pi[illegible] ac fortius q̃ ex vsu veteri. Diligenter igitur q[illegible] [illegible] fœti[illegible] & insipidum [illegible] potũ in sui d[illegible] trimentũ par[illegible] S[illegible] p[illegible] i, [illegible] recẽs est, a tor[illegible] lari, statim reponat[illegible] in do[illegible] p[illegible] letũ, & ita simul digerãtur p tres mẽses, quib. a[illegible] a [illegible] vi[illegible] ũ, [illegible] o v[illegible] cialis vtilissima, quę nulla coctione præpara[illegible] [illegible] m pot[illegible] vulneratorũ opt[illegible] us. Vsus vero meus cõn[illegible] [illegible] pati[illegible] ib. nõ p[illegible], neq; [illegible], vt herbas vulnera[illegible] o[illegible] [illegible] n p[illegible] fuerim [illegible] p[illegible] b. & in aqua f[illegible] [illegible] potionemq; v[illegible] p[illegible] tiene b. a[illegible] [illegible] b[illegible] b[illegible] r[illegible], aut in ca[illegible] [illegible] vul[illegible] po[illegible] ẽ p[illegible] p[illegible] s[illegible] [illegible] nu[illegible] s, v[illegible] herbarũ vulner[illegible] [illegible], coq[illegible] s in aqua b[illegible], fiet ex eis optimus potus,

Antiquorum modus [illegible] Quartus.

cui pol[illegible]m aromatum addere, vt reddatur gratior ac[illegible] dem in[illegible]endum erit de cibis vulneralibus. Qu[illegible]quid [illegible] capones aut gallinas, in cantarum cum aquæ ta[illegible]ta quantitate [illegible] ha[illegible] cupis, additis insuper vulneralibus herbis posita quæque obt[illegible] co[illegible] tur in ca[illegible] feruente aqua pleno, suo tempore con[illegible]. [illegible] erit vti[illegible] tis vti[illegible]us ad c[illegible]ram. Poteri[illegible] aquæ loco [illegible] obern[illegible]cibus hic est nutriens vulnera præ cæteris om[illegible]s.

Cibus vulnerariis vtilissimus.

Instructio quædam ad componendum aliquas vulneratorum potiones.

Varii componendarum potionum vulnerarium processus.

℞. *Diapensiæ vel saniculæ, pirolæ, centaureæ, betonicæ, ana manipulum vnum,* [illegible] *regalis m.ß. Agrimoniæ m.ij.* coquantur ex ordine prædicto.

Alia potio.

℞. *Dragunculi manip iij. alchimillæ m.ij pirolæ minoris m.j. alyssi m.j.ß. rub*[illegible] *renponticæ* ℥ *ij.* & coquantur, vt supra.

Alia.

℞ *Angelicæ* ℥ *ß. mumiæ* ℥ *j. spermatis ceti* ℥ *ij. consolidæ sarracenicæ m.* [illegible] ℥ *ij. pirolæ vtriusque, ana m.ii*. vini quantum sat est: coquantur vt alia. Al[illegible] rari possunt istæ potiones, vtpote, si destillatas aquas ex vulneralibus herb[illegible] easq; suis herbis iterum imbiberis, & in clauso cantaro coxeris, vt supra, po[illegible] excellentissimæ, quarum vnum exemplum hoc habe.

℞. *Pirolæ minoris aquæ mensuram j. cui pirolæ m.j. inijcias, diapensiæ m*[illegible] *tantundem:* coquantur, vt supra.

Est & alius processus, iuxta quem fiunt omnium excellentissimæ po[illegible] dum, quo paratur album oleum baccarum iuniperi vulneralibus herb[illegible] simul præparatis omnibus. Hic processus omnium est artificio[illegible], a[illegible] mus, præ cæteris etiam eligendus. Nam in iuniperis baccis latet peculiaris a[illegible] vulnera virtus, quapropter suadeo quibusuis, vt præparationem hanc a[illegible] quæ per destillationis artem fieri debet, quæ h[illegible]c loc[illegible] docetur, [illegible] cum esse iudicaui. Verum qua ratione quæuis potio cum [illegible] valde, in exemplum adducam.

℞ *Baccarum iuniperi libras ij. optime tritas, pirolæ vtriusque, a*[illegible]*, rad*[illegible] *al*[illegible] *ana m.ß. ophioglossi m.*[illegible] *ß consolidæ maioris, a*[illegible] *olochiæ rotundæ ana* ℥ [illegible] ℥ *iiij* præpara secundum artem huius destillationis. Potes etiam [illegible] h[illegible] no[illegible] destillatione prouenientes vulnera[illegible] h[illegible]rbi[illegible] r[illegible] t[illegible]ro præparare, sicut antea diximus, in [illegible], verum etiam ex [illegible] s[illegible]bus que. Sic [illegible]s alia fieri potest præpa[illegible] li fl[illegible] cralel [illegible] flo[illegible]b[illegible]s, non alias quam ol[illegible] de spica paretur in p[illegible]m. D[illegible] c[illegible]o ve[illegible] potu for[illegible] debet [illegible] hoc vt[illegible]

℞ [illegible] *rum* [illegible] *icam* [illegible] *orum hypericon*[illegible] *m.*[illegible] *rum tax*[illegible] *m*[illegible] *betonicæ, ce*[illegible] *ne*[illegible] *ana m.*[illegible] præpara secundum vlum de spica dictum.

Alius præparationis modus.

℞ [illegible] *m* [illegible] ℥ [illegible] *a* [illegible] *rotundæ* ℥ *ij calami aromatici* [illegible] ℥ ß [illegible]

saponariæ m v. diapensiæ albæ m. ß. herbæ cauda pauonis ℥ ij. *myrrhe, masticis, thuris, mumiæ ana* ℥ ß. *rheubarbari* ℥ j. ß. coquantur in vino vel in aquis destillatis, vel in succo pirolæ, aut in aqua communi, prout commodius fieri potest. Hactenus de vulneralium potionum præparationibus dictum sit. Multi reperiuntur, qui bona recepta habent, si tamen, vt supra diximus, præpararentur, efficaciora forent, ac magis vtilia.

Dosis huiuscemodi potionum discretioni tuæ relinquitur, qua præparationum vires & efficaciam cognoscere debes ac iudicare.

Capvt VI.

De præparationibus vnguentorum vulneralium, quibus in medicamentum efficacius aliis adducuntur.

VNguenta vulneralia medicamentum sunt præ ceteris antiquissimum, experientiaq; probatissimum ad vulnera: quod in vsu fuisse priusquam alia forent excogitata, scitur. Omnibus hæc ars communis fuit ac familiaris: nam a popularibus inuenta, patribusque familias, & suis asseruata domibus: quod medicamentum compositum erat ex eis, quæ cuique suis in campis creuerunt, & hortis, quæque potuit vnusquisq; serere metereq;. *Vnguenta vnineralia.*

Istorum vnguentorum vulneralium fundamentum in duobus tantum constitutum fuit, scilicet in melle & in butyro, quæ duo vulgus potissimum elegit: quia cor si derarunt apes a e floribus & herbis plurimas virtutes exsugere: cumq; illa multas habeant, & mel habere necessum esse cogitarunt. Pariter & vaccæ pascuntur multis herbis & floribus optimis: quapropter & butyrum easdem habere virtutes debet. Hac ratione mel & butyrum electa sunt corpora, quibus medicamentum inderetur. Ex istis considerationibus ortum est, vt medicamenta, quæ in campis creuerunt, cum melle butyroq; fuerint vnita, seruata, & his postmodum curata vulnera. Certissimum est, veram atq; perfectam artem hanc exsistere, & vnguentorum vsum. At surrexerunt postea sophistæ medici & Chirurgi, qui contemnentes artem istam coram popularibus, rusticam eam appellantes, alias excogitarunt prauissimas, & optimas abiecerunt. *Vnguentorũ vulneralium fundamentum.*

Iam similia ponam recepta, vt iterum in vsum redeant. Poterit loco butyri mel, vel in istius locum alterum substitui: hoc est, quoties vnum reperitur scriptum, alterum accipi.

Vnguenta cum butyro & melle.

℞ *Butyri de mense Maio facti, crudi,* non cocti, cui per contusionem immisceantur, *vtriusque plantaginis, vtriusque pirolæ. Bletæ cum radicibus ana m j dracunculi minoris vel ophioglossi m. iij.* Misceantur omnia tundendo simul, vt fiat vnguentum quod solis cla suum in vitro poterit exponi mensis aliquot, & postmodum ab impuro colari, sic defæcatius redditur, ac purius. I.

Aliud.

℞ *Maialis butyri libras iij. radicis consolidæ maioris viridis lib. j. ophioglossi lib j. ß. lumbricorum purgatorum lib. ß. aristolochiæ rotundæ viridisque* ℥ j. terantur omnia simul in pulues, & postea reponantur in locum frigidum, & si purgam diu em emittant, poteris eam abiicere. Sol pariter exponi potest, vel in fimo digeri, postea seruari. II.

Hoc ſeruato proceſſu, diuerſimode componi poterunt vnguenta vulneralia, quæ per ſe potentia ſunt quoduis curare vulnus: addi poteſt etiam parum ſalis, ad lutum e- ſtationem: vel aqua ſalis ablui debent, aut ſalſa.

Vnicum potes etiam tantum aſſumere, prout mel & dragunculum, mel & flores hyperici, butyrum & conſolidam maiorem, aut plura ſimul ex his, quæ vulnerales inter herbas numerantur. Et quia potior & efficacior vna eſt altera, meliores eligito, pro commoditate regionis & loci.

Vnguenta quædam ex reſinis.

Vnguentum ex reſinis.

Poſtquam ex butyro melleq; vulgus vnguenta vulneralia reperiſſet, alii reſinas ex arboribus fluere conſpicientes cogitarunt ex illis alia ſibi conficere. Reſinarum vero diuerſa genera ſunt, vt *abietis, laricis, &c. gummiq;*, iuxta cuiuſque regionis & loci naturam, ſibi quiſque peculiaria præparauit vnguenta. Perfectiſſimæ ſunt artes iſtæ, quarum aliquot recepta ponam, vt vnuſquiſque ſumere valeat, quod in ſua patria vel habitationis loco creſcit, in vnguentum quoque præparare.

Reſinarū varia genera.

In Germania reſinarum excellentiſſimarum duo tantum genera producuntur, vna abietis, altera laricis: cuius poſterioris dabimus exemplum.

℞. *Reſinæ laricis lib. j. ouorum vitella xx.* contunde ſimul omnia, fiet inde flauum vnguentum, huic impone *conſolidæ maioris, optime trita ℥ ß. ariſtolochiæ rotundæ contuſæ ℥ j. ordei farinæ ℥ vj.* contere ſimul omnia, & fiat vnguentum, quo curabis vulnera quæcunque voles.

Aliud ex reſina abietis.

℞. *Reſinæ abietis claræ mundæq; lib. ß.* liquefiat ſuauiter igne lentiſſimo, huic inijce butyri parum, & miſce fortiter, contere poſtmodum in mortario cum æquali pondere conſolidæ maioris, vt vnum inde fiat, quo vulnera curantur.

Vnguentum ex cæra.

Vnguentum ex cera.

Poſt iſtas artes exorta ſunt vnguenta cerea, cum reſinis mixta ſimul & oleo temperata, poſtmodum adiectis vulneralibus herbis earumque radicibus, vt ſupra dictum eſt ſæpius.

Eſt nihilominus inter alias artes minima, quamobrem eius hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

Capvt VII.

De præparationibus oleorum & balſamorum vulneralium.

Olea vulneraria.

OLea vulneralia penes antiquos in cõmuni reperta ſunt, & poſtmodum ab Alchimiſtis balſama.

Cum veteres vnguentorum vulneralium conſideraſſent virtutes, eademque melli butyroque miſcuerunt, oleo pariter coniunxerunt, experientes vtrum vnirentur ei prout aliis. Quum & hoc ſibi ſucceſſiſſe feliciter vidiſſent, eo ſ[illegible] vſi fuerunt oleo.

Primo

Primo lauerunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntq;. Huius etiam artis meminit Christus, vbi de Samaritano loquitur in Hiericho vulneratum a latronibus, curante. Quamobrem coniectare licet, artem hanc fore vetustissimam, & olim priscis in maximo pretio fuisse.

Postmodum aduenerunt Alchimistæ, quæ destillata crudis olea præstare iudicantes, ea quæ crudo prius admisceri consueta fuerant, oleo destillato non feliciter addiderunt, & alterius vsi loco nomen propter destillationem immutarunt, vocaruntque balsama. *Oleũ destillatum.*

Nonnulla quidem est inter destillatum & crudum oleum differentia. Verum ego sum expertus oleum destillatum non debere hoc esse, quod ab Alchimistis *latericium* dicitur, sed absque mixtione alterius rei destillatum per vas retortum, donec mutari color cœperit a natiuo, scilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amouendum, & in eo reperitur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc vtere, cum balsamum voles ad vulnera componere. *Oleũ crudum & destillatũ differunt. Oleũ destillatum quale.*

Terebinthinam pariter, vt oleum nimis destillarunt Alchimistæ, cui vulnerales herbas imposuerunt: at errore suo hoc etiam non caruit. Nam vbi hæc tam acriter destillata est, calida subtilisque nimium efficitur, ad promouendam carnem in vulneribus: quapropter vt oleum destillari debet, vt in suo maneat odore, caloremque rubeum non concipiat. *Terebinthina vt destillanda.*

Latius tentatum fuit, vtpote gummi, resinas, & ceram destillare, sed absque fructu: quare manet olei terebinthinæque destillatorum aut crudorum vsus. e quibus aliquot infra ponemus recepta.

De balsamo crudorum vel destillatorum olei cum aliis & terebinthina.

℞. *Terebinthinæ lib. j. florum camomillæ, rosarum rubearum, prunellæ ana m. j. florum hypericonis m. ij. florum centauriæ, chelidoniæ ana m. ß.* commisce simul & expone soli, spacio duorum mensium. Hoc oleo vel balsamo curare poteris vulnera mirabilia sine dolore. Potest etiam anno reuoluto hoc exprimi, nec non recentibus imbui floribus, & exponi soli sicut prius: admirandæ virtutis est balsamum, siue cum oleo, siue cum terebinthina compositum sit. *Balsami vires.*

Alia balsami comopsitio.

℞. *Ophioglossi pirolæ minoris, agrimoniæ, diapensiæ, ana m. j. florum hypericonis m. ij. consolidæ maioris coctæ m. ß. lumbricorum purgatorum num. ro centum.* Alt inde corpus, & in sole digerantur omnia suo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balsamo potes v[illegible] feliciter, & ea curare cit a dolorem. *Compositio.*

Addi post [illegible] nic oleo, mumia, mastix, myrrha, thus, at parum: nam olea balsam maque v[illegible] vulnera delectantur plurimum herbis & floribus magis, quam [illegible] hypericonis hoc [illegible] bi[illegible] ssimus [illegible] st. Addi sol [illegible] etiam gummi, quod tatuum [illegible] aliqu [illegible] viride [illegible] vstum, & [illegible] ra f[illegible] sed minime laudabile est.

Earundem etiam herbarum, quibus imbuta sunt balsama, seminibus contritis inj[illegible] ctisque si digerantur post herbarum digestionem, per hyemem in calido, vel in æstuatio seruata, olea longe fiunt efficaciora.

Vernicia unde ex carabe. Postmodum vt artium vna post aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flauo, cuius artifices in aliquibus damnis corporis experti sunt, videlicet in vberibus mulierum exulceratis, & aliis plerisque foraminibus curam eius felicem esse. Quod cum animaduertissent, vernicem herbis & floribus dictis expleuerunt, & vt alia balsama soli digerenda exposuerunt. Et quamuis præparatio tarda sit, ob eius tamen efficacem operationem, cum in sectis & fodicatis vulneribus, tum in vlceribus maxime opere laudandum est balsamum. Adduntur huic vernici cum ad medelam assumitur prius, mastiches ter tantum quantum vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc est in digestione, debet adiungi mumiæ iuxta compositionem.

Medulla ossium & pinguedinum animalium vsus. Medulla humana vsus. Pinguedinum quæ præstantior. Tentauit postea vulgus olei loco terebinthinæq; medullas ossium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæserunt, donec ceruinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus aliis) expleuerunt herbis, earumq; floribus, vt supra, soliq; digerendas simul exposuerunt, quousque suo tempore vulneralia facta sint olea. Postremo repererunt humanas medullas omnes alias præcellere, magisq; fore vtiles. Non alias de pinguedinibus animalium actum est, vtpote floribus & herbis, cum in olea vulneralia redactæ sunt, quibus omnia vulnera curata fuerunt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ sunt, verum illas ac omnes alias humana plurimum excellit. Inter pisces non est præstantior ea, quæ a Germanis appellatur Aeschenschmaltz.

Vernix ex oleo. Potest etiam ex oleo terebinthinaq; destillatis per præcedentem additionem subtilissima vernix fieri, quæ plus alia non destillata valeat. Varia sunt quidem oleorum & balsamorum genera, quorum hic nullam facio mentionem, at paucorum, quod sciam ea, quæ tibi iam posui, certissima fore, quibus te certiorem facere possum, ad vulnera quæq; fore præstantissima. Poteris ipse tibi iuxta commoditatem regionis, in qua fueris, & ex ordine sequentis Capituli recepta componere.

CAPVT VIII.

De curatione vulnerum per ea, quæ munda conseruant illa, suaq; mundificatione sanitatem conciliant.

Mũ latio vulnerũ a cane sumta. CVm proprium natura balsamum penes se habeat, quo sua damna resarcit, & alio non sit opus, quam, vt munda conseruentur vulnera: mundationis ordinem istius æquum est vt demõstremus. A cane sumtum fuit exemplum, qui vulnera sua quæq; modo lambere possit ea, promouet magis ad sanitatem, quam curet: nam is mundat solum, & natura curat. Hoc ipsum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum instar, experti sunt in seipsis, quod in canibus apparet. Aliqui lotio, curaruntq;: verum quod hoc facile fœtorem vulneribus induxit, & sæpe illa repeti debuit ablutio, latius perquisierunt, ac vrinæ loco sumserunt vinum, quod parum in maioribus vulneribus effecit, ad salsam ventum est aquam: illa lauerunt & curarunt vulnera tam hominum, quam brutorum animalium. Communis hic vsus fuit, qui postmodum in dissuetudinem successu temporis abiit, aliique mundationum accessere modi, quorum aliquot in sequentibus enarrabo.

Lotio vrinaria vulnerum vul... curatur. Lotiones & mundificationes variæ vulnerũ varia recensentur. Acceperunt herbas vulnerales, easque vino coxerunt vel aqua, sale iuxta libitum addito: decoctione hac sæpius lauarunt vulnera, fauumq; mellis contusum vnguenti loco superposuerunt.

Aluminae

Alumine soluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lauarunt & curarunt etiam vulnera. Item succo bursæ pastoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum sale modico lauarunt. Multæ sunt herbæ similes, quarum succi vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & sal paucum infundere vulneribus communiter vsitatum est antea, quo curatum est remedio.

Sunt etiam aliæ mundificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout si persicaria recenti prius aqua mad. facta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute salis in ea naturaliter insiti.

Sæpius oleo terebinthinæ salso curata sunt, quæ communiora fuerunt vulnera. Nec est quod mireris simplices artes, quas modo posui: talis est naturæ proprietas, vt per seipsam curet, vbi mundificatio seruata sit, ac potissimum, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunq; solet imperitia Chirurgorum euenire, quare merito detegendum. Verum alius ordo necessarius est ad euitandum accidentia, quia communioribus illis, quæ dicta sunt, minime fieri potest: in illis autem, in quibus talia non exspectantur, simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putatitiorum Chirurgorum non incidas. Tarde curare melius & bene, quam tardius superfluis artibus deprauare, quæ per se mala sunt. *Natura ƒ seipsum curat.*

CAPVT IX.

De præparationibus vulneralium vnguentorum, & fodicationum, vna cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

CApitulum hoc peregrina remedia continet, his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit, merito quod nobis ab exteris contingere boni potest, ac a nobis aliis, describemus. Quapropter fundamentum probatissimorum vnguentorum habe normam & compositionem, quibus arceantur accidentia, quantumuis magna, tollunturq;. Licet leuiter ac facile vulnus curari potest, vt (quod ad curationem solum eius attinet) opus non foret vnguenta similia describere: verum quia damnum vix vnquam solum esse contingit, sed vnum alteri fere semper affluit, ea patefacere volui. Possunt etiam accidentia rebus, quæ nostris in regionibus crescunt, euitari: tamen hoc loco tantum fodicationum vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt, in illis quibus indies vtuntur: vt ærarii fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt, & fluentia siccarunt vulnera. Ferrarii quidem adusto suo ferro, quod *crocus martis* appellatur vsi sunt ad vulnera. Figuli vero lithargyrio argenteo (quod vocant) vel aureo nonnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inuenta, quæ dicta fuerunt experimenta. Multo plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus, & in variis rebus hoc loco non describenda, prout minium, cerusa, similiaq; reperta fuere. *Sanguinis sistio.* *Crocus martis.*

Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutantes plura in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplastrum [illegible] p[illegible] fore videretur, adiecerunt, nunc minium, alias cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri, æs vstum, lithargyrium, &c. quæ simul [illegible] varia cerota facta sunt, hisque linteolæ fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum [illegible] attractiuas, atq; magnetis cognoscentes, cerotis adiunxerunt, [illegible] *Emplastra.* *Cerota.*

fuiſſe, quod perciperent, puluerem vulneralem addiderunt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum exſtiterũt. Sic vlterius progreſſi, fodicationum vnguentorum ordinem certiſſimum & compoſitionem adepti ſunt, eiſque mirabiliter curarunt: horum deſcriptionem ponimus variis, vtilibus tamẽ omnibus modis. Primum hoc modo communiter conſtructum fuit.

Vnguenti fodicationum compoſitio. ℞. *Ceræ lib. j picis græcæ* ℥ *iij.* liquefiant ambo ſimul, & liquefactis, non nimium tamen calidis iniciatur puluis hic. ℞. *fruſta carneoli, coralli rubei & albi, magnetis, calaminaris lapidis ana* ℥ ß. *carabes flaui aut ſuccini, maſticis, thuris, ana* ℥ *vj. myrrhæ, mumiæ ana* ℥ *j.* ß. trita minutiſſime liquidis immiſceantur & his iam optime permixtis, inijce *terebinthinæ* ℥ *j.* ß. ſpatula ſemper agitato, donec frigeſcat. Poſtremo peruncłis oleo piſcium áſchenſchmaltz agitetur, & hæc emplaſtrum.

Aliud.

II. ℞. *Ceræ virgineæ lib. ij picis græcæ lib. j. terebinthinæ* ℥ *iij. liquefiãt igne lento, quibus impone tritæ maſticis* ℥ *iij. carabes flaui* ℥ *j.* ß. maneant in igne lentiſſimo quartam horæ partem Poſtmodum accipe ℥ *ij. mumiæ, thuris, & myrrhæ ana* ℥ ß. *alcepatici* ℥ *j* ß. trita miſce prædictis & agita prout in emplaſtro priori, donec frigeſcant. Poſtremo in emplaſtrum agitabis oleo piſcium áſchenſchmaltz addendo, *camphoræ tritæ* ℥ ß. hoc fodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentiſſimum, ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuſpides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & a præcedentibus elici minime poſſunt.

Ad extrahendum ferrum. ℞. *Ceræ lib. j. colophoniæ, picis nigræ ana* ℥ *iij. liquefactis ſimul ambobus, inijce gummi armoniaci* ℥ *vj. bdellii* ℥ *j. magnetis* ℥ *v. carabes flaui* ℥ *iij* trita miſce liquatis, & in emplaſtrum agita manibus ouorum oleo perunctis: hoc in maximis neceſſitatibus vti poteris ad concludenda vulnera, necnon reſtauranda quæ deprauata ſunt.

Alia compoſitio, cuius ab exordio mentionem fecimus.

℞. *Olei. ceræ, lithargyrii triti ana lib. j.* liquefiant, & in cerotum coquantur, cui poterunt ea, quæ ſequuntur, addi.

Additio prima.

℞. *Armoniaci, bdellii ana* ℥ ß. *galbani, opopanacis ana* ℥ *vj.* ſoluantur in aceto, coquantur, & per pannum colentur, poſtea coquantur in emplaſtrum: hoc adde illi præcedenti ceroto. Poſtquam ſimul iuncta fuerint, eis, quæ ſequuntur, puluerës addito. *Lapidis calaminaris, coralli rubei & albi, magnetis ana* ℥ *j* ß *thuris, maſticis ana* ℥ *j. & cum permixta fuerint, admiſce terebinthinæ* ℥ *iij. & olei* [illegible] ℥ ß. reduc in formam emplaſtri oleo piſcium áſchenſchmaltz, vel alio, ſecundum artem.

Additio ſecunda.

℞. *Opopanacis* ℥ *iij.* repurga optime ſicut audiuiſti ſuperius, & cum ceroto permiſce. Poſtmodum adde *mumiæ* ℥ *iij. ariſtolochiæ rotundæ* ℥ *ij. maſticis, thuris, myrrhæ ana* ℥ ß. deinde poſt adiice *terebinthinæ* ℥ *ij olei laurini* ʒ *j. camphoræ* ℥ *ij.* reduc in formam cum oleo camomillino.

Addi-

Additio tertia.

℞. *Armeniaci* ℥ v. præparati nempe ficut prius, *sanguinis draconis* ℥ ij. *colophoniæ* ℥ iij. *picis naualis* ℥ j. *thuris, mastiches ana* ℥ vj. *myrrhæ* ℥ j. *terebinthinæ* ℥ iij. reduc in formam cum oleo laurino. Iam habes compositionem fodicationum emplastrorum duobus modis, eorum inuentionem atque successum. Postremum tamen hoc melius omnibus antea positis, quo citius ac potentius euitantur & amouentur accidentia quæuis, diligenter obseruato.

℞. *Ceræ virgineæ lib. j. ß. vulneralis olei tantundem, lithargyrii lib. j. lapidis calaminaris lib. ß.* ex istis fiat cerotum, cui vernicis lib. ß. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturā præparatæ ℥ iij. & iterum in cerotum eoquantur. Postmodum adde gummi, necnon præscriptarum additionum quam volueris, fiat emplastrum, & reducatur in formam cum vulnerali balsamo.

Quicquid his emplastris elici non poterit, alia nempe violenta via tentari debet: vt si globuli plumbei descendissent, impossibile fuerit etiam instrumentis eruere. Quapropter impossibilia Medicinæ committenda non sunt. De fodicationum emplastris dictum sit hactenus, quibus quicunq; iuxta Medicinæ verum ordinem vsus fuerit, non confundetur.

CAPVT X.

De pulucribus quibusdam, fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

SVccessu temporis pulueres quidam & succi reperti sunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera coniuncta sint. Et vbi talis fit coniunctio, natura potest in toto vulnere facilius operari, quam vbi non: at per alia medicamenta curari debet, vt sunt vulnerales potiones, vnguenta, olea, emplastra, &c. Natura quidem non potest alibi quam in fundo solum operari, in quo connectit indies, donec ad supremum deuenit. Fodicationum tamen & vulnerum pulueres connectunt æqualiter superius, inferius, & in medio. *Pulueres vulnerū & fodicationum.*

Animaduertendum est, vbi vulnerum & fodicationum pulueres in vsum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ sanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neque duritiem habent, sed mollities in eis naturalis conspicitur: alias connectere nullo modo possunt. Si tamen accidentia iam sint præ manibus quæ dicta sunt, ea remouere scias oportet, antequā vtaris pulueribus: etiam dum vsus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atq; tumor coniuncta rursum disiungunt. Est illa celerrima ferme cura, nihilominus ab accidentibus tutari debet quæ diximus. *Vbi locū habeant.*

Diuersis rationibus proprietatem hanc habent isti pulueres, aliqui propter naturalem siccitatem, vt bolus armenus, qui cuncta per insitam ariditatem, quibus interiectus fuerit, connectit. *Vnde illā proprietatē habeāt.*

Sunt alia comprimentia quædam præter siccitatem, vt succus prunorum syluestrium immaturus. Alia cōglutinantia, veluti dragacantum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres conglutinantes. Vlterius notandum erit, non solum conglutinatiuis vtendum, sed etiam adiungenda esse medicamenta naturali balsa-

mo suum alimentum exhibentia. Quapropter pu'uerum vsum iuxta proprietatem eorum, trium quæ dicta sunt, ponam, & con positionem.

℞. *Boli armeni veri* ℥ iij. quas in aqua nitri dissolues, postea destillatione separabis, & aliam priori similem aquam affundes pulueri, separabisque sicut antea: toties id repetendum erit, quousque bolus in oleum conuertatur: hoc in sole siccandum est in puluerem, cui *thuris* ℥ j. *carneoli* ℥ ß *mumiæ* ℥ ij. omnia simul in puluerem commisce, quem vulneribus insperges quouis die bis, & l gabis iuxta consuetudinem, superposito fodicationum emplastro, quo vulnera præseruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & syluestrium coquito, quousque in spissitudinem electuarii sit redactus. Gallarum etiam immaturarum tantundem coques, & istis [illegible] solidæ maioris contritæ minutim octauam aliorum partem addes, pe [illegible] dum in aluminis aqua pura bullire facito: postremo simul omnia sole siccato, post vtere prout moris est.

Colla lapicidarũ & fabrorum. Lapicidarum & fabrorum colla, quæ sub aquis vtuntur, quandoque vulnera ligant, non in forma pulueris, ac spissi liquoris: & fodicationum emplastro superposito curant mirabiliter. Verum olei lini loco, vulnerale sumsi oleum ex oleo lini cum [illegible] cõpositum, & pro calce, corallum album in cineres adustum. Colla casei *Kasin*, etiam hoc loco sumta vulnera sciungi non sinit: solitamen eo præter fodicationum emplastrum vti.

Alius puluis.

℞. *Thuris, myrrhæ, masticis ana* ℥ ß. *coralli rubei* ℥ ij. *aloepatici* ℥ j. ß. omnibus permixtis, & in puluerem cõtritis, alterutrum adde puluerum antea positorum, pro media parte prioris.

Alius.

℞ *Succorum prunorum syluestrium immaturorum, gallarum etiam immaturarum, sanicule vel diapensiæ, pirolæ, ophiogl[o]ssi ana* ℥ v. siccentur in sole, donec [illegible] fiant, postmodum adde *gummi armoniaci præparati* ℥ ij. tum siccentur in puluerem.

Vulnera conseruentur in siccitate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum administrando.

Reperiuntur & alia constrictiua, cum tamen ex Alchimia petenda sint, infra suo loco ponenda.

CAPVT XI.

De sublimatis atque destillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunque Alchimiam exercent, vti[li]ssima reperiunt medicamenta, variaque [illegible] bẽtur [illegible] ge superantia. Verum quod morborum proprietates [illegible] rent, parum inde possunt emolumenti proficere. Medicinæ siquidem Alchimiæ semper coniunctæ [illegible] debent [illegible] virtutem admirabilem possidere in curatio[ne] [illegible] vulnerum [illegible] accidentia corporalia mixta sunt, vt *fistula, cancer,* [illegible] &c. [illegible] tamen illa non concurrunt, eius vsu non erit opus, cum [illegible] aliis [illegible] *Ani mysterium virtutis [illegible].*

ctiœas

cæteras omnes [illegible] artes, [illegible] non [illegible] i[illegible] in[illegible]. Q[illegible] mine [illegible] cin ei[illegible], tamen [illegible] parat [illegible] s a[illegible] quæat, ab [illegible], vt [illegible] nonium reduci [illegible], vt sanguis, & [illegible] ab [illegible] vel [illegible].

℞ *Antimonii [illegible] gemmæ cal[illegible] tantundem*, & [illegible] per [illegible] retor tu [illegible] tribus di[illegible] & [illegible] sub[illegible] oleum, cui [illegible] bi[illegible] d[illegible] p[illegible] ra[illegible] que vi[illegible] tra [illegible] ri nequeunt. It[illegible] d[illegible] s c[illegible] fer[illegible], vt si cuprum vel æs [illegible] sublimaueris, non minores [illegible] timo [illegible] o [illegible] Vt [illegible] fubli[illegible] nationem veniat, prius erit calcinandum, postea per separationem [illegible] & coagulandum, in puluerem que siccandum, [illegible] duæ partes [illegible], ut liquefacti sunt addendæ: postmodum ab eis in reuerbera torio [illegible] eundem puluerem subtilissimum & leuem, quo vulnera cum curare voles, in ea spargatur [illegible] dicationum emplastro superposito.

Caput XII.

De sanguine sistendo, necnon eis, quæ ad hoc negotium sunt necessaria.

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum proprietates, complexio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora accidentis, & vulneris e[illegible]tia. Nam si homini sano contrarietates & accidentia varia contingunt, multo magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxia sunt. Cum in [illegible] nas accidens hoc ir[illegible] ierit, non facile potest amoueri: nam sæpius euenire solet, vt sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec vllis medicamentis, at per seipsum sedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens longe deterius [illegible]. Considerandum igitur quid natura possit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præterit fluxus, donec eius amota sit caussa: vt si præ cholera factus, ea prius cessare debet: nam ipsa durante, medicamentum natura nullum recipit. Si ex [illegible] nisi prorsus extinctus appetitus ille sit, vanum etiam est remedium. Si propter ebrietatem, exspectanda est completa digestio. Si membri [illegible] gestione caussatus fuerit, quiescere prius debet. Multi sunt articuli similes hoc loco non recitandi, solum hoc tibi notandum erit, vt amoueatur caussa fluxus, tum & [illegible] cogitur cessare. Si forte constellatione caussatus foret, ea præterire debet, priusquam sanguis retineri queat: si caussæ tales consumtæ non sint, fieri potest vt vulneratus [illegible] effusione moriatur sanguinis. Nam quis iuuare poterit eum, qui nolit ipse? quis e[illegible] us choleram sedare potest, qui pacificari non vult? Caussam ergo cessare [illegible] x[illegible] m est, alias nequaquam sisti potest. Ebrietas ad caput ascendit, & in c[illegible] [illegible] co[illegible] at po[illegible] m al[illegible] quem [illegible] pe[illegible] e vulnus, huiusmodi sæuiens natura per ve[illegible] in sanguinem transit, & eo non alias, quam in capite sæuit. Quis ebrio potest [illegible] [illegible] æ proprietatem auferre? nemo: pariter ebrium sanguinem sedar[illegible] o [illegible] [illegible] r[illegible] p[illegible] is intelligendum est. Hæc a me dicta sunt, vt Chirurgus in [illegible] p[illegible] t, & non [illegible] quæ sunt impossibilia, verum vt prudens ea, quæ [illegible] a po[illegible] t.

[illegible] igitur ea, quæ dicta sunt, violenter ita prorumpunt, ab arcendi [illegible] nem cessare debet Chirurgus, cum que solum sistere velit, q[illegible] [illegible].

L

Sanguinis fluxus varia caussa.

Sanguis ebrius [illegible] sequit.

[illegible]

dula. Nam his nullum iuuare potest medicamentum, a ... nulla, ... nec ficum fucum ad collum appensio nullus character. Et ... aliqua ... ... aliud erumpet accidēs, & in finibus communiter ... membrorum, vel contracturæ. Exempli caussa, vene ... brachio, quo membrum contractum redditur, aut aridurum, vel moritur is, qui ... Similiter quod in venarum ... laxation ... contingit, quæ ... Cum ... accidentia talia contigerint, aut apparuerint, potest ... sanguine ... pro discretione. Siquidem vbi vena ... aperitur, ... pondus ... mutatum oportet eam, antea sistere non est vtile, donec ad pondus hoc ... sanguis fuerit. Ab experientia propria discere te hæc oportebit. Vt a me ... instructionem habeas, qui sanguinis repressiones ex æquo ... debrant ... to nimium, vel tardius quam par sit. Eius rei verum in eo fundamento ... medicamentum quo vulnus curari debet, sanguinem etiam in eo sistat: nec ... vlla alio remedio. Nam si medicamentum ex arte fundamento vero ... sit, ... sunt *fodicationum emplastra, olea, balsama & emplastra vulneralia, &* ... sistit omnem iusto pondere non tempestiue, nec ... nimis. Po... caium hoc est, vt metum iustum contingere valeat medicamentum S... accidere ... t, vt in sanguine lateat infirmitas: hæc si per sanguinem ... emunctorium, non sistetur sanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquot ... complexionem suum fluxus, talis potest alijs quam fodicationum emplastris ... nalibus reprimi: quorum aliqua ponimus inferius. tuæ tamen discretioni ... tur, sistere si voles, pot... aut non. Potius tamen quam exspectare ... dum ... camus, vbi medium offertur accidens hoc amouendi. Pro... præ ... s, vt membrum seruetur calidum, nec vllo modo frigeat, n... tionum emplastro careat: hoc enim sedantur accidentia, vt retentionem ... admittunt. Solent etiam aliquæ venæ reliquis esse repletiores, vt neruorum ... tum ... t, hoc loco fluxum liberius patere sine metu: nam cum eo multum ... tati ... t.

Fodicationum igitur emplastra tibi sint commendatissima etiam ... sanguinem sistere possunt, cuique veteres vt: vide tamen, vt non ... ceris. Verum in illis quibus natura sana, mitis & pura fuerit, sanguinis ... retentio, quæ potissima est.

Sanguinis fluxus per mutatione pro discretione.

Sanguinis repressio nu termi- nus ac meta.

Fluxus ob sanguinis ... matem.

Ob calida complexionem.

Fodicationum ... sanguinem ... fluxu.

Nonnulla sanguinem sistentia.

Sanguinē sistentia

Crocus martis optime ... ratum. Farina volatilis inspersa ... albi, qui sub caudis leporum nascuntur. ... Corneolus in manu continetus, ... Canis ...

... sanguinem non ... facile ... attingit, ... fit.

... tia ... ...

CAPVT XIII.

De repreßione glarealis aquæ.

GLarealis aquæ [illegible] oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus applicato vel ex [illegible], vel ex [illegible] atorum occasione data: quapropter [illegible] dum [illegible] & [illegible] us. Postquam tamen inciderint, eadem [illegible] aquæ [illegible] onendi sunt probatis medicamentis [illegible] hoc Tractatu [illegible]. Hic via [illegible] irritata natura, & per se glarealem aquam [illegible]. Non sunt igitur vulneralia medicamenta, quæ solum curant, at illa, quæ [illegible] accidentia, præseruantaque nimio fluxu cum sanguinis tum glarealis aquæ. Quæ [illegible] virtutes non habent, medicamenta minime dici possunt, nec ea, quæ deprauant vulnera. *Glarealis aquæ fluxus vnde.* *Cura.* *Medicamenta.*

Et quamuis multa, quæ glarealem aquam sistere putantur, a nonnullis descripta sint: [illegible] omnibus probata non sunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in aliis vero non [illegible] quoti [illegible] condu[illegible] a, quandoquidem non. Cum ergo tam fallacia sint, [illegible] ea docere cupio, sed potius, quæ certissima sunt, vt *fodicationum emplastra, olea vulneralia*, &c. Accidentia, quæ per sanguinis amissionem oriuntur, hic etiam per glarealis aquæ fluxum consideranda sunt, vt [illegible] isto prout in illo profluuio [illegible] [illegible] , & non contra valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur, [illegible] in subsequentibus capitulis reperies. Nisi retineatur, aut a nimio fluxu compescatur, aridura, nec non alia subsequentur accidentia. *Accidentia.*

CAPVT XIV.

De propulsione paroxysmorum a vulneribus, caloris, frigoris, superfluæ carnis, tumorum, duritiei, necnon coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum incisoribus Chirurgis.

PRæter illa, quæ dicta sunt, alia caussantur accidentia. Licet vulnus ex aspectu iudicari possit a Chirurgis omnibus, carere quibusuis accidentibus: est nihilominus in ipsa natura propter variarum concordantiam in ea partium, contrarietas orta. Nam vbi gladius membrum aliquod in corpore lædit, non solum illud, verum etiam alia quæque membra per condolentiam: quapropter singulorum accurrit ira, miscetur que vulneribus in vindictam læsionis. Vt si quis lapidem iaceat inter multos confabulantes amicos & socios, eorum nemo permanet immotus, nec in sua veteri natura vel [illegible]: verum quisque cupit eorum hoc ipsum vlcisci. Non alias in humano corpore fit, cum ei vulnus incussum est. Qui potest igitur vulnus carere suis accidentibus agnatis, etiamsi non accurreret aliud. *Vulnus [illegible] que accidentibus.*

Cum [illegible] ob [illegible] odi commotionem agnata sit vulneri talis inimicitia, merito ne di[illegible] or [illegible] r, suscepi describendam. Et quamuis varia sint istius originis accidentia: [illegible] i [illegible] nda sunt, a[illegible] as c[illegible] m [illegible] istorum ignorantiam occu[illegible] tium, [illegible] a [illegible] s medicamentis al[illegible] s m[illegible] conuenie[illegible] us vsus fuerit, [illegible] nouam produ[illegible] ta [illegible], d[illegible] um. Quapropter ab expellen[illegible] agnata, [illegible] x [illegible] tera c[illegible] sci, quæ sunt accidentia, cum descri[illegible] pro-

Hoc seruato processu, diuersimode componi poterunt vnguenta vulneralia, quæ per se potentia sunt quoduis curare vulnus: addi potest etiam parum salis, ad hu[illegible]ctationem: vel aqua salis ablui debent, aut salsa.

Vnicum potes etiam tantum assumere, prout mel & dragunculum, mel & flores hyperici, butyrum & consolidam maiorem, aut plura simul ex his, quæ vulnerales inter herbas numerantur. Et quia potior & efficacior vna est altera, meliores eligito, pro commoditate regionis & loci.

Vnguenta quædam ex resinis.

Postquam ex butyro melleq; vulgus vnguenta vulneralia reperisset, alii resinas ex arboribus fluere conspicientes cogitarunt ex istis alia sibi conficere. Resinarum vero diuersa genera sunt, vt *abietis, laricis, &c. gummiq;*, iuxta cuiusque regionis & loci naturam, sibi quisque peculiaria præparauit vnguenta. Perfectissimæ sunt artes istæ, quarum aliquot recepta ponam, vt vnusquisque sumere valeat, quod in sua patria vel habitationis loco crescit, in vnguentum quoque præparare.

Vnguentum ex resinis.

Resinarũ variagenera.

In Germania resinarum excellentissimarum duo tantum genera producuntur, vna abietis, altera laricis: cuius posterioris dabimus exemplum.

℞. Resinæ laricis lib. j. ouorum vitella xx. contunde simul omnia, fiet inde flauum vnguentum, huic impone *consolidæ maioris, optime tritæ* ℥ ß. *aristolochiæ rotundæ contusæ* ℥ j. *ordei farinæ* ℥ vj. contere simul omnia, & fiat vnguentum, quo curabis vulnera quæcunque voles.

Aliud ex resina abietis.

℞. Resinæ abietis claræ mundæq; lib. ß. liquefiat suauiter igne lentissimo, huic iniice butyri parum, & misce fortiter, contere postmodum in mortario cum æquali pondere consolidæ maioris, vt vnum inde fiat, quo vulnera curantur.

Vnguentum ex cara.

Vnguentum ex cera.

Post istas artes exorta sunt vnguenta cerea, cum resinis mixta simul & oleo temperata, postmodum adiectis vulneralibus herbis earumque radicibus, vt supra dictum est sæpius.

Est nihilominus inter alias artes minima, quamobrem eius hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

CAPVT VII.

De præparationibus oleorum & balsamorum vulneralium.

Olea vulneraria.

OLea vulneralia penes antiquos in cõmuni reperta sunt, & postmodum ab Alchimistis balsama.

Cum veteres vnguentorum vulneralium considerassent virtutes, eademque melli butyroque miscuerunt, oleo pariter coniunxerunt, experientes vtrum vnirentur ei prout aliis. Quum & hoc sibi successisse feliciter vidissent, eo si. vsi fuerunt oleo.

Primo lauerunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntq;. Huius etiam artis meminit Christus, vbi de Samaritano loquitur in Hiericho vulneratum a latronibus, curante. Quamobrem conie&tare licet, artem hanc fore vetustissimam, & olim priscis in maximo pretio fuisse.

Postmodum aduenerunt Alchimistæ, qui æ destillata crudis olea præstare iudicantes, ea quæ crudo prius admisceri consueta fuerant, oleo destillato non feliciter addiderunt, & alterius vti loco nomen propter destillationem immutarunt, vocaruntque balsama. *Olei destillatum.*

Non nulla quidem est inter destillatum & crudum oleum differentia. Verum ego sum expertus oleum destillatum non debere hoc esse, quod ab Alchimistis *Laterinum* dicitur, sed absque mixtione alterius rei destillatum per vas retortum, donec mutari color cœperit a natiuo, scilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amouendum, & in eo reperitur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc vtere, cum balsamum voles ad vulnera componere. *Oleū crudum & destillatū differunt. Oleū destillatum quale.*

Terebinthinam pariter, vt oleum nimis destillarunt Alchimistæ, cui vulnerales herbas imposuerunt: at errore suo hoc etiam non caruit. Nam vbi hæc tam acriter destillata est, calida subtilisque nimium efficitur, ad promouendam carnem in vulneribus: quapropter vt oleum destillari debet, vt in suo maneat odore, caloremque rubeum non concipiat. *Terebinthina vt destillanda.*

Latius tentatum fuit, vtpote gummi, resinas, & ceram destillare, sed absque fructu: quare manet olei terebinthinæque destillatorum aut crudorum vsus, e quibus aliquot infra ponemus recepta.

De balsamo crudorum vel destillatorum olei cum aliis & terebinthinæ.

℞. *Terebinthinæ lib. j. florum camomillæ, rosarum rubearum, prunellæ ana m. j. florum hypericonis m. iij florum centaurie, chel donia ana m. ß.* commisce simul & expone soli, spacio duorum mensium. Hoc oleo vel balsamo curare poteris vulnera mirabilia sine dolore. Potest etiam anno reuoluto hoc exprimi, nec non recentibus imbui floribus, & exponi soli sicut prius: admirandæ virtutis est balsamum, siue cum oleo, siue cum terebinthina compositum sit. *Balsami vires.*

Alia balsami comopsitio.

℞. *Ophioglossi pirolæ minoris, agrimoniæ, diapensiæ, ana m. j. florum hypericonis m. ij. consolidæ maioris coctæ m. ß. lumbricorum purgatorum numero centum.* Affunde corpus, & in sole digerantur omnia suo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balsamo potes vti feliciter, & ea curare citra dolorem. *Compositio.*

Addi possunt huic oleo, mumia, mastix, myrrha, thus, at parum: nam olea balsamaque vulnerum alia delectantur plurimum herbis & floribus magis, quorum hypericonis hoc loco nobilissimus est. Addi solet etiam gummi, quod tamen aliquoties viride æris, æs vstum, & huiusmodi, sed minime laudabile est.

Earundem etiam herbarum, quibus imbuta sunt balsama, seminibus contritis iniectisque si digeratur post herbarum digestionem, per hyemem in calido, vel in æstiuarro seruata, olea longe fiunt efficaciora.

Vernicis vnde ex carabe. Postmodum vt artium vna post aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flauo, cuius artifices in aliquibus damnis corporis experti sunt, videlicet in vberibus mulierum exalceratis, & aliis plerisque foraminibus curam eius felicem esse. Quod cum animaduertissent, vernicem herbis & floribus dictis expleuerunt, & vt alia balsama soli digerenda exposuerunt. Et quamuis præparatio tarda sit, ob eius tamen efficacem operationem, cum in sectis & fodicatis vulneribus, tum in vlceribus maximopere laudandum est balsamum. Adduntur huic vernici cum ad medelam sumuntur & prius, masticis ter tantum quantum vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc est in digestione, debet adiungi mumiæ iuxta compositionem.

Medulla ossium & pinguedinum animalium vsus. Tentauit postea vulgus olei loco terebinthinæq; medullas ossium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæserunt, donec ceruinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus aliis) expleuerunt herbis, eorumq; floribus, vt supra, soliq; digerendas simul exposuerunt, quousque suo tempore vulneralia facta sint olea. *Medulla humana vsus.* Postremo repererunt humanas medullas omnes alias præcellere, magisq; fore vtiles. Non alias de pinguedinibus animalium actum est, vtpote floribus & herbis, cum in olea vulneralia redactæ sunt, quibus omnia vulnera curata fuerunt. *Pinguedinum quæ præstantior.* Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ sunt, verum illas ac omnes alias humana plurimum excellit. Inter pisces non est præstantior ea, quæ a Germanis appellatur Aeschenschmaltz.

Vernix ex oleo. Potest etiam ex oleo terebinthinæq; destillatis per præcedentem additionem subtilissima vernix fieri, quæ plus aliis non destillata valeat. Varia sunt quidem oleorum & balsamorum genera, quorum hic nullam facio mentionem, at paucorum, quod sciam ea, quæ tibi iam posui, certissima fore, quibus te certiorem facere possum, ad vulnera quæq; fore præstantissima. Poteris ipse tibi iuxta commoditatem regionis, in qua fueris, & ex ordine sequentis Capituli recepta componere.

CAPVT VIII.

De curatione vulnerum per ea, quæ munda conseruant illa, suaq; mundificatione sanitatem conciliant.

Mū latio vulnerū a cane sumta. CVm proprium natura balsamum penes se habeat, quo sua damna resarcit, & alio non sit opus, quam, vt munda conseruentur vulnera: mundationis ordinem istius æquum est vt demōstremus. A cane sumtum fuit exemplum, qui vulnera sua quæq; modo lambere possit ea, promouet magis ad sanitatem, quam curet: nam is mundat solum, & natura curat. Hoc ipsum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum instar, experti sunt in seipsis, quod in canibus apparet. *Lotio vrinaria vulnerum vulnerum non durat.* Aliqui lotio, curaruntq;: verum quod hoc facile fœtorem vulneribus induxit, & sæpius illa repeti debuit ablutio, latius perquisierunt, ac vrinæ loco sumserunt vinum, & illa parum in maioribus vulneribus effecit, ad salsam ventum est aquam: ista & laueruntr & curarunt vulnera tam hominum, quam brutorum animalium. *Lotiones & mundificationes vulnerū variæ recensentur.* Communis hic vsus fuit, qui postmodum in dissuetudinem successu temporis abiit, aliaque mundationum accessere modi, quorum aliquot in sequentibus enarrabo.

Acceperunt herbas vulnerales, casque vino coxerunt vel aqua, sale iuxta libitum addito: decoctione hac sæpius lauarunt vulnera, fauumq; mellis contusum vnguenti loco superposuerunt.

Alumine

Alumine soluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lauarunt & curarunt etiam vulnera. Item succo bursæ pastoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum sale modico lauarunt. Multæ sunt herbæ similes, quarum succi vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & sal paucum infundere vulneribus communiter vsitatum est antea, quo curatum est remedio.

Sunt etiam aliæ mundificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout si persicaria recenti prius aqua mad. facta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute salis i. ea naturaliter insiti.

Sepius oleo terebinthinæ falso curata sunt, quæ communiora fuerunt vulnera. Nec est quod mireris simplices artes, quas modo posui: talis est naturæ proprietas, vt per seipsam curet, vbi mundificatio seruata sit, ac potissimum, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunq; solet imperitia Chirurgorum euenire, quare merito detegendum. Verum alius ordo necessarius est ad curandum accidentia, quia communioribus illis, quæ dicta sunt, minime fieri potest: in illis autem, in quibus talia non exspectantur, simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putatitiorum Chirurgorum non incidas. Tarde curare melius & bene, quam tardius superfluis artibus deprauare, quæ per se mala sunt.

Natura seipsum curat.

Capvt IX.

De præparationibus vulneralium vnguentorum, & fodicationum, vna cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

Capitulum hoc peregrina remedia continet, his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit, merito quod nobis ab exteris contingere boni potest, id a nobis aliis, describemus. Quapropter fundamentum probatissimorum vnguentorum habe normam & compositionem, quibus arcentur accidentia, quantumuis magna, tolluntur q;. Licet leuiter ac facile vulnus curari potest, vt (quod ad curationem solum eius attinet) opus non foret vnguenta similia describere: verum quia damnum vix vnquam solum esse contingit, sed vnum alteri fere semper affluit, ea patefacere volui. Possunt etiam accidentia rebus, quæ nostris in regionibus crescunt: euitari: tamen hoc loco tantum fodicationum vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt, in illis quibus indies vtuntur. vt ærarii fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt, & fluentia siccarunt vulnera. Ferrarii quidem adusto suo ferro, quod *crocus martis* appellatur vsi sunt ad vulnera. Figuli vero lithargyrio argenteo (quod vocant) vel aureo nonnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inuenta, quæ dicta fuerunt experimenta. Multo plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus, & in variis rebus hoc loco non describenda, prout minium, cerusa, similiaq; reperta fuere.

Sanguinis fluxus. *Crocus martis.*

Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutati, [illegible] in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplastrum [illegible], [illegible] parum fortis videretur, adiecerunt, nunc minium, alias cerusam. [illegible] rum, rubiginem ferri, æs vstum, lithargyrium, &c. quæ simul cocta varia [illegible] facta sunt, hisque [illegible] fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum [illegible] attractiua, atq; magnetis cognoscentes, cerotis adiunxerunt, [illegible] meliora quam [illegible]

Emplastra. *Cerota.*

Additio tertia.

℞. *Armeniaci* ℥ v. præparati nempe ficut prius, *sanguinis draconis* ℥ ij. *colophoniæ* ℥ iij. *picis navalis* ℥ j. *thuris, mastices ana* ℥ vj. *myrrhæ* ℥ j. *terebinthinæ* ℥ iiij. reduc in formam cum oleo laurino. Iam habes compositionem fodicationum emplastrorum duobus modis, eorum inuentionem atque fucceſſum. Poſtremum tamen hoc melius omnibus antea poſitis, quo citius ac potentius euitantur & amouentur accidentia quæuis, diligenter obſeruato.

℞. *Ceræ virgineæ lib. j. ß. vulneralis olei tantundem, lithargyrii lib. j. lapidis calaminaris lib. ß.* ex iſtis fiat cerotum, cui vernicis lib. ß. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturā præparatæ ℥ j & iterum in cerotum coquantur. Poſtmodum adde gummi, necnon præſcriptarum additionum quam volueris, fiat emplaſtrum, & reducatur in formam cum vulnerali balſamo.

Quicquid his emplaſtris effici non poterit, alia nempe violenta via tentari debet: vt ſi globuli plumbei deſcendiſſent, impoſſibile fuerit etiam inſtrumentis eruere. Quapropter impoſſibilia Medicinæ committenda non ſunt. De fodicationum emplaſtris dictum ſit hactenus, quibus quicunq; iuxta Medicinæ verum ordinem vſus fuerit, non confundetur.

CAPVT X.

De pulueribus quibuſdam, fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

SVcceſſu temporis pulueres quidam & ſucci reperti ſunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera coniuncta ſint. Et vbi talis fit coniunctio, natura poteſt in toto vulnere facilius operari, quam vbi non: at per alia medicamenta curari debet, vt ſunt vulnerales potiones, vnguenta, olea, emplaſtra, &c. Natura quidem non poteſt alibi quam in fundo ſolum operari, in quo connectit indies, donec ad ſupremum deueniat. Fodicationum tamen & vulnerum pulueres connectunt æqualiter ſuperius, inferius, & in medio. *Pulueres vulnerū & fodicationum.*

Animaduertendum eſt, vbi vulnerum & fodicationum pulueres in vſum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ ſanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neque duritiem habent, ſed mollities in eis naturalis conſpicitur: alias connectere nullo modo poſſunt. Si tamen accidentia iam ſint præ manibus quæ dicta ſunt, ea remouere ſcias oportet, antequā vtaris pulueribus: etiam dum vſus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atq; tumor coniuncta rurſum diſiungunt. Eſt illa celerrima ferme cura, nihilominus ab accidentibus tutari debet quæ diximus. *Vbi locū habeant.*

Diuerſis rationibus proprietatem hanc habent iſti pulueres, aliqui propter naturalem ſiccitatem, vt bolus armenus, qui cuncta per inſitam ariditatem, quibus interiectus fuerit, connectit. *Vnde illā proprietatē habeāt.*

Sunt alia comprimentia quædam præter ſiccitatem, vt ſuccus prunorum ſylueſtrium immaturus. Alia cōglutinantia, veluti dragacantum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres conglutinantes. Vlterius notandum erit, non ſolum conglutinatiuis vtendum, ſed etiam adiungenda eſſe medicamenta naturali balſa-

mo suum alimentum exhibentia. Quapropter pulverum usum iuxta proprietatem eorum, trium quæ dicta sunt, ponam, & compositionem.

℞. *Boli armeni veri* ℥ iij. quas in aqua nitri dissolues, postea destillatione separabis, & aliam priori similem aquam affundes puluveri, separabisque sicut antea: toties id repetendum erit, quousque bolus in oleum conuertatur: hoc in sole siccandum est in pulverem, cui *thuris* ℥ j. *carneoli* ℥ ß *mumiæ* ʒ ij. omnia simul in puluerem commisce, quem vulneribus insperges quouis die bis, & I gabis iuxta consuetudinem, superposito fodicationum emplastro, quo vulnera præseruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & syluestrium coquito, quousque in spissitudinem electuarii sit redactus. Gallarum etiam immaturarum tantundem coques, & illis consolidæ maioris contritæ minutim octauam aliorum partem addes, post in dicta in aluminis aqua pura bullire facito: postremo simul omnia sole siccato, post vtere pro ut moris est.

Colla lapicidarũ & fabrorum. Lapicidarum & fabrorum colla, qua sub aquis vtuntur, quandoque vulnera sig. ui, non in forma pulueris, ac spissi liquoris: & fodicationum emplastro superposito curatur mirabiliter. Verum olei lini loco, vulnerale sumsi oleum ex oleo lini cum ceteris cõpositum, & pro calce, corallum album in cineres adustum. Colla casei Kesleim, etiam hoc loco sumta vulnera sciungi non sinit: solitamen eo præter fodicationum emplastrum vti.

Alius puluis.

℞. *Thuris, myrrhæ, masticis ana* ℥ ß. *coralli rubei* ʒ ij. *aloepatici* ʒ j. ß. omnibus permixtis, & in puluerem cõtritis, alterutrum adde pulverum antea positorum, pro media parte prioris.

Alius.

℞ *Succorum prunorum syluestrium immaturorum, gallarum etiam immaturarum, saniculæ vel diapensiæ, pirolæ, ophiogl ssi ana* ℥ v. siccentur in sole, donec ser[illegible] fuerint, postmodum adde *gummi armoniaci præparati* ʒ ij. tum siccentur in puluerem.

Vulnera conseruentur in sicci[illegible] tate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum administrando.

Reperiuntur & alia constrictiua, cum tamen ex Alchimia petenda sint, infra suo loco ponenda.

CAPVT XI.

De sublimatis atque destillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunque Alchimiam exercent, vtilissima reperiunt medicamenta, variaq; [illegible] bétum [illegible] cepta [illegible] ge supe[illegible]antiæ. Verum quod morborum proprietates ig[illegible] rent, parum inde possunt emolumenti proferre. Medicinæ siquidem Alchimiæ [illegible] per c[illegible] niur ctat [illegible] d ber t. A[illegible] um nium virtutem admirabilem possidet [illegible]

Antimonii virtus. ratio[illegible] vul[illegible] eru n q[illegible] accidentia co: poralia mixta sint, vt *fistula, cancer,* [illegible] & [illegible] us tamen [illegible] non concurrunt, eius vsu non erit opus, cum in alijs ca[illegible] ce[illegible] as

[illegible] omnes ex [illegible] [illegible] experientia [illegible]. [illegible] iam ex [illegible] praeparationo [illegible] quærit, ab [illegible] vt [illegible] nonium reduci possit in oleum [illegible], vt sanguis, & [illegible] hab [illegible] ve [illegible].

2. *[illegible] tantundem*, & simul [illegible] per vas retor [illegible] tu [illegible] rubr [illegible] oleum, cuius [illegible] [illegible] vulnera [illegible] nequeunt. [illegible] [illegible], vt si [illegible] vel æs [illegible] sublimaueris, non [illegible] a timo [illegible] tutes [illegible]. Verũ [illegible] nationem veniat prius erit calcinã [illegible] post [illegible] [illegible] aquam [illegible] & coagulandum, in puluerem que siccandum, cui duæ partes [illegible] liquefacti sunt addendæ: postmodum ab eis in reuerberatorio [illegible] ad [illegible] puluerem [illegible] issimum & leuem, quo vulnera cum [illegible] [illegible] fodicatio [illegible] emplastro superposito.

CAPVT XII.

De sanguine sistendo, necnon eis, quæ ad hoc negotium sunt necessaria.

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum propinquitates, complexio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora accidentis, & vulneris [illegible]tia. Nam si h[illegible] [illegible] contrarietates & accidentia varia contingunt, multo magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxia sunt. Cum in venas accidens hoc irruerit, non facile potest amoueri: nam sæpius euenire solet, vt sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec vllis medicamentis, at per seipsum sedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens lon[illegible] [illegible]. Considerandum igitur quid natura possit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præterit fluxus, donec eius amota sit caussa: vt si præ cholera [illegible]tus, ea prius cessare debet: nam ipsa durante, medicamentum natura nullum recipit. Si ex [illegible] venere [illegible], nisi prorsus exstinctus appetitus ille sit, vanum etiam est remedium. Si propter ebrietatem, exspectanda est completa digestio. Si membri [illegible] one caussa [illegible] fuerit, quiescere prius debet. Multi sunt articuli [illegible] hoc loco [illegible] recitandi, solum hoc tibi notandum erit, vt amoueatur caussa fluxus, tum & ipse cogitur cessare. Si forte constellatione caussatus foret, ea præterire debet, priusquam sanguis retineri queat: si caussæ tales consumtæ non sint, fieri potest vt vulneratus [illegible] moriatur sanguinis. Nam quis iuuare poterit eum, qui nolit ipse? quis [illegible] cholcram sedare potest, qui pacificari non vult? Caussam ergo cessare [illegible] [illegible]um est, alias nequaquam sisti potest. Ebrietas ad caput ascendit, & in [illegible] [illegible] potum aliquem recipere [illegible], huiusmodi sæuiens natura per [illegible] sanguinem trans[illegible], & eo non alias, quam in capite sæuit. Quis ebrio [illegible] [illegible] proprietatem auferre? nemo: pariter ebrium sanguinem sedare nemo pote[illegible] [illegible] quis intelligendum est. Hæc a me dicta [illegible], vt Chirurg[illegible] [illegible] [illegible], & non suscipiat quæ sunt impossibilia, verum vt prudens ea, quæ [illegible] [illegible].

[illegible] ea, quæ [illegible] sunt, violenter [illegible] [illegible] sunt, [illegible] Chirurgus, eumque solum [illegible] [illegible].

Sanguinis fluxus varia caussa.

Sanguis ebrius sisti nequit.

[illegible]

[illegible] Nam his nullum iuuare potest medicamentum, ad [illegible], nec cortex [illegible] in casu ad collum appensio nullus character. Et [illegible] statur, aliud erumpet accidēs, & in [illegible] bus co[illegible] [illegible] mem-brorum, vel contracturæ. Exempli causa, venæ [illegible] aperiuntur in brachio, quam ob rem co[n]tractum redditur, aut aridum, vel [illegible]. Si [illegible] in venarum pacificis laxationibus contingit, quanto magis [illegible]. Cum tamen ac-cidentia talia contigerint, aut apparuerint, pote[illegible] sangu[i]nē [illegible] discretione. Siquidem vbi vena quæuis aperitur, [illegible] pondus an[illegible] deter-minatum oportet eum, antea sistere non est vtile, donec ad pondus hoc [illegible] sanguis fuerit. Ab experientia p[r]opria discere te hæc oportebit. Vt autem [illegible] ue[ra]m instructionem habeas, qui sanguinis repressiones ex æquo fieri deb[e]ant [illegible] to nimium, vel tardius quam par sit. Eius rei verum in eo fundamento c[illegible] medicamentum quo vulnus curari debet, sanguinem etiam in eo sistat. nec [illegible] vta[ris] alio remedio. Nam si medicamentum ex artis fundamento vero com[illegible] fit, [illegible] *fodicationum emplastra, olea, balsama, & emplastra vulneralia*, &c. [illegible] [illegible] omnem iusto ponder[e] non tempestiue, nec [illegible] nimis. Po[illegible] ca[illegible] hoc est, vt metam iustam contingere valeat medicamentum. Sæ[illegible] c[illegible] dere [illegible], vt in sanguine lateat infirmitas: hæc si per sanguinem [illegible] emunctorium, non sistetur sanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquo[illegible] complexionem [illegible] fluxus, talis poterit alias quam fodicationum emplastris, [illegible] [illegible] nalibus reprimi: quorum aliqua ponimus inferius: quæ tamen d[illegible] tur, sistere si volueris poteris aut non. Potius tamen quam exspectare [illegible] dum e[illegible] indicamus, vbi medium offertur accidens hoc amouendi. Procurandum præ cæteris, vt membrum seruetur calidum, nec vllo modo frigeat, n[e]q[ue] [illegible] tio[n]um emplastro careat: hoc enim sedantur accidentia, vt retentionem [illegible] admittant. Solent etiam aliquæ venæ reliquis esse repletiores, vt neruo[illegible] t[illegible], hoc loco fluxum liberius patere sine metu: nam cum eo multu[illegible] ta[illegible].

Fodicationum igitur emplastra tibi sint commendatissima etiam si alia [illegible] [sang]uinem sistere possunt, [illegible] valeres vti: vide tamen, vt non tardius [illegible] quo [illegible] certa. Verum in illis quibus natura sana, initis & pura fuer[it], sanguinis [illegible] retentio, quæ potissima est.

Sanguinis fluxus [illegible] pro discretione. *Sanguinis repressio [illegible] nimia.* *Fluxus ob sanguinis [illegible] infirmitatem.* *Ob calidam [illegible] [illegible].* *Fodicationum [illegible] [sang]uinem sistendo.*

Nonnulla sanguinem sistentia.

Sanguinē sistentia. Crocus martis optime reuerberatus [illegible] us. [illegible] vstum, vt crocus p[illegible] ratum. Farina volatilis [illegible], vt [illegible] pulueris[illegible] albi, qui sub [illegible] nascuntur. [illegible] [illegible] Cerebellus [illegible] co[illegible] ex [illegible].

[illegible] hæc [illegible] non r[illegible] [illegible] ecc p[illegible] [illegible] au[illegible] it, [illegible] et.

H[illegible] etenti[illegible] tia [illegible] [illegible] habeas [illegible] potens [illegible].

Capvt XIII.

De repreßione glarealis aquæ.

GLarealis aquæ fluxus oritur ex [illegible] contrario vulneribus applicato vel ex impertinenti ligatura, vel ex [illegible] atorum occasione data: quapropter [illegible] Post quam tamen inciderint, [illegible] gi[illegible]is, & [illegible] aquæ fluxus [illegible] ouend sunt probatis medicamentis in hoc Tractatu p[illegible]. Hac via mitigatur irrita natura, & per se glarealem aquam sistit. Non sunt igitur vulneralia medicamenta, quæ solum curant, at illa, quæ p[illegible] accidentia, præseruant a nimio fluxu cum sanguinis tum glarealis aquæ. Quæ simil[illegible]s virtutes non habent, medicamenta minime dici possunt, nec ea, quæ deprauant vulnera. *Glarealis aquæ fluxus unde.* *Cura.* *Medicamenta.*

Et[illegible] quamuis multæ quæ glarealem aquam sistere putantur, a nonnullis descripta sint: [illegible]ilominus probata n[illegible] sunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in aliis vero non [illegible] quoti[illegible]s condu[illegible]entia, quanoquidem non. Cum ergo tam fallacia sint, n[illegible]inem ea docere c[illegible]pio, sed potius, quæ certissima sunt, vt *fodicationum emplastra, olea vulneralia*, &c. Accidentia, quæ per sanguinis amissionem oriuntur, hic etiam per glarealem aquæ fluxum considerandа sunt, vt in isto prout in illo profluuio iuxta naturæ p[illegible], & non contra valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur, a[illegible] in subsequentibus capitulis reperies. Nisi retineatur, aut a nimio fluxu compescatur, ardura, nec non alia subsequentur accidentia. *Accidentia.*

Capvt XIV.

De propulsione paroxysmorum a vulneribus, caloris, frigoris, superfluæ carnis, tumorum, duritiei, necnon coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum incisoribus Chirurgis.

PRæter illa, quæ dicta sunt, alia caussantur accidentia. Licet vulnus ex aspectu iudicari posset a Chirurgis omnibus, carere quibusuis accidentibus: est nihilominus in ipsa natura propter variarum concordantiam in ea partium, contrarietas orta. Nam vbi [illegible]dius membrum aliquod in corpore lædit, non solum illud, verum etiam alia quæque membra per condolentiam: quapropter singulorum accurrit ira, miscetur q; v[illegible]ris in vindictam læsionis. Vt si quis lapidem iaceat inter multos con fabulantes amicos & socios, eorum nemo permanet immotus, nec in sua veteri natura vel t[illegible]:verum quisque cupit eorum hoc ipsum vlcisci. Non alias in humano corpore fit, cum [illegible] vulnus incussum est. Qui potest igitur vulnus carere suis accidentibus agnatis, [illegible] accurreret aliud. *Vulnus nullum absque accidentibus.*

Cum igitur ob huiusmodi commotionem agnata sit vulneri talis inimicitia, me[illegible]one [illegible]tius ignoretur, suscepi describendam. Et quamuis varia sint istius origi[illegible] accid[illegible]ia: t[illegible] [illegible]n[illegible]da sunt, alias cum ob istorum ignorantiam [illegible]um, [illegible] medicamentis aliis magis conuenientibus vsus fue[illegible] producta [illegible]s, detclusq; e damnum. Quapropter [illegible] agnata, non ex litera cognosci, quæ sunt accidentia, cum describi pro-

Accidentium remedia vel et agnata experimenta.

prien[illegible] queant. Remedia tamen quæ his adhiberi possunt, breuibus enumerabimus [illegible] vulnerum *paroxysmi, spasmus, caro putrida*, quæ non solum in v[illegible] choleram incolis, verumetiam [illegible] vel arte facti, vt ab [illegible] pidum & rupturarum accidere possunt, ob locum [illegible] gis obnoxium. Quo pacto similibus agnatis erit succurendum accidentibus, [illegible] ponimus.

Paroxysmus in vulneribus.

Paroxysmus vulnerum, & eius nomine quid intelligatur.

Sub vulnerum paroxysmi concludo calorem prater natur[illegible] & frig[illegible]s. A[illegible] m[illegible]s originem, iam sedationem eorum vnico medicamento ponemus, [illegible] tum, at accidentium etiam ex eis orientium, vt sunt *durities, color cæru[illegible]*, & [illegible] quiamo [illegible] virtus, qua propulsantur ea, licet etiam in pa[illegible]ere vis mitigati [illegible] [illegible]r Mitigatiuis enim plurimum delectarur natura, sine quibus pa[illegible] ri nequit. Solam ista requiem appetit a Chirurgo sibi cieri: quid ergo p[illegible] conuenientius esse potest, indormitiua natura? Hac enim, vt ebrius in so[illegible] tur, & non secus ac iste, rursus ad memoriam redit, illa per membri so[illegible] tatione quiescit, ac postmodum expergefacta digestionem sauitiæ sex [illegible] luntur poroxysmi vulnerum cum suis accidentibus optime, nec melius.

Remediium vulneribus somnum inferens.

Vulnerib. somnum inferens remediū.

℞. *Radices iusquiami*, quas in sole cum aceto rosaceo digeres, & lintea [illegible] quore, calidaque vulneribus appones, humectando calefaciendoque toties [illegible] donec membrum in requiem adductum sit. Multæ similes aliæ radices [illegible] at quia hac te certissimum reddere possim, quid multis obtuere cupian? [illegible] co securus esse remedio valeas.

Spasmus.

Spasmus.

Antea spasmi fecimus mentionem, quinam ipse vulneribus admisceat[illegible]r H[illegible] expul[illegible] sit per venarum corroborationem. Oleo terebinthinæ vel o[illegible] dæ [illegible]t venæ his enim vigorantur.

De carne superflua.

Caro superflua.

Quod ad carnem superfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus [illegible] remediis [illegible] ex [illegible] natura non pertinet, sine ex [illegible] nascatur, siue ex abundantia sanguinis. [illegible] d[illegible]ntum, co solo quo curantur vulnera [illegible] carn[illegible] a[illegible]feram hoc [illegible] co, non [illegible] de ca[illegible] est, [illegible] g sp[illegible] scius nullam habere [illegible] tur. Eorum corro[illegible] sunt v[illegible] *alumen* [illegible] *tri[illegible]um*, [illegible] *mercurium sublimatum*, quibus [illegible] [illegible] auferri [illegible] Non an[illegible] rauitat[illegible] h[illegible] vulner[illegible] & va[illegible]ltares, [illegible] inficere v[illegible], vt [illegible]

Ca[illegible] [illegible]

[illegible] ad[illegible] Si ego [illegible] cebo, n[illegible] [illegible] superflua [illegible] [illegible] isto Tractatu contentus [illegible] qu[illegible] [illegible]

Quod ad ipsam duritiem attinet, eisdem etiam remediis tolletur. Solum id te facere decet, vt optima quæque habeas medicamenta, iuxta verum ordinem & fundamentum composita, sic fiet vt accidentia nulla vulneribus incidant.

CAPVT XV.

De medicamentis vtilibus & inutilibus.

NOn solum in vulnerum ligationibus aut applicationibus, medicamentorum cura ... consistit, sed etiam & potissimum in eo videlicet, vt Chirurgus cognoscat, vtrum vtile medicamentum sit, aut non: de cuius rei declaratione Caput hoc ad instructionem scribere volui. Primum in vsum & proprietatem ... vt cum perceperis dolores aut accidentia sub medicamentis oriri, siue multis vtaris aut paucis, præter communem vsum, ab eis abstineas, ac de aliis tibi prospicias: nam quo ... medicamentum inferre dolorem vulneribus, aut perm... statim abiciendum est, & nullo modo superponendum. Tempus etiam inter ligaturas ... dum secundum alimenti vulneris digestionem, vnà tardius aut citius ... communis terminus tamen horarum duodecim: quæ plus minus ... etiam pro sua ratione fuerit ... Hæc a me dicta sunt ... dinandi modo plurimi dolores oriri. Cum ex me ... rit, facilius accidentibus huiusmodi cum diligentia ... consideratu maxime dignum, vt summopere dolores omnes ... vulneris agnata natura: nam quacunque ratione sint alia, nihil boni ... Cauendum erit etiam (vt sæpius ante dictum est) a fimi, fœtoreque ... propulsantibus, quæ si debiliora fuerint, quam vulnerum pr... uitas, ab ista vi... Quapropter efficaciora fortioraque sumito, cum ea signa videris. Sæpius ... les, vt vulnera mutentur, ac in deterius vergant sub optimis medicamentis ... erit mutare sæpius etiam ipsa medicamenta, si non, pauca ... Hoc signum est multorum accidentium, vbi medicamentum ... bonum finem curæ non indicauerit. Olea vulneralia non permittunt ... putriones vulneratorum, præsertim si constiterint ex eis, quæ ... inquietantia pacificant & quiescere faciunt. Vnguenta pariter vulneralia ... proprietatem habent, vt singulis duodenis & ... vtuntur. In omnibus tamen medicamentis notandum ... vt ea, ... esse contraria ... tentur, & eorum loco ap... alia. Cum ... fuerit ... aut alio ... auxilio, mox adm... Quamuis ... ta sint optima probatissimaque, nihilominus vix fieri potest, quin ... necessitati si opus non magis artibus, at sola refrigeratione. Siqui ... quando ... naturam pronam habent, vnus ad potiones vulnerales, ... a ballsamaque pariter vulneralia, quispiam ... ra, vel ad sublimata, destillataque pronus erit alius. Hæc & ... p... *hæc medicamenta plurimi curationis, ergo & de inutilibus* ... medicamentorum, & hominum variæ ... u... t. Medicamentorum proprietatem adhibendorum ... proprietatum, atque medicam... faciles ... on ... vulnerum ad illa. Videndum ... vt ... s ... tur, neque vermes ... t. Quicunque iuxta

perdictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Si quæ plura desiderarantur, in aliis suis capitulis enarrata sunt, experientia quoque docet indies. Hæc tria potissime notanda veniunt, vt supra, nempe, quod infirmi & medicamenta simul conueniant: vt ligatum sit iuxta normam excrementorum: & postremo secundum euitationem saniei, fœtoris, dolorum & similium. In his enim po[illegible] curarum animaduersiones consistunt.

Tria Chirurgo [illegible] notanda.

Cum vero fodicata profundaque vulnera suis in cauernis aliquam saniem congregarint, obueniendum erit hoc modo, scilicet, vt myrrha sileque vino deco[illegible] que solutis, per syringa in fundum vsque vulnerum iniectis abluantur & mundi[illegible]tur. Item patiens tali situ iacere cogatur, vt sanies effluere valeat, & non rodat in profundum. Quæ reliqua sunt annotanda, docet vsus & experientia.

Saniei cauernosæ vt obueniendum.

CAPVT XVI.

De conclusionibus vulnerum ita fiendis, vt post curam nihil oriatur noui, sed solidæ sint ac permanentes.

VVlnus omne concluditur: est enim sanandæ carnis ars ipsa facilis admodum, venarum autem & neruorum potissime consideranda. Nam in ista cura[illegible] con[illegible] negotium, quam, qui callueri, Chirurgus erit, non ille, qui [illegible] curare [illegible] vulnera nouit. Bonæ vulnerum conclusiones æstimatione [illegible] ma dignæ sunt, [illegible] nullum subsequatur damnum, quod sæpe solet vt [illegible], cicatri[illegible], nec non alia multa. Vt ab huiusmodi tuta sint acci[illegible]bus, [illegible] arca[illegible] Chirurgia, quibus curandum interarcentur.

Chirurgus quis.

Vulnerū conclusionis bonæ quæ.

Ex p[illegible] eorum spongiæ nascuntur e vulneribus aliquot [illegible] D[illegible] vulnera, possunt euitari lauamento quodam a prima ligatura [illegible]o, [illegible] iam radices porrorum apparuerint, quæ facile co[illegible]lcantur. [illegible] re madefiant fila, vulneribusque imponantur [illegible] r[illegible] ex sale armoniaco sæpius a tartaro sublimato, p[illegible] d[illegible] n lapidem resoluto. Vbicunque hoc vsus fuerit Chirurgus, op[illegible] conclu[illegible] periculo damnorum subsequentium, quibus præuenire maximum arcanum est. Accidere potest etiam, vt post conclusionem vulnera [illegible] sum[illegible]iantur, & per se tandem suo tempore cancri, fistulæ, noli me tangere, v[illegible] [illegible] s[illegible]tur. His etiam inter curandum præuenire potest Chirurgus, [illegible] tim vbi radices adhuc teneræ sunt atque recentes (alias enim in vulneribus pa[illegible] fu[illegible] viridi oleo vitrioli cum abluta fuerint vulnera statim a prima ligatura, quæ dicta sunt euitantur, eorumque radices mortificantur, ac per saniem vna cum ex crementis vulnerum alimenti per purgationem exeunt, ab ista sanie non est quod terrorem concipias. Hic verus, fistulas, & omnia cancrorum luporumque a[illegible] tollendi genera, nec non alia quæque corrodentia damna, modus est optimus, [illegible]quam enascantur, tam in profundo, quam in plano.

S[illegible] vt [illegible]da.

Cancro. fistulæ & vn[illegible] vt occurratur.

Sæpenumero [illegible] etiam aliqui fluxus in iuncturis post conclusiones [illegible], cum dolore maximo pro [illegible] temporum aucto vel immutato, v[illegible] Lunæ q[illegible], postmodum ariduræ, membrorumve contracturæ sequuntur. [illegible] etiam præue[illegible], dum curantur vulnera, vt cum perc[illegible] tationibus temporum, aut Lunæ, pariter ægri dolores, iudicium fac[illegible], ac[illegible]

Fluxui iuncturarum [illegible] vt [illegible]ratur.

tu[illegible]

t[illegible] cum tempore, nisi præuenias, [illegible] debere. Quapropter leuibus obuenias purgationibus iuxta respectum [illegible] oportet, vt pillulis arthriticis & similibus:& in vulnera quandoque d[illegible] præcipue temporibus laterinum oleum calefactum infundat[illegible],& ita postm[illegible] du[illegible] ge[illegible]tur Non alias cum cæteris accidentibus agas, cum apparere videris ea, præuenire mox ad[illegible]scito.

Capvt XVII.

De animaduersionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis, quam in alius, & necessariis.

ET si de fodicatis vulneribus antea satis ample dictū [illegible]t, nihilom[illegible], q[illegible] ali[illegible] t[illegible] dius curantur, & præsertim vbi medicamentum non pertingit fu[illegible], a[illegible] consideratu necessaria iam repetemus. Quod secta fundum vulnera [illegible] fo[illegible]cata vero non, peri[illegible] ius [illegible] istis quam cum [illegible] agitur. Quāqu[illegible] raro con tingere s[illegible]let, vt [illegible] acciděs, vbi fodicationum cu[illegible] ta sunt [illegible]plastris, quæ ve[illegible]nt [illegible]la: tamen apprime notandum est, cum remedio [illegible] ori consilioque sit op[illegible] quam aliis.

Præter ea quæ de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo ma[illegible]i mum in vsum & necessa[illegible] ve[illegible]t: p[illegible], vt poti[illegible] v[illegible] [illegible]alis ad[illegible] c[illegible] o[illegible] ri[illegible]s, v[illegible] lot[illegible] aut lauamen[illegible] p[illegible] tou[illegible]s [illegible] nec clarum atque m[illegible]dum [illegible]. Lauamentum ho[illegible] ex m[illegible], [illegible]o, aqua, alu mine, sale, &c. pro discretione [illegible] necessitatem ordinate proport[illegible] an[illegible]. [illegible] huiusmodi lauamentum imm[illegible] dum est oleum vulnerale per id[illegible] instru[illegible] in fundum vsque vulneris, & l[illegible]gandum emplastris quæ diximus. Oculi cancrorum etiā in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficaciæque mirabilis in fodica[illegible] vi[illegible]ribus.

S[illegible] te vulnera deorsum fodicata sint, aut pro decubitu[illegible] ratione tendant, imperabis, vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones prorsus eximi queant: [illegible] per latera semper defluunt in fundum, operationesque medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum sit erectum, & [illegible]culum eius [illegible] re[illegible]piciat, [illegible] forte balsamum aut oleum immissum esset. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplastra curare mitius deorsum, quam sursum versa.

Est etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorem diligentiam requirunt quam alia vulnera, nempe quod ex propri[illegible] sua natura magis in dep[illegible] [illegible]dant aliis. Cura na[illegible]iter igitur, vt ab eis congelatum sanguinem expurges, [illegible] at[illegible]ralem conserues mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, poti[illegible] [illegible]bi iam vulnera fœ[illegible]rem emittere cœperint putredinis, ac si persicus ignis [illegible] [illegible] vellet, ac c[illegible]cum or[illegible] cum cœruleum & rubeum colorem poneret [illegible] cauer[illegible]æ [illegible] partes apparerent, ac si foramina quædam incidere vellent. Q[illegible] [illegible] in fodi[illegible] vuln[illegible]ibus curandis, inuenies in aliorum vulneru[illegible]. [illegible] ho[illegible] pro[illegible] o[illegible] fodicationes curare s[illegible]cure poteris, & absq; dubio. [illegible] ex [illegible] parte medicinam, quapropter nō est (quod ad [illegible] [illegible] xi[illegible], Nisi f[illegible] rtassis impossibile quid, vt lignū quod ob mul[illegible] [illegible] or[illegible] [illegible]ncurrentium, fiadi n[illegible]quit, occurrat. Medicamentu a [illegible] [illegible]ur, cum [illegible] reperit iuxta veram naturam formatos homines. In istis q[illegible]-

F[illegible] [illegible] *[illegible]* *[illegible] rantur.*

P[illegible] vul[illegible].

[illegible]

Oculi cancrorum [illegible] in [illegible] vulneribus [illegible] cacia.

F[illegible] [illegible] [illegible]

dem cum [illegible], tum dubiosæ cu[illegible]æ sunt, eo quod propriam n[illegible]ram d[illegible]structam habeant. Quid cum his igitur potest agere Medicina?

Capvt XVIII.

De cuspidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

Cuspides iaculorum extrahenda.

ALatæ cuspides iaculorum aut sagittarum in vulneribus remanentium, vi[illegible] possunt, ob hamos in carnem se figentes, cum extrahere quis conat[illegible]r, n[illegible] maxima fiat industria, tali nempe, vt si torta sint in vulnere, dirigantur alæ ru[illegible]æqualiter ad orificium, non alias quam intrarunt. Verum vbi dum retrahuntur, [illegible] iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Idem [illegible] globulis bombardarum solet accidere, qui vi quadam in iuncturas & ossium [illegible] ciaculati sunt, ac ob sui contusionem formæque rotundæ mutationem ita com[illegible]muntur, vt eximi nequeant. Quanquam de radicibus & herbis multa scripta [illegible]riuntur, quæ propriis viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus istorum [illegible] [illegible]is tantum operatur, quæ per incuruationem aut intumescentiam sol[illegible] luctantur eiusecmodi viribus attractiuis. Cum itaque hoc impediat, penes co[illegible] medicamenta remanere compertum est vtilius.

Serarum apertura [illegible]

Quod autem seræ fuerint apertæ, vel parietibus euulsi claui fixissimi, vel e vulneribus, a Magis id factum est, qui terræ magnetem cum firmamẽti magnete [illegible], in eandem similitudinem, & hac arte clauos e parietibus extraxerunt, pe[illegible]laq[illegible] rium r[illegible]traxerunt, aut eleuarunt, serasque per attractionem aperuerunt iu[illegible]ta [illegible]ti præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum [illegible] t[illegible]um [illegible]nt alatæ cuspides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præparar[illegible]æ [illegible]s ex se virtutem habebant attractiuam, & postmodum vbi cum syderibus cœ[illegible]bus in similitudinem conuenerunt, non alias attraxerunt, quam de magnete [illegible]a [illegible]us. Ex eo nullo modo sequitur vnamquamq; herbam aut radicem, nec [illegible] t[illegible] id efficere, sed ea tantum, quæ constellatæ sunt: & [illegible] cum t[illegible] p[illegible], [illegible]untur, ac rediguntur ad nihilum, cum in omnibus rebus mors [illegible]

Sunt etiam verba quædam constellata, quibus ea, quæ prædicta sunt, ext[illegible]ah[illegible], [illegible]obus digitis tantum admotis. Artes istæ naturales existunt, certæ, probatæq; [illegible] non incantationis omnis aut diabolicæ superstitionis expertes, ad hominum v[illegible] vtilitatem datæ.

Cum ignoratæ fuerint artes huiusmodi, & medicamentis fieri debet e[illegible], vicinæ partes omnes putrefaciendæ sunt, quousque latus adm[illegible]dum pat[illegible] exitus: aut incisio fienda, vel protrusione sunt ad alteram partem oppositam eximenda.

FINIS SECVNDI TRACTATVS CHIRVRGIÆ vulnerum recentium.

IN TERTIVM TRACTATVM CHIRVRGIÆ RECENTIVM VVLNERVM *Doctoris Theophrasti Paracelsi.*

PRÆFATIO.

ALIA ratione, quam armis in humana corpora sæpius infliguntur vulnera, eisdem subiecta medicamentis. Nam etsi canis morsus armis nō fiat, vulnus tamen efficit: sic de reliquis morsibus, & infectionibus extrinsecis. Itidem ossium rupturæ, vulnera, armis etsi non sint, ossium vulnera tamen existunt, hac ratione sub Chirurgia comprehensa. Sic etiam adustiones quocunque modo factæ, sunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore sanguis, casu vel percussione factus, & gelu frigoreque maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vna cum sectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoscat ea, quæ possit in similibus, & quæ non: possibilia quæque, necnon impossibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid vero non: quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus est impossibile quodque relinquere, & possibile quodlibet in sua potentia conseruare curareque, ne fiat impossibile: nam ad istud nulla medicina reperitur, at solum ad illud, possibile nempe. In possibili namque mors etiam continetur, veri impossibili: in possibili tamen amobilis, eo scilicet, vt conseruetur, ne fiat impossibile. *Vulnera quæ alia ratione, quam armis infliguntur.*

Hoc itaque Tractatu docetur de vulneribus, quæ aliis quam armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quæ quidem indiget vsu maximo, diuturnoque tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente solum comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, necnon animaduersione ad naturales proprietates. Tum demum his vsibus continuis dicitur cognosci natura, nec prius operari potest Chirurgus, aut seipsum tal magnoscere. Apud inutiles & nullius aut minime saltem æstimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis vsitata: quorum Chirurgus vsu longissimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vsum rediregt, iuxta sui tenoris potentiam & vires. Nam speculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter speculation s non existunt, sed experimenta manu reperta. Hæc postmodum sequitur contemplatio, quæ proprie dicitur ad naturam animaduersio, quinam ea sit vtendum Postremo venit experientia similium artium, & hæc est vera magistra, non ipse tonsor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt absq; armis cum reginine, &c. *Summa huius tractatus.* *Cura vulnerum absque armis illatorum.*

CAPVT I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum similibus, & primo de canum rabidorum morsibus, &c.

PRimum ad canum rabiosorum morsus hoc esto remedium, vt videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorde- *Canis rabidi morsus cura.*

rit, inde mox ille morsus vnitur cum felle cholera que, tum demum fæuiunt, ac omne quod ex eis oriri potuit accidens, promouent in esse, deque minimo maximum excitant. Non est opus hoc loco multis considerationibus, prout in felle & cholera; solum bibatur aqua frigida continuo, tamq; magnis haustibus, vt iterum per os eiiciatur. Cauendum est & abstinendum a vino. Ceruisia tamen, quæ parum lupuli virium habeat, vti patiens poterit. Præ ceteris autem potionibus illæ, quæ fient ex oxiacanta, & prunulis syluestribus, aut ex pomis, optimæ sunt.

Diæta. Itidem & frigidis cibandi sunt, vt brassicis albis contusis, & acetosis ita per se confectis, vt in Germania solent, & ita copiose, vt etiam euomant. Et vbi voles potum optimum adhibere, coquas folicula senæ, & folia rosarum in lacte sero suo priuato, & & huic decoctione benedictæ laxatiuæ parum admiscebis, & frigidam bibat, vt moderate purget. Non est quod verba medicorum communium cures, dicentium, *sena folia melancholiam purgare*: hoc loco debitam purgant materiam. Po. erunt ei lactucæ cum aceto & oleo dari comedendæ, rosarũ etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, cum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cauendum est, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per se, nihil quod bene redoleat, aut calidum sit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum excesserit, vt in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto rosacco cum succo oxiacanta mixto continuus. Hæc omnia fiant iuxta conditiones patientis.

Considerãdum est etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miti regimine non est opus, vt supra diximus. Patientes in aquam iacere frigidam, bonum erit.

Morsi a canerabido, non in rabiem omnes incidunt. Vbi tamen in aliam complexionem huiusmodi canum tenderent morsus, vt cum choleræ parum sunt obnoxii patientes, istorum esse debet mitius regimen. Non in rabiem incidunt omnes, quos rabidi canes momorderunt, sed in aliud accidens iuxta cuiusque naturam. Notanda sunt igitur signa, quibus in quod accidens vnusquisque possit incidere, demonstratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

Capvt II.

De regimine vulneratorum a morsibus anguium, serpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.

Venenorũ omnium remediũ quid. INter venenatos morsus periculosi magis exsistunt illi, qui per choleram fiunt, aliis, qui casu: periculosissimi vero, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium est, vt in cibum admi[n]istrentur ea, quæ stomachum, iecur, & cor tuentur atque præseruant. Nam venena mox tendunt ad cor: non enim cupiunt solum in membrum læsum imprimi, sed ex sua proprietate nobilissimum hominis membrũ inuadere, quod quidem hac ratione præ ceteris præseruandum est.

In defensionem cordis, aliorumque membrorum principalium, statim atque perceperis venenum ad cor tendere, oliuarum oleum, in qua calybs candens aliquoties prius extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutissime contusorum ℥ j. fuerint additæ, nec non specierum de gemmis ℥ j. cal. dentur in potum haustumque primum administrentur, aliis vero vicibus frigidum hoc ipsum detur potandum, quinquies ad minimum vno die. Postmodum sit potus eius vinum rubeum

rubeum calybis, sicut oleum, exstinctione præparatum, cui theriacæ parum admisceatur, & pro quolibet haustu ℥.ß. coralli rubei puluerizati. Continuetur hic potus, donec signum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum sitis inuadat nimium patientem, detur interpositis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Est etiam philonium persicum postremæ huic potioni mixtum, per quam vtile, sæpius post olei haustus potum, in membrorum capitalium defensionem: contradicant licet omnes quotquot sunt medici.

Nihilominus vbi sitis non naturalis interuenerit, non est necessarium, vt omnino satietur: st tamen indicium verissimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter vtile fuerit huiusmodi sitim exstingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua rosacea cum camphora sandaloque mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digestibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento situm est, vt in suo capitulo dicetur.

CAPVT III.

De regimine seruando in rupturis ossium, & in sanguine congelato intrinsecus.

IN rupturis ossium non est ciborum & potuum cura peculiaris habenda, nisi quod eis vti, quæ refrigerent oporteat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibusq; moderate cibentur, &c. *Rupturarū ossium ra & regimen.*

Eorum tamen quibus sanguis intrinsecus est congelatus, cibus atque potus purgantibus commisceri debent, vt hordei decoctio cum pauco rheubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum senæ foliculis, aut terebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reuponticea coqui debet. Hic ordo simul cum pertinentibus medicamentis obseruandus erit, iuxta magis aut minus, pro necessitatis exigentia.

CAPVT IIII.

De dieta regimineque pro his qui patiuntur adustiones.

IN communioribus adustionibus diæta minime fuerit opus, at in illis tantum, quæ mortem inferre possunt. In istis regimen optimum erit medicamentum: quo ab internis ad exteriora calor adustionis attrahi valeat. Verum si nimium penetrarit, externis remediis omnino retrahi non potest, quapropter intrinsecus etiam refrigeriis & exstinctionibus opus erit. *Adustorū diata.*

Exstinctiones internæ fiant sedi succo aquæ permixto, aut cucurbitarum succo mixto cum aliarum florum aqua per pannum expressa: & acetum rosaceum cibis admixtum plurimum prodest: & alia quæ supra posita sunt. Non diutius tamen his vtendum erit, quam summe necessarium fore videbitur.

CAPVT V.

De regimine eorum qui frigore congelati sunt.

HIs qui frigore sunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret, acetum rosaceum pipere longo, vinoq; mixtum in potū adhibeatur: eisq; cibus cōdiendus est, plus minusve iuxta frigoris intensionem. Iis vero, qui in mortem vsq; gelati sunt, ardens *Frigore congelatorū diata.*

nes [illegible]. Nam his nullum [illegible] re potest medi[illegible]amentum adus[illegible] nec corticum [illegible] ad collum appensio nullus character. Et [illegible] statur, a[illegible] erumpet accidēs, & in [illegible]bus cor[illegible] membrorum, vel contracturæ. Exempli ca[illegible]a, venæ sæpius aperiuntur in brachi[illegible] obr[illegible] co[illegible]tractum redditur, aut aridum, vel mor[illegible], q[illegible]. [illegible] in venarum pa[illegible] laxationibus contingit, quanto magis mali[illegible]. C[illegible] cid[illegible] talia contigerint, aut apparuerint, poteri[illegible] cr[illegible]tere sanguinē [illegible]re pro distinctione. Siquidem vbi vena quæuis aperitur, [illegible] pondus an[illegible] minatum oportet eam, antea sistere non est vtile, donec ad pondus hoc di[illegible] sanguis fuerit. Ab experientia propria discere te hæc oportebit. Vt a[illegible] uenia instructionem habeas, qui sanguinis repressiones ex æquo fieri debeant [illegible] to nimium, vel tardius quam par sit. Eius rei verum in eo fundamento con[illegible] medicamentum quo vulnus curari debet, sanguinem etiam in eo sistat: nec e[illegible] vtaris alio remedio. Nam si medicamentum ex arti[illegible] fundamento vero comp[illegible] [illegible] sunt *fodicationum emplast[illegible], olea, balsama, & emplastra vulneralia*, &[illegible] [illegible] sistit tam iusto pondere non tempestiue, nec tardius nimis. Por[illegible] cu[illegible] hoc est, vt met[illegible] iustam contingere valeat medicamentum. Sæpi[illegible] accidere solet, vt in sanguine lateat infirmitas: hæc si per sanguinem [illegible] emunctorium, non sistetur sanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob[illegible] complexionem [illegible] fluxus, talis poterit alis quam fodicationum emplastris [illegible] mi[illegible]bus reprimi: quorum aliqua ponemus inferius: tuæ tamen di[illegible] tur, sistere si voles, poteris aut non. Potius tamen quam exspectare mortem [illegible] dum esse indicamus, vbi medium efferetur accidentibus h[illegible] cam[illegible]endi. Procurandum præ ceteris, vt membrum seruetur calidum, nec vllo modo frigeat, neque fo[illegible] tionum emplastro careat: hoc enim sedantur accidentia, vt retentionem [illegible] admittant. Solet [illegible] aliquæ venæ reliquis esse repletiores, vt neruorum i[illegible] tumescant, hoc loco fluxum liberius patere sine metu: nam cum eo multum [illegible] tau[illegible].

Sanguinis fluxus seruandus pro discretione.

Sanguinis retentio in medicamentis.

Fluxus ob sanguinis infirmitatem.

Ob calidam [illegible].

Fodicationum igitur emplastra tibi sint commendatissima etiamsi alia [illegible] sanguinem sistere possint, eisque valeres vti. Vide tamen, vt non tar[illegible] quo [illegible]ceas. Verum in iis quibus natura sana, initiis & pura fuerit, sanguinis [illegible] retentio, quæ potissima est.

Fodicationum [illegible].

Nonnulla sanguinem sistentia.

Sanguinem sistentia.

Crocus martis optime reuerberatus & subtilis [illegible]us. [illegible] vstum, vt crocus pr[illegible] ratum. Farina volatilis inspersa [illegible] verum sanguinem [illegible] a bi, qui sub [illegible] leporum [illegible]. [illegible] Cerebellus in manu [illegible] pelle [illegible]. Canis [illegible].

Vbi hæc sanguinem non r[illegible] facile [illegible] nec pro suo p[illegible] attinge[illegible].

[illegible]

CAPVT

CAPVT XIII.

De repressione glarealis aquæ.

Glarealis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus appli- *Glarealis aquæ fluxus unde.* cato ... ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorum occasione data: quapro- ... dum ... & ... us. Postquam tamen inciderint, ... & ... aquæ fluxus ... mouendi sunt probatis medica- ... tractatu ... Hac via mitigatur irrita natura, & per se glarealem *Cura.* ... Non sunt igitur vulneralia medicamenta, quæ solum curant, at illa, quæ ... accidentia, præseruant a nimio fluxu cum sanguinis tum glarealis aquæ. Quæ *Medicamenta.* ... virtutes non habent, medicamenta minime dici possunt, nec ea, quæ depra- ... vulnera.

... quæ glarealem aquam sistere putantur, a nonnullis descripta ... probata non sunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in a- ... non ... conducentia, quanoquidem non. Cum ergo tam fallacia sint, ... ea docere cupio, sed potius, quæ certissima sunt, vt *fodicationum emplastra,* *Accidentia.* ... *alia*, &c. Accidentia, quæ per sanguinis amissionem oriuntur, hic etiam per ... fluxum consideranda sunt, vt in isto prout in illo profluuio iuxta na- ... & non contra valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur, aliis in ... reperies. Nisi retineatur, aut a nimio fluxu compescatur, ari- ... a, nec non ... subsequentur accidentia.

CAPVT XIV.

De propulsione paroxysmorum a vulneribus, caloris, frigoris, superfluæ carnis, tumorum, duritiei, necnon coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum incisoribus Chirurgis.

PRæter illa, quæ dicta sunt, alia caussantur accidentia. Licet vulnus ex aspectu iudicari possit a Chirurgis omnibus, carere quibusuis accidentibus: est nihilominus in ... sa natura propter variarum concordantiam in ea partium, contrarietas orta. Nam ... gladius membrum aliquod in corpore lædit, non solum illud, verum etiam alia quæque membra per condolentiam: quapropter singulorum accurrit ira, miscetur q; vulneribus in vindictam læsionis. Vt si quis lapidem iaceat inter multos confabulantes amicos & socios, eorum nemo permanet immotus, nec in sua veteri natura vel ... verum quisque cupit eorum hoc ipsum vlcisci. Non aliàs in humano cor- *Vulnera nunquam absque accidentibus.* pore fit, cum ei vulnus inflictum est. Qui potest igitur vulnus carere suis accidentibus ... accurreret aliud.

Cum igitur ... modi commotionem ... agnata sit vulneri talis inimicitia, ... dicere ... describendam. Et quamuis varia sint istius origo ... propulsanda sunt, ... cum ... illorum ignoratiam ... medicamentis aliis ... vsus fue- ... Quæ ... ex ... ratera cognosci, quæ sunt accidentia, ... de ...

Accidentia [illegible] agnata [illegible]. prę [illegible] quẽant. Remedia tamen quæ his adhiberi possint, breuibus enu[illegible] agnati vulnerum *paroxysmi, spasmus, caro putrida*, quæ non solum in v[illegible] cheleram incussis, verumetiam [illegible] vel arte factis, vt ab incis[illegible] pi[illegible]m & rupturarum accidere possint, ob locum, in quo f[illegible] gis obnoxium. Quo pacto simul bus agnatis cri succurend[illegible] acci[illegible] ponimus.

Paroxysmus in vulneribus.

Paroxysmus vulnerum, & eius nomine quid intelligatur. Sub vulnerum paroxysmis concludo calorem præter naturã & frigus. A[illegible] mus originem, iam sedationem eorum vnico medicamẽto ponemus, nec [illegible] tum, at accidentium etiam ex eis orientium, vt sunt *durities, color cœrule*[illegible] &c. [illegible] quam [illegible] latet virtus, qua propulsantur ea, licet etiam [illegible] vis m[illegible] riatur Mitigatiuis enim plurimum delectatur natura, sine quibus pac[illegible] ri nequit. Solam ista requiem appetit a Chirurgo [illegible] quid ergo p[illegible] conuenientius esse potest, indormitiua natura? Hac enim, vt ebrius in so[illegible] tur, & non secus ac iste, rursus ad memoriam redit, illa per membri som[illegible] tatione quiescit, ac postmodum expergefacta digestionem sauitiæ suæ f[illegible] luntur poroxysmi vulnerum cum suis accidentibus optime, nec melius

Remediium vulneribus somnum inferens.

Vulnerib. somnum inferens remediũ. ℞. *Radices insquiami*, quas in sole cum aceto rosaceo digeres, & lintea madi[illegible] hoc [illegible] q[illegible]re, calidaque vulneribus appones, humectando calefaciendoque toties [illegible] donec membrum in requiem adductum sit. Multæ similes aliæ radices [illegible] at qu[illegible] hac te certissimum reddere possim, quid multis obi[illegible] ? Fiat erit [illegible] co securus esse remedio valeas.

Spasmus.

Spasmus. Antea spasmi fecimus mentionem, quinam ipse vulneribus admiscetur H[illegible] pulsio fit per venarum corroborationem. Oleo terebinthinæ vel [illegible] dæ [illegible] venæ his cuim vigorantur.

De carne superflua.

Caro superflua. Quod ad carnem superfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus [illegible] remediis op[illegible]: nam ex [illegible] natura non p[illegible]anet, [illegible] ex [illegible] nascatur, siue ex abundantia sanguinis. Et q[illegible] non [illegible] d[illegible]entum, eo solo quo curantur v[illegible]. V[illegible] carn[illegible] a[illegible]feram hoc l[illegible]co, non [illegible] de causis factum est, quam q[illegible] C[illegible] g[illegible] sp[illegible] scius nullam habere [illegible] tu[illegible]. Eorum corrosiua p[illegible], sunt vari[illegible] *alumen* [illegible] *mercurium sublimatum*, quibus [illegible] illius [illegible] con[illegible]. Non [illegible] & var[illegible] intice[illegible] vt [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Q[illegible] duritiem attinet, e[illegible]dem etiam remediis tollitur. Solum id te facere decet, vt [illegible] ima quæq, [illegible] medicamenta, iuxta verum ordinem & fundamentum composita, sic fiet vt accidentia nulla vulneribus incidant.

CAPVT XV.

De medicamentis vtilibus & inutilibus.

NOn solum in vulnerum ligationibus aut applicationibus, medicamentorum curæ negotium consistit, sed etiam & potissimum in eo videlicet, vt Chirurgus [illegible], vtrum vtile medicamentum sit, aut non: de cuius rei declaratione Caput [illegible] hoc ad instructionem scribere volui. Primum in vsum & proprietatem [illegible], vt cum perceperis dolores aut accidentia sub medicamentis oriri, sine [illegible] aut pannis præter communem vsum, ab eis abstineas, ac de [illegible] proficias: nam quodcumque medicamentum inferens dolorem vulneribus, aut permittens, [illegible] abiiciendum, & nullo modo superponendum. Tempus etiã inter ligaturas [illegible] dum [illegible] alimenti vulneris digestionem, vnã tardius aut citius [illegible]. [illegible] communis terminus tamen horarum duodecim: quæ plus minusve [illegible], illis etiam præ [illegible] fuaratione [illegible] ondum. Hæc autem dicta [illegible] dinat [illegible] andi modo plurimi dolores oriri. Cum ex medicam[illegible] rint, facilius accidentibus huiusce modi cum diligentia præuenire [illegible]. [illegible] consideratu maxime dignum, vt summopere dolores omnes [illegible] vulneris agnata natura: nam quacunque ratione sint alia, nihil boni præsagiunt. Cauendum erit etiam (vt sæpius antea dictum est) a sinistro oreque [illegible] propulsantibus, quæ si debiliora fuerint, quam vulnerum prauitas, ab illis [illegible]. Quapropter efficaciora fortioraque sumito, cum ea signa videris. Sæpius [illegible] let, vt vulnera mutentur, ac in deterius vergant sub optimis medicamentis [illegible] erit mutare sæpius etiam ipsa medicamenta, si non, pauca requies erit vulneri. Hoc signum est multorum accidentium, vbi medicamentum recedit a vulnere [illegible] finem curæ non indicauerit. Olea vulneralia non permittunt accidentia [illegible] potiones vulneratorum, præsertim si constiterint ex eis, quæ singula me[illegible] p[illegible] [illegible] ntia pacificant & quiescere faciunt. V[illegible] nta pari[illegible] tur [illegible] proprietatem habent, vt singulis duodenis & [illegible] utur. In omnibus tamen medicamentis notandum [illegible], vt e[illegible] v[illegible] appareret esse contraria [illegible], & eorum loco applicentur alia. Cum [illegible] fuerit opus, aut alio simili quouis auxilio, mox admouendum [illegible]. Q[illegible] pta sint optima probatissimaque, nihilominus vix fieri potest, q[illegible] nire necessitati sit opus non magnis artibus, at sola refrigeratione. Siq[illegible] [illegible] aliquando naturam pronam habent, vnus ad potiones vulnerales [illegible] ad [illegible] ad [illegible] a balsamaque pariter vulneralia, quispiam alius ad [illegible], vel ad [illegible] ara, destillataque promiscri alias. Hæc & similia co[illegible] [illegible] p[illegible] *hoc medicamento plurimi curati sunt, e go [illegible] eo* [illegible] remedi an[illegible] torũ, & hominum vatiæ [illegible] [illegible] t. Medicamentorum propriorum adhibendorum [illegible] [illegible] proprietatum, atque m[illegible] ad i[illegible]. Videndum etiam, [illegible] s, nec fœtor, neque vermes exeant. Quicunque iuxta

prædictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Si quæ plura desiderarantur, in aliis suis capitulis enarrata sunt, experientia quoque docet indies. Hæc tria potissime notanda veniunt, vt supra, nempe, quod infirmi & medicamenta simul conueniant: vt ligatum sit iuxta normam excrementorum: & postremo secundum euitationem saniei, fœtoris, dolorum & similium. In his enim po[illegible] curarum animaduersiones consistunt.

Tria Chirurgo [illegible] notanda.

Cum vero fodicata profundaque vulnera suis in cauernis aliquam saniem congregarint, obueniendum erit hoc modo, scilicet, vt myrrha saleque vino deco[illegible] que solutis, per syringa in fundum vsque vulnerum iniectis abluantur & [illegible]tur. Item patiens tali situ iacere cogatur, vt sanies effluere valeat, & non rodat in profundum. Quæ reliqua sunt annotanda, docet vsus & experientia.

Saniei cauernosa vt obueniendum.

Capvt XVI.

De conclusionibus vulnerum ita fiendi[illegible] vt post curam nihil oriatur noui, sed solida sint ac permanentes.

VVlnus omne concluditur: est enim sanandæ carnis ars ipsa facil[illegible] ad[illegible]odu[illegible], venarum autem & neruorum potissime consideranda. Nam in ista curar[illegible] consistit [illegible] quam: qui calluerit, Chirurgus erit, non ille, qui [illegible]rare[illegible] vlcera nouit. Bonæ vulnerum conclusiones æstima[illegible] [illegible] subsequatur damnum, quod sæpe solet, vt [illegible] cicatrices [illegible] non alia multa. Vt ab huiusmodi tuta sint ac[illegible] b[illegible]s, [illegible] arc[illegible] Chirurgia, quibus curandum inter arceantur.

Chirurgus quis.

Vulnerū conclusiones quæ.

Ex po[illegible] ra[illegible]orum spongiæ nascuntur e vulneribus aliquot li[illegible] quæ[illegible] D[illegible] vulnera, possunt euitari lauamento quodam a prima ligatura [illegible], postquam radices porrorum apparuerint, quæ facile co[illegible] [illegible]ur [illegible] madefiant fila, vulneribusque imponantur p[illegible] r[illegible] L[illegible] ex sale armoniaco sæpius a tartaro sublimato, p[illegible] dum s[illegible] la[illegible] idem resoluto. Vbicunque hoc vsus fuerit Chirurgus, op[illegible] conclu[illegible] absque periculo damnorum subsequentium, quibus p[illegible] maximum arcanum est. Accidere potest etiam, vt post conclusionem vulnera rursum aperiantur, & per se tandem suo tempore cancri, fistulæ, noli me tangere, v[illegible] r[illegible]s oriantur. His etiam inter curandum præuenire potest Chirurgus, [illegible] tum vbi radices adhuc tenellæ sunt atque recentes (alias enim in vulneribus p[illegible]æ fuissent) viridi oleo vitrioli cum abluta fuerint vulnera statim a prima ligatura quæ dicta sunt euitantur, eorumque radices mortificantur, ac per saniem vna c[illegible] excrementis vulnerum alimenti per purgationem exeunt, ab ista sanie non est quod terrorem concipias. Hic verus, fistulas, & omnia cancrorum luporumque a r[illegible] tollendi genera, nec non alia quæque corrodentia damna, modus iste optimus, [illegible]quam euasantur, tam in profundo, quam in plano.

[illegible] vt euitanda.

Cancro[illegible] & [illegible] vulnerū vt [illegible]ratur.

Sæpenumero [illegible] etiam aliqui fluxus in iuncturis post conclusiones o[illegible] cum dolore maximo, pro mutationibus temporum aucto, vel immutato, v[illegible] Lunæ quartata, postmodum ariduræ, membrorumve contracturæ sequuntur. [illegible] [illegible]dum cri[illegible] [illegible], dum curantur vulnera, vt cum perc[illegible] [illegible] ta[illegible]us temporum, aut Lunæ, pariter aug[illegible]ri dolores, iudi[illegible]um f[illegible], ac[illegible]

Fluxui iuncturarum [illegible] vt [illegible]ratur.

[illegible]

talia cum tempore, nisi præueneias, euasit debere. Quapropter febribus obuenias purgationibus iuxta respectum personarum oportet, vt pillulis arthriticis, & similibus: & in vulnerra quandoque [illegible] præcipue temporibus laterum oleum calefactum [illegible], & ita postmodum ligentur. Non alias cum cæteris accidentibus agas, cum apparere videris ea, præuenire mox adiscito.

CAPVT XVII.

De animaduersionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis, quam in aliis, & necessariis.

ET si de fodicatis vulneribus antea satis ample dictũ sit, nihilominus, quod aliis tardius curantur, & præsertim vbi medicamentum non pertingit fundum, a[illegible] consideratu [illegible] iam repetemus. Quod secta fundum vulnera [illegible] faciant, fodicata vero non, periculosius cum istis quam cum illis agitur. Quãquam [illegible] contingere soleat, vt [illegible] ur [illegible], vbi fodicationum curata sunt emplastris, quæ [illegible] tamen apprime notandum est, cum remedio [illegible] atori con[illegible]ioque sit opus quam aliis. *F[illegible] d[illegible] tantur.*

Præter [illegible] quæ de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo maximum in [illegible] & necessarium [illegible] t: prius, vt potio v[illegible] lis administretur [illegible] rius, vt lotura aut lauamentum [illegible] per [illegible] nec clatum atque m[illegible] Lauamentum hoc fit ex melle, vino, [illegible] alumine, sale, &c. pro discretione iuxta necessitatem ordinate proportionandum. [illegible] huiusmodi lauamentum immittendum est [illegible] cum vulnerali per idem instrum[illegible] in fundum vsque vulneris, & ligandum emplastris quæ diximus. Ocul[illegible] etiam in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficaciæque mirabilis in fodicatis vulneribus. *Potio vul[illegible]*

Si [illegible] vulnera deorsum fodicata sint, aut pro decubitus ratione tendant, imperabis, vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones pro[illegible]sus eximi queant: [illegible] per lat[illegible] a semper defluunt in fundum, operationesque medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum sit erectum, & [illegible] eius [illegible] re[illegible] lat, ni forte balsamum aut oleum immissum esset. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplastra curare minus deorsum, quam sursum versa. *[illegible] in vulneribus [illegible] cacia.*

Est etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorem diligentiam requirant quam alia vulnera, nempe quod ex propria sua natura magis [illegible] dantalis. Cura nauiter igitur, vt ab eis congelatum sanguinem expurges, [illegible] naturalem construes mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, postill[illegible] bi iam vulnera fœtorem emittere cœperint putredinis, ac si pestificus ignis ir[illegible], ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cauern[illegible] vi[illegible] partes apparerent, ac si foramina quædam incidere vellent. Q[illegible] in fodicatis vulneribus curandis, inuenies in aliorum vulnerum [illegible] fo[illegible]ationes curare secure poteris, & absq; dubio: [illegible] ex [illegible] parte medicinam, quapropter nõ est (quod ad ea [illegible] quod [illegible] xiccare, [illegible] aliis impossibile quod, vt [illegible] quod ob multit[illegible] occurrentium, fidi n[illegible] quit, occurrat. Medicamentu a monstrosis [illegible] ur, cum non reperit iuxta veram naturam formatos homines. [illegible] qui- *[illegible] cur [illegible] quirunt.*

[illegible] cum difficiles, tum dubiosæ curæ sunt, eo quod propriam naturam destructam habeant. Quid cum his igitur potest agere Medicina?

CAPVT XVIII.

De cuspidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

Cuspides iaculorum extrahenda.

ALatæ cuspides iaculorum aut sagittarum in vulneribus remanentium, vix [illegible] possunt, ob hamos in carnem se figentes, cum extrahere quis conatur, nisi summa maxima fiat industria, tali nempe, vt si torta sint in vulnere, dirigantur alæ rursus æqualiter ad orificium, non alias quam intrarunt. Verum vbi dum retrahuntur, infixi iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Idem cum globulis bombardarum solet accidere, qui vi quadam in iuncturas & ossium [illegible] eiaculati sunt, ac ob sui contusionem formæque rotundæ mutationem ita [illegible] muntur, vt eximi nequeant. Quanquam de radicibus & herbis multa scripta reperiuntur, quæ propriis viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus istorum [illegible] illis tantum operatur, quæ per incuruationem aut intumescentiam solidam non reluctantur eiusce modi viribus attractiuis. Cum itaque hoc impediat, penes [illegible] medicamenta remanere compertum est vtilius.

Serarum [illegible]

Quod autem seræ fuerint apertæ, vel parietibus euulsi claui fixissimi, vel e [illegible] b[illegible], a Magis id factum est, qui terræ magnetem cum firmamẽti magnete [illegible] in eandem similitudinem, & hac arte clauos e parietibus extraxerunt, pessulos [illegible] retraxerunt, aut eleuarunt, serasque per attractionem aperuerunt [illegible] tis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum & [illegible] rum sunt alatæ cuspides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ [illegible] ex se virtutem habebant attractiuam, & postmodum vbi cum syderibus [illegible] in similitudinem conuenerunt, non alias attraxerunt, quam de magnete [illegible] diximus. Ex eo nullo modo sequitur vnamquamq; herbam aut radicem, [illegible] quamlibet id efficere, sed ea tantum, quæ constellatæ sunt: & ista cum [illegible] pereunt, [illegible] oriuntur, ac rediguntur ad nihilum, cum in omnibus rebus mors [illegible]

Verba [illegible]

Sunt etiam verba quædam constellata, quibus ea, quæ prædicta sunt, ext[illegible] d[illegible] digitis tantum admotis. Artes istæ naturales existunt, certæ, probatæq; [illegible] non incantationis omnis aut diabolicæ superstitionis expertes, ad hominum [illegible] vtilitatem datæ.

Cum ignoratæ fuerint artes huiusmodi, & medicamentis fieri debet [illegible], vicinæ partes omnes putrefaciendæ sunt, quousque latus admodum pateat exitus: aut incisio fienda, vel protrusione sunt ad alteram partem oppositam eximenda.

FINIS SECVNDI TRACTATVS CHIRVRGIÆ vulnerum recentium.

IN

IN TERTIVM TRACTATVM CHIRVRGIÆ RECENTIVM VVLNERVM *Doctoris Theophrasti Paracelsi.*

PRÆFATIO.

ALIA ratione, quam armis in humana corpora sæpius infliguntur vulnera, eisdem subiecta medicamentis. Nam etsi canis morsus armis nō fiat, vulnus tamen efficit: sic de reliquis morsibus, & infectionibus extrinsecis. Itidem ossium rupturæ, vulnera armis etsi non sint, ossium vulnera tamen existunt, hac ratione sub Chirurgia comprehensa. Sic etiam adustiones quocunque modo factæ, sunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore sanguis, casu vel percussione factus, & gelu frigoreque maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vna cum sectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoscat ea, quæ possit in similibus, & quæ non: possibilia quæque, necnon impossibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid vero non: quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus est impossibile quodque relinquere, & possibile quodlibet in sua potentia conseruare curareque, ne fiat impossibile: nam ad istud nulla medicina reperitur, at solum ad illud, possibile nempe. In possibili namque mors etiam continetur, vti in impossibili: in possibili tamen amobilis, eo scilicet, vt conseruetur, ne fiat impossibile. *Vulnera quæ alia ratione, quam armis infliguntur.*

Hoc itaque Tractatu docetur de vulneribus, quæ aliis quam armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quæ quidem indiget vsu maximo, diuturnoque tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente solum comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, necnon animaduersione ad naturales proprietates. Tum demum his vsibus continuis dicitur cognosci natura, nec prius operari potest Chirurgus, aut seipsum talem agnoscere. Apud inutiles & nullius aut minime saltem æstimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis vsitata: quorum Chirurgus vsu longissimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vsum rediret, iuxta sui tenoris potentiam & vires. Nam speculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter speculationes non existunt, sed experimenta manu reperta. Hæc postmodum sequitur contemplatio, quæ proprie dicitur ad naturam animaduersio, quinam ea sit vtendum. Postremo venit experientia similium artium, & hæc est vera magistra, non ipse tonsor aut balneator, nec eorum collega. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt absq; armis cum regimine, &c. *Summa huius tractatus.* *Cura vulnerū absque armis illatorū.*

CAPVT I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum similibus, & primo de canum rabidorum morsibus, &c.

PRimum ad canum rabiosorum morsus hoc est remedium, vt videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorde- *Canis rabidi morsus cura.*

rubeum calybis, sicut oleum, exstinctione præparatum, cui theriacæ parum admisceatur, & pro quolibet haustu ʒ.ß. coralli rubei puluerizati. Continuetur hic potus, donec signum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum sitis inuadat nimium patientem, detur interpositis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Est etiam philonium persicum postremæ huic potioni mixtum, per quam vtile, sæpius post olei haustus potum, in membrorum capitalium defensionem: contradicant licet omnes quotquot sunt medici.

Nihilominus vbi sitis non naturalis interuenerit, non est necessarium, vt omnino satietur: sit tamen indicium verissimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter vtile fuerit huiusmodi sitim exstingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua rosacea cum camphora sandaloque mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digestibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento situm est, vt in suo capitulo dicetur.

Capvt III.

De regimine seruando in rupturis ossium, & in sanguine congelato intrinsecus.

IN rupturis ossium non est ciborum & potuum cura peculiaris habenda, nisi quod eis vti, quæ refrigerent oportеat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibusq; moderate cibentur, &c. *Rupturarū ossiū cura & regimen.*

Eorum tamen quibus sanguis intrinsecus est congelatus, cibus atque potus purgantibus commisceri debent, vt hordei decoctio cum pauco rheubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum senæ foliculis, aut terebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo simul cum pertinentibus medicamentis obseruandus erit, iuxta magis aut minus, pro necessitatis exigentia.

Capvt IIII.

De dieta regimineque pro his qui patiuntur adustiones.

IN communioribus adustionibus diæta minime fuerit opus, at in illis tantum, quæ mortem inferre possunt. In istis regimen optimum erit medicamentum: quo ab internis ad exteriora calor adustionis attrahi valeat. Verum si nimium penetrarit, externis remediis omnino retrahi non potest, quapropter intrinsecus etiam refrigeriis & exstinctionibus opus erit. *Adustorū diata.*

Extinctiones internæ fiunt sedi succo aquæ permixto, aut cucurbitarum succo mixto cum albaru m florum aqua per pannum expressa: & acetum rosaceum cibis admixtum plurimum prodest: & alia quæ supra posita sunt. Non diutius tamen his vtendum erit, quam summe necessarium fore videbitur.

Capvt V.

De regimine eorum qui frigore congelati sunt.

HIs qui frigore sentiunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret, acetum rosaceum pipere longo, vinoq; mixtum in potū adhibeatur: eisq; cibus cōdiendus est, plus minusve iuxta frigoris intensionem. Iis vero, qui in mortem vsq; gelati sunt, ardens *Frigore congelatorū diata.*

aqua theriaca mixta, radicibusque tussilaginis detur potanda non modice. Hæc si haberi nequeant, zingiber vel caryophylli, cardamomum & grana paradisi coquantur simul, & administrentur calida, postmodum sudent.

Capvt VI.

De curis morsuum a venenosis animalibus externe factorum, rupturarum ossium, adustionum omnium quibusuis artificibus accidentium, coagulati sanguinis & gelu.

De morsibus canum rabiosorum, & aliis.

Morsus canũ tres species.

MOrsus canum in tres species diuiduntur: aut rabiosi, vel cholerici, vel communes exsistunt. Omnium rabiosi pessimi: nam rabiosa natura simul cum ipso morsu
I. naturam hominis inficit, vt in eam rabiendi mordendique proprietatem inducat.
II. Postea choleræ morsus est, cum canes irritati mordent: secundum hic malignitatis lo-
III. cum obtinet, eo quod cholera cũ morsu remanet in vulnere. Postremo qui fit a canibus non iratis, at subito motu, minus omnium periculosus, tum facilius curabilis exsistit. Luporum cũã & porcorum syluestrium ac similium animalium, non alias quam canum sunt curandi morsus: non tamen sub rabidis, aut cholericis comprehendendi.

Morsus luporũ & porcorũ.

Morsus canis rabidi cur rabiosum faciat hominem.

Considerandum vlterius, quanam ratione fiat, vt morsus canum rabiosorum, hominem eo vulnere possit etiam rabiosum efficere: quod ita cõtingit. Cum canis mordet, eo momento suam naturam integre fixam habet in hominem, & eo loco potissimum, in quem arripit. Mox atque subitam læsionem homo sentit, retrogressus totam speculationem habet in morsu, & ita conueniunt in vnum ambæ phantasiæ momentaneæ, vt speculatio hominis imaginatione canis inficiatur, non alias quam vbi duo fumi, redolens vnus, & fœtens alter, simul commiscentur. Nam licet imaginationes non fiant sensibiles, corporales tamen exsistunt, vt venti, miscentur etiam vt isti, vel fumi.

Habet hominis phantasia vires attractiuas magneti similes, quib. alias phantasias ad se trahit, nõ secus ac si quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipsum ab istius phantasia trahitur in phantasiam alterius, vt fit in ista prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo sua phantasia canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, ac in naturam caninam transmutatur: vt croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur a canis rabiosa natura, corrumpiturq;, vt cõditiones in homine similes fiant illis, quæ caninæ sunt. Euenire namque solet, vt homo talis rabiosus etiam fiat, & in homines irruat vt canis, stomachumque similem acquirat, & eo modo conditionatum, vt canum instar foret, istorumque proprietates complures, quæ ex sua natura sibi minime contingere possunt, at solum ex imaginationibus antea dictis. Quapropter non sunt isti morbi mortales, at naturæ maxime contrarii. Et cum rabiosos homines morsus canum efficiunt, eorum est rabies canum rabiei similis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quæuis etiam vt calores, tumores, paroxysmi, necnon similia, concurrentia, non sunt communibus similia, nec infirmitates accedentes cum aliis cõueniunt. In istis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus: at eorum in cura primum hoc fit, nempe vt fel & cholera purgentur acerrime, ne dominentur, cholera potissimum: nam hoc loco sic inficitur, vt nisi repressa, hominem interimat eius virulentia. Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantum purgent,

Rabiosorũ hominum cura.

purgent, siue ex coloquintida, vel agarico, esula, succo ex sambuci corticibus, rheubarbaro, similibusque constet: quanto violentius, tanto melius inferne, superneque pellendum erit absq; resp &c.

Inter purgandum exterius etiam refrigerandum est, illis quæ vermem interimunt, vt stupefactiuis, ranarum cruore, oleo mandragoræ, similibusque, donec dolor cesset omnis. Ligentur vulnera morsuum huiusmodi fodicationū emplastris, sine pice Græca tamen compositis.

His tribus remediis, vtpote purgationibus intrinsecis, refrigerationibus externis, & fodicationū emplastris, poteris omnes canū rabiosorū curare morsus. Et si his cessare noll et rabies, opiatis vtendum erit iuxta consuetudinem eorum. Ab his nullius dimoueri te suasionibus permittas: nam per illa sedatur optime rabies. Inter quæ potissimum & optimum est sulphur a vitriolo per tostionem & præparationem depromtam: poteris etiam aliis vti notissimis. Varia purgationum, refrigerationum, & opiatorum describi recepta possent: verum hoc loco non necessaria, tantum illa, quibus fiunt, vt supra, compositionem ex vsu discere debes, & industria tua successu temporis acquisita.

Reliqui morsus canum vt cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus non indigent, sed externis, vt superius narratum est: communes vero morsus medicamentis in secundo Tractatu positis ad vulnera. Hactenus de canum sit morsibus dictum: solum hoc restat, vt admoneamus eos, qui curam istorum agent, nisi medicamentis præscriptis vtantur, subsequi facile hereditarias infirmitates, aut perpetuas posse, velut internas corruptiones, aut vlcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne simile contingat vobis & patientibus. *Admonitio.*

CAPVT VII.

De morsibus anguium, serpentum, lacertarum, & similium infectorum animalium.

VT naturaliter de venenatis morsibus loquamur, vbi iam venenum in carnem hominis introductum est, aperiuntur venæ, & hoc ipsum in se recipiunt. Est quidem veneni proprietas, vt per venarum conductus fluat vsq; ad earum originē: vt si capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: si iecoris isti: si cordis, etiam isti: sic de reliquis. Ideo loco periculum est mortis metuendum, quapropter internis medicamentis vtendum erit, ad cor & reliqua interna membra tuendum, & cum eis externis attractiuis, ad retrahendum, atque defensiuis ad exterius membrum a tumoribus & veneno in eo iam existente vindicandum. *Veneni proprietas.*

Præseruatiuum internum hoc esto, videlicet, vt sumantur *mithridati* ℥ *ij. theriacæ* ℥ *j.* quibus immixta sit ℥ j. ß. *coralli rubei*, & pro necessitate patientibus adhibeatur: nam dosis administrationis non bene describi potest: experiendo igitur addisce per te hoc ipsum cognoscere. Si hoc etiam non iuuerit, penes me non est melius quærendum. *Præseruatiuum internum.*

Medicamentum supra vulnus applicandum est, vt fodicationum emplastrum hoc, quod ex *lithargyrio, gummi, & mumia* compositum est, & ad huius ℥ iij. addas quatuor *gummi singul.* ℥ *j.* coquas omnia simul, & liquefacies, postmodum super vulnera liges, vt moris est. Animaduerte cū vulnera melius habere cœperint, vt mox inde fodicationum emplastris illa cures in finem vsque. Fac in istis vt velocissimus existas, ob veneni velocitatem. *Medicamentum.*

Defensiuum. Defensiuum ad membrum vngendum, & vulneri superponendum est, vt accipias flores taxi, rutæ, flores hyperici... & rosarum, quæ ponantur in aceto bono ad digerendum in sole suo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactaque sæpius imponantur aut superponantur membro, donec tumor & calor inflammatus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, salamandrarum illatorum optimum remedium est, vt sumatur vera terra sigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) saliua in pultem conteratur, & morsibus dictorum animalium superponatur: hæc venenum adimit. *Terra sigillata venenum abigit.*

CAPVT VIII.

De cura rupturarum oßium.

Rupturarum ossium cura. CVm talis ossium ruptura facta fuerit, vt pellis aperta non sit, eo loci fieri debet industriosa coniunctio, vt vnumquodque suum locum proprium occupet. Postmodum vtendum erit suis medicamentis. At si in similibus rupturis aliquod vulnus apertum interueniat, fodicationum emplastris & oleis vulneralibus, vt ad vulnera dictum est, vtere, tum supra hæc eis, quæ ad rupturam idonea sunt.

Rupturæ quoties die tim curandæ. Rupturæ bis quouis die curandæ sunt, compressæ tamen & extensæ ferreis annulis, iuxta Chirurgorum expertorum vsum. Hoc instrumento potest omnis ruptura curari, præter motionem coniunctionis: quod excellentissimum est in rupturarum curis. Et nisi diligentia summa curetur, metuendum est, ne pessima subsequantur accidentia, præsertim in teneris complexionibus, quæ facilius aliis inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, istas mox totius membri destructio sequitur, & sæpe mors ipsa, iuxta locum & accidens. Erit igitur summe cauendum ab inflammationibus, maxime quod putrefactiones ex eis prouenientes, amoueri non possint, ac foramina generent, fistulas, & fœtores maximos eisdem in locis. Liga singulis diebus mundissimis pannis bis, ita securus eris ab accidentibus. *Ab inflammatione cauendum.*

Amotione comprimentium assularum disiungitur commissura partium, aliàs disligando fieri minime potest, & præter huiusmodi solutionis etiam fit. Nam si ligare volés in assribus, comprimere debebis acerrime, pannisque suffulcire, quibus operationibus oportet necessario tumores oriri, nec non paroxysmos. Et vt moris est istiusmodi tumefactiones mane diminuuntur, & per consequens laxantur ligacula, quo fit vt etiam disnectantur quæ coniuncta fuerant: & priusquam ea comprimas, accidit quod euitare putas. Hac de caussa non potes rupturam, vt æquum esset, curare, sed potius inflammas ad putrefactionem, aut inflectis vt semper curuum os maneat. Licet aliquoties inopinate cures vnicum, non semper tibi tamen ita succedit. Est ars curandi rupturas ossium certissima, nec nisi propter Chirurgorum ignorantiam fallax. *Rupturæ ligatio in assribus qualiter administranda.*

Sophia herba præstantia ad rupturas ossium. Ad rupturas ossium curandas, herba quædam *Sophia* nomine dicta, Sclauoniis optime nota, cum lacte cocta præ ceteris omnibus est præstantissima. Summe necessarium foret eam ab omnibus communiter plantari, vt curæ multæ releuarentur a malis accidentibus.

Alia cura. Decoctũ. Alia cura præter eas habetur, vt rupturam postquam in ferreis annulis fuerit, optime vulneralibus oleis inungas circumquaque. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe *consolidæ maioris libras duas*, *aristolochiæ rotundæ lib. j.* coque simul in vino, & aqua, post in pultes contundantur, & exprimantur aqua materiæ tantum

tantum addito calidæ vernicis, vt fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, superponatur. Fiat bis in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Communis est etiam & certissima cura, quæ fit vnctionibus ad rupturas, oleis vulneralibus vel similibus balsamis, aut foditationum emplastris. Quapropter non est necessarium hic adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quam ad sanitatem faciunt.

Alia cura.

Capvt IX.

De cura coagulati sanguinis, quæ pelli potest.

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, *vt trusionibus, casibus, percussionibus*, &c. vel in corpore, vel in membris. Cum aliquod membrum graui nimium percussione contusum fuerit, impossibile est, vt in eo fiat iterum naturalis vnio læsi cum circumstantibus, quia mortem in se recepit a percussione vel trusione: quapropter auferendum erit separatione prius, quod mortuum est, vt a reliquo vitam recipiat.

Coagulationes sanguinis variæ modis.

At si percussionibus, trusionibus, aut casu coagulationes intra corpus contigerint sanguinis, mox in putrefactionem transeunt: nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, qui sic in deterius pronum est, vt quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum est remedium eo loci, quam in extrinsecis, ad internorum defensionem principalium membrorum, quæ facile tali sanguine mortificari possunt. Nam vitæ radices sunt intrinsecus existunt, extrinsecus rami. Quapropter magis metuendæ sunt internæ quam læsiones externæ: hac ratione citius illis, quam istis obueniendum erit, & absque mora.

Coagulatio sanguinis ex percussione, trusione.

Sunt itaque duæ conditiones remediorum pro coagulationibus. Externarum, hoc est, percussionum vel contusionum remedium, vt locum oleo laterino perungas, postea liges cum aceto rosaceo. Non est, quod cœruleum colorem auferre cures, at resoluere, tum abeunt per se colores. Inter cetera quæque præstantissimum oleum ad omnia externa membra contusa fractaque, hypericonis existit, ac vtilissimum. Itidem & olea vulneralia, balsama, & ex fodicationum emplastris tracta, suus in vsum, qui dictus est, vtilia.

Remedia. Remedia percussionum.

Ad coagulatum sanguinem intrinsecus, multa recepta possunt adferri. Sunt alia quæ tamen corpora præstantissima, e quibus omnia constant remedia, quorum ego tibi seligam potissima, nempe *rheubarbarum, sperma ceti, muccam, carbones tiliarum arborum, storacinum, vel brancam vrsinam, aquam peoniæ, aquam endiuiæ, bolum armenum, terram sigillatam, hirundinariam, reuponticum, lapatium [illegible], aquam valerianæ, aquam florum tiliæ, mumiam, diagridium, agaricum, scolopendriam, hysopum, aquam cardui Mariæ, sal gemmæ.*

Remedia coagulati sanguinis.

Non ignorandum est, omnes purgationes aut laxationes coagulatum sanguinem pellere, cum aliud remedium habe[illegible] sequi[illegible]. Locus [illegible] contusionis, iungi debet prædictis medicamentis ad exteri[illegible] tamen [illegible] ad mitigandum. Poteris etiam clysteris vti, iuxta necessitatem. Manna [illegible] excellentissimum hoc loco remedium. Animaduerte ne priusquam ad maturitatem peruenias, acribus vtaris medicamentis, at a mitioribus incipias.

Purgationes [illegible] coagulati sanguinis [illegible].

CAPVT X.

De combustionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factis.

HOc capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares vti poterunt.

Adustionū remedia. Accipe *butyrum*, liquefac, & ita calidissimum effundes in aquam frigidam, & cochleari tamdiu agitabis, donec vt nix albescat. Postmodum ab aqua separabis, & emplastrum ex eo factū adustionibus appones. hoc inflammationes extrahit. Si damnum maius fuerit, vt vnico superetur, alia multa post vnum statim aliud emplastrum superpones, donec totum incendium extractum sit, atque tumor subsiderit. Hoc ipsum ex larido poteris conficere: prout butyrum præparato. Iam aliquot adustionum capitula ponam, & remedia, quibus latius instrueris.

CAPVT XI.

De adustionibus, quæ liquefactis calidisve metallis, sale, aut vitriolo coquendis fiunt.

Adustionū extinctiones variæ. ADustiones metallicæ peculiarem exstinctionem requirunt apud fusores & alios metallarios: aliam salium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis, quæ fiunt ex mineralibus, vt torrendo, liquando, euaporando, necnon illis, quæ sub montibus igne subterraneo fossoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis, qui cinnabarim & minium, ac similia conficiunt.

Adustionib. omnibus cōmune vnguētum. Primo commune fit vnguentum omnibus adustionibus vtile, hoc modo: ℞ *Naccum oleum, seuum ceruinum*, & liquefac simul, inunge combustas partes: hoc vnguento metallicæ combustiones curari possunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant, & econtra. Verum sub cura finem post extractionem incendii, curabis medicamentis vulnerum, *aut ficcu pulueribus, aut croco Martis, vel croco Veneris*. Si vero salium adustiones vitrioli & aluminum his exstingui non possunt, *aqua ex squamulis ranarum viridibus aqua supernatantibus vtere*. Nam quoduis remedium extrahi se non permittit, nisi prius exstinguatur eo loco, in quo quidem exstitit, vt quod fulgurum ictibus, aut sub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit, inueteratumque. Verum vbi mox a principio remedium adhibetur, prædictis medicamentis iuuari potest, si non, profundius indies fixum retrahi se non patitur: quod

Notandū. ab initio tamen amotu facilimum erat. Caue ne impertinentibus exstinctionibus vtaris ab exordio, sed vide vt simul semper inflammationes extrahas, & nisi iuuet, optimis & potissimis opus hoc exsequere: postmodum si curam admittere nollet, vulnerum curato medicamentis. Fodicationum etiam emplastra combustionum extrahunt incendia: verum ordo supra positus est optimus. Alia multa reperiuntur exstinguentia, extrahentiaque, sed ob eorum leuitatem relinquere volui, & solum ea, quæ communiter omnibus adustionibus vtilia sunt, ponere.

CAPVT XII.

De incendiis a bombardico puluere, sulphure, nitroq; factis, & similibus.

Animaduer-

ANimaduertendum est [illegible] adustionibus a puluere bombardico factis, aut eis, quibus [illegible], ignem ad interiora penetrantem fore non leuiter [illegible]. Quapropter [illegible] quæ proposita sunt remedia non iuuarent ab initio, his quæ sequuntur vtere: tandem post extinctionem incendii, cura medicamentis, vt supra. *Adustio a puluere pyrio vt curanda.*

S[illegible] sunt ex eis, quæ sunt humida per se: hoc est, naturam habent aqueam, vt *sempervivum, cancri, nenuphar, & [illegible]inum palustre.* Horum tusorum accipe [illegible], & co[illegible] partes [illegible], quarum incendia facile non extinguuntur: nam ex propria natura vincunt adustiones omnes.

CAPVT XIII.

De exstinctionibus & extractionibus incendiorum a globulis bombardicis ortorum, & aliis puluere tormentorum incusis.

AD extrahendum incendium a globulis caussatum nota remedium, hoc scilicet: *Lithargyrium in aceto coque tamdiu, donec in sal conuertatur, sed primo debet acetum praparari cum alcali. Postmodum sal istud lithargyrii soluatur in aquam, hanc succo permisce cancrorum.* Iste liquor in momento quodcunque sit incendium, tollit. Cum igitur a globulis incendium auferre voles, hunc liquorem [illegible] per [illegible] in vulnus, vt globulum attingat, quem vbi contigerit, mox cum dolore cessat incendium. *Incendiū a globulis caussatū vt exstinguatur.*

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, si patiatur incendium, medicamentis vtilibus hoc ipsum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum est. Verum si forte neglectum fuisset, quod iam diximus, vide vt alia medicamenta, quæ veniunt in vsum, accipias.

CAPVT XIV.

De congelationibus in aqua, vel in sicco contingentibus.

MEmbrorum congelationes duplicia damna secum adferunt, vt *paroxysmos & tumefactiones.* Paroxysmi successu temporis nascuntur magis indies aucti: verum tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certo certius expertus sum. Oleum vrinæ, quod in proprio sale suo conseruatur, congelationibus in aqua natis, & similibus, omnem paroxysmum aufert. *Membrorum congelationes quæ damna secū afferant.*

Quod inflationes concernit, atque tumores, hoc penes me certissimum est experimentum. Vrina perungantur aut lauentur optime, postmodum fodicationum emplastris ligentur: sic conseruari poterunt, præsertim vbi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata sit, post illa, quæ dicta sunt, fodicationum emplastris, aut similibus aliis vulneralibus medicamentis erit mundificandum. Animaduertendum etiam, vbi gelu tenderet ad interiora cor versus, vt patientibus thericam & aquam ardentem in potum ambas commixtas administres, vt calor in membro congelato restauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit vnctum ante mortificationem, absq; damno restitui potest integrum. *Remediū.*

Finis primi Libri Chirurgiæ Paracelsicæ.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBER SECVNDVS CVRAS Vlcerum continens.

CAPVT I.

De cura vlcerum sæuientium.

Vlcerum origo primum inquirenda

CVm tibi fuerit oblatus vnum aut plura patiens vlcera, [illegible] primum eorum origines ab [illegible]. Si dixerit a f[illegible] incepisse, tandem in calorem fuisse [illegible]tatum, & aliquoties [illegible] cidisse. post rubedinem ortam in vlceris loco, tumore [illegible] cendio, duritieque, &c. huc atque illuc vagatum [illegible] co non quieuisse, donec tempore aliquo [illegible] rit, eoque loci fecerit exitum. Nunc adest sæuiens vl[illegible] mitas.

Vlceris curatio tres partes.

Illius cura diuidenda est in tres partes. *Prima*, priusquam vlcus ena[illegible] *cunda*, post ortum illius. *tertia*, postquam curatum erit, quin[illegible] in sanitate [illegible] uandum.

Cura prima.

Primam ita curam aggredere: cum frigus aduenerit, nihil faciens illud [illegible] per se, quamuis æque foret intensum, vt in pestilentia. Verum vbi c[illegible] rit [illegible] te [illegible], in quem locum ponere centrum velit. Hoc perc[illegible] r[illegible] bc[illegible] accipe minutissime tritæ, & albi th[illegible] tant[illegible] per se ponatur in sacculum lineum vtrumque, & coquantur am[illegible] mensura [illegible] & in vini albi mensura vna: postmodum linteum hoc liquore [illegible] calidum super centrum collocabis: & vbi siccatum fuerit, hu[illegible] & [illegible] toties [illegible] ctur, donec omne incendium consumtum sit. M[illegible] c[illegible] vlcera sæuientia reperire non potes: bulli[illegible] perni[illegible] as [illegible] sæpius potuerit, [illegible] plus & puluerum iuxta proportionem [illegible] tis, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore [illegible] absoluta.

Vlceris [illegible]

S[illegible] fit, vbi iam vlcus patulum os habet, origine [illegible] [illegible]. Amoue primum calorem atque tumorem, si adfuerint, [illegible] mox postmodum vlcus inspice, num indigeat m[illegible] consolida.

Mundificatio.

M[illegible] talis est: Accipe *aluminis* [illegible] ℥ ß. aceto [illegible] ʒ j [illegible] *patici* ʒ j pulue[illegible] & super [illegible] [illegible] & in emplastri [illegible] Si vetera fit & p[illegible] [illegible] vsque. M[illegible]

[illegible]

[illegible] tribus vel [illegible]

[illegible] extrinsecus, aut intr[illegible] pro [illegible]

[illegible]

ræ pro[illegible] Ante [illegible] m e[illegible] cu[illegible] venæ fæuientes a[illegible] t: si [illegible] ti per [illegible], & [illegible] pro n[illegible] c[illegible] atc, quoties [illegible] erit [illegible] conferuantur.

Capvt II.

De cura fistularum.

SI patiens [illegible] ratur, qui tibi foramen paruum ostendat spumans, [illegible] toque [illegible] tan [illegible] latius intrinsecus, quam extrinsecus, & profundum [illegible] modum [illegible] quod eius exordium fuerit, & qualis origo. Si fuisse primo dixerit apo[illegible], [illegible] o se contulerit post eruptionem, aut inconueniens medicamentum, fi[illegible] iudicato. *Fistula quomodo cognoscenda.*

N[illegible] hactenus auditum est, genus hoc vlcerum sinatum per se fuisse, verum [illegible] amenta [illegible], & optime conditionata, vel [illegible] minime curabuntur. Duplex [illegible] rum cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplastra, vel [illegible] tionis. C[illegible] vero [illegible] data fuerint, nunquam amplius [illegible] pant, nisi in [illegible] nt conseruationibus, & minus dieta. *F[illegible] nunquam [illegible] rant. Fistularum cura duplex.*

Potio ta[illegible] erit.

℞. *Ciclaminis m.* [illegible] *Consolidæ albæ m.* [illegible] *herba sophiæ m.* ß. coquantur in vino pro [illegible] vulnerales potiones. Post modum adde *chariophyllorum olei per alembicum* [illegible] ℥ j. [illegible] Ter quouis die patientibus dabis in potum, vt in quouis haustu [illegible] sit olei portio mixta & æqualis. Hac potione sola quæ recentes fistulæ fuerint, curabuntur, at si veteres, latius procedendum erit. *Potio.*

Ablutio talis fore debet.

Destilla simul ℥ iij. *olei laterini*, ℥ vj. *olei terebinthinæ*. ℥ j. ß. *olei charyophyllorum*, *per alembicum*: & postmodum cum additione hac rursum destilla. ℞. *Mastices, myrrhæ, thuris ana* ℥ [illegible] *mumiæ* ℥ i. Destillato hoc ablue fistulam immissione per syringam vsque ad fundum quouis die bis: & intermissis vicibus abluatur eodem instrumento sæpius vino vel aqua salsa, vt in eis nulla putredo maneat. *Ablutio.*

Extrinsecus applicetur fodicationum emplastrum cum calcinato mixtum, & eo mane [illegible] sperique ligentur, secundum vsum. Alia multa [illegible] epe[illegible] ntur, quæ [illegible] & [illegible] curant efficaciter, vt *oleum Saturni*, *oleum Mercurii*, *aqua Mercurialis*. Hæc certissima sunt, & minime fallentia medicamenta.

Sæpius euenire solet, vt accidentia similia vel alia nascantur in oculis, auribus ac [illegible], in quibus emplastris vti non bene conuenit, potionibus & ablutionibus contentum esse te decebit, & vtcunque poteris guttulas tres, quatuor, aut plures, iuxta commoditatem immittere.

Capvt III.

De cura vlcerum simul accumulantium.

CVm patiens [illegible] multa foramina tibi vnum penes alterum ostenderit prof[illegible] & [illegible], sicca, vel pa[illegible] cam [illegible] pr[illegible] renia, in quouis loco [illegible] [illegible] ulta si[illegible], originem perquirere. Si prius mul[illegible] [illegible] d[illegible] pl[illegible] quæ postmodum aperta fuit, & mediocrem dolorem infert, [illegible] tia. *Vlcerum simul accumulantium cura.*

Ab [illegible] ordio fine, vt sibi per se faciant exitum, quæ nodosa sunt & [illegible] duritiei ibi [illegible]: nam curare minime poteris, quamdiu [illegible] si concludantur, non permanebunt. Adhæc noli corrosiuum [illegible] nam illis appli[illegible] in aliam conditionem incidunt, & alio loco. N[illegible] propellere [illegible] sunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in ista [illegible]

Cura. Vnica est eorum cura, videlicet in consolidatione [illegible] præcedente m[illegible] n[illegible] liganda sunt singulis duodecim horis [illegible]. ℞ *vnguenti [illegible] rum* ℥ iij. *olei Mercurij* ℥ [illegible] his mixtis ligando curabis ea, vsque ad con[illegible] Vel accipe *loco oleorum calcinati magni* ℥ ij *& cum vnguento [illegible] misce.* Vel [illegible] accipe loco fodicationum emplastrum, cum calcinato magno [illegible] tionis vlcerum. Quocunque horum vsus fueris, [illegible] quæuis vlcera c[illegible] libet corporis loco sita. Quamuis talia foramina varias conditiones habeant, [illegible] [illegible] quam superiorem partem crurum occupent, inferiorem alias, aliquando [illegible], vel regionem ventris instar cinguli, & quandoque brachia: licet etiam aspectu [illegible] fore non videantur, nihilominus vnius omnia generis existant, ac sub hac vna [illegible] comprehenduntur. Hoc vnicum animaduertendum est ab initio, num du[illegible] habeant, quibus cognoscenda sunt.

Capvt IIII.

De cura vlcerum emortuorum.

Vlcerum emortuorum dignotio. *Cura.*

Cum tibi patiens sui dixerit vlceris initium atque finem hæc fuisse, videlicet n[illegible] [illegible] m[illegible] præ[illegible] sensibile dolorem aliquem. Qualecunque sit vlcus, v[illegible] g[illegible] n hoc audiueris, curabis vt sequitur.

Primo quidem est mundificandum: & postea consolidandum: postremo [illegible] concludendum. & his tribus operationibus curari poterit, alias non, [illegible] [illegible] m[illegible] et [illegible]. Mundificatio fit calcinatis: curato [illegible] & conclusio, croco Martis. His curantur huius generis vlcera, præter [illegible].

Mundificatio.

Mundificatio. Calcinata misce cum vnguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentum appareat, absque putrefactione carnis, & fœtore [illegible] quinto ad summum die fieri solet. Post fundamentum hoc operare latius, v[illegible]

Cura.

Cura. Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia superpone, & [illegible] to quoque die renouabis emplastrum ab initio semper co[illegible] su temporis m[illegible] mu[illegible] atio[illegible] fit [illegible], iter[illegible] ac tot[illegible] mundi[illegible] ligabis amplius iuxta necessitatem. Postmodum fodicationum emplastro pro[illegible] vsque ad conclusionem.

Conclusio.

Conclusio. ℞ *crocum Martis* igne per [illegible] co[illegible] b[illegible] re[illegible] palatum [illegible] ac[illegible]un[illegible] vlceribus istis in[illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] atoprius v[illegible] *[illegible] a me[illegible] partem [illegible] communi* ℥ ß. Et [illegible] Martis & co[illegible]. Pa[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

CAPVT V

De cura crurum quæ per se aperiuntur.

SI [illegible] offeratur, sub [illegible] crus [illegible] & [illegible] cum pluribus fo- *Crura per se aperto- rum cura*
raminibus putridis, concauis, circum [illegible] dentibus, & maxima [illegible] diligenter examinata, si comperiatur ab initio bullas [illegible] quæ longe post aut [illegible] erupuerint, incurabile damnum fore per se [illegible] præsagit futurum.

Ad [illegible] operationes quinq; requiruntur. *Prima* est in vaporibus bal- [illegible] *secunda*, tumorum ablatio: *tertia*, mundificatio: *quarta*, consolidatio, *quinta*, conclusio: quæ omnes cum [illegible] maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

℞ *H[illegible]* ℥ [illegible] *diapensia, anagallidis aquatica, vsnea lapidea, florum sambuci ana m.* [illegible] coquantur in aqua, post in vapore calido crus teneatur, aqua non ta- [illegible]. [illegible] *camomillæ m.* [illegible] *palumbini m.* [illegible] *fimi gallinarum m.* ß. erit [illegible] balneum. Hoc [illegible] ante ligationem. *Balnea- tio.*

Ablatio tumoris.

℞. *Florum taxi, florum hyperiçonis ana m.* [illegible] *florum sambuci m.* [illegible] *camomillæ m.* [illegible] coquantur simul in vino & aceto. Postmodum [illegible] superponantur [illegible] dam[illegible], tandiu, donec hic [illegible]. *Ablatio tumoris.*

Mundificatio.

℞. *Vnguentum de vitellis cum calcinato mixtum*, hoc impl[illegible] quoquo die [illegible] intermissione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atq; putredinem recessisse videas, tum demum ad consolidationem transi. *Mundifi- catio.*

Consolidatio.

℞. *Fodicationum emplastri ex colophonia* ℥ iij. *& fodicationum emplastri ex lithargy-* [illegible] ℥ j ß. igne lento misceto simul, & in formam redue emplastri [illegible] Martis, & calcinato pro discretione sumtis. Hoc liga secundum emplastrorum vsum quolibet die bis, & renoua iuxta necessitatem. Postmodum abstineas a tu- [illegible], & a balneo supra [illegible], solum vtere hoc emplastro. *Consoli- datio.*

Conclusio.

℞ *C[illegible] um ouorum calcinatorum* ℥ ß. *aluminis vsti & extincti* [illegible] *croci Martis* ℥ [illegible] *myrrhæ ana* ℥ ß. h[illegible] bus optime [illegible] [illegible], etsi crus gibbum retineat: nam sæpius euenire solet, vt a[illegible] tantum induratio, quæ per naturam auferri nequit. Animaduertas vt post curam tuos [illegible] venarũ phlebotomiis oportunis temporibus [illegible]. Si [illegible] contingat ex cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollatur per [illegible] purgando subtus & superne simul, & electuario dia[illegible]bebæ confortandum erit, iuxta personarum complexiones. Est etiam patientibus diæta [illegible] abstinentia præscribenda prohibendaq; repletio quæuis. *Conclusio.*

CAPVT VI.

De cura fœtentium vlcerum.

VBi quispiam habens putridum crus, oblatus fuerit, non ex corrosiuorum genere [illegible] prouenientis, at ex [illegible] putrescens, maximo cum fluxu, [illegible] ore fœtore, putred[illegible] [illegible] originem. Si perceperis illum eo loco quandoq; percussionem, [illegible]- *Vlcerum fœtentiũ cura.*

[illegible] m aut fodicatum vul[illegible], vel al[illegible] ex [illegible] modo curabis, vt sequitur. [illegible] is hoc loco [illegible], & p[illegible] consolidabis.

Mundificatio.

℞ *Recentia pinnacidia ab [illegible] men[illegible] numero t[illegible]nta, succo plurimo re[illegible] plena: coquantur in aqua tamdiu, donec [illegible]* [illegible] ratio iem b[illegible]tione cog[illegible]r aqua, vt relin[illegible] pura [illegible] ma[illegible]t in [illegible] formam. E[illegible] a cum v[illegible] v[illegible]ntum c[illegible], quod c[illegible] c[illegible] necessitatis exigentia, mundificat optime.

Consolidatio.

Consolidatio. ℞ *Cera libram vnam, colophonia lib. ß. resina quam coxisti, ℥ [illegible]* & l[illegible] [illegible] Postmodu[illegible] c[illegible] *puluerem hunc, mastic[illegible] ʒ [illegible] myrrha ʒ vj. ca[illegible] abi[illegible]* [illegible] d[illegible] postremo [illegible] *maioris, aristolochia rotunda an[illegible] ʒ ß.* Re[illegible]ge[illegible] in [illegible] formam, q[illegible] o m[illegible] vesperique ligabis. At [illegible] necessarium sit in cura med[illegible] c[illegible], non prætermittas, vt semper fundamentum recens habeas, aut [illegible]. Animaduertendum erit, an cum damnis huiusmodi non [illegible] admixtu[illegible] contig[illegible]rit, iuxta signum operaberis: hoc loco non, at suo describetur. P[illegible] tiens mittendus erit in balneum salsum: per decem dies aut amplius, vt [illegible] cesset: nam ex humida frigiditate procedit aluminis, quæ per salsum balneum [illegible] ac superatur.

Capvt VII.

De cura vlcerum curatu difficilium.

Vlcerum [illegible] cura. Omnium pessima & intolerabilia maxime cognosces vulnera, cum patiens [illegible] tu [illegible] dolore, nullaque requie conquestus fuerit, ob inflammationis vr[illegible] prop[illegible] in corrosionem, vt in lupo & cancro, &c. contingere solet, ac [illegible] t[illegible] pot[illegible] [illegible]storum alia signa habere. Cura primo fieri debet p[illegible] secundo p[illegible] fundamenti boni recentisque positionem: tertio per co[illegible] quarto per accidentium, si quæ sint, expulsionem. Hoc genus v[illegible] eru[illegible] m[illegible] medicamentum p[illegible]tur. Quapropter ante omnia m[illegible] modum, vt sequitur, operandum.

Cura.

D[illegible] per v[illegible] retortum hæc olea. ℞ *caryophyllorum ℥ uj baccarum [illegible] [illegible] uris vitri lati ana ℥ j. ß* clausa pe[illegible] de[illegible]tor [illegible] o[illegible]. H[illegible] [illegible] ad mediam partem omnium præcedentium aquæ, triu[illegible] [illegible] omni[illegible] additione quartam partem, at [illegible] fi[illegible]nt. Hæc [illegible] secundo [illegible]. Quicquid vl[illegible] [illegible] omne [illegible]mittit, qualecunque fuerit. Postea mundificat [illegible] oportet, [illegible].

Mundificatio.

℞ [illegible] ℥ [illegible] *ar[illegible]lorum ℥ v[illegible]* per[illegible] [illegible] h[illegible] superpo[illegible] [illegible] dein [illegible]

f[illegible] fund[illegible] e[illegible] Po[illegible] pa[illegible] x mun[illegible] at[illegible] o de calcinatus a[illegible] ca p[illegible] to a[illegible] v'ce[illegible] hoc ip[illegible] r[illegible] p[illegible] t[illegible] rve[illegible] pat[illegible].

[illegible]tio.

[illegible]ficationum emplastris d[illegible] s[illegible] Non e[illegible] admodum, [illegible] primo fuerit v[illegible], nemp[illegible], [illegible] alio-[illegible] fan[illegible] m [illegible] a rece[illegible] tem po[illegible] a, [illegible] cur[illegible].

Accidentium expulsio.

A[illegible] ma[illegible] rtendum etiam est ad accidentia quæ [illegible] nt vlceribus com[illegible] nam [illegible] os, [illegible] quandoque neruos & venas, ali[illegible] qu[illegible]. [illegible] ac ad fundum vlceris, non e[illegible] quod [illegible] modo rad[illegible] s aut fra[illegible] s [illegible] ex v[illegible] Chirurgorum [illegible] xpertorum [illegible] at pot[illegible] s extingue calores i[illegible] [illegible] via can[illegible] [illegible]. [illegible] est a rade[illegible], tr[illegible] ar[illegible] e t[illegible] n [illegible] nt. H[illegible] d[illegible] quæ v[illegible] *[illegible] camphora per aerem [illegible]* [illegible], & [illegible] cum [illegible] ris, [illegible] s ol[illegible] sunt.

Accidentium expulsio. [illegible]

CAPVT VIII.

De vlceribus in latum corrodentibus.

SI tibi qui damnum aliquod [illegible], scapulis, pectore, co[illegible] [illegible] in locis arti[illegible] bus corporis [illegible] aduerte, cum in [illegible] di[illegible] nem, ac ad venas tendit vsque post auriculas, [illegible] & maxillas n[illegible], & [illegible] apulas ac simi[illegible] ia corrodit, vt inter cetera quæuis vlcera prauius, n[illegible] v[illegible]. Duo sunt, quibus istæ curantur fistulæ, videlicet [illegible] ex m[illegible] s, & [illegible] r[illegible] do si quolibet die bis abluantur aut il[illegible] nantur. O[illegible] m hoc a radice [illegible] c[illegible] omne [illegible] istud intercus. Optimum ad h[illegible] c [illegible] um est S[illegible] i, [illegible] p[illegible] Martis, deinde Veneris, & post[illegible] dum Iouis. E[illegible] c[illegible] hæ[illegible] [illegible] n [illegible] or Mercurii, qui f[illegible] am etiam habet ol[illegible]. Pl[illegible] a [illegible] t, [illegible] c[illegible] æ vlcera in [illegible], vt arcanum regis, [illegible] Mercuriales, nec n[illegible] Verum graues admodum sunt [illegible] tas, quæ le[illegible] bu[illegible] dic[illegible] c[illegible] s minime [illegible] possunt. Quapropter exc[illegible] q[illegible] a[illegible]; [illegible]

CAPVT IX.

De cura vlcerum quorum vnum in aliud genus transmutatur.

C[illegible] patiens conque[illegible] vlcus suum in varias mutatum esse formas, nunc i[illegible], [illegible] n, & n[illegible] d p[illegible] ores red[illegible] in v[illegible] r[illegible] fluere, sed n[illegible] [illegible] c[illegible] h[illegible] t[illegible] at, vt contra præs[illegible] [illegible] præ[illegible]. In du[illegible] bes [illegible] c[illegible] ta est. In M[illegible] q[illegible] [illegible] nodo[illegible] n [illegible] ph[illegible] s, p[illegible] lurgy[illegible], & [illegible] [illegible] lando [illegible] m cum aqua [illegible], & [illegible] [illegible] forr[illegible] ex[illegible] [illegible] o, [illegible] s vlcus, [illegible] b[illegible].

Postea fiat emplastrum ex emplastri *lithargyrii, olei, & ceræ ana lib* [illegible] in [illegible] plastro siue ceroto liquefiat *colophoniæ lib. j.* Postmodum iniice *thu* [illegible] *mex vernicis ℥ ij. ß.* Reduc in formam emplastri, quo ligabis vlcera sæpius, vt audisti.

Non est quod plura medicamenta cures, hoc loco tibi sufficiunt, quæ supra [illegible] mus. Nam vlcera similia curam leuiter admittunt.

Terminum. Vbi diutius ita ex vna in aliam sese transmutari [illegible] formam, [illegible] ter transeunt. Animaduerte igitur ad signa præsentia, ne maiora suscipi [illegible] naturam valeas exsequi.

Capvt X.

De cura fluxuum corporalium.

Vlceris agnati cura. Seu Fluxus naturalis cura. SI cuipiam agnatum sit a parentibus vlcus, est fluxus corporalis, præsertim [illegible] complexiones & proprietates personarum correspondent. [illegible] similis aliorum curis: nam fonti naturali fluxum adimere, non est [illegible], aut impedire. Verum sæpe visum est, exsiccatos fuisse fontes, vel ardore [illegible] terræ siccitate, vt nullum fluxum emiserint amplius. Sic [illegible] naturales [illegible] soles, hoc est, medicamenta naturalia, quæ siccam in se naturam habent, [illegible] tem, vt sol cœlestis: hæc perquirenda sunt. Qui tamen siccæ sunt admodum [illegible], fluxus tales naturaliter absumunt, vt in vlcus erumpere non possint.

Primum sit abstinentia [illegible] quid prodesset exsiccatio solis, [illegible] incideret pluuia, repleretq; ? Post diætam exsiccatio sequatur per crocum [illegible] tilissimum, qui naturalem operationem promouet in homine. Suffi[illegible] mentum istis vlceribus, abunde mundificat, vbi tamen opertum semper [illegible] ue fluat, siue non, aerem expetit. Non secus etiam, vt fons per aliam viam [illegible], & corporalis fluxus, at cum summa difficultate: nam etsi quandoq; [illegible] sibile, rursum erumpit, fiuntque posteriora peiora prioribus. Corpus [illegible] est ad exsiccationem hanc inutile, quo melius absumi fluxus valeat: at econtra [illegible] endum est, ne purgationes alio loco noceant.

Capvt XI.

De generibus vlcerum & eorum cura, quæ ex crurum fracturis, adustionibus, vulneribus, &c. oriuntur.

Vlcerum ex crurũ fracturis & adustionibus cura. GEnus istud vlcerum cognoscitur ex eo, quod ipsemet patiens, de suo [illegible] vlcerum, vulnerum, adustionum, aut morsuum animalium cum [illegible], tum [illegible] uationis successu loquitur: cuius quidem prauitatis caussa, Chirurgorum [illegible] tia est potissima, quod nihil addiscere cupiant, donec occurrat ac per[illegible] de processit omne malum. Cognoscere quidem oportebit, vtrum eo loco [illegible] medium hac adhibeas via, vel alia: tum an iterum ad vegetationem adduci [illegible] ptum, vel membrum, cui damnum illatum est: quod in vulnerum Chirurgia [illegible] tamen industria tua non possis id assequi, si facito. Primo quod impurum [illegible] fia, tum vt in Chirurgia vulnerum doctus es, prosequere.

Capvt XII.

De cura vlcerum ex propria constellatione prouenientium.

A[illegible] *chelidoniam* [illegible] *quercuum* [illegible] trita [illegible]

in oleum destillentur, quo [illegible] haec vlcera: tum ad incarnationem inspergetritum in puluerem ex eisdem, quae [illegible] sunt, factum, in finem vsque. Non est quod in hoc medicamento metuas, quod ad constellata pertinet vlcera. *Vlcerum ex constellatione oborta cura.*

CHIRVRGIAE PARACELSICAE
LIBRI II. TRACTATVS SECVNDVS
de curis vlcerum.

CAPVT I.
De cura vlcerum per mundificationem.

NONNVLLA reperiuntur simplicia, de quibus composita fieri possunt absque dolore mundificantia. Iam consideratu necessarium est, quaenam vlcera mundificationibus curari queant: [illegible] iam istis minime cedunt omnia. Quae tamen eo referuntur, his operationibus curantur perfectissime. Hoc te primo scire conuenit, quod medicamentum cuique sit vlceri congruum, vt propria suis appropriatis adhibeas, aut secus faciens errabis, & deprauabis omnia. *Vlcerum cura per mundificationem.* *Medicamentum cuique vlceri congruum.*

Cum sal adurens in se non continuerint vlcera, vel corrosiua, sub hoc medicamento comprehenduntur absque reluctantia.

℞. terebinthinae lib. j. vitellorum ouorum num. 20. misceantur in vnguentum, postea tantundem adde mellis vt amborum est pondus, & coquantur igne lento, spatula semper agitando (ne comburatur) donec fuscum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis vlcera mane vesperique: mundificat enim impuritatem omnem, & foetorem aufert. *Mundificans.*

Quo perfecto, fundum ad curā habes optimum, vt nihil relinquatur, quod curam impediat. Si tamen hoc fundamentum ab initio iactum non sit, ad curam peruenire minime [illegible].

[illegible] est, hanc mundificationem meliorem ad perfectam de [illegible] non [illegible] propter [illegible] hoc recept [illegible] us [illegible] perf [illegible] [illegible] ℥ *mixturae* [illegible] *libra* [illegible] *simul, non tamen bulliant, & inijce* [illegible] *opopanacis, bdell.* [illegible] [illegible] minus [illegible] vt potes, & vt supra coque cum aceto, vt mixtura [illegible]. D[illegible] *ar[istolochiae] rotundae* [illegible] ℥ ß. *optime commisce.* Hoc [illegible] curabis vlcera, quibus nullum corrosiuum inest, nec sal adurens. *Mundificans.*

CAPVT II.
De cura vlcerum per calcinata.

IN calcinatis [illegible] operatio: hoc est, in his quae corrosiua non sunt, vlcera [illegible] curant, & vi quadam. Hoc tamen ignorare minime potes, [illegible] in quibus vrentia vel corrosiua [illegible] (quae [illegible]) [illegible] perfecerunt, ac emo[illegible] tua sunt. Saepius e[illegible] [illegible], vt [illegible] abundantia, tanquam [illegible] repentina laceratio fiat, indeque mox [illegible] vlcus erym- *Vlcerum cura per calcinata.*

pat,& postmodum nihil efficiat amplius. Ex eo concluditur, vbi congruum non adhibetur medicamentum, potius quid oriri poss, quod sal [illegible] permanens vlcus ens [illegible]. Cum ergo similia [illegible] fuerint oblata, [illegible] ut sequitur: ℞. *Vitella ouorum decem, terebinthinæ* ℥ [illegible] *in vnguentum age, prout* [illegible] *ris est*: huic adde col[illegible] ℥ ß [illegible] bene permixtis, mane vesp[illegible] videbis [illegible] rabiles operationes hoc [illegible].

Emplastrum de resina pro claudendis vlceribus. In concludendis vlceribus his, emplastro de resina poteris vti, quo melius [illegible] obducat. ℞. *Resinæ communis libram, ceræ lib. ß. picis Græcæ* [illegible] *liquefac* [illegible] *permisce cal*[illegible] ℥ j. & vtere hoc emplastro solum in vlceribus non vique ad [illegible] fundis, aut [illegible], & facile curabuntur. At si profunda lataque fuerint, poteris [illegible] ipsum emplastrum indere filis [illegible] contorti, &c. Curabis omne [illegible] horum vlcerum ex abundantia fluxuum ortum habentium.

Infirmitatum deprauatio ex prematura cura. Animaduertendum in his, vt in principio sauire permittas. Nam hæc est [illegible] infirmitatum deprauatio, quod Chirurgi curare volunt ante matu[illegible] tempus, & [illegible] adhuc sæuiunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit assumtum, siue lig[illegible] aut vnctionibus, hoc omne deprauatur, & ita fit enorme, vt nullum amplius [illegible] mentum, non nisi post multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus [illegible] sæuientis naturæ terminum obseruare debet, antequam incipiat curam: vt [illegible] nientem naturam lacessat magis, dum in opere suo fuerit, at exspect[illegible] [illegible] tionis eius, & fatigationem, postquam omnia requiem quærunt. Hoc ipsum [illegible] curas efficit, & Chirurgus eo sibi laudem acquirit non exiguam.

CAPVT III.

De cura vlcerum per corrosiua salia calcinata.

Vlcerum cura per corrosiua salia calcinata. NOnnulla per corrosiua calcinata salia curantur vlcera, sed ea solum, quæ [illegible] uata, & non sunt in propri[illegible] corrosiuo suo genere, nihilominus curam [illegible] ctam abhorrent. Eius caussam esse scias, quod fundamentum [illegible] habeant, [illegible] quod carnem plantare possint, aut in quo vegetare quidpiam aut crescere [illegible] [illegible] tendum est, nonnunquam vlcera curam suscipere [illegible] pulchra iuxta conditiones vlcerum existant. Hoc fit, quia [illegible] valet. Quapropter amouendus est, donec bonus inucniatur. Vbi [illegible] ap[illegible], ist[illegible] medicamento non erit vtendum [illegible] eo dami [illegible] prauum, vt vero suo medicamento reluctabitur. Cum [illegible] hoc est [illegible] medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum [illegible] go tempore post nulli curæ morem gerat.

Cura.

Cura. ℞. *Alumen vstum in aceto exstinctum, & oleum de arsenico per propri*[illegible] *tionem paratum, permisce simul in vnguentum.* Post a fac vng[illegible] ex [illegible] vnguento cum alumine mixto. Item fac v[illegible] cum calcinato vitriolo, & [illegible] guento de cerusa. Sic vtere.

Cum itaque [illegible] non possimus, quam profunde caro [illegible] vtendum erit vnguento ex [illegible] cum alumine calcinato, [illegible] donec [illegible] quod pleru[illegible] quatuor diebus, aut [illegible] [illegible] dum [illegible] vnguento cum alumine & oleo de arsenico. [illegible] dum nihil prodesse, vnguentum de vitriolo rem perih[illegible]

quod vnguento primo potuisset fieri, & non illo maturat ad hoc tertium, ac si crederetur i[illegible] [illegible] laboris, verumque, nempe Chirurgi periculo: damnum enim tamen raro bene succedit hoc negotium, vbi modus operari prætermittitur, quam res ipsa met exigit. Chirurgo dedecus maximum est, ordinem Chirurgiæ non obseruare.

Latius notandum erit, vbi necessum fuerit vti postremo, quandoque eiicit escharam, hanc oleo laterino sublena, butyroque statim superposito, vt separari melius valeat. Nihilominus curandum non erit, etiamsi eschara sit adhuc in foramine, sed absque butyro & oleo ligandum vnguento de calcinato semper, aut cum eisdem calcinatum emplastris & curatur. Vbi iam ceciderit, æquatum est vlcus, & sola consolidatione, positione q; plus indiget.

Plura corrosiua reperiuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum, & similia. Verum ab eis caueat vnusquisque. Nam ex ordine Chirurgiæ non sunt hoc loco idonea, quod martyria carnificum adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via ratione q; perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunq; talia fuerint vlcera, quæ fundum peruersum habent, corruptione melius & perfectius, præter escharam curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes fore communem. Puncta duo hæc notatu dignissima sunt, ad euitandum intolerabiles calcinatis salibus dolores ex statos, & præsertim eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum a carne veneni præter læsionem extractio.

Putrefactio.

℞. Aluminis adusti per acetum correcti ℥ ß. salis armoniaci ℥ j vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei ℥ ß. in vnguẽtum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramen implendo: tũ incerato linteo superius obstrues optime, ne quid exeat. Hoc facies aut quater, & satis erit. Quod nullius est momenti, putrefit, ac separatura bono sine corrosione, dolore, & præter escharam, ac similia: quodque remanet, bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit. *Putrefactio.*

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona est.

℞. Carabe tritum optime, & in vase cooperto positum, igne lento paulatim liquefac. [illegible] atque liquescere cœperit, infunde terebinthinæ tertiam partem, & [illegible]. Post modum [illegible] funde plus terebinthinæ, & misce, qualibet vice [illegible] rum [illegible] donec in ℥ ß *carabes* ℥ ij. *terebinthinæ* miscueris. In hac materia [illegible] mad[illegible] [illegible] dulior extiterit, admiscebis oleum lini, vt illiniri se permittat, & vlceribus [illegible] calida. D[illegible] in[illegible] ceps fodicationum emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinque dies addere calcinatum iuxta negotii conditionem. *Veneni extractio de carne quæ adhuc bona est.*

CAPVT IV.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

Vlcera, quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumserunt originem, vtilissime curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidẽ, eius erit cura frustranea. Mixtura namque per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim cum locis *Vlcerum cura per balsamũ tartari.*

q[illegible]bus non conuenit, applicarunt, eoque pl[illegible]os f[illegible]d[illegible]x[illegible]rent. Errarunt etiam [illegible] pariter in præparatione, dum non cal[illegible]atum r[illegible]foluerunt, &c.

Tar. [illegible] præparati [illegible] virtutes.

Maximæ virtutes in præparato tart[illegible] latent, vi in ei[illegible] ba[illegible]amo, [illegible] ad [illegible] tionem humorum superfl[illegible], p[illegible] redi[illegible]um, [illegible] in cruribus putridis, in quibus [illegible]peratur potent[illegible] [illegible], qual[illegible] [illegible] q[illegible] & [illegible] magna, tumefacta, v[illegible]tera, putrida, fo[illegible] n[illegible]ta, vel co[illegible] [illegible]. [illegible] hoc vfurpatū est, instillatio [illegible], vn[illegible] [illegible] interiora penetrat, & in os t[illegible]m prof[illegible]nd[illegible] ac orig[illegible] [illegible] vlcer[illegible] [illegible] o[illegible] quod inutile [illegible] [illegible], [illegible] tumores, & ad[illegible] an[illegible] [illegible] virtute sua tollit omnem [illegible] & o[illegible]gine. Sal[illegible] [illegible] hæc vlcera caussantis mortif[illegible], & mu[illegible] [illegible] n[illegible] humore eo loco redire potest amplius, & vti [illegible] aq[illegible] [illegible] cat. Nihil [illegible]st, quod huic balsamo comparari valeat: nam radicitus & fixæ [illegible] p[illegible]num statum adducit ea, quæ putrida crurum sunt vlcera. V[illegible]rum [illegible] eius experientia tam perfect[illegible] probata, ac in il[illegible].

Præparatio balsami tartari.

Tartari balsami præparatio.

℞. *Salis petræ lib. j. arsenici ℥ j. calcis viuæ ℥. iij. tartari ℥ ix.* terantur omnia [illegible] me simul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcine[illegible]tur. Quod calcinatum [illegible] soluatur, & per filtrum destill[illegible]tur. Solutum ho[illegible] iterum calci[illegible]a ter: pri[illegible] adde salis petræ tantundem, & [illegible] cal[illegible] in[illegible], postmodum b[illegible] [illegible] p[illegible] stremam coag[illegible]lationem [illegible] ffunde acetum d[illegible]llatum, & per d[illegible] ratoties, donec in dulcedinem transeat, cum calore maximo, tun[illegible] [illegible] pones.

Hoc oleo crus madefac optime, postmodum c[illegible]m alumine c[illegible]inato per [illegible] extin[illegible], quod r[illegible] [illegible]m est in vngu[illegible]ntum permisce, quo l[illegible]gabis vl[illegible] tudinem. Post horas duod[illegible] [illegible] animaduerte, qui se res hab[illegible] [illegible] reque, paulatim progreder[illegible], & si[illegible]gulis vigi[illegible] quatuor horis [illegible] [illegible] nec rubor & tumor abierint: tum demum ista compositio[illegible] n[illegible] [illegible]que ad[illegible] [illegible].

℞. *Purum hoc oleum, & lib. j. addito draganti in aqua rosarum solut[illegible] ℥ [illegible]. camph[illegible] trita ℥ ß* optime per[illegible], & eo totum damnum vng[illegible] [illegible] in foram[illegible] apertum fuerit. Tum demum incipit operari sine damno, d[illegible]lo[illegible] [illegible], & [illegible] non secus ac facie sol[illegible] aqua dispareat. Sequere processum hunc, donec in [illegible] statum crus adductum sit.

Animaduerte si foramina sint, quæ incarnari debeant, alia comp[illegible] [illegible] be[illegible], vt [illegible]: ℞ *huius olei ℥ v. mumiæ ℥ j. cruci Mari[illegible] ℥ j ß. olei ouorum ℥ x.* [illegible] & hoc ligato: nam incarnat, & concludit. Post [illegible]onclusionem bo[illegible] [illegible] ol[illegible] balsamoque per se præter ad[illegible]tio[illegible] totum perunges [illegible] cem, &c. Deinceps quolibet anno vi[illegible] [illegible] venas in futuris ap[illegible] [illegible] moditatem, & experti medici consilium erit vu[illegible].

CAPVT V.

De cura vlcerum per abiectionem venarum & neruorum

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

CONTIGIT aliquoties, vt ex originibus vlcerum, humores de[illegible] [illegible] & ac [illegible]idem vlcera gener[illegible]: & licet co[illegible] [illegible] non [illegible]

[illegible]

tam [illegible] in [illegible] & [illegible] corpus [illegible] in vlcus [illegible], [illegible] potest [illegible]. Quapropter [illegible] est, vt iuxta [illegible] a- [illegible], [illegible] amplius fo[illegible] solum, in [illegible] venarum & neruorum [illegible]. [illegible] pec[illegible] in, & non [illegible] vt [illegible] possit, neque [illegible] vel [illegible] reddatur, vel ad [illegible] oritur [illegible]. [illegible] dixerit [illegible], & Chirurgus [illegible] cor- pus [illegible] eo constituit proximior, & ad in[illegible] ctionem [illegible]. Et si contigerit pa- [illegible], vt [illegible] pedire vel auferre: conabitur omnino [illegible] [illegible], [illegible] in corpore suam exercebit mortalem, vel ubique spe cu- [illegible] s, d[illegible]. Quamobrem vide quinam operaberis, [illegible] homi- cid[illegible] curare vel medicamen[illegible] præter artem & experientiam, [illegible] [illegible] p[illegible].

Truncatio venarum aut neruorum in ablationem, fieri debet supra genua, vbi pro- prius & [illegible] videtur [illegible], adiut[illegible], cum [illegible] nibus, a[illegible] qui [illegible] truncationibus, vt sit amplius [illegible]. [illegible] ambas extremitates ve- narum & neruorum [illegible] fluxus est attrahendus, cum superior & inferior pars coniungi [illegible], [illegible] prius, descendere [illegible] potest. Contingit quando, vt [illegible] venas [illegible] ciderit, ac per eas ad suum locum sursum venerit, [illegible] [illegible] deduxerit, [illegible] destruxerit, quandoque ob [illegible] [illegible]. Nonnunquam etiam per membrorum huiusmodi truncationem in- [illegible] fæces [illegible] ortæ, vt flaui colores, stomachi debiles, infirmitas iecoris: quandoque [illegible] temporis est subsequuta mors. Admoneo te igitur, in his vt non [illegible], [illegible] fluxum arripiendo, vel affluctum, [illegible] & recentem, in iuue- n[illegible]. P[illegible] botomus etiam indies curato pro necessitatis exigentia.

Tru[illegible] istarum vsus, nec docendus, neque lauandus est, cum nulla sit ars. A[illegible] truncandi modus per adustiones etiam non adducendus, quod [illegible] non [illegible] nt. S[illegible] animaduertas, vt locum quæras proprium, ne que in contra- ctione [illegible] cum al[illegible] accidentibus ex truncationibus facillime prouenientibus. L[illegible] Mercurio sublimato, & aliis corrosionibus escaram [illegible] partem non [illegible], cum [illegible] cum ceteris præcedentibus sit [illegible] cum ars non [illegible] necessitatem vsurpanda, Latius [illegible] post [illegible] [illegible] & corrosio, quæ describendæ non [illegible], at solum [illegible] [illegible].

[illegible] expertum sit per truncationem venarum & neruorum vlcera [illegible] curari, [illegible] in damnum inciti posse, meum hoc documentum est, vt po- tionem vulneralem componas iuxta communem vsum, & in potum [illegible], ita [illegible] ex [illegible] flat egregie: si clarus liquor extiterit, indicium [illegible] ablationem [illegible] foramine fiendam, & quanto proximius, tanto melius, & sub [illegible] [illegible]. Cum locum [illegible], vnguentum illud superpone, tam late ac opus [illegible] coagulatur fluxus [illegible], & in venis atque [illegible], [illegible], & non amplius [illegible]. Maneat hoc [illegible] quatuor aut quinque [illegible] [illegible] plius [illegible]. Quod [illegible] [illegible]. Q[illegible] cur[illegible] vsus [illegible] & [illegible] emplastris, per [illegible]: nam facile [illegible] admittit.

CAPVT VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum, & sudores.

Vlcerum cura per vapores aquarum & sudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera, quæ sub genubus accumulantur, tamen sub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optime cognoscenda sunt ea, quæ curam istam habere [illegible], alias plurima deprauabis vlcera. Nam in illo balneo particularis conditio sita est, vt illa, quæ ad hoc non sunt ordinata [illegible] [illegible]ter, [illegible] quæ propriam [illegible]turam [illegible]ant, vi potentia sanguinis maxime [illegible] fluxionem, præter cor[illegible] vsum. Quæ vero sub curam hanc pertinent, ea sub [illegible] [illegible]a magna [illegible]redi[illegible]s & cauo[illegible]s [illegible] similium plena sunt, ciburum putridorum instar, & mox atque tacta fuerint, sanguinem emittunt. Illa per huius balnei proprietates curari possunt, etsi alio quouis loco posita sint, modo signa, quæ diximus, edant. Si medicamento simili volles vti, vide vt ipsum optime cognoscas: nam eius operatio talis existit, vt cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam [illegible] omnis exsiccatus fuerit, aliis medicamentis postea curandum & consolidandum erit. Siquidem balneum ad euulsionem sanguinis superflui tantum ordinatum est a carne venisque, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum, ne diutius æquo balneum continues: nam vbi terminum eius prætereris, aut non repereris, in posterum & sanguinem bonum attrahit, vt non facile, nec sine periculo sisti potest.

Cura talis est.

Cura.

℞. *Viridia pinnacidia abietis, quæ succo resinaque plena sint, m. ij. summitates recentiores iuniperi, corticum [illegible] ana m. j. chelidoniæ [illegible]pea, foliorum quercus ana m. [illegible] hirundinariæ, aristolochiæ rotundæ ana lib. ß.* Coque simul in aqua [illegible], vt [illegible] est ad pedum balneum. In eo mane vesperique balneo teneatur vlcus.

Alia.

℞. *[illegible]anicula vel diapensiæ, pirola, draguncu[illegible], foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. j. consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana m. ß pinnacidium abietis viridium m. [illegible] ß* Coquantur, vt supra. Huiusmodi balneum ad tres dies [illegible]cit, [illegible] [illegible] [illegible]um demum innouetur.

Post balneum habeas vnguenta vel emplastra, quibus cures, optime: [illegible] neo curari nequeunt. Est etiam, quod ea, quæ sistunt sanguinem, [illegible] ma, vt superue[illegible]ientem quandoq; fluxum retinere valeas: alias abstine p[illegible] curandi via. Non sis etiam temerarius in suscipiendis huiusmodi curis, [illegible] ris optime, sub istis medicamentis vlcera talia comprehendi.

CAPVT VII.

De cura vlcerum per olea destillata, gummi, & per similes aquas.

Vlcerum cura per olea destillata.

ALiam perimuntur vlcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammationibus & [illegible] us, in [illegible] tamen corrosiuum aut calcinatum vitriolum [illegible] alum[illegible] [illegible] quidpiam operari potest, neque medicamentum [illegible] pumum [illegible] vel admittere volunt, vt fodicationum empla[illegible]

[illegible]

[illegible] ad vlcera quæ [illegible] a [illegible] quam [illegible] in eis efficere possunt, [illegible] indis [illegible] præ[illegible]. [illegible] q[illegible] vlcera pertinent [illegible] ad cu[illegible] per d[illegible]ta. Ve[illegible], vide vt etiam optima consoli[illegible] quæque habeas: nam [illegible] poterunt, at præparari, & [illegible] obedientia red[illegible]. Quæ [illegible] ora [illegible] medicamentis volunt [illegible] [illegible] tantum [illegible], q[illegible]; dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimisque stimulati[illegible] [illegible]que req[illegible].

[illegible] sunt ea, quæ ad hoc negotium de[illegible]landa veniunt, vt oleum petroleum, te[illegible]th[illegible]a, caryoph[illegible] zingiber, miristica nux, & simil[illegible]. Vbi destillata iuxta con[illegible] [illegible] v[illegible]erum istis indita sunt, omnem dolorem auferunt, & ita mitigant, vt [illegible] [illegible] [illegible]uram admittant. Pariter omnia, quæ glarealem aquam sistunt, in sole digesta [illegible] [illegible]lata conducunt.

Cura.

℞ *Caryophyllorum* ℥ *v. zingiberis* ℥ *j. nucis muscatæ* ℥ [illegible]. *destilla simul per alembicum,* & [illegible] para gradus quos iuxta dolorum gradus applicabis. *Hoc [illegible] deficere [illegible] aliquo liquor.*

Alia.

℞ *O[illegible] communi, vel oliuarum lib. [illegible] thuris albi* ℥ *ß. caryophyllorum* ℥ [illegible]. ß. destillentur omnia per alembicum, & separentur eorum gradus.

Alia.

℞ *Terebinthinæ lib. j petrolei* ℥ *j. ß.* destillentur per suos gradus, & secundum eos applicentur.

A[illegible] quæ cum præcedentibus incarnat, consolidat, & concludit.

℞. *Thuris [illegible] masticis ana* ℥ *j. ß. caryophyllorum* ℥ [illegible]. *mumiæ* ℥ *ß. bdellii* ʒ [illegible] *galbani* ℥ [illegible]. destilla [illegible] [illegible]pira grad[illegible] inter stillandum. Postmodum oliuarum [illegible] per gradus etiam de[illegible] partem æqualem adde misceque, & in vitro positis ambobus ol[illegible] impone flores hypericonis ad summum vsque di[illegible] [illegible] in vsum assumantur. V[illegible] [illegible]um [illegible] [illegible]rum est, vt [illegible] plumis [illegible] [illegible]amna circul[illegible] [illegible] v[illegible] q[illegible]. [illegible] forte interea dolores inciderent aut ardores, mox [illegible] um [illegible] d[illegible] er [illegible] intermissione.

[illegible] da [illegible] [illegible]positionem optimum erit [illegible]um de cal[illegible]nato, vel in priori [illegible], aut in secundo. Horum vlcerum con[illegible] pa[illegible] [illegible]nter [illegible]thinam crudam, aut emplastrum nullum [illegible], [illegible] non, at solum d[illegible] vel d[illegible] tione præparata. [illegible] pro[illegible] C[illegible]us omnis rerum omnium de[illegible] callere debet optime, vt [illegible] phar[illegible]acopolarum coquina restaurare non potest, id potioribus [illegible] [illegible].

S[illegible] nulla collyria ad oculos or[illegible], quæ in istis vlceribus [illegible] [illegible] [illegible] ferunt, [illegible] [illegible] corrosi[illegible] [illegible] vires ad[illegible], & [illegible] [illegible] ara sunt, imbut[illegible]q; pin[illegible]uedi[illegible].

[illegible] a ex prædictis de[illegible] [illegible] corrosi[illegible] & corrosi[illegible]m natu[illegible]; mitiora p[illegible] [illegible] nihilominus eam r[illegible]ent [illegible] [illegible] op[illegible] in vulneri[illegible]s.

CAPVT VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

Vlcerum per naturalia balnea cura.

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere potest, quod vires in se non contineant, ac virtutes hominibus plurimum vtiles, vt [illegible] *aluminosa*, *vitriolata*, [illegible] *phurata*, siue acida, siue dulcia balnea. Per medicinam [illegible] est, ea, [illegible] tur in terra, maximas habere vires, & non [illegible] aquas [illegible] conformes, ac [illegible] plurima variaque hoc loco non addiscenda. Hac de causa [illegible] hic facio mentionem, vt cognoscatur viribus alijs etiam crescentibus [illegible] vlcerum conducentibus, non impares aquas fore, cum vt alia produ[illegible] ter.

Vlcera quæ non habent originem a [illegible] terioribus regionibus corporis, sed ab eo loco tantum, in quo sunt, balneis curari debent, natura [illegible] hoc est, si [illegible] us aluminosum fuerit, aluminoso curandum est balneo. [illegible] illa duo conuenerint, cura feliciter subsequitur: & vbi similis concordantia non fuerit, frustra [illegible] ab [illegible]. [illegible] igitur hæc obseruanda Chirurgis & [illegible].

Vlcus omne quod [illegible] prorsus [illegible], expurgatumque, facile curari potest: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea [illegible] debet: nam [illegible] & melius quam aliquo medicamento [illegible] abitur, ac illa quæ sunt adhuc recentia, & [illegible], necnon accidentibus carentia. Demonstrant etiam balnea propriam virtutem vt quæ incarnatiua, quæ consolidatiua sunt, & quid simplex eorum sit, aut species, [illegible] tudine [illegible] vlcera [illegible] c[illegible]nda.

S[illegible] ne ca[illegible] um est, ne remittantur ad balneum illi, qui [illegible] cura[illegible], qu[illegible] pri[illegible] bet, [illegible] extirpetu[illegible], ac or[illegible] quo [illegible] m [illegible], & q[illegible]. Si [illegible] ad pre[illegible], similiaque [illegible] & [illegible] mus [illegible] quæ [illegible] possunt. Accuratè [illegible] ne cum balneis igitur agendum est, & [illegible], ne quisquam ad sui ruinam seducatur.

CAPVT IX.

De cura vlcerum a tempore.

Vlcerum [illegible] a tempore.

NOn alias quam pluuia diu decidens, tempore suo [illegible] dū cessat & per[illegible]m, vlcera quædam vbi diu[illegible] ex[illegible] runt & [illegible] scunt. Verum hæc de causa [illegible] curatum est vlcus id est, [illegible] p[illegible] in curari non potest, quamuis al[illegible] ad x & rigo sit, rem[illegible] c v[illegible]. Hoc [illegible] co non est op[illegible] medicamin[illegible], q[illegible] ca sinc[illegible] pot[illegible] os Chirurg[illegible] d[illegible] ant[illegible] a natura te[illegible] determinatum, [illegible] at [illegible] p[illegible] pot[illegible], vt [illegible] lithra, vn[illegible] t[illegible] s lo[illegible] ones guaiacum & [illegible], quæ [illegible] op[illegible] tur in [illegible] vlce[illegible] p[illegible] p[illegible], & [illegible] Alias vb[illegible] fru[illegible]. [illegible], vt mul[illegible] guaia[illegible] d[illegible] t, [illegible] g[illegible] us hæc omnia profunt [illegible], [illegible] tempus ad [illegible] tum, [illegible]

[illegible]

Tempus hoc igitur animaduertendum est,& cum venerit, omnibus remediis vti poteris,quæ tibi sunt cognita, prout vnctionibus, fumigationibus,& guaiaco:si vero non,abstine penitus:quoniam prauiora per te fient omnia. Ea quæ diximus rudissima sunt medicina,meliora quidem fodicationum emplastra, & vnguenta vulneralia, quibus vlcus omne qualecunque sit,vbi tempus originem illius absumserit, facilime curatur.

Cognoscuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt,ac per se disponuntur ad curam:hoc est,vbi reluctantur, & nihilominus veterem suam reliquerunt malitiam,ad huiusmodi curam satis apta sunt: iam iuuat ipsamet natura. Non existimabis,ideo,quod vnum curaueris vlcus, & casu potius quam arte,reliqua te curare posse:tempus in omnibus non est impletum: hoc te considerare decet,ne patientes vnctionibus,fumigiis,& guaiaco ruines.

Capvt X.

De cura vlcerum per sparadrap id est, fluxuum retentionem.

Vlcerum sub genubus, quorum fluxus a corpore prouenit, est alia cura non multum ab ea,quæ venarum & neruorum truncationibus fit,absimilis,at pariter intelligenda,quod in illa prout in ista fluxuum retentio fiat,ne decidat amplius:& postquam steterint,sub genubus curatur vlcus. Verum considerare non solum te oportet, qua ratione curare valeas,at etiam, vt ea cura peius non adferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi potest. Nam per seipsam ars dici nullo modo,sed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequaquam etiam istius retentionis vsus in omnibus admitti,nec vsurpari deberet, at solum vbi fluxus eo moliuntur exitum,non ex propria malitia,sed ex occasione data. Verbi gratia,si damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus, aut contusionibus, &c. ob contemtum vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad se quandoque fluere cogit, quæ tamen alias eo non descendisset. Vbi simile quid acciderit,sparadrap vsurpari poterunt,donec foramen conclusum fuerit:in eis tamen,quibus caussæ tales non interueniunt,nulla ratione vtendum est. *Vlcerum cura per sparadrap.*

Sparadrap ars ligationum linteis & similibus exsecuta,non fuit antiquitus, vt iam in abusu maximo: sed facta fuerunt olim ex eis, quæ sanguinem & glarealem aquam sistunt,hoc modo videlicet: ℞ *limacum domuncularum vstarum, & corticum ouorum calcinatorum etiam ana ℥ v. lapidis hæmathitis ℥ j. ß. boli armeni ℥ iij. terræ sigillatæ ℥ ij. ß.* minutissime terantur omnia simul,& cum draganto gummi in aqua rosarum dissoluto misceantur in pultes, quibus ligandum est ab imo ad supremum. Hæc est omnium optima ligatura. Nonnulli decem assumserunt materialia, quæ superposuerunt, eo suam inscitiam patefacientes. *Sparadrap ars.* *Sparadrap confectio.*

Cum fluxus itaque retenti sunt, facile fuerit inferius vlcera concludere. Verum humores, qui superius hærent, absumendi sunt aut abstinentia, vel purgationibus, phlebotomiis,guaiaco,vel aliis exsiccantibus,quocunque modo poterit. Hoc enim tamdiu fieri debet,donec omnino certus fueris,post solutionem vinculorum humores amplius non descensuros,at in propriam rediisse naturam:quod omne minime fieri potest, vbi fluxus corporales exstiterint: nam semper iterum erumpent, & constantiam nullam habituri sunt. Quapropter cognoscere te prius decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBER TERTIVS

de Morbillis.

Capvt I.

De prima curæ morbillorum practica.

Vnctiones in morbillis periculosa.

HVivs curæ communis & primus ingressus fore debet, vt anatomia cognoscatur: id est, locus, origo, finisque morbi. Maximi hic oriuntur, & enormes errores, dum lauantur, aut vagantur iuncturæ, scapulæ, vel aliæ corporis partes, siue doleant, siue non, inconsideratis accidentibus, quæ subsequi possent inde caussa. Nam si latius extendatur vnctio, quam ipse morbus, venenum est aliis partibus: & non vagatur locus intra, vnde æque late ac anatomia morbi comprehendit, debilis erit vnctio. Primus est huius practicæ punctus iste, quem audiuisti: nam cum iuncturæ fuerint vnctæ, latius iam dilatatur medicamentum, quam sit morbi locus. Est igitur arbor cognoscenda morbi, necnon ramorum eius extensio, vt in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, vt in vlceribus, qui procederet ex saluatella, in vena locus eius est quærendus, & eius medicamentum solummodo recipiet, aliud non.

Capvt II.

De potißimis ingredientibus medicamenta morbillorum.

Ingredientia medicamenta morbillorum.

IN morbillorum medicamentis primatum obtinet Mercurius, Marchasita, & metalla, sine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurii summa purgatio est præter quam euelli morbilli nullo modo possunt. Eorum purgatio fit per excessum, per os, per lotium, per sudorem, &c. Nihil excellentius, felicius, fixiusque, purgare potest essentia Mercuriali, cum præparatur in laxatiuorum ordinem & vires, quorum ista sunt nomina.

Laxatiua.

Sulphur vitriolatum quid.

Sulphur vitriolatum, est sulphur a vitriolo per elixationem tractum, cuius dosis est, vt ellebori albi.

Vitriolum liquefactum quid.

Vitriolum liquefactum, est id, quod ex minera trahitur, & coagulari se non permittit.

Mercurialis seua

Mercurialis seua, est aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus est.

Laxa chimolea.

Laxa chimolea, est puluis abrasus a salis mineræ floribus.

Mercurius præcipitatus.

Mercurius metallorum præcipitatus, est reductio metallorum in primam materiam, postmodum in seipsam subsidere coacta.

Mercurius mineralium

Mercurius mineralium, est oleaginitas, quæ ex mineris argenti vel auri trahitur, vel ex eis, quibus immixta sunt naturaliter.

Capvt III.

De abusibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.

SVa quibuſuis ordinata ſunt tempora, morbi etiam determinatum ſuum terminum habent ad curã, vltra quem accelerari minime debent, imo potius medicamentum hac ratione dirigendum eſt, vt eius tempus cum infirmitatis tempore ſimul concurrat. Alias vbi medicamentorum tempus æquo citius exſpirauerit, idem accidit, ac dum æſtas nimis tempeſtiue deſinit. Hoc potiſſime notandum in Mercurio, nempe nihil fore, quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maxime neceſſarium, vt illius tempus morbi tempori valeat aut ſciat accommodare: nam iſte nec præcipitari, nec tempore Mercurii pelli ſeſe patitur. Quamobrem vnumquodque non vt alii aliud medicamentum ordinari debet, nec ſana membra Mercurialibus viribus arripi, vel etiam fumigationibus, vnguentis, aut lotionibus. Iſtorum omnium maximam habere notitiam oportet eum, qui velet vti Mercurio, vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoſcere, vt ſciat, an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat, quod in poſterum erumpere poſſet.

Morbi ſinguli ſuum habent tempus.

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, conſtrictiua, repercuſſiua, oppilatiua, ſtupefactiua, &c. ſunt vſurpanda, ſed penes Mercurium tanquam ſcopum erit manendum. Hic tribus corporibus concluditur, vtpote minera ſua cum ſanguine, quæ præparatur vt Mercurius. Poſtmodum corpus a minera ſeparatum repurgatur igne. Tertium vero corpus eſt, cum in formam aduſti metalli reducitur. Ex tribus iſtis corporibus omnis morbillorum cura ponenda eſt, vnguendo, fumigando, lauando, &c.

In morbillorum cura quæ non vſurpanda, & quæ.

CAPVT IV.

De præparatione Mercurii in vnguentum.

POſtquam tempus morbi repereris ordine, locum, & expellendi modum, cum ſimili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum ſic præparabis.

Mercurii in vnguentum præparatio.

℞. *Mineræ, ex qua Mercurius oritur, prout in prima coagulatione reperitur, antequam induretur, vel in corpus facta ſit, libras xx.* Tere, & in aqua pluuiali coquas per horam, ſic decidit impuritas a puro, quod effuſum reſeruabis, & cucurbita deſtillabis igne vehementiſſimo: aſcendit liquor albus coloreque cœruleo mixtus, hunc ſerua. Poſtea deſtillato phlegma, ſeparatoque balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æque ponderoſa ferme, vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe *granis ij. cum olei ſpicæ granis vj.* iuxta conſuetudinem & argenti viui conditiones.

Aliud medicamentum corporis Mercurii.

℞. *Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto ſui pondere ſtanni*, fluere permittas, & in aquam verti, quam vna cum tanto ſulphure deſtillabis, & aſcendit oleum in forma lactis ponderoſum, abſque aliqua aſperitate. Hoc vtere cum vſtione, vt ſupra, iuxta pondus, &c. Omnis Mercurii præparatio fieri debet tam diu, donec fatigetur, & nullam habeat aſperitatem amplius, poſt vtere, vt ſupra.

CAPVT V.

De fumigatione Mercurii.

SI vapore Mercurii voles vti, primo præparandus eſt in attractiuam naturam. Eſt etiam, quod ſcias, vſum ipſius varium fore poſſe, videlicet ad conſtipandum, purgandum, laxandum, conſolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Iſtius ad fumigium præparatio talis eſt.

quod vnguento primo potest fieri, hic & non assumatur ad hoc tertium, ac si crede-[illegible] tam [illegible] vitiis, vtilius, nempe Chirurgi patientibus; damnum erit tuam [illegible] succedit hoc negotium, vbi melius operari præsumitur, quam res ipsa met ex[illegible] Chirurgo dedecus maximum est, ordinem Chirurgiæ non obseruare.

I[illegible] notandum erit, vbi necessum fuerit vti postremo, quandoque eiicit escharam, [illegible] laterino sibi sua, butyroque statim superposito, vt separari melius va-[illegible] Nihilominus curandum con[illegible], etiamsi eschara sit adhuc in foramine, sed abs-[illegible] & [illegible] vnguento de calcinato semper, aut cum eisdem cal[illegible] emplastris & [illegible]tur. Vbi iam ceciderit, æquatum est vlcus, & sola consolidatione, post[illegible] indiget.

[illegible] corrosiua [illegible] periuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum, & similia. Verum ab eis caueat vnusquisque. Nam ex ordine Chirurgiæ non sunt hoc loco idonea, quod [illegible] adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via rationeq; perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunq; talia fuerint vlcera, quæ fundum peruersum habent, corruptione m[illegible]s & perfectius, præter escharam curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes fore communem. Pur[illegible] duo hæc [illegible] digni[illegible], ad euitandum intolerabiles calcinatis [illegible] dolores ex[illegible], & præcipuè tum eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum a carne veneni præter læsionem extractio.

Putrefactio.

℞. Aluminis adusti per acetum correcti ℥ ß salis armoniaci ℨ j vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei ℥ ß. in vnguentum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramen implendo: tū incerato linteo superius obstrues optime, ne quid exeat. Hoc facter aut quater, & satis erit. Quod nullius est momenti, putrefit, ac separatur a bono sine corrosione, dolore, & præter escharam, ac similia: quodque remanet, bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit. *Putrefactio.*

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona est.

℞. Carabe tritum optime, & in vase cooperto positum, igne lento paulatim liquefac. [illegible] liquescere cœperit, in[illegible] terebinthinæ te[illegible] partem, & [illegible] modu[illegible] funde plus terebinthinæ, & misce qualibet vice, p[illegible]rum h[illegible]des, donec in ℥ ß *carabe* ℥ ij. *terebinthinæ* miscueris. In hac materia [illegible] durior ex[illegible]terit, admiscebis oleum lini, vt [illegible] se permittat, & vlceribus [illegible] calida. D[illegible] fodicat [illegible] emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinque dies addere calcinatum iuxta negotii conditionem. *Veneni extractio de carne, quæ adhuc bona est.*

CAPVT IV.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

VLcera, quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumserunt originem, vti-[illegible]sime curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidē, eius erit cura frustranea. [illegible] namque per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim cum locis *Vlcerum cura per balsamū tartari.*

q[illegible]ibus non conuenit, applicarunt, eoque plurimos seduxerunt. Errarunt [illegible] pter in præparatione, dum non calcinatum resoluerunt, &c.

Tartari præparati maxima virtus. Maximæ virtutes in præparato tar[illegible] latent, vt in eius b[illegible] ad [illegible] tionem humorum superfluorum, putredinum, [illegible] mat[illegible], & [illegible] in cruribus putridis, in quibus operatur potent[illegible] qualia unqu[illegible] & [illegible] magna, tumefacta, vetera, putrida, fo[illegible]ta, vel co[illegible] fuerint. [illegible] hoc vsurpatū est, instillationibus, vn[illegible]nibus, [illegible] ous, au[illegible] interiora penetrat, & in o[illegible] profund[illegible] ac origi[illegible] [illegible] omne quod inutile [illegible] radiceq; pro[illegible] eu[illegible] & [illegible] tumore & admirandis [illegible] tol[illegible] [illegible] & origine. Salia [illegible] hæc vlcera caussantia mo[illegible] & [illegible] nullus humor eo loco redire potest amplius, & vti [illegible] hic- cat. Nihil est, quod huic balsamo comparari valeat: [illegible] & [illegible] in p[illegible] statum adducit ea, quæ putrida crurum sunt vlcera. Verum [illegible] eius experientia tam perfecte probata, ac in [illegible]lis.

Præparatio balsami tartari.

Tartari balsami præparatio. ℞. *Salis petræ lib. j arsenici ℥ j. calcis viuæ ℥. iij. tartari ℥ ix.* terantur omnia [illegible] me simul, & ponantur in [illegible] ad ignem, & calcinentur. Quod [illegible] fuerit, soluatur, & per filtrum destilletur. Solutum hoc iterum [illegible] primo co[illegible] & adde salis petræ [illegible]antumdem, & [illegible] cal[illegible], postmodum bis [illegible], vt prius. Ad postremam coagulationem [illegible]ffunde acetum d[illegible] & p[illegible] [illegible]ra toties, donec in dulce [illegible] transeat, cum ca[illegible] maximo, [illegible] pones.

Hoc oleo crus madefac [illegible], postmodum [illegible] per a[illegible] extin[illegible], quod [illegible] in vig[illegible] permisce, quo [illegible] vlc[illegible] iuxta consue- tudinem. Post horas duod[illegible] in a[illegible], qui [illegible] hab[illegible] tumo- re[illegible] [illegible], & [illegible] vig[illegible] quatuor horis l[illegible] nec c[illegible] nec [illegible] & [illegible]nor abierint: tum demum ista compositione [illegible] a priore non vsque adeo dissimili.

℞. *Purum hoc oleum, & lib. ij. addito draganti in aqua rosarum solut[illegible] ℥ [illegible] camphoræ tritæ* ℥ ß optime permisce, & eo totum damnum vnge, tum in foramen [illegible]iice, donec ap[illegible]tum fuerit. Tum demum incipit operari sine damno, doloreque, & exiccat, vt non secus ac a facie solis aqua disparcat. Sequere processum hunc, donec in p[illegible] statum crus adductum sit.

Animaduerte si foramina sint, quæ incarnari debeant, alia compositio fieri de- bet, vt post: ℞ *huius olei ℥ v. mumiæ ℥. j. croci Martis ℥ j ß. olei ouorum ℥ x.* [illegible], & hoc ligato: na[illegible]at, & concludit. Post conclusionem bo[illegible], v[illegible] d[illegible] in oleo balsamoque per[illegible] præter additionem totum peringas in[illegible] d[illegible] cem, &c. Deinceps quolibet anno vicibus [illegible] venas in futuris ap[illegible] iuxta com- moditatem, & experti medici consilium erit vtile.

Capvt V.

De cura vlcerum per ab[illegible] nem venarum & neruorum.

Vlcerum per a[illegible] ve[illegible] & [illegible]. Contigit aliquoties, vt ex [illegible] vlcerum, humores deciderint [illegible] &c. ac ibidem vlcera generauerint: & licet eorum [illegible] non sint [illegible]

[illegible]

[illegible] & ob corum [illegible] in vlcera rumpunt, [illegible] curari [illegible]. Quippe [illegible] vt [illegible] [illegible], ac [illegible] fecit, [illegible] non amplius [illegible], [illegible] venarum & neruorum [illegible] sanguinem. Hec [illegible] nulla ratione debet [illegible] & non [illegible] vt [illegible] in [illegible] ter vt [illegible], nempe vt vel [illegible], vel ad [illegible]. [illegible] & Chirurgus [illegible] corpus [illegible] proximior, & ad [illegible]. Et si contigerit pa[illegible], vitam impediri vel auferri conabitur [illegible] aut si forte [illegible] in corpore suam exercebit mortalem, vel absque spe cu[illegible]. Quare [illegible] rem vide quinam operaberis, [illegible] homicid[illegible] curare vel medicinam agere præter artem & experientiam, latroci[illegible].

Truncatio venarum aut neruorum [illegible] ablationem, fieri debet supra genua, vbi pro[illegible] & [illegible] videtur [illegible], adultionibus, corrosionibus, aut aliis [illegible], vt [illegible]. [illegible] venarum & [illegible] est attrahendus, [illegible] superior & [illegible] pars coniung[illegible], [illegible] prius, descendere minime potest. Contingit aliquando, vt [illegible] aliis venis [illegible], ad suum locum rursum venerit, [illegible] diluxerit, [illegible] quandoque ob abundan[illegible]. Nonnunquam etiam per membrorum huiusmodi truncationes [illegible] ortæ, vt [illegible] colores, stomachi debiles, infirma iecora: [illegible] temporis est subsequuta mors. Admoneo te igitur, in his vt non [illegible] fluxum arripiendo, vel adluctum, sed [illegible]tem & recentem, in iuue[illegible] botomiis etiam indies curato pro necessitatis exigentia.

[illegible] istarum vsus, nec docendus, neque lauandus est, cum nulla sit ars. [illegible] per [illegible] etiam non adducendus, quod [illegible] Solum animaduertas, vt locum quæras propinquum, ne quem contra[illegible] ex truncationibus facillime [illegible]tibus. [illegible] sublimato, & aliis corrosionibus [illegible]: pariter non [illegible], cum vna [illegible] ceteris præcedentibus sit [illegible] vsurpanda, Latius vulnerum [illegible] & corrosio, quæ describenda non fuit, ad solum [illegible] de.

[illegible] sit per truncationem venarum & neruorum viscera tali curari, [illegible] in damnum incidi possit, meum hoc documentum est, vt po[illegible] componas iuxta communem vsum, & in pot[illegible], [illegible] mine fluit egregie [illegible] clarus liquor extiterit, indicium est [illegible] foramine [illegible], & quanto proximius, tanto melius, & sub [illegible]. Cum locum [illegible], vnguentum [illegible] superpone, tam late ac opus [illegible] coagulatur fluxus [illegible] siccus, & in venis atque neruis, [illegible], & non amplius [illegible]. Manet [illegible] quatuor [illegible] tum [illegible]. Quod [illegible] nem [illegible], cur [illegible] talis: nam [illegible] adiuuat.

CAPVT VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum, & sudores.

Vlcerum cura per vapores aquarum & sudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera, quæ [illegible] ge[illegible]ubi s accumulantur [illegible] sub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optime cognoscenda sunt ea, quæ curam istam habere [illegible], alias plurima de[illegible] vlcera. Nam in [illegible] balneo particularis conditio sita est, vt ea, quæ ad hoc non sunt ordinata na[illegible]raliter, in a[illegible] q[illegible] propriam [illegible] tr[illegible]ant, vipore [illegible] præter eorum vsum. Quæ vero sub curam hanc pertinent, ea sub g[illegible] sita magna p[illegible] di[illegible] & cruoris ac similium plena sunt, crurum putridorum [illegible], & mox at[illegible] fuerint, sanguinem emittunt. [illegible] per huius balnei proprietates curari [illegible], et [illegible] alio quouis loco p[illegible] sint, modo signa, quæ diximus, edant. Si medicamento simili voles vti, vide vt ipsum optime cognoscas: nam eius operatio talis exsi[illegible], [illegible] cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam fluxus omnis ex[illegible]catus fuerit, aliis medicamentis postea curandum & consolidandum erit. Siquidem balneum ad euulsionem sanguinis superflui tantum ordinatum [illegible] a carne venisq;, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum, ne diutius æquo balneum continues: nam vbi terminum eius præterieris, aut non repereris, in posterum & sanguinem bonum attrahit, vt non facile, nec sine periculo sisti potest.

Cura talis est.

Cura.

℞. *[illegible] pinnacidia abietis, quæ succo resinaque plena sint, m. ij. summitates recentiores iuniperi, corticum fagi ana m. [illegible] chelidoniæ cepeæ. foliorum quercus. ana m. [illegible] hirundinariæ, aristolochiæ rotundæ ana lib.* ß. Coque simul in aqua tantum, vt [illegible] ad pedum balneum. In eo mane vesperique balneo teneatur [illegible].

Alia.

℞. *Sanicula vel diapensia. pirolæ, dragunculi, foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. j. consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana m.* ß *pinnacidium abietis viridium m.* ß. Coquantur, vt supra. Huiusmodi balneum ad tres dies [illegible], [illegible] fœ[illegible], [illegible] demum innouetur.

Post balneum habeas vnguenta vel emplastra, quibus cures, optima: [illegible] b[illegible]neo curari nequeunt. [illegible] etiam, quod ea, quæ sistant sanguinem, [illegible] ma, vt superueni[illegible] quandoq; fluxum retinere valeas [illegible] abst. ne [illegible] curandi via. Non sis etiam temerarius in suscipiendis huiusmodi [illegible], nisi [illegible] ris optime, sub istis medicamentis vlcera talia comprehendi.

CAPVT VII.

De cura vlcerum per olea destillata, gummi, & per similes aquas.

Vlcerum cura per olea destillata.

ALia reperiuntur vlcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammati[illegible] & [illegible], in eis tamen corrosiuum aut calcinatum vitriol[illegible] al[illegible] aut aliud quidpiam [illegible]perari potest, neque medicamentum qu[illegible] pi[illegible] admiscere volunt, vt sodicationum empla[illegible]

[illegible] vlcera quæ [illegible] per [illegible] vt [illegible] in eis efficere possint, [illegible] bus indies redd[illegible] pr[illegible]. [illegible] vlcera pertinent [illegible] lum ad cu[illegible], [illegible] per destillata. Ver[illegible] h[illegible] cum curare vol[illegible]s, vide vt etiam optima consol[illegible] quæque [illegible] bea[illegible] per destillata solum [illegible] potuerunt, at præparari, & [illegible] ntis obedientia redd[illegible]. Quæ [illegible] ora sunt [illegible] ribo: tamen est quo animad[illegible] ea tantum compreh[illegible] curam, quia nullis medicamentis volunt ce[illegible] q; dolores noctes & dies inferunt cum ardore, a[illegible]errimi[illegible]que stimulati[illegible] requie.

[illegible] a sunt ea, quæ ad hoc negotium destillanda veniunt, vt oleum petroleum, te[illegible]a, caryoph[illegible], zingiber, miristica nux, & simi[illegible]ia. Vbi destillata iuxta condi[illegible] vlcer[illegible] indita sint, omnem dolorem auferunt, & ita mitigant, vt liben[illegible]ram ad[illegible]ant. Pariter omnia, quæ glarealem aquam sistunt, in sole digesta [illegible] ata conducunt.

Cura.

℞. *Caryop[illegible]llorum* ℥ v. *zingiberis* ℥ [illegible] *nucis mus[illegible]* ℥ [illegible] *destilla simul per alembicum,* & [illegible] para gradus quos iuxta dolorum gradus applicabis. *Hoc loco deficere videtur aliquis liquor.*

Alia.

℞. *O[illegible] communis, vel oliuarum lib.* [illegible] *thuris albi* ℥ ß. *caryophyllorum* ℥ [illegible] ß. destill[illegible]tur omnia per alembicum, & separe[illegible]tur eorum gradus.

Alia.

℞. *Terebinthinæ lib. j petrolei* ℥ j. ß. destillentur per suos gradus, & secundum eos applicentur.

A[illegible] quæ cum præcedentibus incarnat, consolidat, & concludit.

℞. *Thuri[illegible] masticis ana* ℥ j. ß. *caryophyllorum* ℥ [illegible] *mumiæ* ℥ ß. *bdellij* ʒ ij *galbani* ℥ [illegible] de[illegible] a[illegible] nu[illegible] & [illegible]para gradus [illegible]ter stillandum. Postmodum oliuarum olei per gra[illegible]us etiam [illegible] partem æqual[illegible] m adde misce[illegible]qu[illegible], & in vitro positis ambobus ol[illegible] im[illegible]po[illegible] flor[illegible] h[illegible]periconis ad summum vsque digerantur, & in vsum assumantur. V[illegible] [illegible]um dest[illegible]orum est, vt ill[illegible] na[illegible]tur p[illegible]mis [illegible]a damna circumq[illegible]ane v[illegible]q[illegible] [illegible] forte interea dolores inciderent aut ardores, mox [illegible] d[illegible]n[illegible]er[illegible] ab[illegible] termi[illegible]one.

[illegible] d[illegible] superpositionem, optim[illegible] erit em[illegible]strum d[illegible] calci[illegible]ato, vt in priori p[illegible], aut in secundo. Horum vlcerum [illegible] satur[illegible] pa[illegible] nu[illegible] a[illegible] terebinthinam crudam, aut emplastru[illegible] nullum etiam v[illegible], [illegible] sint, aut non, at solum destill[illegible] v[illegible] d[illegible]stillatione præparata. [illegible]o[illegible] per C[illegible] omnis rerum omnium de[illegible]em callere debet optime, vt [illegible] quæ pharmacopolarum coquina restaurare non potest, id potioribus efficere va[illegible].

S[illegible] t[illegible]am nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in istis vlceribus ad[illegible]ar da [illegible], [illegible] dolores auferunt, alia corrosiua mortificant, illisque vires adimunt, [illegible] p[illegible] d[illegible]llata sunt imbut[illegible] q; pin[illegible].

N[illegible] prædictis de[illegible]lla[illegible] orrosi[illegible], & corrosiuam natu[illegible] m[illegible]tior p[illegible]d[illegible] minus eam retinent q[illegible]a[illegible] [illegible] pe[illegible]ntur in vulnc[illegible]s.

Caput VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

Vlcerum per naturalia balnea cura

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere potest, quod vires [illegible] contineant, ac virtutes hominibus [illegible], vel [illegible] *aluminosa*, [illegible] *sulphurata*, siue acida, siue dulcia balnea. Per medicinam experti [illegible], ea, quæ nascuntur in terra, maximas habere vires, & [illegible] plurima variaque hoc loco non adducenda. Hac de causa [illegible] hic facio mentionem, vt cognoscatur [illegible] alijs etiam [illegible] vlcerum conducentibus, non [illegible] produ[illegible] naturaliter.

Vlcera quæ non habent originem ab interioribus [illegible] corporis, at ab eo loco tantum, in quo sunt, balneis curari debent, natura [illegible] alu-minosum fuerit, aluminoso curandum est balneo: cum illa duo conueniunt, cura feliciter subsequitur: & [illegible] concordantia non fuerit, frustra curabitur. Ergo igitur hæc obseruanda Chirurgis & cognoscenda.

V[illegible] flux[illegible] pro[illegible] eiecit, expurgauitque, facile curari potest: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea relegare debet [illegible] & [illegible] citius quam aliquo medicamento curabitur, ac illa quæ sunt adhuc [illegible], & [illegible], necnon accidentibus carentia. Demonstrant etiam balnea propriam [illegible] quæ incarnatiua, quæ consolidatiua sunt, & quid simplex eorum sit, aut species, iuxta [illegible] vlcera [illegible] committenda.

S[illegible] hæc causa [illegible] est, ne remittantur ad balneum illi, qui [illegible] curari [illegible] non prius curari debet, quam a [illegible] extirpetur, ac [illegible] loco, [illegible] quo f[illegible] vlcerum [illegible] & q[illegible] a[illegible] præ-[illegible] similiaque tum [illegible] & [illegible] quæ [illegible]. Accuratione cum balneis igitur agendum est, & [illegible], ne quispiam ad summam seducatur.

Caput IX.

De cura vlcerum a tempore.

Vlcerum cura a tempore.

NOn alias quam pluuia diu [illegible] tempore suo postmodum cessat, & [illegible] vlcera quædam vbi diu satis [illegible] excurrerunt, & [illegible] fcunt. Verum hac de caussa [illegible] curatum est vlcus [illegible] est, [illegible] curari non potest, quamuis [illegible] & [illegible] fit, [illegible] Hoc loco non est [illegible] alio [illegible] vlcera medicamine, q[illegible] causa [illegible] amplius. Inde colligo [illegible] plurimos Chirurgos [illegible] antea [illegible] a natura tempus determinatum, [illegible] quæ quærens ea curare potest, vt emplastra, vnguenta, [illegible] & similia, quæ nil operantur in [illegible] vlcera [illegible] prætermittit, & [illegible] xerum. Alias [illegible] H[illegible] vt mu[illegible] [illegible] habent, [illegible] quibus hæc omnia profuit [illegible], [illegible] tempus ad implendum [illegible]

Tempus

Tempus hoc igitur animaduertendum eſt, & cum venerit, omnibus remediis vti poteris, quæ tibi ſunt cognita, prout vnctionibus, fumigationibus, & guaiaco: ſi vero non, abſtine penitus: quoniam prauiora per te ſient omnia. Ea quæ diximus rudiſſima ſunt medicina, meliora quidem fodicationum emplaſtra, & vnguenta vulneralia, quibus vlcus omne qualecunque ſit, vbi tempus originem illius abſumſerit, facilime curatur.

Cognoſcuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt, ac per ſe diſponuntur ad curam: hoc eſt, vbi reluctantur, & nihilominus veterem ſuam reliquerunt malitiam, ad huiuſmodi curam ſatis apta ſunt: nam iuuat ipſamet natura. Non exiſtimabis, ideo, quod vnum curaueris vlcus, & caſu potius quam arte, reliqua te curare poſſe: tempus in omnibus non eſt impletum: hoc te conſiderare decet, ne patientes vnctionibus, fumigiis, & guaiaco ruines.

CAPVT X.

De cura vlcerum per ſparadrap, id eſt, fluxuum retentionem.

VLcerum ſub genubus, quorum fluxus a corpore prouenit, eſt alia cura non multum ab ea, quæ venarum & neruorum truncationibus fit, abſimilis, at pariter intelligenda, quod in illa prout in iſta fluxuum retentio fiat, ne decidāt amplius: & poſtquam ſteterint, ſub genubus curatur vlcus. Verum conſiderare non ſolum te oportet, qua ratione curare valeas, at etiam, vt ea cura peius non adferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi poteſt. Nam per ſeipſam ars dici nullo modo, ſed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequaquam etiam iſtius retentionis vſus in omnibus admitti, nec vſurpari deberet, at ſolum vbi fluxus eo moliuntur exitum, non ex propria malitia, ſed ex occaſione data. Verbi gratia, ſi damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus, aut contuſionibus, &c. ob contemtum vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad ſe quandoque fluere cogit, quæ tamen alias eo non deſcendiſſet. Vbi ſimile quid acciderit, ſparadrap vſurpari poterunt, donec foramen concluſum fuerit: in eis tamen, quibus cauſſæ tales non interueniunt, nulla ratione vtendum eſt. *Vlcerum cura per ſparadrap.*

Sparadrap ars ligationum linteis & ſimilibus exſecuta, non fuit antiquitus, vt iam in abuſu maximo: ſed facta fuerunt olim ex eis, quæ ſanguinem & glarealem aquam ſiſtunt, hoc modo videlicet: ℞ *limacum domuncularum vſtarum, & corticum ouorum calcinatorum etiam ana* ℥ *v. lapidis hæmathitis* ℥ *j. ß. boli armeni* ℥ *iij. terræ ſigillatæ* ℥ *ij. ß.* minutiſſime terantur omnia ſimul, & cum draganto gummi in aqua rolarum diſſoluto miſceantur in pultes, quibus ligandum eſt ab imo ad ſupremum. Hæc eſt omnium optima ligatura. Nonnulli decem aſſumſerunt materialia, quæ ſuperpoſuerunt, eo ſuam inſcitiam patefacientes. *Sparadrap ars.* *Sparadrap confectio.*

Cum fluxus itaque retenti ſunt, facile fuerit inferius vlcera concludere. Verum humores, qui ſuperius hærent, abſumendi ſunt aut abſtinentia, vel purgationibus, phlebotomiis, guaiaco, vel aliis exſiccantibus, quocunque modo poterit. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omnino certus fueris, poſt ſolutionem vinculorum humores amplius non deſcenſuros, at in propriam rediiſſe naturam: quod omne minime fieri poterit, vbi fluxus corporales extiterint: nam ſemper iterum erumpent, & conſtātiam nullam habituri ſunt. Quapropter cognoſcere te prius decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

SVa quibusuis ordinata sunt tempora, morbi etiam determinatum suum terminum habent ad curã, vltra quem accelerari minime debent, imo potius medicamentum hac ratione dirigendum est, vt eius tempus cum infirmitatis tempore simul concurrat. Alias vbi medicamentorum tempus æquo citius exspirauerit, idem accidit, ac dum æstus nimis tempestiue desinit. Hoc potissime notandum in Mercurio, nempe nihil fore, quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maxime necessarium, vt illius tempus morbi tempori valeat aut sciat accommodare: nam iste nec præcipitari, nec tempore Mercurii pelli sese patitur. Quamobrem vnumquodque non vt aliud medicamentum ordinari debet, nec sana membra Mercurialibus viribus arripi, velut in fumigationibus, vnguentis, aut lotionibus. Istorum omnium maximam habere notitiam oportet eum, qui volet vti Mercurio, vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoscere, vt sciat, an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat, quod in posterum erumpere posset. *Morbi singuli suum habent tempus.*

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, constrictiua, repercussiua, oppilatiua, stupefactiua, &c. sunt vsurpanda, sed penes Mercurium tanquam scopum erit manendum. Hic tribus corporibus concluditur, vtpote minera sua cum sanguine, quæ præparatur vt Mercurius. Postmodum corpus a minera separatum repurgatur igne. Tertium vero corpus est, cum in formam adusti metalli reducitur. Ex tribus illis corporibus omnis morbillorum cura ponenda est, vnguendo, fumigando, lauando, &c. *In morbillorum cura qua non vsurpanda, & qua.*

CAPVT IV.

De præparatione Mercurii in vnguentum.

POstquam tempus morbi repereris ordine, locum, & expellendi modum, cum simili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum sic præparabis. *Mercurii in vnguentum præparatio.*

℞. *Mineræ, ex qua Mercurius oritur, prout in prima coagulatione reperitur, antequam indurescat, vel in corpus actus sit, libras xx.* Tere, & in aqua pluuiali coquas per horam, sic decidit impuritas a puro, quod effusum reseruabis, & cucurbita destillabis igne vehementissimo: ascendit liquor albus coloreque cœruleo mixtus, hunc serua. Postea destillato phlegma, separatoque balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æque ponderosa ferme, vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe *granis ij. cum olei spicæ granis vj.* iuxta consuetudinem & argenti viui conditiones.

Aliud medicamentum corporis Mercurii.

℞. *Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto sui pondere stanni,* fluere permittas, & in aquam verti, quam vna cum tanto sulphure destillabis, & ascendit oleum in forma lactis ponderosum, absque aliqua asperitate. Hoc vtere cum vstione, vt supra, iuxta pondus, &c. Omnis Mercurii præparatio fieri debet tam diu, donec fatigetur, & nullam habeat asperitatem amplius, post vtere, vt supra.

CAPVT V.

De fumigatione Mercurii.

SI vapore Mercurii voles vti, primo præparandus est in attractiuam naturam. Est etiam, quod scias, vsum ipsius varium fore posse, videlicet ad constipandum, purgandum, laxandum, consolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Istius ad fumigium præparatio talis est.

Mercurii ad fumigium praparatio. ℞. *Mercurium, & cum sulphure mortifica, prout ad cinnabarim fieri consuevit.* Postmodum a sulphure cum tanto sale petræ, quantum vtriusque pondus fuerit, sublimato. Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus a terra, quod latum sit inferius, & strictum superius, ab vtraque parte vel extremitate patulum. Applica damni locum extractè supra vasis orificium strictius, vt istud emunctorium, a quo fieri debet extractio, e directo conueniant. Calefiat igne lento Mercurius, vt non euaporet: fiant hæc omnia iuxta morbi respectū & personarum. Per calidos vapores, quos recipit emunctorium a Mercurio per vas sursum ascendens, operatio melior, ac si Mercurii corpus damnum subintraret, efficitur, & sine damno: quoniam ab istius corpore cauendum est, & a substantia, ne ad curam vsurpetur, alias vsus eius nouas in firmitates producet.

Capvt VI.

De cura morbillorum per lotionem.

Morbillorum cura per lotionem. CVm lotio præter Mercurium nullas vires habeat, nihil iuxta communem vsum addendum est, vt *piper, cardamomum, flammula*, &c. Nam ista Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit assumenda, quod illum ad cor vsque penetrare faciat, vnde ventris purgationes & ardores oriuntur.

Antea dictum est, Mercurium non latius, quam ipse motibus extenditur, applicari debere, ne venenum eius operetur, vbi non est opus. Cum igitur lotionibus vti voles ex Mercurio, noli præterire locum infirmitatis. Hæc etiam ad cōtuacturas [illegible] conducit.

Lotio per Mercurium.

Morbillorum cura per corrosionem. ℞. *Mercurium per seipsum absq; additione sublimatum, & aliquot vicibus a liquefacto sale sublimetur*, ab eoque destilletur ardens aqua, donec a[illegible] s[illegible] non sit corrosiuus, at absque asperitate. Coque post in aqua hirundinariæ p[illegible] etiam horam, & effundatur liquor, vt Mercurii corpus non pe[illegible]catur, neque assumatur in vsum, at spiritus eius tantum.

Capvt VII.

De curæ morbillorum per corrosionem correctione.

VSus corrosionis omnis est, vd superfluum aut infectum veneno tollendum. Et quicquid in vlceribus [illegible] superflui, non oritur ex eis, at ex radice intrinsecus existente. Si quæ [illegible] de cum origo non sit extrinsecus, omnes corrosiones fore superfluas. Nam qui [illegible] per c[illegible] tollitur, iterum vt prius ex intrinseca radice corporis nascitur. Quapropter frustranea sunt corrosiua, solum ad internā originem confluendum & post[illegible]dum externa tollenda sunt.

Ex altera parte [illegible] fluxiones in vlceribus carnem, sanguinem, neruos & ossa inficiunt, primum [illegible] imperitorum Chirurgorum est remedium, carnem, neruos, &c. corrodere tamen [illegible], ac infectio secat[illegible] nd[illegible] quod et a[illegible] factum est. Nam [illegible] sic infecta, mortua fore prorsus apparet, & os nigrum a[illegible] fimo[illegible] eisam [illegible] nihilominus vt linteum album [illegible] & [illegible] redditur, non [illegible] lauari possunt emplastris & vnguentis, quæ venenum extrahunt, & [illegible] carnem sine corrosione [illegible]

quod aufertur, putrefactione rebusque separantibus, vt supra fieri debet. In Chirurgia igitur, corrosiua nullius valoris exsistunt, eorum vero loco hoc emplastrum est vsurpandum. ℞. *Mellis sylnestris libram, aloepatici ℥ j. ß. aluminis adusti & in aceto exstinctis aliquoties ℥ j. vitella ouorum numero xx. terebinthinæ lib. ß.* permisceantur in pultes omnia, & bulliant in sartagine, donec emplastrum croceum & obscurum fiat. Hoc vtere: nam venenum attrahit, & mundificat. *Corrosiua in chirurgia nullius sunt valoris.*

Potest etiam emplastrum hoc, vt omnia, cum gummi iuxta modum Apostoli[c]onis coqui, & optime mundificat. Nam absque melle, gummi, ouis, terebinthina, ly[c]ha[…]gyrio, cera & oleo non potest vllum vlcus mundificari. Hæc omnia Chirurgus iuxta necessitatem & respectu vniuscuiusque patientis & morbi, debet quinam ordinanda sunt, cognoscere, non in vno permanere semper. *[…] cor[…] rum.*

CAPVT VIII.

De cura morbillorum erronea, quæ fit per adustionem.

NOnnulli solent adustionibus vti, quod vt corrodere fatuum est: nam ferrum vel aurum nihil ad rem adferunt. At medicamento solum, vt supra de corrodentibus opus est. *Morbillorum cura per adustionem.*

CAPVT IX.

De incisionibus.

EX ignorantia simili Chirurgorum imperitorum incisiones ortæ sunt, quibus nouam ad veterem infirmitatem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco cessura, noua curant veterum obliti. Verum hac via tam possibile foret morbos in albam adducere conditionem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamuis ab incisionibus huiusmodi curæ nonnunquam promoueantur, nihilominus corrosionibus aut illis ne pilo meliores exsistunt. Verum est, quod ex abundanti sanguinis effusione curæ possint accelerari, quod accumulatus & infectus ille sanguis effluat. Nulla ratione tamen fieri deberet, at solum per medicamenta, prout supra de corrosiuis habetur, curandum est. Ratione sanguinis venæ sunt aperiendæ, quæ ex damni radice profluunt, & vlceribus affines exsistunt, vt ex phlebotomiarum ordine cognosci potest. *Incisiones in morbillis nõ adhibenda.*

CAPVT X.

De cauterisatione pustularum ex morbillis.

PVstularum ex morbillis prouenientium cauterisationis vsus etiam est ineptissimus: tamen admittendus magis, quam illæ quæ præcesserunt operationes ob calorem, qui hac via frigore gelidis locis introduci potest. Contra, quia membra possunt exsiccari, & humores eorum absumi, non facile cura similis est assumenda: solum in his vbi dolores congregantur absque fluxu sub loco, in quo dolores exsistunt, ea conditione tamen, vt post apertionem pustularum, attractiuorum applicatio fiat, vt infectio quæuis extrahatur. Cauterium in pustulis per se medicamentum non est perfectum, at apertio tantum, cui medicamentum infirmitati congruum (hoc scilicet) applicari superponique debet. *Morbillorum pustulæ non cauterisanda.*

Attractiuum potentissimum ad cauteria. *Attractiuum ad cauteria.*

℞ *Viridia pinnacidea abietis numero xx. coquantur in resinam, vt superius dictum est.*

Huic terebinthinæ tantundem adde, & alterutrius medietatem resinæ foliorum: coquantur simul in mixtionem.

Aliud quod nihil relinquit.

℞. *Gummi opopanaci* ℥ ß. *galbani, a: moniaci ana* ℥ ij. *bdellii* ℥ iij. *soluantur in aceto, cola*, & in emplastrum reduc, huic impone *rheubarbari* ℥ *duas, colchiconis* ℥ ß. *galbani, sarabis ana* ℥ ß. terantur & immisceantur.

Capvt XI.

De cura morbillorum per sudorem.

Morbillorum cura per sudorem.

NOnnullæ morbillorum species curantur sudoribus. Non tam efficaciter cum theriaca, vel aqua pestilentiali, atq; fit, cum ipse Mercurius sudorem excitat: tum demum in sanitatem eius hominis id futurum est certissimum. In aliis sudoribus non est fidendum, quam a natura vel Mercurio pulsis hoc medio. ℞. *Mercurium cum stanno coagulatum, & postea minutissime tritum, & in aureum vas profundum satis positum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata prius affundatur: accendatur & aduratur aliquot vicibus*: hac operatione Mercurius viuum, & stannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc serua. Dosis eius est granum vnum in optimo vino veteri potum. Postmodum sudor imperetur in lecto, odorque seruetur & experientia.

Capvt XII.

De ligaturis per rotulas.

Ligaturarum rotulariũ quis vsus.

ROtularium vsus ligaturarum est potissimum ad crura, quibus vlcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus est vsus, at ad fluentia solum. In his metuendum est, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generent apostemata, post indubie mors irruat. Huic solus præuenit malo Mercurius laxus, qui resoluit apostemata morbillorum fluxuum in corpore congregatorum. Ligaturæ similes retinent fluxiones, at contra sunt apostematum internorum origo, tum etiam post curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modo, qui sequitur præparatum, euitantur accidentia.

℞. *Mercurii puluerem, per ouorum aquam toties actam, vt coaguletur.* Huius dosis est ℥ viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus, aut alia via simili congregatos aufert. Sæpius tamen administrandus est.

FINIS CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ.

AVRE-

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI TRACTATVS PRIOR De Contracturarum Origine.

CAPVT I.

MVLTIGENVS inter homines contracturarum numerus me summopere mouit, duos de contracturis in præsentiarum tractatulos in lucem edere, partim in Chirurgorum vtilitatem, vt ex his earum originem & curam addiscere valeant: partim, & potissimum, vt patientibus melius tutiusque subuentum sit. Inprimis de Contracturis ex læsione dicemus. Earum ergo differentias quintuplices esse reperi, quarum quidem omnes, & per se quamlibet membrorum connexionem modo curabilem, aliquando prorsus incurabilem efficit. Singularum quæque suam originem habet, sed non sunt vnius & eiusdem omnes principia, per eandem viam ad locum diuersum, & diuerso modo perueniunt, vnaquaque pro suæ naturæ proprietate, sicuti suis capitulis infra dicetur latius. Illa quæ [illegible] ex [illegible] corporis, [illegible] omnium pessima, de qua primo tractandum etiam esse duximus, externis accidentibus fit, vtpote verberationum vel fodicationum ictibus, casu, vel alias diuersimode, iaculis, telis, bombardis, abscissionibus, fractionibus, &c. Quandoque propter constipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturæ fieri solent, vel aridura, quarum suo loco mentionem facimus, vbi de aridura loquimur. Similiter accidere solet propter venarum obstructionem, quæ nutrimento suum transitum impediunt, non per naturam, sed accidentibus extrinsecis, vt si cuipiam venæ truncatæ fuerint, nisi per cōpetens medicamentum in vulnerum cōclusione rite iungantur, quod vias atque meatus omnes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in arteriis, oriuntur contracturæ. Sæpius etiam euenire consueuit, vt propter abbreuiationem alicuius membri, vel curæ defectum (quod plerunque fit ex medicamentorum impertinentia, sicuti loco de vulneribus habetur) contractura nascatur, cuius cura sub ante dictis accidentaliter factis continetur, quia caussa per quam lapsus iam factus fuit, carnes & venas destruxit, atque mortificauit, vt nerui prorsus in seipsis deficiant membroque [illegible] vires adhibere valeant, vnde ipsum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, vbi de cura per quam mortificata membra quæque refocillari, viuificarique rursus possunt, agetur in posterum.

Contractura ex læsione quintuplex.

Contractura ex læsione omnium pessima, & vnde fiat.

CAPVT II.

De contracturis ex tartaro calculove prouenientibus.

OFficitur & alia contractura, quæ procedit ex calculo vel tartaro, sub cingulo duntaxat regionem habens, doloribus quandoque maximis præcedentibus, totam [illegible] corporis plus mediam partem intercipit, insensitiuam & immobilem reddit. Nonnunquam in ventre solum torminibus intestina contrahit, quod externe videri nequit. Aliquando nates & fundamētum arripit, dorsum incuruat, & femora, feminaque [illegible] per genua, tunc in fundamento contracturam facit. Aliquoties vsque ad ipsa

Contractura ex tartaro vel calculo.

genua extenditur, & crura postmodum totam corporis partem sub cingulo contractam, impotentemque reddit omnino. Iam de huiusmodi contracturarum origine loquemur, calculi relinquentes originem, aut renum & vesicæ tartari, quæ licet istarum sint contracturarum exordia, libro de Lithiasi tamen, & arenis abunde satis explanantur. Arena & lithiasis in spiritu rerum, in sanguine, & in omnibus, quæ concavitates habent, existunt, præsertim in renibus, & cum sanguine per totum corpus expanduntur. Vbi iam ista materia congelata, vel ad congelationem eo loci, quo se recepit, ex sua natura proprietateque disposita fuerit, spiritus vitalis & humor vitæ cordisque (in quo sumit exordium) qui ad femora, crura, pedesque totos pertinent, (cum per totum corpus diffusum sit (eiusque potio, quæ partibus inferioribus competit, per loca transiens, in quibus tartarum, & calculus situm habent, ibidem sophisticatur: & propter suam humorum attractionem, p[...] quos trans situm facit, a tartaro vel calculo recipit impressiones, tartareasque proprietates quas retinet, secumque vehit ad regiones, ad quas a natura disponitur, in singula membra scilicet inferiora.

Contracturarum tartari quæ origo.

Quod si pauca fuerit huiusmodi substantia, manet in fundamento hærens & incurvationem dorsi facit. At si paulo plus fuerit substantiæ, prolongatur ad femora: si plurimum, ad extremas corporis partes, in tibias, usque transiens, contrahit omnes, impotentesque reddit. Non omnes hac ratione qui tartaro laborant, vel calculo, contracturas patiuntur, quod eorum calculosa, tartareaque substantia compacta coagulataque sit, ut humori spirituique vitæ permisceri non possit, illa sique renes, & vesicam transeant. Est & alia ratio, videlicet, quod arenosæ, calculosæque substantiæ paucitas, parum etiam infi[...]iant spiritum, isque non plus damni potest, quam receperit, inferre. Hæc est indubia ratio, cur vitæ spiritus & humor, quod nempe materiam ad se talem receperint, membra contrahant. Arenæ lithiasisq; materia lapidea est, acerrimæ concretionis & coagulationis: cum igitur venis, iuncturis, ossibus, medullis, & carnibus admiscetur, horum naturam immutat, nutrimentum ductus obstruit, venas & medullam ossium frigefacit, ut instar aceti congelati fiant, &c. Natura sua tamen per cômixtionem cum spiritu vitæ non immutatur, imo semper acrior euadens illum in qualitate magis falsificat, qui rursus id ipsum quod nutrire tantum deberet, etiam falsum, non ex suo, sed ex alieno facit. Ex ista qualitate, complexionum, & naturæ contrarietate, nascitur constipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in ossibus congelatio: sic ut per acetosam & tartaream huiusmodi frigiditatem, prorsus immobilia membra facta sint: nec solum propter frigiditatem, sed etiam ob aciditatis asperitatem ipsæ venæ corroduntur. Corrupta quædam est frigiditas omnis spiritus expers, & materia spiritu carens, tanquam acetum, quod fixum est absq; spiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditas, spiritum nullum habens: quod aliis corporibus frigidis & humidis non contingit, quia viuentem ista spiritum continent, qui non permittit ea contra naturam aliquid moliri, sicuti scripsimus de acetosis in libro de *Lapide & arena*: quorum etiam generatio, contracturarum ex arena tartaroque prouenientium est origo, spiritumque vitæ, necnon eius humorem impedientis tartarea calculosaque sua proprietate membris in inferioribus dispersa diuisaque materia, prout supra dictum est.

Incurvatio dorsi & femorum. Calculo laborâtes cur non statim omnes contracturâ patiâtur. Spiritus & humor vitæ cur membra côtrahat.

CAPVT III.

De contracturis, quæ ex colica ducunt originem, in manus atq; pedes repartitis.

Contra-

Contracturæ quædam in colicis passionibus oriuntur, de quibus colicam & originem eius, quod in alio Libro particulariter tractemus, eam relinquentes hic loco scribere prætermisimus: quarum variæ sunt species. Nonnullæ cum aridit(ate): aliæ cum tremore: aliæ cum membrorum & venarum attractionibus: aliæ cum venarum prominentia: cum doloribus aliæ: quædam per membrorum indormitionem: aliæ cum vomitu prorumpunt: quarum omnium colica, vt in posterum audietis, caussa est. Primo cum tormina colica ventrem exagitant, vt eorum est proprietas, eius loci natura quærens auxilium ab ipsa natura, de membris carne minus onustis, vtpote brachiis, cruribus, & spina dorsi (quibus vitæ spiritus debilior exsistit, ideo facilior ad recedendum a suo loco, membrisque læsis succurrendum) attrahit humorem hunc vitæ, qui quod in illis membris paucissimus exsistat, totus affluit: non ita quidem a carnosis. Vbi iam humor vitæ relictis suis membris peruenerit in ventrem, a colica etiam materia propter coniunctionem inficitur, illiusque veneno quoque tingitur (de quo mentio fit in descriptionibus colicæ) & inde contracturarum tres species oriuntur. *Vna*, postquam per sciam cessauerit morbus absque medicamento, rediens vnde processerat, victoriã adeptus humor iste vitalis, ad singula sua membra colicæ perniciem secum vehit, quæ non alias, quam arena & lithiasis est contr(a) (n)aturam naturæ. Talis corruptio, quod contra membrorum naturam illa subintrarit, aliarum instar in contracturam transit, & inde sequitur impotentia. Quod ex quauis colica non accidat ratio est, quia substantiæ colicæ parum hoc sub humore vitæ penitus absumitur. *Secunda* colicæ contractura fit ex insufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem huiusmodi materiam consumere minime potuit, & quod residuum fuit, humori vitæ permixtum est, qui postmodum sparsus in omnia sua membra, contracturas induxit. *Tertia* colicæ contractura nascitur, cum sub istis passionibus intratur in balneum, quia statim atque membra calefacta sunt, calor iste rursus humorem vitæ reuocat in suum locum, maxime quod eius sit proprietas, ad calorem se recipere. Vbi iam in sua venerit, secum adfert colicæ materiam sibi permixtã, & membris refrigeratis relinquit eam, quæ tandem operatur ex proprietate sua, capitaliaque membra quatuor impotentia reddit. Nonnunquam inter balneandum, si talis materiæ plurimum fuerit, quia iam alias quam assueta sit (in ventre scilicet, in brachiis, & pedibus se reperiat) continuo membra contrahit: eius namque salsedinis asperitas (cum nihil aliud sit colica, præter sal, vt igneis calore, aciditateque vehementissimis vrens) venas atque iuncturas impotentes reddit, vt in aliis suis agitatis proprietatibus: (si)ne solet: aliquando carnes & musculos, vt acidorum est natura, corripit. Talis est in istis locis contracturarum origo, quæ nihil aliud esse videntur, quam humoris vitæ in colicam attractiones, & postmodum istius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemque manens corruptio similis tam diu, donec per eam humor ille vitæ penitus absumatur. Ex huiusmodi corruptionibus membrorum aridura nascitur, eo quod natura retrocedere, suasque nutriendi vires cogatur his amittere: [illegible] tum propter fellis aciditatem abundãtissimam, tremor in membris excitatur, in vno tam(e)n quam in alio magis: aliquando cum retractione membrorum, quod fellis natura sit, i(d) quæ dominatur, ea stringere: aliquoties cum extensione sæpe flua, propter humoris vitæ fortitudinem, qua membrum læditur ad impotentiam: & persæpe cum debilitatione propter eiusdem humoris deprædationem a colica factam. Insensitiuæ contracturæ sunt emortuæ, propter humoris corrosionem ab aciditate, frigiditateq; materiæ colicæ temporis successu factam, sic vt stupefacta membra non sentiant.

Contractura ex colica passione.

Eius variæ species.

Colica quæ contracturarũ caussa sit.

Contractarum ex colica species tres.

I.

II.

III.

Contractura ex colica quid.

Aridura vnde.

Contractura insensitiua.

Contractura sensitiua.

Sunt & aliæ sensitiuæ, quod robustum humorem vitæ retineant, qui se contra morbi conflictum defendere nititur. Quæ vomitum excitant, a colica procedunt, membra nondum obsidente prorsus, sed partim in ventriculum recepta per fel, cum infestat, vti libro de *Colica* demonstratur. Quicquid præterea de prædictis contracturis scitu necessarium fuerit, capitulo de cura continetur.

Capvt IIII.

De contracturis quæ ex cholera proueniant.

Contractura ex cholera orta, omnium pessima.

OMnium est pessima, quæ a cholera gignitur contractura: nam transmutatione contra naturam, ex totius corporis accensione, cum externorum, tum internorum membrorum in choleriscis tantum, & præsertim in mulieribus, in omnia membra producitur in hunc modum. Ad excessiuam hominis choleram, fel aciditatis stipticitate sua calorem addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit sanguinem, ex cuius feruore sudant venæ sub cute: sudor hic est sal, in quo viuit & conseruatur sanguis, vti de sanguine suo loco dicitur: huiusmodi sal ad venas, neruos, & carnes transit, ac ad omnia, quæ corripere potest asperitate sua. Sic etiam ex impressissima cholera solet accidere, cum per vniuersum corpus sæuit, huius motu sudor excitatur perquam acidus, qui nulla alia motiua cogi potest in exitum, quam superfluo calore per choleram ortum habente, quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac vna cum sudore per venas ad sanguineum transit: postmodum acrimonia fluxionis istius, in marcialem aquam sal huiusmodi resoluitur, per quam dictorum quatuor in vnicam formam essentialem fit in venis & iuncturis commixtio, sicut in aliis. Postquam sudor huiusmodi cholera motus iam cessauerit, fel ad suum locum redit, sedatur calor, sed remanent illæ commixtiones in locis, ad quæ cholera sudorque promotæ sunt, quia non recedunt a iuncturis, in quas receptæ semel fuerint. Cholera pariter abeunte, mox adest humor vitæ, qui cum dictis commixtionibus iunctis, acrimoniæ materialem earum subtilitatem recipit, hac etiam brachia, pedes, & exteriora membra quæque reddit contractionibus impotētia. Periculosa tandem cura subsequitur,

Cholera mulierū inordinata.

atque difficilis, & potissimum in mulieribus, quibus tam inordinata cholera naturaliter inest, vt sanguinem vitæ spiritu suo prorsus euacuet. Quapropter in mulieribus cholera contracturarum curæ difficiliores exsistunt, quam in viris, & plerunque mortem inducunt: maxime quod accedat inuidia, per impressionis ascensionem ortam: quæ non alias ac fel ascendit, ac mouetur ab inuidia, sicuti fel a cholera. Fieri potest igitur, vt ex inuidia nascantur incuruationes, & ex illis cōtracturæ, prout ex cholera proueniunt.

Contractura ex cholera in mulieribus difficilior curantur.

Contractura cholera quid & cur minus curabilis.

Est itaque choleræ contractura, calor ab exterioribus choleræ motibus ascensus, quo spiritus, & humor vitæ contra venas & iuncturas inficiuntur, & corpus suum in contracturam ducere, motumque similem in his magis, quam in aliis contracturis exsistere coguntur. Inde fit etiam, vt minus aliis curabiles exsistant, raroque penitus curari possint: nisi spiritus adhuc aliquid residuum sit in membris, totusque nō fuerit exsiccatus, sic vt ex tantillo rursus multiplicari queat, alias frustra curabitur, vt in practica latius.

Capvt V.

De contracturis ab excesßiuo potu prouenientibus.

Contractura ab excessiuo potu.

EX vino superfluc poto generantur etiam contracturæ, quæ prolixissimæ durationis, membra præ ceteris excedentes, & ex sua natura difficilimæ curationis exsistunt, hac de caussa. Vinum spiritus habet subtilissimos: quos vbi potum fuerit,

vna

vna cum humore vitæ permiscet, facileque recipiuntur, cum propter similitudinem, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & sicca suas operationes exercet indomite: propter sui subtilitatem tartarum in se resolutum etiam continet: inde fit, vt cum tempore magis atque bibitum, humorem vitæ magis exsiccet, absumatq;, nec vegetare permittit: quod vbi perfecerit, membrum eo loco priuatur suo nutrimento, motu post, & vltimo vita: venæ siquidem, vt ex sua natura, stringuntur, arescunt, ariduraque subsequitur, aut crassus spiritu vitæ vacuus humor esse sit. Non tamen omne vinum id efficit, potissimum illud quod subtiles admodum, tartareosque spiritus non habet. Quapropter ex aliquo podagra vel calculus oritur, sicuti libro de Podagra & Lythiasi diximus, hoc fit ex diuersitate naturæ, cum vini, tum hominis, vti libro de varietate crescentium secundum naturam ponimus.

Vinū habet spiritus subtilissimos.

Vinum quodnam contracturam inferat.

MEDICORVM EXCELLENTISSIMI DOCTORIS AVREOLI PARACELSI

Tractatus alter, de cura, & medicamentis, quæ sunt Contracturis adhibenda.

Capvt I.

De ordine differentiaq; seruandis in practica.

CVm supra quinque contracturarum origines posuerimus, æquum etiam fuerit, earum curas ex ordine describere, quod prętertim hoc Capitulo facere conabimur. Eadem, præmissæ contracturæ, non diuersa ratione curandæ sunt omnes, & in sui cura non separandæ, quod eundem habeant exitum, & principiorum caussa medicamentis non indigeat. Nam atque morbus a membris expulsus est, & spiritus humorq; vitæ restituti sunt in pristinum suæ naturæ statum, isti per sese curant, ac omne quod vitiosum est, explodunt. Primo de cura dicimus, medicamenta quæuis ad contracturas aperitiua pororum, humorum calefactiua, humectantiaque neruos & arterias esse debere. Hoc tamen animaduertendum est, vt in eodem gradu sint, in quo morbus ipse: nam si leuiora fuerint, inutilia prorsus futura: qualitates eorum morbi qualitatibus oportet ex æquo correspondere. Non omne calidum nec humidum quoduis, licet etiam aperitiua sint, &c. faciunt ad curam hanc: sed vt inclinationem habeant a forma specifica necessarium est, particulariterque particularibus etiam contracturis apta sint: quia via, non alia, cura possibilis. Notandum insuper, contracturas in supremo gradu morbi constitutas, & postremo non solum siccitatis, humiditatis, caloris, aut frigiditatis, verum etiam exstinctionis humoris, & mortificationis, æqualibus etiam extremum sanationis gradum obtinentibus medicamentis, & quæ ad vitam restituendam membris valeant, curari debere, non aliis. Talia proprietatum præparationibus rerum naturalium quæ sequuntur, at non omnium, acquiri possunt medicamenta. Spiritus vitæ reuocandus est, recuperandus, & renouandus, excellentissimis & confortantibus plurimum remediis, quorum humore nouo spiritus ille vi quadam

Medicamenta qualia esse oporteat in cura contracturarū.

introducatur in membra, de quibus praui cum ſuis venenis & infectionibus humores expellantur, ſingulari medicinæ practica naturaliter hoc ipſum operante. Conſiderandum eſt vlterius, huiuſmodi medicamentum, quod iſtis morbis reſiſtere debeat, non commune, non crudum, nec inſ[illegible]paratum (ni forte leuis, & quæ iam ceſſare cœpit, contractura ſit) exſiſtere debere, ſed ſpirituale quid, corpus totum penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis iſta cura fieri debet: vno quidem, vt illa membra, quæ ſunt a ſuo loco mota, reſtituantur, vt decet. Altero vero, quod maximis confortatiuis, vti ſunt, *Aurum potabile, Oleum Solis, Materia perlarum, Eſſentia antimonii, Arcana quintæ eſſentiæ, Aqua vitæ, Oleum vitrioli, Aqua tartari, Quintum eſſe gemmarum, Coralliorum, & ſimilium*, paulatim ſublenientur, cōfortentur, & in priſtinas vires reuocentur. At licet hæc vocabula ſint medicis antiquis, vel qui ſaltem antiquorum nomine medicorum ſe venditant, cum tamen antiquas denominationes & medicinas ignorent, incognita, non eſt quod cures aliud, quam, vt bene cures: illa tibi clarius in libro noſtro *Quintarum eſſentiarum, & eorum præparationes* pro maiori parte ponimus. Nunquam D. O. M ſufficienter canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit, pro tanto medicamento, quod paterna ſua liberalitate ſuis dedit creaturis: nam illud eſt ad calorem & frigiditatem, omniumque ſupplentiſſimum, humoris & vitæ ſpiritus ita reſtauratiuum, vt iſti poſtmodum quaſuis infirmitates naturaliter pellant, quæ ad finem a Deo poſitum impediunt corpora peruenire. verum vnde ſimilem efficaciam nactum ſit, hoc loco non: quia libro *Quintarum eſſentiarum* apertiſſime declaramus Admirabilis profecto medicina, quæ pariter humidum atque ſiccum, calidum æque ac frigidum curat. Hæc eſt ratio, cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus, vt in auro potabili: cuius etiam non miratur quicunque vere philoſophus exſiſtit, quod aurum & eius proprietates, eiuſque ſupremum operationis gradum nouit, in confortatione totius naturæ humanæ: per quam ſolam omnes morbi ſunt, & potiſſimum illi, qui ſupremum gradum occupant, vt contracturæ curandi. Non alias in perlis vel vnionibus, cum præparatæ fuerint: & magis quam in illis in antimonio, qui virium in corpore eſt renouator omnium, vti loco de reſtauratione, vitæque renouatione ponimus: item in arcano quintæ eſſentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum ſubtilitatem virtutes omnes in vniuerſa corporis membra ducunt, augentque: ſingulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, cum ad ſimilitudinem eſſentiæ quintæ præparantur. Non minor eſt in corallio, pretioſiſque lapidibus virtutum efficacia, quæ ſingula præfatis libris enarrauimus: quod magis requiritur, addemus ad hanc practicam.

Contractura cura duobus modis fieri debet.

Quintarum eſſentiarum præſtantia.

Auri potabilis vires.

Perlarum vires.

Antimonii vires.

Aquæ vitæ & quintæ eſſentiæ vires.

Eſt & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilis, vt per fumigationes ex balſamis, & arcanis: per balſama terebinthi, lauri: per oleum ranarum, adipum, gummi: per arcana, compoſitum, ſolidum, & elementatum: quorum deſcriptiones ponemus: at præparationum proceſſus, cum in libro de Eſſentiis exſiſtant, hic ſuperflue non repetendi. Pariter ad vnguenta nullam demonſtrationem, quod in libro de *Ægritudinibus membrorum* habeantur, facimus, at ſolum practice docemus, curas cuique ſuam doſin & vſum adſcribentes.

Contracturam curandi modus alter.

CAPVT II.

De auro potabili, & oleo ſolis ad membrorum contractiones.

Diximus

Diximus antea, contracturas alio modo curari minime posse, quam per medicinas in supremis gradibus existentes, vt est earum aurum potabile similesque, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, vt in libro de *Quinta essentia* dicitur, est habenda maxima cura.

Aurum potabile quid. Oleum auri. Quinta essentia auri.

Dicitur aurum potabile, quoties vna cum aliis spiritibus & liquoribus, in substantiam, quæ bibi possit, redigitur. Oleum eius est, cum ex sola sui substantia præter additionem, oleum iam factum est aureum. Quinta essentia dicitur auri, quoties ab eo rubea tinctura tracta, separataque fuerit a suo corpore: nam virtus, actiuaque vis in tinctura duntaxat existit. Dosis auri potabilis est ℈ j. *qualibet vice.* Olei dosis aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintæ essentiæ auri, granorum est trium similium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ subtilissimæ commixtorum, maneque, sub meridiem, & vesperi sumtorum, pro medicinæ quidem exigentia: quæ sine corrosiuorum, aut corrumpentium additione fit, eius naturã immutare minime valentium, vel cum ea permisceri.

Auri potabilis descriptio.

Auri potabilis descriptio.

℞. *Auri foliati, puluerati, necnon in succum soluti* ℥ j. *Et aceti destillati quãtum satis est,* addito, simulque destillando toties a se mutuo separaro, quoad saporis eius, quod adiunctum est, nihil prorsus maneat. Postmodum sume subsequentis aquæ vitæ ℥ v. quas in pellicanum affusas vna simul per mensem digerendo, perfectum habes aurum potabile, cuius practicam ex libro nostro de *Quinta essentia*, discas oportet: quæque licet multis coloribus non depingatur, vt moris est, par tamen hoc seculo medicina reperiri non potest.

Eius aquæ vitæ descriptio.

Aqua vitæ descriptio.

℞. *Vini ardentis lib. decem, Rosarum, Melissæ, Rorismarini, Anthos, Cheiri, Foliorum vtriusque, ellebori, Maiorana, ana m. j. Cinnamomi, Macis, Nucismuscatæ, Garyophyllorum, Granorum paradysi, Piperum omnium, Cubebarum ana* ℥ ij. *Succi chelidoniæ, Hypsi, Melissæ, ana l. v. ß. Cinerum fabarum* ℥ v. Mixta simul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur, separa tandem, & vtere, sicuti dictum est.

Olei solis descriptio.

Olei solis descriptio.

Postquam succus ab auro per acetum, vti supra, fuerit separatus, bulliat quindecim diebus in digestione, quæ sequitur, deinceps balneo separetur, & in fundo manebit oleum spissum, quod aurum est per mixtionis expers. Hoc vtere sicut supra.

Corpus digestionis eius sit hoc modo.

℞. *Succi chelidoniæ, Aquæ vitæ ana lib. j. Resoluti solis, vt supra* ℥ iij. Misce simul, & operare sicut audiuisti.

Formula quintæ essentiæ.

Quinta essentia formula.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam salis metallicam proprietatem, aut malleationem auferas. Postmodum ablue residentiam aqua dulci. Tincturam eius extrahas per spiritum vini. Postremo spiritum eleuabis ab ea, manebit in fundo quinta essentia.

Aquæ salis constructio.

Aquæ salis constructio.

Sal tritum accipe mundissimum, & albissimum per se, quod sine decoctione, bullitione, vel alia quauis arte, qua sal fieri consueuit, a natura productum sit, hoc ipsum

liquefacias aliquot vicibus, & subtilissime tritum, ac vna cum succo radicum raphani mixtum, atq; solutum destillabis, & cum sanguineus dum viridis exstitit, iterum ponderibus æqualibus admixtum destillato quinquies. In isto liquore laminatum solem, vt supra diximus, in puluerem solues. Abluatur hic puluis aqua limpidissima, destillataq; toties, donec omnis ab eo salsedo recedat: libenter enim sal separatur ab eo, quod non misceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corrosiuo, manet aurum per se solum, vt oportet.

Spiritus vini extractio.

Spiritus vini extractio. ℞. *Vini mensuram vnam optimi, naturalis, & rubei potius quam albi,* quod in circulatorium vas amplum (vt melius rotetur) positum, & obstructum, ac in balneum maris ad profunditatem vini mersum, per quadraginta dies bulliat. Postmodum effusum in cucurbitam destilla frigide tam diu, donec spiritus exierit, & postquam signum suum non dederit amplius, cessato mox (alias in secunda parte Chirurgiæ magnæ sic habetur.)

Postquam dederit signum suum, cessabis: nam quod sequitur, est aqua vitæ, non spiritus. vtrumq; valet: quia signum hoc loco duplum apparet, vnum spiritus, alterum aquæ vitæ.

Hunc vini spiritum ad residentiam effundes, quæ est pulueris instar mundissimi, sic vt fex digitorum latorum altitudine supernatet, clausaq; simul omnia vitro peroptime, digerantur in balneo diebus triginta: quibus tinctura spiritum subintrat, in fundo residet puluis albus. Separa per artem, & fluat puluis, inde fiet aqueum metallum, vel aqua metallica. Spiritum euaporare permittas, vt Alchimia docet, manebit succus liquoris similitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quinam vicem graduabis, per vas retortum pro quantitate materiæ, substantiæque capax: graduatio talis fit per eleuationem duntaxat, quæ subtilem reddit huiusmodi substantiam, sed vltra quintam essentiam se trahi non permittit.

Alias eodem Chirurgiæ magnæ, quo supra loco subsequitur, hoc est, tj.iiij.o. vlterius comburitur.

Vsus istius essentiæ quintæ est, vt superius, & libro de Quinto esse latius declaratur.

CAPVT III.

De medicamine materiæ perlarum, & essentia antimonii.

Materia perlarum quid. Materia perlarum, succus est ex margaritis & vnionibus tractus, & potabilis, ita potens, vt inter spermata nullum illi simile ferme reperiatur, cuius extractionis modus talis est.

Formula conficiendi margaritarum succum.

Margaritarũ conficiendi succum formula. ℞. *lib j. aceti destillati mundissimi, aquæ vitæ circulatæ libram semis, margaritarum mundatarum vncias quatuor,* quæ postquam pulueratæ subtiliter, & præparatæ fuerint, vna cum aliis in circulatorio digerantur per mensem: subsidebit materia perlarum, vt pinguis liquor: qui cum apparebit, separentur aquæ per effusionem succo reseruato, de quo dentur grana sex per vicem. Sunt & aliæ succum huiusmodi parandi viæ, sed hæc est omnium vtilissima.

De

De essentia antimonii.

Essentia antimonii est purgatio præter secessum, quæ purgat hominem excellentissime super alia quæuis arcana, radicitus euellit auferendum, ac etiam e quod immundum reddit humanum corpus: hoc in supremum vsque sanationis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur vlcera. Quidquid penes hominem fuerit impuri, delet, ac magis omne quod in homine per hominem indecentis inueniri potest. Si tu medicinam hanc vel potius arcanum reperias, imperito ne dederis. Philosophi, nec non artifices plurima tentarunt in antimonio, verum ad fundamentum eius purum & perfectum peruenire non potuerunt ante mortem, quam etiam priusquam nasceter, persoluerunt. Hæc loco præparationis eius principium non, quod in libro nostro de *Quinto esse* reperiatur, sed remedium contra colicam ponimus, vt sequitur. *Antimonii essentia.*

Ad colicam.

℞. *Aquarum melissæ, Vitæ circulatæ, Succi chelidoniæ ana* ℥ iij. *Florum alborum antimonii* ℥ j ß. Digerantur diebus duodecim. Postmodum separando per balneum, inuenies essentiam antimonii, de qua dosin vnam facies ℥ ß. qualibet vice.

CAPVT IV.

De remediorum arcanis essentiæ quintæ, sulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.

ACcipe *florum sulphuris lib. ß. Florum alborum antimonii* ℥ j. ß. *Succi auri* ℥ j. *Aquæ vitæ circulatæ* ℥ x. Digerantur ad mensem, & in massam duram congelantur. Huius qualibet vice ʒ j administrabis. *Arcana essentia quinta & sulphuris.*

Aquæ vitæ mirum in modum penetratiuæ compositio.

℞ *Aquarum melissæ, Rosarum, Cheiri, Saluiæ, Balsami ana lib j Piperum omnium, Cubebarum, Zingiberis, Cinnamomi, Masticis, Myrrhæ rubeæ, Maceris, Caryophyllorum ana* ℥ ij. *Succi mendæ lib.* ß *Aquæ vitæ rectificatæ lib. v.* Digerantur omnia simul per nouem dies, & postea separentur, & in pellicano destillentur ad spiritum. Fandem ad liquorem hunc adde pomum tostum, & fractum, & simul vna cum sub equentibus aromatibus digerantur super cineres per iij. dies: de qua sumantur grana quinq; singulis diebus. *Aqua vitæ compositio.*

℞. *Cinamomi caryophyllorum, macis ana* ℥ ij. *anthos, cheiri ana* ℥ ß. *ambræ* ʒ ij. *musci grana v. zibetæ* ʒ ß *zingiberis, cubebarum, nucis muscatæ ana* ℥ j. ß. *amomi* ʒ ij. *zedoariæ* ʒ ij. ß. *granorum paradysi* ℥ j ß. Post horum omnium digestionem separa seruaq; vasis vitreis obstructissimis.

CAPVT V.

De medicamento vitrioli & tartari pro contracturis.

OLeum vitrioli per seipsum absque additione, sed ex proprio succo medicina est: at quia non omne vitriolum perfectum, non immerito quod optimum fuerit eligendum, ex quo phlegma totum, & oleum exhauritur, postea rectificatur a suis fecibus toties, donec ad spiritum exaltetur: de quo tres guttas administrabis cum alia conuenienti quapiam aqua mixtas: poteris & aquarum vitæ pauxillū affundere. Non *Vitrioli & tartari medicamentum pro contracturis.*

reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquires a fundamento, quam tibi iam posuimus. Est & aqua tartari tracta de vero tartaro, perquam excellens ad ea, quæ dicta sunt, vt etiam libro de Quinta essentia scripsimus.

Processus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli, tendens ad contracturas.

Spiritus vitrioli vt extrahatur. Ad extractionem spiritus vitrioli, qui est omnium excellentissimus & potentissimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum est. Igne violentissimo, necnon in erecta cucurbita, vsque ad nonum alem bicum, per scuti beratorium in athanar locatum ad quartum diem naturalem vrgeatur, & spiritus hic præparatus erit.

Processus ad aquam tartari pro contracturis.

Aqua tartari pro contractura. Tartarum optimum acerrime destillatum, in pellicano subtilissime rectificabis, cui quidem aquæ vitæ rectificatæ partem æqualem addes, eiusque decem guttas administrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrandum per vniuersum corpus. Sunt & alii lapides, quorum liquores eandem vim obtinent a natura, prout corallia, colorataque, quorum hoc loco mentionem nullam facimus, quod pauci sunt, ac Essentiarum libro contineantur. De confortantibus & internis dictum sit hactenus, licet breuiter. Libro de Essentiis quære latius.

CAPVT VI.

De fumigationibus membrorum contractorum per extrinseca medicamenta.

Contra Herñ curapor fumigationes. POssunt etiam contracturæ per extrinseca remedia curari diuersimode, sicuti ponemus per suffitus & fumigia, prout sequitur. Contractum siue pedem siue brachium includes in vas appropriatum satis amplum, vt in eo constrictum non sit, ac vas cooperiri valeat, ne fumus exhalare possit. Postmodum accendes quod sequitur, & in vas reconditum cooperi, tantisper ibi maneat, donec fumus ille cessauerit: hoc fac per medium diem. Si suffimen vnum videatur non sufficere, plura fiant. vapores in vase densabuntur in liquorem, vt in alembico solent.

Huiusmodi subtilis vapor, qui proprie fumus non est, penetrat, membrum calefacit, venas & humorem vitæ restillat ac ad naturalem vitam reuocat. Processus hic tenendus erit, donec durabit infirmitas. Instrumenta, vas, & alia quæ necessaria sunt ad hanc rem, ponimus in libro de Curis vice um, vltimo cap. de vaporibus.

Receptum.

℞. *Olei oliuarum, olei iuniperi ana* ℥ *v. mastiçis lib.* ß. *Terebinthinæ* ℥ *iiij.* ß. *Salis petræ* ℥ *j.* & ß. Mixta simul in caccabo succedens, accensa per optime super fundum vasis inferius, & intus pones, ac membrum teneatur supra vaporem, cooperiatur vas fundo superiore, ne vapor exeat. Cum perceperis extinctam esse materiã, eximatur rursus accẽdas & impones toties, donec tempus supradictum impletum sit. Vapor iste mirum in modum calefacit ac recreat membra. Sunt & alia suffimenta, quorum hic vnum adhuc ponemus.

A.cipe

Accipe *taxi pinguedinis, olei olinarum, adipis ranæ minimæ viridis, & calamitæ appellatæ ana lib. j. myrrhæ, mastiois, therebinthinæ ana lib. ß.* Accende, ficut supra dictum est.

CAPVT VII.

De balsamis, quibus & contracturæ curantur.

Fiunt & quædam laudabilia balsama, quibus contracturæ curantur, & quorum magnus est numerus: nos tamen ea solum huc adducemus, quæ nobis cum vsu, tum experimento probatissima sunt. His enim calidis membra sunt optime perungenda, singulis diebus ter, & absque intermissione. *Contracturarum cura per balsama.*

Primum balsamum.

℞ *terebinthinæ destillatæ lib. ij. Galbani destillati lib. j. Gummi elemni destillati lib. ß.* Rurius destilla simul, & inde fac balsamum a suis fecibus & phlegmate separatum, eo demum vtere, vt supra.

Aliud balsamum.

℞ *terebinthinæ, oleorum laurini, olinarum, iuniperi, ana lib. j. mastiois, myrrhæ, thuris, singulorum lib. ß.* Destilla per se, quæ sunt eiusdem qualitatis, videlicet olea per se, reliqua tria etiam per se, quæ mixta simul iterum destilla semel, & vtere ficut audiuisti.

Aliud.

℞ *Adipis taxi, seu ceruini, ranarum adipis, ceræ ana lib. j. masticis lib. ij. thuris lib. ß. euphorbij ℥ iij.* Destilla ficuti supra narratum est.

Aliud.

℞ *Gummi oppoponacis lib. j. Galbani lib ß. Armoniaci quartam j. Bdellij quartam ß.* Simul commixta cola per acetum, & in oleum destilla, cui tandem ea, quæ sequuntur addes. ℞ *Terebinthinæ destillatæ lib. iij. Olei philosophorum lib ß. Olei laurini destillati lib j. Mastices, Thuris ana lib. j.* Destillentur omnia cum oleo prædicto rursus in oleum, huic ea, quæ sequuntur imposita simul, in sole digerantur vase vitreo.

℞ *Styracis liquidæ ℥ j. ß ranarum numero xx. adipis taxi lib. ß. aceti destillati, vini ardentis ana ℥ j. ß.* Postmodum mensem exprimens, vsuique reseruabis. Notandum est insuper, ex prædictis naturalibus corporibus, quolibet per seipsum sufficiens esse, cum destillatum & rectificatum fuerit, vti per Alchimiam huiusmodi præparationum vnicam artificem docetur.

Aliud.

℞ *Lignorum iuniperi, Fraxini, Sabinæ, id est, Tamaricis, Fagini ana lib. .* E quibus arte communi destilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, vtere.

Aliud.

℞ *Seui ceruini lib. iij. Adipum felium, Vrsi ana lib. j. Taxi lib. v. Hirci lib. ij.* Ex quibus etiam oleum destilletur, huic ranarum viuentium sex libras addito. Postmodum rursus destillato, quæq; sequuntur imponito: videlicet.

Seui ceruini lib. Adipis taxi lib. iij. Ceræ lib. ß. Aceti quartam ß. Et vna cum præcedentibus fiat vnguentum. hoc in contracturarum diebus primis vtere potissimum.

CAPVT VIII.

De arcanis & contracturarum aliis medicamentis.

Contra-cturarum arcana.

LAtius te lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non alias quam balsamis contracturæ curari possunt, quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ similitudinem refert. Quare de re dicuntur arcana, quod reliquas excellant aquas. Horum arcanorum species quatuor exsistunt: videlicet Arcana compositum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compositi.

Arcanum contractura compositum.

℞. Alcool vini lib. vj. Cantharidum ℨ x. Canapi, foliorum Tapsi, Camomillæ, Hypericonis ana m. vj. Tere, misceque simul, & in sole, vel fimo digerantur per mensem, destillentur postmodum, & huic ea, quæ sequuntur, impones.

℞. Canapi, Florum tapsi, Camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ ana lib. ß. Masticis, Mumiæ ana ℨ j. ß. Thuris ℨ v. Lumbricorum terrestrium, Ranarum ana lib. ß Destillentur in circulatorio per octo dies, hoc vtere non alias quam de balsamis supradictum est.

Arcanum solidum.

℞. Succi flammulæ, ex tota substantia: hoc est, ex floribus, caule foliis, & radicibus, Succi florum tapsi ana lib j. Alcool vini lib. ij. Digerantur in ventre equino per decem dies, & his vtere sicut supra.

Arcanum elementatum.

℞. Chelidoniæ, Melissæ, Erucæ, Iuuæ arthetica, Florum tapsi, Papaueris, Centaureæ, Bethonicæ, Parthenionis, Hypericonis ana m. ij. Terantur omnia simul, & aceti parum per addito, putrificentur, & exprimantur optime, succusque per circulatorium vas decem diebus ascendat absque intermissione, quo liquore tandem vtere: nec erit inutile masticem addere, similiaq;.

Arcanum metallicum.

Resolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus, dulcificetur postmodum, & in vsum assumatur. Metallorum tamen discrimen erit faciendum: Solis est aqua metallina præ ceteris ad contracturas præstantissima. Breuiter hoc loco discurrimus ea, quæ de Quinta essentia libro latissime contenta sunt.

Caput IX.

Conclusio de contracturarum curis, per quam earum vires declarantur.

Medicamenta contractura sunt interdum minus iuuent. Morbus nullus absque medicamento & remedium.

IAm aliquot recepta pro contracturis posuimus, pro maiori parte non incognita, quorum si debito præparatum fuerit ordine, pariter & administratum, quodlibet est ad curam sufficiens. Verum quod aliquibus non subuentum est aliquando caussa duplex assignatur. Prior atque minor, quod membro spiritus humorque vitæ prorsus relicto, nullo residue deperiit, naturæque medenti [illegible] infecti, vel naturalis balsami nihil in eo remanserit. Altera maior, est fatum [illegible], de quo libro de *Fatis* agimus. Vtraque non alias innotescere medico potest, quam ex perfectorum adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nulla demonstratione, per quod indicium, alteram, vtramque diiudicare poterit occasionem, cur nihil efficere possit in contracturarum cura. De cetero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex aduerso medicamentum: etiam nulla contractura per infirmitatem orta,

orta, cui resisti non potuit. Quapropter quoties vna morbi, toties & eius remedii caussa reperitur. Quod fatalibus morbis difficile mederi queat medicus, fidei defectus erga medicinam, & naturæ cursum id efficit. Quamobrem hic in terris spe constantissima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, vt morborum etiam occasiones, & inimicum a corpore nostro pellendi modum cognoscere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem exspectare hoc ipsum, quod impedire nullo modo possumus, & in nobis ipsis nullam, at in eo solo spem, ad quod Pater ille noster Deus, & ordinauit omnibus in operibus nostris ponere docet: vnde proueniunt ea, quæ libro nostro de *Fatalibus* profitemur. Verum enimuero, cum iam medicinæ tantam perfectionem habeamus, & quod magis est, misericordiam eius, qui creauit eam, spe firmissima freti progredimur, quantum ex eius voluntate nobis est permissum ad resistendum Fatis, medicamentis in supremo gradu, contra supremum infirmitatis gradum constitutis: in quibus etiam infirmitates superandi, post ea, quæ dicta sunt, magnam habemus fidem, vti prologo primo librorum omnium ponimus. *Morbus fatalibus cur difficulter medeamur.*

OPERIS CONCLVSIO.

Ad eorum veram & fundatam conclusionem, quæ dicta sunt, notandum erit his, qui metallorum essentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoscere, metalla nostra nihil aliud fore, quam lapidum communium partem potissimam, optimamque, lapidum, spiritum, gluten, seuum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta non bona, non pura, nec sincera, minusque perfecta sunt: hæc est ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognosci, separari, & per contusionem ac liquefactionem extrahi debeant. Quo facto non sunt amplius lapides, sed præparata completaque metalla syderibus cœlestibus comparanda: quæ quidem lapides a terrestribus secreti sunt. Postremo si quispiam inuestigare cognoscereque mineralia metallaque voluerit, est quod firmiter sibi proponat, in communibus cognitisque mineris semper non esse quærendum, nec in profundo montium: quia sæpenumero facilius inueniuntur in superficie terræ, quam in eius vtero, copiosiusque. Hac de caussa quiuis lapis in aspectum oblatus, siue magnus, siue paruus, rupes integra, vel cos exstiterit, diligenter examinandus, cuius proprietatis, aut naturæ sit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aspernata, vaccæ valorem excedit. Non est etiam opus considerare latius, vnde lapis hic originē habeat, aut a quo maiore sit auulsus, vt eius copia maior haberi queat, quia non aliunde quam a cœlo, quod habet, ortum est. Reperitur & vilis terræ puluis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimum contegit, secumq; vehit: hæc notato. *Metallorū essentia & origo vera qua.* *Lapides diligenter examinādi.* *Coticula interdum pretiosa.*

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN BERTHEONEA

contentorum.

A

D.

Elemen-

E.

F.

G.

H.

Pha-

F I N I S.